auditör eller krigsfiskal måtte från och med den 1 juli 1919 utgå i enighet med av de sakkunniga närmare angivna grunder (§§ 10, 16, 25, 31, 43 och 49 i instruktionsändringsförslaget; bil. III sid. 228 och följ.) [18]

I fråga om vad de sakkunniga till stöd för sina förslag framhållit får jag, i den mån redogörelse härför icke i det föregående lämnats, hänvisa till vad av dem i betänkandet beträffande varje särskilt förslag anförts (bil. III sid. 197—208).

Över de sakkunnigas förslag hava krigshovrätten, justitiekanslersämbetet, riksdagens militieombudsman, styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer samt styrelsen för föreningen Sveriges krigsfiskaler avgivit yttranden.

Krigshovrättens utlåtande den 23 november 1918.

Krigshovrätten har i sitt den 23 november 1918 dagtecknade utlåtande anfört i huvudsak följande:

Till vad de sakkunniga anfört angående nödvändigheten av en genomgripande och snar löneförbättring för ifrågavarande befattningshavare ansåge sig krigshovrätten kunna i huvudsak ansluta sig. De avlöningsbelopp, som enligt 1916 års stat utginge till befattningshavarna vid krigsdomstolarna, vore beräknade att utgöra skälig ersättning för det arbete, som enligt de upplysningar, vilka förelåge vid statens fastställande, kunde antagas komma att åligga dessa befattningshavare. En mindre ökning i målens antal förväntades väl såsom en följd av den längre tjänstgöringstiden, men att, såsom de sakkunnigas utredning visade, krigsrätterna under den nya organisationen skulle få handlägga mer än tre gånger flera mål än förut, hade icke kunnat förutses och hade helt visst icke heller tagits i beräkning av de personer, som vid organisationens genomförande ställt sig till förfogande vid de nya befattningarnas tillsättande. Det vore under sådana förhållanden icke ägnat att väcka förvåning, att betydande svårigheter uppstått att vid krigsdomstolarna kvarhålla de i stort sett väl kvalificerade personer, som först blivit vid dem anställda. På flera håll syntes det endast vara utsikten att erhålla en snar förbättring i avlöningsförhållandena, som avhållit tjänstemännen från att taga avsked. Redan hade de i snart tre år fått fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet mot en i förhållande till arbetet otillräcklig avlöning. Att ännu längre låta detta förhållande fortfara, syntes icke vara tillrådligt och skulle säkerligen få den påföljd, att man förlorade en del av de bäst kvalificerade befattningshavarna och bleve ställd inför stora vanskligheter vid lediga platsers besättande med tillräckligt kompetenta personer. Att de väsentliga fördelar, man velat ernå därigenom att den nya krigslagstiftningen tillerkänt ökat inflytande åt det civila elementet vid krigsdomstolarne på detta sätt skulle kunna gå förlorade, syntes krigshovrätten uppenbart. Även om någon lindring i arbetet möjligen komme att inträda, då nu rådande extraordinära förhållanden upphört, vågade krigshovrätten i likhet med de sakkunniga dock icke antaga, att någon väsentlig minskning i arbetet vore att förvänta under den kommande tiden. I varje fall syntes det visst, att arbetet fortfarande komme att hava den omfattning, att

[18.] den höjning i avlöningarna, som föreslagits av de sakkunniga, vore fullt motiverad. Krigshovrätten hade efter granskning av de tabeller, som fogats vid betänkandet, icke funnit anledning till anmärkning emot det sätt, varpå de föreslagna avlöningsförhöjningarna i varje särskilt fall beräknats.

Vidkommande semesterfrågan hade krigshovrätten redan år 1916 förklarat sig med hänsyn till beskaffenheten och omfattningen av krigsdomares och auditörers göromål icke hava något att erinra mot, att någon tids semester utan avstående av avlöning bereddes ifrågavarande befattningshavare, under förutsättning att frågan om vikarie under berörda tid kunde i samband därmed lämpligen ordnas. De sakkunniga hade varit eniga i sitt ovanberörda förslag i denna fråga, såvitt anginge krigsdomare och krigsfiskaler. I avseende å auditörerna åter hade en av de sakkunniga, auditören Ploman, i fråga om tiden för semestern intagit en annan ståndpunkt än de sakkunnigas pluralitet. Pluraliteten hade i motiven framhållit, att, ehuru starka skäl talade för att jämväl auditörerna borde komma i åtnjutande av lika lång tids semester som krigsdomarna, de likväl, särskilt med hänsyn därtill att auditörerna i allmänhet vore till levnadsåren väsentligen yngre än krigsdomarna, ansett sig böra stanna vid att föreslå, att auditörerna tillerkändes kostnadsfri semester allenast under en månad varje år. Vid bedömande av denna fråga borde det enligt krigshovrättens mening tagas i betraktande, att auditörernas arbete vore ganska ojämnt fördelat på olika tider av året. Tjänstgöringen vore nämligen starkt koncentrerad på de perioder, då flera årsklasser på en gång vore inkallade såsom under repetitionsövningarna, medan auditörerna under andra tider åtnjöte en väsentlig lättnad i sitt arbete på grund därav att den tjänstgörande truppstyrkans storlek vore relativt liten. Med hänsyn härtill ansåge krigshovrätten en semestertid av en månad vara väl avpassad för personer med den levnadsålder, som auditörerna i regel hade. Väl vore det sant, att vad ovan påpekats icke ägde samma giltighet vid flottan som vid armén, liksom ock förhållandena vid armén i följd av tjänstgöringstidens olika längd och andra omständigheter vore i nämnda hänseende ganska skiftande. Tillräckligt skäl torde dock näppeligen finnas att medgiva vissa auditörer längre semestertid än de övriga, varför krigshovrätten för sin del förordade det förslag, som avgivits av de sakkunnigas majoritet.

Vad anginge frågan om ersättning åt auditör för expeditionskostnader hade krigshovrätten i föregående utlåtanden framhållit, att det för bedömande av denna fråga erfordrades närmare utredning än som för det dåvarande förebringats. Ehuru det av de sakkunnigas yttrande framginge, att någon fullständig utredning angående verkliga expeditionskostnaderna icke kunnat åvägabringas, syntes det dock med stöd av de upplysningar, som förelåge, och med hänsyn till det antal mål, som enligt statistiken förekommit till handläggning vid varje krigsrätt, kunna med visshet antagas, att de kostnader, auditörerna för närvarande finge vidkännas uti ifrågavarande hänseende, åtminstone icke understege de belopp, som de sakkunniga föreslagit såsom bidrag till expeditionskostnadernas gäldande. Då härtill komme, att det nu tillämpade förfaringssättet att medgiva auditörerna gottgörelse för deras faktiska utgifter för skrivmateriel och renskrivning tydligen icke utan svårighet kunde tillämpas med hänsyn därtill, att exakta uppgifter av åtskilliga auditörer icke kunde lämnas rörande dessa uppgifters storlek, ansåge krigshovrätten övervägande skäl tala för att det förslag, de sakkunniga i denna del framställt, vunne godkännande.

Vidkommande de sakkunnigas förslag, i vad desamma berörde frågan om förbättring i avlöningarna åt krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler för tjänstgöring vid särskild krigsrätt ävensom för tjänstgöring vid regements- och stationskrigsrätt i de fall, som omförmäldes i 5 § 3 mom. av lagen om krigsdomstolar med mera, ävensom åt ställföreträdare vid ledighet för vederbörande befattningshavare, lämnade krigshovrätten dessa förslag utan anmärkning. [18.]

Justitiekanslersämbetets utlåtande den 12 november 1918.

Justitiekanslersämbetet har i ett den 12 november 1918 dagtecknat utlåtande förklarat, att den företagna granskningen av de sakkunnigas förslag föranlett erinran i bland annat följande hänseenden:

Krigsfiskalerna vid Bohusläns regementes och Hälsinge regementes krigsrätter hade av de sakkunniga ansetts böra avlönas med något högre belopp än övriga krigsfiskaler, tjänstgörande vid allenast ett infanteriregementes krigsrätt. Justitiekanslersämbetet, som delade denna uppfattning, ville emellertid föreslå, att arvodet åt envar av omförmälta två krigsfiskaler bestämdes till 1,000 kronor i stället för det av de sakkunniga föreslagna beloppet 900 kronor; redan i justitiekanslersämbetets utlåtande den 29 november 1916 i ärende rörande en av styrelsen för föreningen Sveriges krigsfiskaler gjord framställning föreslog ämbetet ett arvode å 1,000 kronor åt krigsfiskalen vid Bohusläns regementes krigsrätt. De sakkunniga hade föreslagit ett arvode om allenast 700 kronor åt krigsfiskal, tjänstgörande endast vid krigsrätt för ett kavalleriregemente, under det att krigsfiskal vid ett infanteriregementes krigsrätt ansetts böra såsom regel åtnjuta ett arvode å 800 kronor. Statistiken över antalet mål och krigsrättssammanträden syntes justitiekanslersämbetet icke motivera en dylik åtskillnad. Sådan förekomme ej heller för närvarande, med undantag för krigsfiskalen vid Skånska husarregementets (i Hälsingborg) krigsrätt; denne syntes dock hava minst lika stor arbetsbörda som flertalet krigsfiskaler vid krigsrätt för ett infanteriregemente.

Militieombudsmannens utlåtande den 19 november 1918.

I sitt den 19 november 1918 avgivna yttrande har militieombudsmannen anfört bland annat följande:

Såsom underlag för de sakkunnigas betänkande i vad det avsåge förbättring i krigsdomares, auditörers och krigsfiskalers avlöningsförhållanden hade av de sakkunniga gjorts en sammanställning av uppgifter, som genom justitiedepartementets försorg infordrats från vederbörande krigsdomare och auditörer angående antalet under åren 1916 och 1917 samt förra delen av år 1918 avgjorda krigsrättsmål och disciplinmål samt angående antalet krigsrättssammanträden vid de olika regements- och stationskrigsrätterna. Tabellerna upptoge för en var av omförmälda tre kategorier befattningshavare antalet brottmål och antalet krigsrättssammanträden, för auditörer och krigsfiskaler antalet undersökningsmål år 1917 och första halvåret 1918, för auditörerna därjämte antalet disciplinmål, vari vederbörande auditör avgivit yttrande. Enligt betänkandet hade vid sammanräkning av siffrorna för åren 1916 och 1917 samt förra hälften av år 1918 icke medtagits sådana mål, för vilkas handläggning utgått särskild ersättning.

Redan här syntes några anmärkningar kunna göras beträffande det framlagda materialet. De sakkunnigas meddelande, att vissa mål icke medtagits vid sammanräkningen av siffrorna för berörda tid av två och ett halvt år, hade lämnats i

[18.] sådant sammanhang, som skulle det angå allenast brottmålen; hänvisningen till specialtabellerna gjorde det emellertid antagligt, att ej heller undersökningsmålen medräknats. Däremot framginge icke av betänkandet, huruvida i antalet krigsrättssammanträden, inginge även sammanträden, vid vilka endast sådana mål förevarit, för vilkas handläggning utgått särskild ersättning. Att sådana sammanträden förekommit hade militieombudsmannen under sina ämbetsresor haft tillfälle att iakttaga: sannolikt vore deras antal dock ej avsevärt. Betänkligare vore det sätt, på vilket antalet krigsrättssammanträden upptagits i tabellen vid redovisningen av krigsdomarnas arbetsbörda. Detta antal hade nämligen uppgivits lika för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler, ehuru krigsdomarna, enligt 59 § lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes icke behövde deltaga i handläggningen av vissa undersökningsmål och i regel ej heller plägade närvara vid krigsrättssammanträden, där blott sådana mål förekomme.

Nu gjorda anmärkningar vore emellertid icke de enda, som kunde göras i avseende å det statistiska materialet. De sakkunniga hade låtit sig angeläget vara att framhålla, hurusom under den tid, som undersökningen omfattat, inkallelserna till tjänstgöring för rikets försvar i viss mån ökat arbetet vid krigsdomstolarna, och hade de sakkunniga till upplysning, i vad mån dylika inkallelser inverkat på krigsrätternas arbetsbörda under år 1917 samt förra delen av år 1918, hänvisat till vissa specialtabeller, bilagorna D, E och F. Dessa tabeller utvisade, huru de vid krigsrätterna avgjorda målen fördelades på följande grupper av personal, nämligen

fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän, värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen, samt

värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen.

Sammanställde man uppgifterna i dessa specialtabeller med de uppgifter, som skulle redovisa ökningen av respektive befattningshavares arbetsbörda, funne man att de sakkunniga, som i sistnämnda uppgifter icke medtagit mål, för vilkas handläggning särskild ersättning utgått, däremot medräknat mål angående värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen. Avdrag kunde ju i tabellerna göras för år 1917 och förra delen av år 1918; för år 1916 saknades i betänkandet material därför. Med dylik tjänstgöring torde man emellertid icke böra räkna såsom något normalt. Därtill komme, att den anförda klassifikationen knappast kunde anses fullt tillfredsställande. Inkallelserna till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen hade ökat antalet tjänstgöringsdagar icke blott för värnpliktiga utan även för fast anställd personal; och torde få tagas för givet, att — särskilt vid stationskrigsrätterna — antalet mål, som rört fast anställd personal, skulle varit avsevärt lägre, därest icke mobilisering eller inkallelse till s. k. krigstjänstgöring förekommit. Sannolikt skulle det mött högst betydande svårigheter att utreda ens med någon grad av noggrannhet, i vilken mån mobilisering och krigstjänstgöring ökat antalet mål rörande fast anställd personal; men saknaden av uppgifter i detta hänseende gjorde det föreliggande utredningsmaterialet mindre värdefullt såsom underlag för beräkning av krigsdomstolarnas arbetsbörda under vanliga förhållanden.

I ytterligare två avseenden hade militieombudsmannen funnit anledning till tvekan, huruvida de föreliggande siffrorna om antalet mål vid krigsdomstolarna

erbjöde en tillräckligt säker grund för en löneregleriug. De sakkunniga framhölle, [18.]
hurusom den starka ökning av antalet brottmål, som under de senaste åren kunnat påvisas vid de allmänna domstolarna, även gjort sig gällande vid krigsrätterna och att särskilt tillgrepps- och förskingringsbrotten på grund av tidsförhållandena tilltagit i avsevärd omfattning. Men när de sakkunniga härtill fogade det uttalande, att såsom förhållandena för närvarande gestaltade sig det enligt de sakkunnigas mening icke torde finnas anledning antaga, att antalet av till krigsrätternas avgörande hänskjutna mål skulle komma att väsentligt minskas, syntes de sakkunniga enligt militieombudsmannens förmenande hava bedömt framtidsutsikterna allt för pessimistiskt. Vid en motsedd återgång till normal tillgång och någorlunda normala pris på de viktigaste förnödenheterna torde helt visst en betydande minskning i antalet egendomsbrott vara att påräkna. Och vad beträffade övriga mål, som kunde inkomma till krigsrätterna, torde det icke vara oberättigat att draga vissa slutsatser av det förhållandet, att, enligt vad den föreliggande utredningen givit vid handen, antalet disciplinmål, vari vederbörande auditör avgivit yttrande, snarast vore nedgående. Oavsett de speciella anmärkningar mot den föreliggande utredningen, som militieombudsmannen sålunda framställt, förklarade han sig icke finna annat än att en undersökning, som omfattat en tid av allenast två och ett halvt år, erbjöde allt för ringa material för en så pass omfattande reglering som den nu föreslagna, helst göromålens mängd i väsentlig mån påverkats av särskilda omständigheter såsom att tjänstgöring ägt rum långt utöver vad under vanliga förhållanden plägade förekomma, och att de lagar, som krigsrätterna haft att tillämpa, varit nya och oprövade. Militieombudsmannen ansåge sig därför icke kunna tillstyrka, att det ifrågavarande förslaget lades till grund för en omreglering av krigsdomares, auditörers och krigsfiskalers avlöningsförhållanden.

Härmed ville militieombudsmannen emellertid ingalunda hava sagt, att de nuvarande avlöningsförhållandena för dessa befattningshavare syntes honom vara tillfredsställande; tvärtom hölle han före, att löneförmånerna i allmänhet och särskilt för auditörernas del vore så knappt tillmätta, att en förbättring måste äga rum, därest kvalificerade krafter för befattningarna skulle kunna erhållas. Men intill dess tiden vore inne för en definitiv löneregleriug torde det vara tillräckligt, att medel bereddes att år för år i efterskott lämna särskild ersättning till dem bland ifrågavarande befattningshavare, vilka haft en förhållandevis större arbetsbörda under det gångna året.

Även i en del andra avseenden torde emellertid omedelbart en förbättring eller förändring uti dessa befattningshavares ställning både kunna och böra vidtagas. Sålunda syntes förslagen om kostnadsfri semester för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler och om expensbidrag till auditörerna vara välbetänkta; rätten till semester torde dock böra göras beroende av tillgången på behörig vikarie.

Vad beträffade frågan om vikariatsersättning torde förtjäna tagas i övervägande, om icke — åtminstone i samband med en definitiv löneregleriug — det allmännas skyldighet att bidraga till avlöning av vikarie vid annan ledighet än semester borde begränsas till sådana fall, då ledighet beviljats av vederbörlig myndighet på grund av göromål i annan tjänst. Att i övrigt ingå i enskildheter av förslaget till omreglering av avlöningsförhållandena funne militieombudsmannen i frågans dåvarande läge icke erforderligt.

[18.] *Föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer i utlåtande den 25 november 1918.*

Styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer har i sitt den 25 november 1918 dagtecknade utlåtande anfört bland annat:

Beträffande avlöningsförhållandena erinrade styrelsen om de framställningar, som av styrelsen härutinnan tidigare gjorts, samt därom, att sedermera vunnen erfarenhet ytterligare bestyrkt den av styrelsen i berörda framställningar uttalade mening om disproportionen mellan avlöningen at hithörande befattningshavare och det synnerligen maktpåliggande arbete, som av desamma krävts. Den omständigheten att dessa befattningshavare i snart tre år förrättat ett betydande arbete mot en i svenskt statsliv troligen exempellös underbetalning hade styrelsen antagit böra ytterligare tala för att avlöningarna vid en nu nödig befunnen omreglering så avpassats, att de kunnat betecknas såsom skälig ersättning för arbetet. I genomsnitt syntes emellertid av de sakkunniga föreslagna avlöningsbelopp vara alltför låga i förhållande till såväl befattningshavares arbetsbörda och ansvar som å dem ställda kompetenskrav, ävensom till fastställda avlöningar åt andra statstjänstemän med jämförliga tjänstgöringsförhållanden. En jämförelse med privatanställdas avlöningsförmåner ådagalade än tydligare, i vilken hög grad ifrågavarande befattningshavare vid krigsdomstolarna alltjämt torde få anledning se sig tillbakasatta, och likväl vore en dylik jämförelse berättigad, då man toge i betraktande, att dessa statsanställda icke åtnjöte förmånen av ordinarie statstjänst, ålderstillägg eller pension.

Då styrelsen emellertid antoge förhoppning saknades att med hänsyn till de sakkunnigas nu avgivna förslag för närvarande vinna statsmakternas medverkan till en mera tillfredsställande lösning av hithörande avlöningsförhållanden än det föreslagna, hade styrelsen, i betraktande jämväl av den lindring i nu rådande ekonomiska betryck, vilken kunde väntas i form av väsentligt höjda dyrtidstillägg, icke ansett sig böra göra vidare uttalande i denna fråga än att styrelsen förutsatte. det en ytterligare omreglering av avlöningsförhållandena företoges i samband med hithörande befattningshavares uppförande å ordinarie stat. då jämväl spörsmålen om pension och ålderstillägg torde, på sätt de sakkunniga hemställt, böra upptagas till slutgiltig lösning. Att dessa frågor upptoges att behandlas, så snart förhållandena medgåve, vore enligt styrelsens förmenande nödvändigt för bibehållande av kompetent personal.

I anslutning till de sakkunnigas utlåtande ville styrelsen beträffande frågan om krigstidstillägg särskilt framhålla, att vid krigsrätterna anställda befattningshavares säregna ställning torde medföra, att dylikt tillägg till avlöningen under alla omständigheter skulle utgå. Det vanliga anförda skälet emot dylikt tillägg beträffande mer än en huvudsaklig tjänst eller att staten icke borde uppmuntra till mångsyssleri torde sakna tillämplighet å ifrågavarande befattningar, vilka av statsmakterna med full avsikt i eget intresse organiserats såsom bisysslor.

I sammanhang med det av förhållandena särdeles väl motiverade förslaget om ersättning åt auditör för expenser ifrågasatte styrelsen, huruvida ej på grund av bestämmelserna om telefontaxa efter antalet utväxlade samtal befattningshavarna vid krigsrätterna. vilka i synnerligen hög grad vore hänvisade till att för samråd med olika militära myndigheter anlita telefon, rimligen tillika borde tillerkännas ersättning för ett telefonabonnemang samt gottgörelse för avgiftspliktiga samtal i tjänsten. Statsverkets kostnad härför skulle säkerligen kompenseras av minskningen i tjänstbrevporto.

Vidare hemställde styrelsen på grund av talrika uttalanden från föreningens medlemmar, att Kungl. Maj:t i den proposition till 1919 års riksdag, som styrelsen antoge föranleddes av de sakkunnigas betänkande, måtte för riksdagen föreslå, att de förbättrade avlöningsförmånerna måtte retroaktivt tillämpas från den 1 januari 1919. [18.

Beträffande auditörs rätt till semester förklarade sig slutligen styrelsen vilja ansluta sig till den av auditören Ploman avgivna reservationen.

Föreningen Sveriges krigsfiskaler i utlåtande den 12 december 1918.

I ett den 12 december 1918 avgivet yttrande har styrelsen för föreningen Sveriges krigsfiskaler förklarat, att föreningen i huvudsak icke hade något att erinra mot de sakkunnigas förslag.

Departementschefen:

a) ang. behovet av en mera allmän löneregleringför krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler.

Efter det att förenämnda sakkunniga avlämnat sitt betänkande med det ganska genomgripande förslag till förbättring i krigsdomares, auditörers och krigsfiskalers avlöningsförhållanden, för vars innehåll jag i det föregående i korthet redogjort, hava inträtt förhållanden, vilka föranleda, att frågan om beredande av en mera väsentlig löneförbättring till nämnda befattningshavare måste ses ur andra synpunkter än de, som varit för de sakkunniga bestämmande. Jag inskränker mig härvid till att hänvisa till den omständigheten, som senare torde komma att närmare beröras av cheferna för lantförsvars- och sjöförsvarsdepartementen rörande anslagen under fjärde och femte huvudtitlarna, att en nedsättning av övningstiden åtminstone för en väsentlig del av de värnpliktiga under den närmaste tiden är att förvänta, vilket i sin ordning givetvis kommer att i hög grad minska arbetsbördan vid de skilda krigsrätterna, särskilt i jämförelse med vad under de senaste åren varit fallet. Huvudsakligen till följd härav ser jag mig förhindrad lägga de sakkunnigas förslag i oförändrat skick till grund för en framställning i ämnet. Om nödvändigheten därav, att nu ifrågavarande personal tillföres någon löneförbättring, är jag emellertid fullt övertygad.

Redan vid den nya krigsdomstolsorganisationens ikraftträdande den 1 januari 1916 visade det sig vara förenat med vissa svårigheter att få en del befattningar vid krigsrätterna besatta med fullt kompetenta personer. De avlöningsbelopp, som då erbjödos de olika tjänstinnehavarna, ansågos i åtskilliga fall i förhållande till det arbete, som väntades komma att åligga dem, vara för lågt tilltagna. Att det oaktat åtskilliga väl kvalificerade och kompetenta personer åtogo sig att tillsvidare uppehålla dylika befattningar, torde i avsevärd mån hava berott därpå, att de hyst förhoppning om att inom kort en mera rättvis proportion skulle komma att åvägabringas mellan å ena sidan arbete och ansvar samt å andra sidan utgående avlöningsförmåner. Då arbetsbördan vid krigs-

[18.] rätterna sedermera kom att bliva väsentligt mera betungande än man någonsin anat, blev därav en naturlig följd, att upprepade framställningar om löneförbättring inkommo från krigsrätternas civila tjänstinnehavare. Av den förut lämnade redogörelsen torde framgå, att dessa framställningar allenast i ringa utsträckning lett till det med dem avsedda syftemålet. Hos den civila krigsrättspersonalen har därför allt starkare gjort sig gällande en benägenhet att lämna sina befattningar. Förnekas kan icke, att detta förhållande innebär en allvarlig risk. Vid genomförandet av den nya krigsdomstolsorganisationen var ju ett av de förnämsta önskemålen att till civila ledamöter i krigsrätt erhålla personer, som genom tjänstgöring vid allmänna domstolar vunnit skicklighet och erfarenhet i domarevärv. Att detta huvudsyfte skulle komma att fullständigt förfelas, om ett mera allmänt avskedstagande ägde rum av de nuvarande krigsdomarna, auditörerna och krigsfiskalerna, torde icke kunna bestridas. Svårigheten att med nuvarande avlöningsbelopp få tjänsterna besatta med lämpliga personer lärer i så fall bliva påfallande. Skall uppkomsten av en dylik situation förekommas, måste enligt min mening åtgärder med det snaraste vidtagas i syfte att avsevärt förbättra dessa tjänstemäns ekonomiska ställning.

Även med tagen hänsyn därtill, att väsentliga inskränkningar i de värnpliktigas tjänstgöringstid härefter torde komma till stånd, lärer arbetsbördan vid de skilda krigsrätterna icke kunna väntas bliva inom de närmaste åren minskad i sådan grad, att de nuvarande avlöningsbeloppen i allmänhet komma att utgöra skälig ersättning för arbetet. Vid nämnda förhållande och då det nu närmast gäller att reglera avlöningarna allenast intill 1920 års utgång, anser jag, att värnpliktstjänstgöringens eventuella inskränkning icke bör hindra, att hos instundande riksdag begäres höjning av nu förevarande anslag i och för beredande av en förbättring åt större delen av de nu vid krigsrätterna tjänstgörande civila befattningshavarna. Viss hänsyn bör enligt mitt förmenande vid denna frågas bedömande även tagas därtill, att de personer, vilka skulle komma i åtnjutande av den ifrågasatta avlöningsförbättringen, i allmänhet haft att under de tre sistförflutna åren fullgöra ett krävande arbete mot avlöningar, vilka obestridligen varit i förhållande till det utförda arbetet orimligt låga.

b) ang. sättet för avlöningsförbättringens genomförande.

De myndigheter och föreningar, vilka haft att avgiva yttranden över de sakkunnigas förslag till avlöningsförbättringar, hava i stort sett tillstyrkt desamma. Allenast militieombudsmannen har funnit sig för närvarande icke kunna biträda förslaget om åvägabringandet av en mera allmän omreglering och höjning av de utgående avlöningsbeloppen.

Den kritik militieombudsmannen i sammanhang härmed framställt mot det statistiska material, som i viss mån legat till grund för de sakkunnigas förslag, kan enligt min mening icke föranleda till att värdet av de statistiska uppgifterna i nämnvärd grad minskas. Såsom militieombudsmannen även antyder skulle det utan tvivel hava varit förenat med avsevärda svårigheter att specialisera de infordrade uppgifterna i högre grad än vad som skett. I stort sett torde de statistiska tabellerna giva en god föreställning om den betydande ökning i arbetet, som under de två och ett halvt år utredningen omfattar ägt rum vid samtliga regements- och stationskrigsrätter. Att beakta är jämväl, att de sakkunniga vid fastställandet av de särskilda avlöningarnas belopp allenast i andra hand tagit hänsyn till den sålunda påvisade ökningen i arbetsbördan. [18.]

Ehuru militieombudsmannen förklarat sig icke kunna ansluta sig till de sakkunnigas förslag, har han dock med styrka framhållit nödvändigheten av, att medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande i och för beredande av skälig tilläggsersättning efter varje års utgång åt de befattningshavare, vilka under året varit särskilt betungade.

Med avseende å frågan, på vad sätt erforderlig förbättring i den civila krigsrättspersonalens löneförmåner skall kunna åvägabringas, skulle sålunda två olika möjligheter stå till buds: antingen att i enlighet med militieombudsmannens förslag hos riksdagen begära en höjning av förevarande anslag med skäligt belopp, vilket efter varje års utgång skulle efter prövning i varje särskilt fall fördelas mellan de befattningshavare, vilka i förhållande till av dem utfört arbete varit mera ogynnsamt ställda än de övriga, eller ock att i viss anslutning till vad av de sakkunniga hemställts ifrågasätta en mera allmän höjning av de enligt staten bestämda avlöningsbeloppen. Vid valet mellan dessa båda utvägar har den senare för mig framstått såsom den mest tilltalande. Det kan nämligen icke bortses från, att, om förstnämnda utväg väljes, vederbörande befattningshavares ställning blir mindre tryggad. Man skulle genom densamma säkerligen icke vinna vad man särskilt vill ernå, nämligen bibehållandet av de nuvarande krigsdomarna, auditörerna och krigsfiskalerna. Härtill kommer, att stora svårigheter helt visst skulle möta för ett rättvist fastställande av de utgående tilläggsersättningarna. Under sådana omständigheter har jag ansett det vara lämpligare att med avseende på sättet för avlöningsförbättringens genomförande ansluta mig till de sakkunnigas förslag.

[18.] Beträffande därefter bestämmandet av de särskilda avlöningsbeloppen torde följande böra framhållas.

c) ang. det närmare utformandet av avlöningsförbättringen för den civila personalen vid regements- och stations-krigsrätterna:

Vad angår de till *krigsdomarna* utgående arvodena har jag funnit en mera allmän höjning av desamma icke vara oundgängligen erforderlig. I allmänhet äro krigsdomarna för närvarande relativt bättre avlönade än övriga nu ifrågavarande befattningshavare. Genom att såsom i det följande kommer att ske framlägga förslag om, att dessa befattningshavare beredes kostnadsfri semester under en och en halv månad varje år, synes det i allmänhet vara ganska väl sörjt för dessa tjänstinnehavares ekonomiska ställning. Allenast beträffande några krigsdomare finner jag det nödvändigt ifrågasätta en mindre ökning i arvodesbeloppen. Uti bilaga IV har jag i kolumn 11 låtit införa de krigsdomararvoden, som av mig föreslås, därvid de arvoden, som skulle undergå höjning, utmärkts med kursiv stil. Enligt mitt förslag skulle, bland andra, krigsdomarna i Stockholm, Vaxholm, Karlskrona, Malmö, Skövde och Örebro erhålla en ökad avlöning med belopp, växlande mellan 200 och 500 kronor. Då arbetet vid samtliga de krigsrätter, vid vilka dessa krigsdomare äro anställda, visat sig vara synnerligen omfattande och krävande, torde de ifrågasatta ökningarna av arvodena vara synnerligen måttligt tilltagna. Övriga höjningar avse de fyra nordligaste krigsdomarjurisdiktionerna. Dessa intaga otvivelaktigt en särställning. De mindre tillfredsställande rekryteringsförhållandena i dessa delar av landet föranleda, att krigsrätternas arbetsbörda där blivit väsentligt mer omfattande än annorstädes. I följd härav har jag funnit det vara påkallat föreslå, att arvodena måtte höjas för envar av krigsdomarna i Sollefteå, Östersund och Umeå med 200 kronor samt för krigsdomaren i Boden med 400 kronor.

α) krigsdomarna.

Sammanlagda ökningen i arvodesbeloppen för krigsdomarna skulle enligt mitt förslag uppgå till 3,000 kronor. Enligt de sakkunnigas förslag skulle ökningen i krigsdomarnas arvoden belöpa sig till ett sammanlagt belopp av 21,700 kronor. Den av mig förordade höjningen utgör följaktligen allenast knappa 14 procent av den utav de sakkunniga föreslagna.

β) auditörerna.

I förhållande till det mången gång ganska omfattande arbete, som åligger *auditörerna*, torde det med fog kunna påstås, att dessa i avlöningshänseende varit under de tre sistförflutna åren sämre ställda än övriga civila befattningshavare vid krigsrätterna. I allmänhet äro de enligt gällande lönestat fastställda avlöningsbeloppen för auditörerna så ringa, att de icke ens vid en väsentligt mindre omfattande tjänstgöring

skulle kunna anses utgöra skälig ersättning för befattningarnas upp- [18.]
rätthållande. På grund härav har jag funnit det vara erforderligt föreslå, att till samtliga auditörer — utom den i Boden, som redan från och med år 1919 fått sin avlöning väsentligen ökad — måtte utgå förhöjda avlöningar till ett sammanlagt belopp av 22,200 kronor. Då de sakkunnigas förslag går ut på höjningar i förhållande till 1919 års stat — vars slutsumma, frånsett auditören i Boden, är densamma som 1918 års stats — med tillhopa 43,800 kronor, utgör således den av mig förordade höjningen omkring 50 procent av den utav de sakkunniga föreslagna. De av mig föreslagna avlöningarna för auditörerna äro införda i kolumn 17 av bilaga V.

Vidkommande slutligen *krigsfiskalerna* tillerkändes visserligen de 7) krigsfiskalerna
flesta av dem, såsom de sakkunniga erinrat, år 1917 en mindre ökning i avlöningsbeloppen. De enligt staten fastställda arvodena äro dock i förhållande till det vederbörande befattningshavare åliggande arbetet i regel så knappt tilltagna, att det synes mig vara nödvändigt att för så gott som samtliga dessa tjänstemän föreslå en förbättring i avlöningen. Härvid torde man dock kunna stanna vid en relativt mindre ökning än beträffande auditörerna. Sammanlagda beloppet av de av mig föreslagna höjningarna uppgår till 5,100 kronor, utgörande omkring 30 procent av den utav de sakkunniga ifrågasatta ökningen, 16,600 kronor. I kolumn 13 av bilaga IV har jag låtit införa de av mig för krigsfiskalerna förordade avlöningarna.

Framhållas må, att samtliga de nu ifrågasatta avlöningsförhöjningarna icke få betraktas annat än som förslagsvis angivna. Därest riksdagen beviljar den ökning i anslaget, som motiveras av dessa förhöjningar, lärer det icke dess mindre tillkomma Kungl. Maj:t att, vid fastställande av nya avlöningsstater, låta det bero på de vid denna tidpunkt sig företeende omständigheter, huruvida och i vad mån avlöningsförbättring överhuvud må finnas påkallad och med vilka belopp densamma bör utgå till skilda befattningshavare med ledning av de i förslaget angivna grunder. Därvid bör givetvis särskilt tagas hänsyn till vad då kan vara bestämt beträffande inskränkning i vapenövningarna vid skilda vapenslag.

De avlöningsförhöjningar för krigsrätternas civila personal, för vilkas genomförande jag således är beredd att tillstyrka Kungl. Maj:t att hos riksdagen begära höjning av nu förevarande extra anslag, skulle

[18.] belöpa sig för krigsdomarna till 3,000 kronor, för auditörerna till 22,200 kronor och för krigsfiskalerna till 5,100 kronor eller till ett belopp av sammanlagt 30,300 kronor.

Då de sakkunnigas förslag gick ut på höjningar till ett sammanlagt belopp av 82,100 kronor inskränker sig den av mig ifrågasatta ökningen till ej fullt 37 procent av detta belopp.

d) ang. kostnadsfri semester för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler.

De sakkunniga hava i sitt förslag hemställt, att förutom ökad avlöning vissa andra förmåner måtte beredas de civila ledamöterna i och åklagarna vid krigsrätterna. Sålunda har förslag framlagts därom, att *kostnadsfri semester* måtte varje år tillerkännas krigsdomare under en och en halv månad samt auditör och krigsfiskal under en månad.

Då numera svårigheter icke torde komma att möta att på ett tillfredsställande sätt lösa vikariatsförhållandena under dylik ledighet, anser jag ett tillmötesgående av nu ifrågavarande personals redan för ett par år sedan framställda yrkande i detta avseende vara fullt befogat. I stort sett kan jag under hänvisning till vad av de sakkunniga härutinnan anförts (bil. III sid. 197 och följ.) inskränka mig till att hemställa, att hos riksdagen måtte å förevarande extra anslag beräknas medel, för att kostnadsfri semester årligen skall kunna beredas krigsdomare under en och en halv månad, krigsfiskaler under en månad samt — i överensstämmelse med vad av de sakkunnigas majoritet och av krigshovrätten föreslagits — auditörerna likaledes under en månad. Dock torde på sätt militieombudsmannen föreslagit ifrågavarande befattningshavares rätt till semester uttryckligen böra göras beroende av att kompetent vikarie finnes att tillgå.

Under förutsättning, att de till auditörerna utgående avlöningsbeloppen i enlighet med de sakkunnigas av mig biträdda förslag beräknas utgöra till hälften lön och till andra hälften tjänstgöringspenningar samt att avlöningsbeloppen bestämmas på sätt jag här förut förordat, skulle en summa av sammanlagt 10,245 kronor 83 öre — för krigsdomarna 4,162 kronor 50 öre, för auditörerna 3,725 kronor samt för krigsfiskalerna 2,358 kronor 33 öre — vara erforderligt för att under ovan omförmälda tider avlöna vikarier under ordinarie tjänstinnehavarnas semester. I förhållande till de sakkunnigas förslag innebär detta en minskning i kravet å anslaget med omkring 4,195 kronor 83 öre.

I fråga om tillerkännandet av *gottgörelse åt auditörerna för expeditionskostnader* ansluter jag mig till fullo till de sakkunnigas förslag (bil. III sid. 199 och följ.). I princip har detta krav redan av 1918 års lagtima riksdag blivit godkänt och den omläggning av sättet för ersättningens bestämmande och utanordnande, som av de sakkunniga på goda grunder ifrågasatts — ersättningens bestämmande till visst på förhand bestämt årligt belopp — torde icke kunna föranleda till någon berättigad erinran. I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag är jag sålunda beredd tillstyrka, att till auditörerna må årligen utgå viss gottgörelse för expeditionskostnader med för envar befattningshavare i kolumn 16 av bil. V ifrågasatt belopp eller tillhopa 5,500 kronor. Ersättningen synes lämpligen kunna utanordnas kvartalsvis i efterskott i samband med månadsavlöningens utbetalande. [18.] e) ang. gottgörelse till auditörerna för expeditionskostnader.

Efter den omläggning av sättet för expensersättningens utbetalande, som sålunda föreslagits och enligt vilken denna ersättning blivit till beloppet fixerad, synes det lämpligaste vara, att samma ersättning bestrides från nu förevarande anslag. Då expensersättningen för närvarande utgår från andra huvudtitelns allmänna förslagsanslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., skulle en följd härav bliva ett motsvarande minskat krav på sistnämnda anslag.

Såsom de sakkunniga i sitt betänkande (bil. III sid. 205) påpekat, finnas förutom de ordinarie regements- och stationskrigsrätterna vid krigsmakten inrättade vissa särskilda krigsrätter, vilka i jämförelse med övriga särskilda krigsrätter kunna sägas vara av mera permanent natur. De vid dessa krigsrätter förordnade auditörerna hava hittills endast åtnjutit gottgörelse med visst belopp för de krigsrättssammanträden, vid vilka de haft att tjänstgöra. Någon bestämd ersättning för den befattning de haft att taga med förekommande disciplinmål och övriga förfrågningar har icke utgått i annan mån än att efter varje års utgång mindre belopp av Kungl. Maj:t tillerkänts dem på därom gjord framställning. Då det synes mig vara lämpligt att i enlighet med de sakkunnigas förslag tilldela auditörerna vid de särskilda krigsrätter, vilkas verksamhet kan beräknas bliva av konstant natur, fasta arvoden till mindre belopp för det arbete de utöver tjänstgöringen vid krigsrättssammanträdena hava att utföra, anser jag mig böra föreslå, att till auditören vid särskilda krigsrätten i Stockholm beräknas ett årligt arvode av 600 kronor, till auditören vid särskilda krigsrätten å Karlsborg ett arvode av 300 kronor, till auditören vid särskilda krigsrätten i Lands- f) ang. ersättning till civila ledamöter i särskilda krigsrätter m. m.

18.] krona ett arvode av 250 kronor samt till auditören vid särskilda krigsrätten för kustflottan ett arvode av 500 kronor.

Medel till gäldande av nu nämnda arvoden torde böra bestridas från förslagsanslaget åt civil personal vid särskilda krigsrätter. Någon höjning av detta anslags belopp lärer dock i följd härav icke vara erforderlig. Från detta anslag bör därjämte utgå ersättning till de vid övriga särskilda krigsrätter förordnade auditörerna för deras arbete med handläggning av förekommande disciplinmål m. m. dylikt samt till den befattningshavare, som i egenskap av auditör vid viss regements- eller stationskrigsrätt haft att i större omfattning deltaga i behandlingen av disciplinmål, som berört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under regements- eller stationskrigsrätten och således ej tillhör truppförbandets ordinarie personal.

Mot den av de sakkunniga ifrågasatta ökningen i ersättningsbeloppen till krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler för tjänstgöring vid sammanträde med särskild krigsrätt ävensom för tjänstgöring vid sammanträde med regements- eller stationskrigsrätt i de fall, som omförmälas i 5 § 3 mom. av lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes, synes det mig icke heller vara något att erinra (bil. III sid. 203 och följ.). Billigheten kräver, att med hänsyn till penningvärdets fall den ganska måttliga höjning av arvodesbeloppen för dylik tjänstgöring, som föreslagits, snarast kommer till stånd. Den av de sakkunniga ifrågasatta principen att låta den till auditörerna utgående ersättningen i viss mån bestämmas efter antalet vid varje krigsrättssammanträde handlagda mål är utan tvivel riktig och i överensstämmelse med vad rättvisan kräver.

Även för det fall, att nu förevarande hemställan vinner bifall, lärer, med hänsyn därtill att antalet särskilda krigsrätter efter upphörande av de under de senaste åren rådande exceptionella förhållandena givetvis kommer att nedgå, någon ökning av förslagsanslaget åt civil personal vid särskilda krigsrätter, från vilket anslag dylik gottgörelse bestrides, icke vara av behovet påkallad.

g) ang. gottgörelse till vikarier för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler.

Vad slutligen angår frågan om gottgörelse till vikarier för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler vid annan ledighet än semesterledighet synes det vara obestridligt, att de för närvarande gällande bestämmelserna härutinnan äro i behov av omarbetning och komplettering. I stort sett synas de framställningar, som av de sakkunniga gjorts i denna del, leda till att mera tillfredsställande resultat ernås. Även om avlöningarna för de ordinarie befattningshavarna vid regements- och

stationskrigsrätterna bestämmas i enlighet med de av mig här förut gjorda beräkningarna, lära de av de sakkunniga angivna grunderna för vikariatsersättningarnas utgående i huvudsak kunna bibehållas. I vissa avseenden behöva måhända de härom föreslagna stadgandena undergå någon jämkning. Först i samband med utfärdandet av ny instruktion för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler kan förevarande spörsmål vinna en slutgiltig lösning, men vill jag i avbidan härpå tillsvidare ansluta mig till de synpunkter och förslag, som av de sakkuniga framlagts. De ersättningsbelopp, som enligt betänkandet skulle komma att utgå till vikariernas avlönande, skulle sålunda komma att i vissa fall till en del gäldas av de ordinarie befattningshavarna och till en del av allmänna medel. Ehuru de belopp, som av statsmedel skulle erfordras för nu omförmälda ändamål, måste beräknas komma att i någon mån ökas, om de sakkunnigas förslag i detta avseende i huvudsak vinner godkännande, torde det dock icke vara erforderligt, att det anslag, varifrån omförmälda av statsmedel utgående ersättningar böra — i likhet med vad nu är fallet — bestridas, nämligen det under andra huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter, i följd härav höjes. Riksdagens medgivande synes dock vara erforderligt för genomförandet av ovan berörda ändringsförslag. [18.

h) ang. avlöningsförbättring för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler under år 1919.

I det yttrande, som föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer avgivit över de sakkunnigas förberörda betänkande med förslag till avlöningsförbättring för den civila krigsrättspersonalen, har hemställts, att de ifrågasatta avlöningsökningarna måtte tillämpas redan under år 1919. Då nu ifrågavarande personer, såsom förut antytts, under tre års tid haft sig tillerkända avlöningsbelopp, vilka icke stått i skälig proportion till arbetets omfattning och beskaffenhet, synes mig billigheten tala för att de nu av mig äskade avlöningsförbättringarna träda i tillämpning snarast efter det riksdagens beslut i frågan kan väntas föreligga eller sålunda redan den 1 juli 1919. På tilläggsstat för år 1919 skulle för senare halvåret 1919 i och för höjning av vissa avlöningar alltså erfordras hälften av 30,300 kronor eller 15,150 kronor.

För att bereda samtliga civila befattningshavare vid regements- och stationskrigsrätterna semester under år 1919 synes mig även böra begäras medel å tilläggsstaten för år 1919 med ett belopp av 10,245 kronor 83 öre.

Slutligen lärer ersättning för expeditionskostnader böra från nu förevarande anslag tillerkännas samtliga vid nämnda krigsrätter tjänstgörande auditörer redan under år 1919. För detta ändamål måste å tilläggsstaten för år 1919 äskas ytterligare 5,500 kronor.

[18.] *Sammanfattning.* Med iakttagande av vad i det föregående uttalats rörande förutsättningarna för utgående av den ifrågasatta höjningen av vissa avlöningar ger en sammanfattning av vad nu sagts till resultat,

dels att å tilläggsstat för år 1919 bör begäras ett förstärkningsanslag till anslaget till civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna i enlighet med en beräkning, som framgår av följande tablå:

höjning av vissa avlöningar för 1919 års senare hälft	kronor	15,150: —
semesterarvoden under år 1919	»	10,245: 83
ersättning åt auditörer för expeditionskostnader för år 1919	»	5,500: —
summa	kronor	30,895: 83,

dels ock att det extra anslagets belopp för år 1920 bör beräknas på sätt framgår av nedanstående sammanställning:

anslagets nuvarande storlek	kronor	125,000: —
höjning av vissa avlöningar för år 1920	»	30,300: —
ersättning åt auditörer för expeditionskostnader för år 1920	»	5,500: —
semesterarvoden för år 1920	»	10,245: 83
summa	kronor	171,045: 83.

Såväl för 1919 års senare hälft som för år 1920 torde ett mindre belopp böra reserveras för det fall att särskild ersättning bör utgå till de befattningshavare, vilka i förhållande till övriga kommit att intaga en väsentligt sämre ställning i avlöningshänseende. Med hänsyn härtill synes nu ifrågavarande anslag böra för år 1920 sättas till i runt tal 175,000 kronor, varjämte förstärkningsanslaget å 1919 års tilläggsstat torde böra begäras med 32,000 kronor.

Erforderlig hemställan beträffande tilläggsstaten för år 1919 får jag tillfälle att framföra senare i dag. Jag får därför nu inskränka mig till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att till avlönande av civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna på *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst .. kronor 175,000,

dels ock medgiva, att, därest krigsdomare, auditör eller krigsfiskal vid regements- eller stationskrigsrätt åtnjuter annan ledighet än semesterledighet, till

den, som tjänstgör i hans ställe, må, utöver vad den ledige krigsdomaren, auditören eller krigsfiskalen må förklaras skyldig att till vikarien utgiva, till denne utbetalas från det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter gottgörelse i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som finnas angivna i det förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler, som finnes intaget i en till detta protokoll fogad bilaga. [18.]

13. Avlöning till å äldre stat kvarstående auditör, *oförändrat ordinarie anslag* ..... kronor 4,000.

Arvoden åt civil personal vid särskilda krigsrätter m. m.

Här förut vid punkt [18] har jag behandlat vissa frågor rörande ordinarie förslagsanslaget till arvoden åt civil personal vid särskilda krigsrätter m. m. På sätt jag då nämnde föranleda de förslag jag därvid framställt icke någon höjning av detta anslags nuvarande belopp. Jag får alltså angiva anslaget till upptagande i 1920 års riksstat med oförändrat belopp:

14. Arvoden åt civil personal vid särskilda krigsrätter m. m. *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ..... kronor 15,000.

Övriga anslag för rättsskipningen.

15. Bidrag till domsagornas förvaltning.

I anledning av en den 19 april 1918 dagtecknad proposition, nr 389, beviljade 1918 års lagtima riksdag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnos upptagna i ett vid propositionen fogat förslag till stadga i ämnet, å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å 200,000 kronor. [19.] *Bidrag till domsagornas förvaltning.* (Extra anslag.)

[19.] Nyssnämnda förslag till stadga med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning avsåg i huvudsak *att* i större utsträckning än hittills åstadkomma nödig arbetsfördelning mellan häradshövdingarna och deras rättsbildade biträden, *att* anordna denna arbetsfördelning icke efter tid, såsom nu i regel är fallet, utan efter göromålens art och beskaffenhet, *att* därigenom möjliggöra en större begränsning av häradshövdingarnas ledighet från fullgörande av deras viktigaste tjänsteåligganden, särskilt hållande av lagtima ting eller allmänna tingssammanträden, *att* skärpa kompetensvillkoren för erhållande av fullständigt domarvikariat, *att* anordna en successiv stegring av kompetenskraven efter göromålens beskaffenhet, *att* främja en ökad växelverkan mellan hovrätter och underrätter, *att* bereda de rättsbildade biträdena och häradshövdingarnas vikarier en i ekonomiskt avseende förbättrad ställning, *samt att* få till stånd för allmänheten på bestämda tider tillgängliga domsagekanslier.

Sedan i stadgeförslaget vidtagits vissa mindre ändringar, huvudsakligen föranledda av några utav riksdagen mot detsamma framställda erinringar, utfärdade Kungl. Maj:t stadga i ämnet den 20 juni 1918 (svensk författningssamling nr 412).

I stadgan föreskrives bland annat, att vid varje hovrätt skola finnas av Kungl. Maj:t förordnade vice häradshövdingar till så stort antal, som erfordras, för att hovrätten må äga tillgång till lämpliga personer att, när häradshövdingämbete är obesatt eller häradshövding åtnjuter långvarig tjänstledighet, mottaga förordnande att förvalta ämbetet. Varje vice häradshövding äger — frånsett undantagsfall —, så länge han vid förordnandet bibehålles, av statsmedel uppbära ett fast arvode efter 2,400 kronor om året.

Genom bestämmelser i stadgan beredes tillika möjlighet för anställande i domsagorna såsom biträden åt häradshövdingarna av förste notarier, avlönade med växlande arvoden, allt efter domsagornas storlek. Även dessa arvoden skola delvis bestridas av statsmedel.

Nu ifrågavarande anslag är avsett att lämna medel till bestridande av nämnda arvoden till vice häradshövdingar och förste notarier i den mån dessa arvoden skola utgå av statsmedel.

Från föreningen extra lantdomare hava till Kungl. Maj:t ingivits framställningar om förbättrade avlöningsförmåner i vissa hänseenden för vice häradshövdingarna. Dessa framställningar hava för utlåtandens avgivande remitterats till hovrätterna, varifrån yttranden i ämnet dock ännu ej inkommit. Även om utredningen kommer att giva vid handen, att proposition i framställningarnas syfte bör avlåtas till

riksdagen, och även om det ökade ekonomiska krav å statsverket, som därav skulle bliva en följd, komme att gå ut över nu förevarande anslag, torde dock detta, som synes vara ganska rundligt tilltaget och i allt fall ju till sin natur är ett förslagsanslag utan begränsning, icke i anledning härav behöva för år 1920 äskas med högre belopp än för år 1919. [19.]

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som finnas upptagna i en av Kungl. Maj:t utfärdad stadga i ämnet, å *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag å ..... kronor 200,000.

16. Vattendomstolarna.

Den av 1918 års lagtima riksdag antagna vattenlagen har trätt i kraft med innevarande års ingång. [20.] *Vattendomstolarna.* (Extra anslag.)

Till bestridande av kostnaderna för uppehållande under år 1919 av verksamheten vid de genom denna lag upprättade vattendomstolarna beviljade nämnda riksdag på Kungl. Maj:ts framställning (proposition nr 129) på extra stat för sistnämnda år ett förslagsanslag, högst, 160,000 kronor. Till grund för anslagets bestämmande låg följande beräkning:

Arvoden åt 5 vattenrättsdomare à kronor 11,000	kronor	55,000
För möjliggörande av höjning i vissa fall av dylikt arvode	»	5,000
Arvoden åt 10 vattenrättsingenjörer à kronor 5,000	»	50,000
» » 5 vattenrättssekreterare à kronor 7,000	»	35,000
» » 5 amanuenser à kronor 1,500	»	7,500
Vikariatsersättning under semester för vattenrättsdomare och vattenrättssekreterare under 1 ½ månad under förutsättning, att såsom tjänstgöringspenningar beräknas av arvodet för en var av de förra 4,000 och för en var av de senare 2,500 kronor för år, cirka	»	4,100
För möjliggörande av höjning i vissa fall av amanuensarvodena	»	3,400
Summa	kronor	160,000.

[20.] För nu ifrågavarande ändamål erfordras givetvis medel även för år 1920. Till att vid bestämmandet av dessa medels sammanlagda belopp frångå nyss nämnda beräkning torde ej föreligga tillräcklig anledning. Med hänsyn till vattendomstolarnas antagliga arbetsmängd under de närmaste åren skulle det visserligen kunna ifrågasättas, huruvida de till avlönande av amanuenser beräknade beloppen äro tillräckliga för sitt ändamål. Skulle emellertid på grund av hopade göromål en utökning av en eller annan vattendomstols arbetskrafter, utöver vad förevarande anslag lämnar möjlighet till, bliva erforderlig, torde Kungl. Maj:t kunna träda hjälpande emellan med anlitande av andra huvudtitelns allmänna besparingar.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av årsarvoden åt vattenrättsdomare, vattenrättsingenjörer och vattenrättssekreterare så ock av gottgörelse åt vid vattendomstolarna anställda amanuenser samt av vikariatsersättning under semester för vattenrättsdomare och vattenrättssekreterare å *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst ..... kronor 160,000.

17. Ersättning åt domare, vittnen och parter.

Ersättning åt domare, vittnen och parter. (Ordinarie anslag.)

[21.] Ordinarie anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter var i 1918 års riksstat upptaget med 245,000 kronor. I proposition, nr 420, till 1918 års lagtima riksdag begärde Kungl. Maj:t av skilda anledningar en väsentlig höjning i anslagets belopp. Denna höjning motiverades *dels* av de utgifter ur allmänna medel, som skulle bliva en följd av Kungl. Maj:ts proposition nr 331 med förslag till lag om fri rättegång, därest denna av riksdagen komme att antagas, *dels* av de i Kungl. Maj:ts proposition nr 129 och nr 391 gjorda framställningar rörande utbetalning, utöver föreslagna årsarvoden, av dagarvoden eller annan gottgörelse i enlighet med de grunder Kungl. Maj:t bestämde, till vattenrättsingenjörer, vattenrättsnämndemän och av vattenöverdomstolen tillkallat sakkunnigt biträde, *dels och* slutligen av den ersättning, som enligt proposition nr 375 med förslag till lag angående villkorlig straffdom förutsättes skola utgå till dem, som verkställde i sagda lagförslag omförmälda särskilda förundersökning. För bestridande ur förevarande förslagsanslag av samtliga dessa utgifter föreslog Kungl. Maj:t

att höja detsamma från dess dåvarande belopp 245,000 kronor till 350,000 kronor. [21.]

Riksdagen, som biföll de i nyssnämnda propositioner nr 129 och 391 gjorda framställningarna, anmälde i sin skrivelse den 22 juni 1918 angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 andra huvudtitel, att med hänsyn till att å ena sidan Kungl. Maj:ts förslag till lag om fri rättegång icke av riksdagen bifallits, varigenom den till detta ändamål beräknade kostnaden 75,000 kronor bortfölle, men att riksdagen å andra sidan i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål, dels ock i anledning därav väckt motion höjt ersättningen till vittnen i vissa fall utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna, riksdagen ansett, att den ökade anslagshöjningen lämpligen kunde begränsas till 55,000 kronor samt att riksdagen därför höjt förevarande förslagsanslag från dess dåvarande belopp 245,000 kronor till 300,000 kronor. Med sistberörda belopp är alltså detta anslag uppfört i innevarande års riksstat.

Innan jag går att angiva, till vilket belopp anslaget bör beräknas för år 1920, torde det tillåtas mig att beröra ett spörsmål, som med anslaget äger samband.

På sätt redan nämnts medgav 1918 års lagtima riksdag, med bifall till en av Kungl. Maj:t därom i proposition nr 129 gjord framställning, att från förevarande anslag finge utbetalas till, bland andra, av vattenöverdomstolen tillkallat sakkunnigt biträde gottgörelse i enlighet med de grunder Kungl. Maj:t bestämde. Emellertid är att märka, att i anledning av den förändrade lydelse i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag, som riksdagen gav åt vattenlagen, i denna ingick en bestämmelse, varigenom sakkunnigt biträde i vattenmål kan tillkallas jämväl av Kungl. Maj:t i högsta domstolen. Med avseende å sådant biträde tillkommande ersättning bör givetvis gälla detsamma som om gottgörelse till av vattenöverdomstolen tillkallat sakkunnigt biträde. Något beslut i denna riktning blev emellertid ej fattat av 1918 års lagtima riksdag och vill jag därför nu, i samband med behandlingen av förevarande anslag, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen fatta dylikt beslut. Någon höjning av anslaget av nu nämnd anledning lärer ej erfordras.

Med avseende å spörsmålet, till vilket belopp anslaget bör beräknas för år 1920, vill jag erinra, att, då anledningen därtill, att propositionen om förslag till lag om fri rättegång av 1918 års lagtima riksdag lämnades utan bifall, icke torde hava varit annan än den, att

[21.] lagutskottet icke medhann att ägna densamma vederbörlig granskning, samma lagförslag kommer att föreläggas innevarande års riksdag. Under förutsättning, att lagförslaget bifalles av riksdagen, torde, i överensstämmelse med den beräkning, som i sådant avseende gjordes i förutnämnda proposition nr 420, nu förevarande anslag böra höjas med 75,000 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels medgiva, att den gottgörelse, som, i enlighet med de grunder Kungl. Maj:t bestämmer, må tillkomma sakkunnigt biträde, som av Kungl. Maj:t i högsta domstolen tillkallats i vattenmål, må bestridas från det under andra huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter,

dels och, i avvaktan på proposition med förslag till lag om fri rättegång, i nyssnämda *ordinarie* förslagsanslag beräkna en höjning från dess nuvarande belopp ..... kronor 300,000
med 75,000 kronor till ..... » 375,000.

18. Övervakning av villkorligt dömda.

[22.] *Övervakning av villkorligt dömda.* (Extra anslag.)

I den lag angående villkorlig straffdom, som trätt i kraft med innevarande års ingång, stadgas, att den villkorligt dömde skall under viss tid, ett år vid bötesdom och eljest tre år, stå under övervakning, där ej av särskilda skäl kan antagas, att han skall därförutan rättas. Övervakningen skall enligt lagen utövas av en därtill av domstolen förordnad person (övervakare), som skall hava tillsyn över hans uppförande och söka befordra vad som kan lända till hans rättelse. Dylika övervakare äro berättigade till ersättning av statsmedel för övervakningen enligt grunder, bestämda av Kungl. Maj:t.

Till bestridande av kostnader för övervakning av villkorligt dömda beviljade 1918 års lagtima riksdag å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 25,000 kronor. Vid beräknandet av anslagets belopp angavs detta vara mindre än det, vartill dessa kostnader kunde väntas i allmänhet komma att årligen uppgå, sedan bestämmelserna om övervakning gjort sig fullt gällande. Vad man härvid särskilt åsyftade

var den omständigheten, att för år 1919 komme ej att finnas några från föregående år överstående övervakningar, för vilka ersättning skulle utgå. För år 1920 åter måste ersättning beräknas dels för under året nytillkomna och dels från föregående år överstående övervakningar. Redan av denna anledning torde anslaget för år 1920 böra höjas avsevärt utöver det för år 1919 beräknade. Dessutom är att märka, att en särskild anledning till att ej sätta anslaget allt för lågt föreligger i den under senare tiden starkt ökade brottsligheten, särskilt bland ungdomen, av vilken omständighet man torde vara berättigad antaga, att antalet villkorliga domar skall under den närmaste framtiden bliva högre än under normala förhållanden. [22.]

Med behörig hänsyn till vad nu sagts synes det mig, som om nu förevarande anslag bör för år 1920 äskas med dubbelt så högt belopp som för år 1919 eller således med 50,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för övervakning av villkorligt dömda å *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag av ..... kronor 50,000.

19. Rättshjälp m. m. åt vissa nyttjanderättshavare.

[23.] *Rättshjälp m. m. åt vissa nyttjanderättshavare.* (Extra anslag.)

Sedan 1918 års lagtima riksdag i huvudsak bifallit ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, anvisade samma riksdag jämväl på framställning av Kungl. Maj:t — proposition nr 359, dagtecknad den 12 april 1918 — dels å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag å 5,000 kronor och dels å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å 10,000 kronor att av Kungl. Maj:t i mån av behov och enligt i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 12 april 1918 angivna grunder användas till bestridande av kostnader för de uti nyssnämnda lagförslag omförmälda lantmäteriförrättningar samt övriga med områdes inlösen enligt samma lagförslag förenade utgifter ävensom till beredande av erforderligt biträde åt nyttjanderättshavare i ärenden angående sådan inlösen.

Medel för nu nämnda ändamål torde erfordras även för år 1920. Erfarenheten från den korta tid, under vilken ifrågavarande lag tillämpats, ger icke tillräckliga hållpunkter för ett något så när tillför-

[23.] litligt bedömande av storleken av det för år 1920 behövliga anslaget. Att sätta detta till annat belopp än det, varmed anslaget uppförts i 1919 års riksstat, synes dock icke vara tillrådligt.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag å ..... kronor 10,000 att av Kungl. Maj:t i mån av behov och enligt i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden den 12 april 1918 angivna grunder användas till bestridande av kostnader för de uti lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område omförmälda lantmäteriförrättningar samt övriga med områdes inlösen enligt nämnda lag förenade utgifter ävensom till beredande av erforderligt biträde åt nyttjanderättshavare i ärenden angående sådan inlösen.

20. Understöd till offentliga rättshjälpsanstalter.

[24.] *Understöd till offentliga rättshjälpsanstalter.* (Extra anslag.)

I en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten proposition, nr 360, föreslog Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för samma dag, att riksdagen måtte till bestridande av understöd åt offentliga rättshjälpsanstalter enligt de grunder, som funnes angivna i nämnda protokollsutdrag bifogat förslag till kungörelse i ämnet och normalreglemente för dylik anstalt, bevilja å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å 15,000 kronor.

I den skrivelse, som riksdagen den 22 juni 1918 avlät till Kungl. Maj:t angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 andra huvudtitel, anmälde riksdagen, att, då Kungl. Maj:ts förslag till lag om fri rättegång, på sätt förut nämnts, icke bifallits och riksdagen ansett, att frågan om understöd till offentliga rättshjälpsanstalter lämpligen borde prövas i samband med berörda lagfråga, propositionen om understöd till nämnda anstalter icke vunnit riksdagens bifall.

Redan förut i dag (vid punkt [21]) har jag omnämnt, att min avsikt är att inom kort hos Kungl. Maj:t hemställa, att förslaget till lag om fri rättegång måtte ånyo föreläggas riksdagen till antagande. I samband därmed bör enligt min mening till riksdagen jämväl avlåtas en

proposition av liknande innehåll som förutnämnda till 1918 års lagtima riksdag avlåtna om understöd till offentliga rättshjälpsanstalter. Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [24.]

att, i avvaktan på proposition om understöd av statsmedel till offentliga rättshjälpsanstalter, för sådant ändamål såsom förslagsanslag beräkna å *extra stat* för år 1920 ett belopp av ..... kronor 15,000.

21. Medikolegala besiktningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ..... kronor 16,200.

Ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar.

Under denna rubrik finnes i riksstaten uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 84,000 kronor.

På sätt i statsråd den 13 januari 1917 anmäldes av dåvarande chefen för justitiedepartementet har verkställts en undersökning, vilka åtgärder skulle kunna vidtagas för ifrågavarande ersättnings upphörande. Denna undersökning har, såsom bemälte departementschef också då omnämnde, givit vid handen, att, därest till vissa städer erlades vederlag en gång för alla med sammanlagt 211,000 à 213,000 kronor samt vidare ett under åttonde huvudtiteln upptaget anslag till allmänna barnhuset i Stockholm och den i sjätte huvudtitelns anslag till överståthållarämbetet ingående anslagsrubriken till polisens vidmakthållande inom Stockholm höjdes med tillhopa omkring 11,000 kronor, nu förevarande förslagsanslag skulle kunna nedsättas till 32,000 à 36,000 kronor, därvid dock en övergångstid av två år för indragning av ersättningar till belopp av, i runt tal, 7,200 kronor skulle kunna ifrågasättas. Anslaget i övrigt skulle därefter kunna i mån av vissa befattningshavares avgång från sina befattningar ytterligare minskas för att slutligen till största delen upphöra.

Då enligt den sålunda förebragta utredningen de åtgärder, som skulle kunna vidtagas för nu ifrågavarande ersättnings upphörande, syntes medföra en engångsutgift, som skulle avsevärt överstiga 200,000 kronor, förklarade departementschefen vid nyssnämnda tillfälle, att det enligt hans mening borde på grund av då rådande krisförhållanden få tills vidare anstå med dylika åtgärders sättande i verket. På grund

[24.] härav blev ej heller någon framställning i denna del avlämnad till riksdagen vare sig år 1917 eller år 1918.

Samma skäl, som sålunda hittills avhållit Kungl. Maj:t från att vidtaga några åtgärder i angiven riktning, föreligger alltjämt, och torde därför det anslag, som med ärendet har samband, böra i 1920 års riksstat upptagas med oförändrat belopp:

22. Ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ..... kronor 84,000.

Resestipendier åt domare.

[25.] *Resestipendier åt domare.* (Extra anslag.)

För en följd av år t o. m. år 1915 har i riksstaten under andra huvudtiteln upptagits ett extra anslag å 6,000 kronor till resestipendier åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarekallet.

För åren 1916—1919 har Kungl. Maj:t icke för nu ifrågavarande ändamål hos riksdagen begärt något nytt anslag, utan har riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, år efter år medgivit, att vad vid utgången av ett vart av åren 1915—1918 kunde återstå oanvänt av de för år 1915 för ändamålet anvisade medel finge under det närmast följande året disponeras för dylika stipendier.

I slutet av ett vart av åren 1914—1917 har Kungl. Maj:t i anledning av det då pågående världskriget utfärdat kungörelse, att med åtgärder för stipendiernas utdelande för det närmast följande året skulle tills vidare anstå. Någon liknande kungörelse, avseende år 1919, har icke utfärdats. Anledningen till att så ej skett är givetvis den förändrade politiska situation, som inträtt med avslutandet av stillestånd mellan de krigförande makterna. Härav torde man kunna med skäl hoppas, att förhållandena snart skola kunna bliva sådana, att resor av det slag, varom här är fråga, åter skola med fördel kunna företagas.

Vad nu sagts torde dock knappast böra föranleda, att särskilt anslag för ifrågavarande ändamål äskas å 1920 års stat. Att märka är nämligen, att förevarande anslag vid senaste årsskiftet torde haft att uppvisa en reservation å ej mindre än 11,450 kronor. Även om resestipendier till ett sammanlagt belopp av 6,000 kronor skulle komma att utdelas för år 1919 — vilket knappast får anses troligt på grund av

de svårigheter, varmed resor utom landet ännu en tid framåt lära komma att vara förknippade —, skulle vid 1919 års slut i allt fall å anslaget återstå en reservation å 5,450 kronor. Vid nu nämnda förhållande synes det mig, som om det icke skulle vara erforderligt, att för nu ifrågavarande ändamål begära särskilt anslag för år 1920, utan att det skulle vara tillräckligt att söka utverka riksdagens medgivande, att vad vid utgången av år 1919 må återstå oanvänt av de hittills för nu ifrågavarande ändamål anvisade medel må jämväl därefter disponeras för samma ändamål. [25.]

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

> medgiva, att vad vid utgången av år 1919 må återstå oanvänt av de av riksdagen hittills anvisade medel till resestipendier åt domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarekallet, må jämväl därefter disponeras för dylika stipendier.

23. Understöd för »Nytt juridiskt arkiv».

Sedan ett flertal år tillbaka har, på framställning av Kungl. Maj:t, riksdagen anvisat medel såsom bidrag till utgivande av tidskriften »Nytt juridiskt arkiv». Denna tidskrift utgives i två avdelningar, nämligen »Nytt juridiskt arkiv. Avd. I. Tidskrift för lagskipning» och »Nytt juridiskt arkiv. Avd. II. Tidskrift för lagstiftning m. m.». [26.] **Understöd för »Nytt juridiskt arkiv.»** (Extra anslag.)

Sedan Kungl. Maj:t, i anledning av erinran från riksdagens sida, för utbetalande av 1912 års anslag uppställt det villkor, att prenumerationsavgiften för tidskriften skulle hava blivit för samma år bestämd till belopp ej överstigande avgiften för år 1911, har riksdagen vid beviljande av anslagen för åren 1913—1917 uttalat, att riksdagen förutsatte, att Kungl. Maj:t komme att för dessa anslags utbetalande stadga enahanda villkor, som bestämts för åtnjutande av anslaget för år 1912; och har Kungl. Maj:t också förfarit i överensstämmelse härmed.

Det belopp, varmed anslaget utgått, har utgjort för vart och ett av åren 1912—1915 3,000 kronor, men för åren 1916—1918 endast 2,500 kronor. Till sistnämnda belopp är anslaget bestämt jämväl för innevarande år. Den nedsättning av anslagets belopp, som sålunda ägt rum, skedde på Kungl. Maj:ts framställning och var ett led i den strävan, som vid uppgörandet av 1915 års statsverksproposition på

[26.] grund av då rådande förhållanden gjorde sig gällande att iakttaga största möjliga sparsamhet.

Vid anmälan den 14 januari 1916 av nu ifrågavarande anslagsbehov, så vitt angick år 1917, yttrade dåvarande departementschefen, att det kunde ifrågasättas, om icke en höjning av förevarande anslag till åtminstone det belopp av 3,000 kronor, varmed det under åren närmast före 1916 utgått, borde äga rum. Till stöd härför anförde departementschefen, att på grund av utav honom närmare angivna omständigheter en ökning i kostnaden för tidskriftens utgivande vore att befara. Då enligt departementschefens mening till täckande av denna kostnadsökning icke borde tillgripas det medel, som låge i en höjning av prenumerationsavgiften, kunde, som nämnt, i stället en höjning av statsanslaget till tidskriftens utgivande ifrågasättas. Under då rådande förhållanden ansåg departementschefen dock, att med förslag härutinnan borde få tillsvidare anstå.

I den skrivelse av den 8 juni 1916, vari riksdagen anmälde, att den beviljat anslaget till nu ifrågavarande ändamål för år 1917, förklarades, att riksdagen med anledning av den av departementschefen ifrågasatta anslagshöjningen på grund av ökade utgivningskostnader ville framhålla, att, därest statsbidraget och den nuvarande prenumerationsavgiften framdeles skulle visa sig otillräckliga för bestridande av kostnaderna för tidskriftens utgivande, det torde böra tagas i övervägande, huruvida icke, i stället för den av departementschefen i utsikt ställda åtgärden, en höjning av prenumerationsavgiften borde äga rum.

Då departementschefen därefter den 13 januari 1917 anmälde nu ifrågavarande anslagsbehov, så vitt angick år 1918, påvisade han, att på grund av en av vissa skäl föranledd ej oväsentlig ökning i tidskriftens omfång samt en inträdd stegring av tryckningskostnaderna utgivandet av tidskriften blivit fördyrad. Om, på sätt riksdagen gjort gällande, en förhöjning av statsanslaget ej borde ifrågasättas, syntes det departementschefen bliva nödigt, att till täckande av kostnadsökningen prenumerationspriset höjdes. En sådan förhöjning syntes ej heller obillig, då tidskriftens omfång så väsentligt ökats. Att redan då bestämma, huru stor ökning kunde för år 1918 bliva erforderlig, mötte dock svårighet. Med stöd av vad sålunda anförts gjorde departementschefen gällande, att för utbetalandet av det anslag, som kunde komma att beviljas för år 1918, icke borde stadgas det villkor, att prenumerationspriset ej finge höjas utöver det då gällande. Däremot borde enligt

departementschefen såsom villkor uppställas, att priset ej finge ökas utöver det belopp, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt fastställa. [26.]

I den skrivelse av den 15 juni 1917, vari riksdagen anmälde, att den beviljat förevarande anslag, så vitt angick år 1918, lämnade riksdagen nyssnämnda av departementschefen gjorda uttalande utan anmärkning. I anledning härav stadgade också Kungl. Maj:t genom nådigt brev till statskontoret den 25 juni 1917 såsom villkor för det för år 1918 anvisade beloppets utbetalande, att för år 1918 priset bestämts för »Avd. I» av tidskriften till 15 kronor vid postabonnemang och 18 kronor vid subskription i bokhandel samt för »Avd. II» till 7 kronor vid postabonnemang och 8 kronor vid subskription i bokhandel. De tidigare gällande priserna voro för »Avd. I» respektive 12 och 14 kronor och för »Avd. II» respektive 5 kronor 50 öre och 6 kronor.

Vid anmälan den 14 januari 1918 av nu ifrågavarande anslagsbehov gjorde jag, så vitt angick innevarande år, gällande, att för utbetalande av de medel, som i sådant avseende kunde bliva av riksdagen anslagna, borde stadgas liknande villkor som det beträffande 1918 års anslag, eller således, att prenumerationspriset för tidskriften för år 1919 ej finge sättas högre än till det belopp, som Kungl. Maj:t kunde med hänsyn till rådande förhållanden finna skäligt fastställa. Detta uttalande lämnades utan anmärkning av riksdagen vid dess anmälan hos Kungl. Maj:t, att riksdagen beviljat nu förevarande anslag för år 1919. I överensstämmelse härmed och med ledning av förebragt utredning har Kungl. Maj:t därefter genom brev till statskontoret den 13 december 1918 såsom villkor för det för innevarande år anvisade beloppets utbetalande stadgat, att för år 1919 priset bestämts för »Avd. I» av tidskriften till 20 kronor vid postabonnemang och 25 kronor vid subskription i bokhandel samt för »Avd. II» till 10 kronor vid postabonnemang och 12 kronor 50 öre vid subskription i bokhandel.

Den ganska väsentliga höjning av prenumerationsavgiften, som sålunda ägt rum, har haft sina huvudsakliga anledningar i framställningskostnadernas ökning till följd av kristiden samt tidskriftens vidgade omfång. Av nyssberörda utredning framgick, att firman P. A. Norstedt & Söner, som åtagit sig utgivningen av tidskriften, å denna haft en förlust, som beträffande 1917 års årgång belöpt sig till 10,714 kronor 81 öre och som beträffande år 1918 års årgång, i trots av den förhöjning av prenumerationsavgiften, som skett i överensstämmelse med nådiga brevet den 25 juni 1917, icke på långt när torde komma att begränsas till det belopp, som firman vid förut gjorda beräkningar antagit, eller 2,200 kronor.

[26.] *Departementschefen.*

Gagnet för det allmänna därav, att en tidskrift sådan som »Nytt juridiskt arkiv» finnes, lärer knappast kunna för högt uppskattas. Det torde icke råda mer än en mening därom, att densamma är av den allra största betydelse främst för rättsskipningen och domareutbildningen. Att dess fortsatta utgivande efter samma plan som hittills möjliggöres, får därför betraktas som ett allmänt intresse av vikt, värt att, därest så erfordras, vinna tillräckligt ekonomiskt understöd av statsmakterna.

Mellan redaktionen för tidskriften och förutnämnda firma förda underhandlingar giva vid handen, att firman endast motvilligt åtagit sig att utgiva tidskriften i dess helhet efter oförändrad plan jämväl under år 1920. Då firman dock gjort detta, har den som villkor för sitt åtagande fäst det förbehållet, att dess utgifter för själva redigeringen av tidskriften nedbringades från nuvarande belopp 8,000 kronor med 2,500 kronor till 5,500 kronor. Billigheten av detta villkor torde icke kunna bestridas, då denna minskning av firmans utgifter i allt fall ej torde, även om prenumerationsavgiften för år 1920 sättes till samma belopp som för år 1919, bliva tillräcklig att med säkerhet skydda firman för förlust å företaget.

Då en reducering av redaktionskostnaderna ej rimligen torde kunna komma till stånd, enär de redan nu till tidskriftens redaktörer och medarbetare utgående arvodena måste betraktas som synnerligen knappt tillmätta, måste annan utväg tillgripas för täckande av de 2,500 kronor, varmed firmans kostnader skulle nedbringas. Härvid erbjuder sig möjligheten att ytterligare höja prenumerationsavgiften. Att beträda denna utväg torde dock ej vara tillrådligt. Den för innevarande år bestämda prenumerationsavgiften av tillhopa lägst 30 kronor för båda avdelningarna är redan den så hög, att det torde kunna befaras, att en ytterligare höjning skulle verka en sådan nedsättning i prenumerantantalet, att någon mer avsevärd merinkomst ej skulle genom höjningen ernås. Därtill kommer, att en dylik höjning av prenumerationsavgiften kanske i allt fall blir oundviklig till följd av ännu mer stegrade framställningskostnader. På grund av vad nu sagts lärer ingen annan utväg återstå än en höjning av statsbidraget till tidskriften med 2,500 kronor. Detta bidrag, som för närvarande utgår med 2,500 kronor, skulle alltså bliva fördubblat i förhållande till sin nuvarande storlek och sättas till 2,000 kronor högre belopp än det, varmed det utgått under vart och ett av åren 1912—1915.

För utbetalande av de medel, som må för år 1920 bliva av riksdagen anslagna för nu ifrågavarande ändamål, torde Kungl. Maj:t böra, i nära överensstämmelse med vad skett i fråga om de för åren 1918

och 1919 beviljade anslagen för samma ändamål, stadga det villkor, att prenumerationspriset för tidskriften för år 1920 ej får sättas högre än till det belopp, som Kungl. Maj:t kan med hänsyn till rådande förhållanden finna skäligt fastställa. [26.]

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd för fortsatt utgivande av »Nytt juridiskt arkiv. Avd. I. Tidskrift för lagskipning» och »Nytt juridiskt arkiv. Avd. II. Tidskrift för lagstiftning m. m.» å *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst ..... kronor 5,000.

E. Fångvården.

Inledande anmärkningar.

Allmänna läget inom fångvårdsväsendet. Vissa spörsmål av principiell innebörd.

Innan jag övergår till behandlingen av frågan, vilka särskilda anslag till fångvården böra äskas för år 1920, anser jag mig böra i korthet angiva *dels* det allmänna läget inom fångvårdsväsendet, sådant detta framgått ur de genom kristiden skapade förhållandena, *och dels* min ståndpunkt till vissa spörsmål av principiell innebörd, vilka inom den närmaste tiden kräva ett avgörande och jämväl inverka på ett ställningstagande till de skilda yrkanden, som i det följande skola närmare behandlas.

Den rådande bristen i fängelseutrymme.

Jag erinrar då till en början om det allmänt kända förhållandet, att kristiden medfört en oerhörd ökning i antalet brott och förseelser och därmed i behovet av fängelseutrymme.

Följden härav har blivit den, att rikets fångvårdsanstalter för närvarande äro i hög grad överbelagda. Till belysning härav omnämnes, att, under det att antalet i rikets straffanstalter intagna fångar vid slutet av år 1916 uppgick till 2,239 och vid slutet av år 1917 till 2,761, detsamma den 1 oktober 1918 sprungit upp till 4,400, varmed åtminstone tillsvidare höjdpunkten synes hava nåtts. Härefter har nämligen en nedgång av fångantalet inträtt, så att detta den 20 december 1918 utgjort omkring 4,125. Då det vid början av år 1918 för samma slag av fångar tillgängliga ordinarie utrymmet beredde plats för omkring 2,770

fångar, skulle alltså för närvarande ha rått brist på platser för ej mindre än omkring 1,350 fångar, därest icke särskilda åtgärder för dess nedbringande vidtagits av Kungl. Maj:t.

Enär dessa åtgärder dock icke motsvarat stegringen i antalet fångar under år 1918, föreligger det berörda missförhållandet alltjämt, låt vara att dess omfattning minskats, så att det nuvarande behovet av ökat utrymme kan — alldeles frånsett erforderligt reservutrymme — anses gälla cirka 850 fångar.

Hittills vidtagna åtgärder för ökning i fängelseutrymmet.

För platsbristens begränsning hava alla tillgängliga medel antagits. I enlighet med särskilda av Kungl. Maj:t fattade beslut hava sålunda för kriminalfångar tagits i anspråk dels den nedlagda tvångsarbetsanstalten i Karlskrona med 250 platser, dels tvångsarbetsanstalten i Norrköping med 150 platser, dels ock en del av tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, dit omkring 110 straffångar blivit förlagda. En ytterligare åtgärd i samma riktning är inom den närmaste tiden att förvänta. Kungl. Maj:t har den 29 november 1918 lämnat fångvårdsstyrelsen bemyndigande att för fångars förvarande åter taga i besittning den s. k. västra längan av de kronan fortfarande tillhöriga gamla fängelsebyggnaderna å Slottsholmen i Malmö. För iordningställande av detta utrymme har till fångvårdsstyrelsens förfogande ställts ett belopp av 50,000 kronor, för vilken kostnad plats torde erhållas för 135 cellfångar, ett ändamål, vilket är så mycket mera eftersträvansvärt, som ökningen i fångantalet i övervägande grad faller inom enrumsfångarnas kategori.

Slutligen har Kungl. Maj:t, på sätt jag i ett annat sammanhang vill närmare beröra, på fångvårdsstyrelsens hemställan bemyndigat styrelsen att försöksvis vid Singeshult i Vrå socken av Kronobergs län anordna en arbetskoloni för straffångar, vilket försök emellertid icke hittintills kunnat komma till utförande.

Nu berörda åtgärder äro givetvis, i den mån de satts eller sättas i verket, ägnade att successivt minska det föreliggande behovet av ökat fångutrymme, vilket därigenom till avsevärd del redan avhjälpts. Ännu är emellertid utrymmesbristen inom våra fängelser påfallande stor och synes vara av beskaffenhet att, därest förhållandet icke inom en nära liggande framtid rättas, innebära fara för fångvårdsarbetets förryckande med eftersättande av de principer, som lagligen gälla för straffverkställigheten. Så kan det icke under någon längre tid få fortgå, att personer, som äro underkastade straff i enrum, sammanföras två eller till och med tre i samma cell eller att överhuvud taget ett sammanförande

av fångar tillåtes utan vederbörlig hänsyn till deras ålder och sinnesart samt beskaffenheten av de brott, vartill de gjort sig skyldiga. Detta har dock under hittills rådande förhållanden måst tolereras. Ett särskilt missförhållande har i berörda avseende anmärkts av riksdagens militieombudsman i en av honom till Kungl. Maj:t den 13 juni 1917 avlåten skrivelse, däri erinran göres mot det obestridligen olämpliga i förfarandet att sammanföra för rent militära brott dömda personer med fångar, som dömts för stöld eller andra brott enligt allmän strafflag.

De förutnämnda åtgärder, som vidtagits eller äro under utförande, äro, därest fångantalet icke väsentligt nedbringas under den närmaste tiden, på sätt antytts otillräckliga för sitt ändamål. Vid bedömandet åter av spörsmålet, huruvida en snar återgång till normala förhållanden i fråga om fångantalet kan väntas, är det icke lätt att för närvarande bilda sig en tillförlitlig mening. Sant är, att, på sätt redan nämnts, omförmälda stegring i antalet fångar på senaste tid tyckes hava avstannat och till och med efterträtts av en ej allt för obetydlig nedgång. Ovisst är emellertid, om detta förhållande är att betrakta som endast tillfälligt eller bör tydas som ett tecken till, att mera normala förhållanden äro på väg att återinträda. Att märka är, att ökningen av antalet till *frihetsstraff* dömda icke till någon avsevärd del följt av brott mot den särskilda kristidslagstiftningen, utan huvudsakligen faller inom den allmänna strafflagstiftningen och särskilt inom tillgreppsbrottens kategori. Dessa senare brott hava givetvis i väsentlig mån ökats på grund av den nöd, som under kristiden varit rådande bland befolkningens breda lager, men måste ock till en betydande del tillskrivas den stegrade demoralisation, särskilt hos ungdomen, som varit en allmän följdföreteelse icke allenast av de abnorma förhållanden, världskriget skapat, utan även av bristande tillsyn och tilltagande slapphet i det unga släktets fostran. Huruvida med den väntade freden skall följa en konstant tillbakagång i brottens antal torde sålunda komma att bero dels på verkan av de *direkt* förebyggande åtgärder, som ytterligare må kunna vidtagas, och dels på den sociala och ekonomiska utvecklingens egen riktning samt samhällets förmåga att ingiva nödig respekt för de lagar och institutioner, som avse rättsordningens upprätthållande.

Med denna utgångspunkt har jag, särskilt med hänsyn till statsfinansernas betryckta läge, väl ansett mig befogad att, under anslutning från fångvårdsstyrelsen, hemställa hos Kungl. Maj:t om vidtagande av i huvudsak allenast *provisoriska* åtgärder — såsom sådana böra de förut angivna väsentligen betraktas — för att avhjälpa ett missförhål-

lande, som, tills dess läget kan bättre överskådas, må betraktas såsom åtminstone i betydande grad *tillfälligt*. Men å andra sidan anser jag mig skyldig att, jämväl härutinnan i full överensstämmelse med vederbörande myndigheter, fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på angelägenheten att äska riksdagens medverkan för att på ett mera stadigvarande sätt möta en ny tids krav på skyndsamma och effektiva åtgärder till kriminalitetens bekämpande bland annat genom en fullt tillfredsställande fångvård. Särskilt som de berörda provisoriska åtgärderna icke på långt när äro ens kvantitativt tillräckliga för att avhjälpa den inträdda platsbristen, även om denna i någon mån skulle nedgå genom en minskning av brottens antal, synes det nödvändigt att nu inrikta sig på inrättandet av mera permanenta anstalter av beskaffenhet att, under användning av lämpligast befunna vårdnadsmetoder, råda bot för den utrymmesbrist, som må fortfara, och samtidigt eventuellt kunna övertaga ett eller annat av de äldre fängelsernas verksamhet.

Behövliga åtgärder av mera stadigvarande natur.

Försiktigheten bjuder att, under nu rådande ovissa förhållanden, framgå steg för steg med ledning av de grunder, som genom vunnen utredning samt riksdagens och vederbörande myndigheters uttalanden böra anses fastslagna för den framtida utvecklingen på hithörande områden. Härvid torde med snaraste böra vidtagas följande åtgärder, vilka allmänt vitsordats såsom mest trängande:

a) upprättande av jordbruksfängelse och kolonier;

a) inom den allmänna fångvården upprättande av ett nytt centralt enrums- och gemensamhetsfängelse, som jämte tillfälle till verkstadsarbete under moderna arbetsformer bereder möjlighet till fångarnas användning *för jordbruk* i större skala, samt därjämte ett inslående på försöken att i mindre *kolonier* sysselsätta fångar med friluftsarbete; samt

b) ytterligare anstalter för särskilt ungdomsbrottslighetens behandling.

b) införandet av nya bestämmelser för den starkt tilltagande *ungdomsbrottslighetens* förebyggande och behandling med därefter rättade anstalter.

I förstnämnda avseende har ock fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 24 augusti 1918 inkommit med förslag *dels* om uppförande av ett stort kombinerat gemensamhets- och enrumsfängelse vid Väderbrunns kungsladugård i närheten av Nyköping *och dels* om upprättande vid Singeshult av en koloni för straffångar i större omfattning än förut beslutits. Till dessa framställningar vill jag senare återkomma.

Redan nu önskar jag emellertid uttala, att jag anser inrättandet av ett dylikt, jämväl för bedrivande av jordbruk avsett fängelse böra komma till stånd. Då jag det oaktat icke för närvarande finner mig kunna upptaga denna fångvårdsstyrelsens plan, beror detta därpå, att det finan-

siella läget ålägger statsmakterna den största försiktighet och synes tvinga till användande av andra utvägar, som, även om de icke leda till en lika tillfredsställande lösning av nuvarande svårigheter, likväl äro ägnade att skyndsamt och på ett försvarligt sätt fylla de närmaste behoven. Härvid har uppmärksamheten i främsta rummet riktats på möjligheten att använda sådana militära anstalter, som på grund av nya dispositioner inom försvarsverken äro tillgängliga för andra ändamål än de ursprungligen därmed avsedda. I samråd med vederbörande departementschefer har jag på den grund låtit verkställa utredning om lämpligheten att för fångvårdens räkning övertaga vissa byggnader och områden dels å Trossnäs gamla mötesplats i Värmland och dels inom Fårösunds fästning å Gottland; och har jag ansett därvid särskild hänsyn böra tagas till det förhållande, att med fångvårdsanstalter å båda dessa platser kunna förenas odlingsarbeten i det fria, varigenom sålunda i viss mån vinnes det ovan antydda syftet att få till stånd s. k. »jordbruksfängelser».

Från fångvårdsstyrelsens sida har dessutom alternativt föreslagits att för fångvårdsändamål taga i anspråk Varbergs fästning, varjämte fångvårdsstyrelsen i avgiven framställning tillika berört en ifrågasatt användning av Fristads heds mötesplats i Västergötland för enahanda syfte.

Till bedömandet av samtliga dessa förslag vill jag i sinom tid, efter verkställd ytterligare utredning, återkomma.

Beträffande fångvårdsstyrelsens förslag om en s. k. koloni vid Singeshult vill jag däremot senare i dag göra en hemställan.

En tillbyggnad av visst kronohäkte (i Luleå), som jag i det följande efter fångvårdsstyrelsens förslag ämnar förorda, utgör en av ortsförhållandena påkallad, lokal utvidgning av ett befintligt fängelse, vilken i nu förevarande sammanhang saknar intresse.

Förslag om åtgärder mot ungdomsbrottsligheten

För att därefter övergå till frågan om ungdomsbrottslighetens bekämpande, vill jag omnämna, att utredning härom pågår inom justitiedepartementet i två skilda riktningar. Dels hava sakkunniga tillkallats för att lämna utredning och förslag rörande en betydlig utvidgning av de anstalter, som inom den nuvarande lagstiftningens ram avse att omhändertaga den manliga ungdom, som på grund av brott ålagts tvångsuppfostran; och återkommer jag senare i behörigt sammanhang till de yrkanden, som med stöd av sagda utredning torde böra framställas. Dels har jag även, med stöd av framställningar i skilda avseenden från bland andra riksdagen och fångvårdsstyrelsen, med Kungl. Maj:ts bemyndigande föranstaltat om utredning genom särskilda sakkunniga rörande ungdomskriminalitetens behandling i vidsträcktare

omfattning, därvid dessa sakkunniga särskilt erhållit i uppdrag att utreda, huruvida icke ungdomen i högre grad och inom mera utsträckta åldersgränser än för närvarande är fallet lämpligen bör underkastas uppfostran i särskilt härför avpassade anstalter i stället för frihetsstraff. Härmed sammanhänger frågan om *ungdomsfängelsernas* anordnande; och har jag av den anledning, på sätt i senare följd skall angivas, icke ansett tillrådligt att föregripa den igångasatta utredningens resultat genom att för närvarande hemställa om någon, om ock i och för sig önskvärd, lokal utvidgning av nuvarande ungdomsfängelser. Förslag på grundval av sistnämnda utredning kan icke väntas föreligga färdigt för behandling vid 1919 års riksdag.

Med ett program, som kräver dels utvidgning och dels nydaning inom en nära framtid av verksamheten för brottslighetens motarbetande, följer ock nödvändigheten att giva ledningen av dessa uppgifter en därefter lämpad konstruktion och ställning.

Ifrågasatt omorganisation och löneregle-ring vid fängvården.

I samband med fråga om definitiv lönereglering för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten, vilken fråga efter fångvårdsstyrelsens förslag numera är remitterad till 1902 års löneregleringskommitté för yttrande, bör också upptagas spörsmålet rörande en omorganisation av verket, som synes fullt motiverad redan med hänsyn till det nuvarande fångvårdsarbetet och än mera skulle påkrävas genom en blivande utvidgning av dess uppgifter. Utan att föregripa resultatet av utredningen härom anser jag mig emellertid här böra med några ord angiva min allmänna ståndpunkt till sagda spörsmål, särskilt som detta kan äga betydelse för bedömandet av vissa speciella anslagskrav, som jag i det följande hemställer måtte föreläggas redan 1919 års riksdag. Jag förutskickar, att min uppfattning jämväl i berörda hänseende har att påräkna stöd hos fångvårdsstyrelsen, som inom kort torde inkomma med formligt yttrande över grunderna för en tilltänkt omorganisation. Allenast i en särskild punkt, vilken jag senare vill beröra, torde en skiljaktighet av mera principiell innebörd råda mellan fångvårdsstyrelsen och mig.

a) *Central ledning av åtgärder för förundersökning och övervakning.*

Det har tidigare av mig antytts, att bland medlen för brottslighetens bekämpande särskild vikt bör fästas vid de *förebyggande* åtgärder, som må kunna vidtagas bland annat medelst en mera noggrann tillsyn och fostran framför allt av det unga släktet. I detta sammanhang är det speciellt av intresse att söka åvägabringa enhetlig ledning och effektiv kontroll i fråga om såväl den *förundersökning,* vilken numera bör föregå den villkorliga domens tillämpning, som den *övervakande verksamhet,*

vilken dels vanligen förutsättes följa å villkorlig dom och dels är stadgad rörande villkorligt frigivna personer. Beträffande förundersökningen och övervakningen, när det gäller villkorligt dömda, har inom justitiedepartementet tills vidare anställts en sakkunnig för organiserandet av detta arbete. Men det synes mig värt övervägande, huruvida icke denna verksamhet bör på ett mera stadigvarande sätt ordnas och då anknytas till fångvårdsstyrelsen, varigenom skulle vinnas, förutom en önskvärd samverkan mellan berörda uppgift och den egentliga fångvården, en lättare tillgång till straffregistret, fångförteckningar och andra behövliga upplysningskällor.

b) *Förstärkt inspektions- och hjälpverksamhet.*

Finge fångvårdsstyrelsen särskilda arbetskrafter för fyllande av nyssnämnda ändamål, kunde dessa också omhändertaga den närmare ledningen och den fortsatta utvecklingen av såväl en mera ordnad *inspektion* av fångvårdsanstalterna, speciellt beträffande fångarnas personliga vård och etiska fostran, som ock den *hjälpverksamhet* beträffande frigivna fångar, som numera bedrives av fångvårdsstyrelsen i samverkan med enskilda föreningar, särskilt Skyddsvärnet och Centralföreningen för frigivna fångars vård. En dylik anordning synes böra så läggas, att den frivilliga verksamheten icke hämmas i sin utveckling, men fastmera ytterligare stödjes i sina fortsatta strävanden.

c) *Fängelsearbetets modernisering under mera enhetlig ledning.*

En annan huvuduppgift för en omorganiserad fångvårdsstyrelse bör vara att ordna *fängelsearbetet,* som numera huvudsakligen sker för hand, efter mer moderna arbetsförhållanden, så att dels ett tillfredsställande resultat därur utvinnes och dels fångarna erhålla den yrkesskicklighet och vana med nyare metoder, som erfordras för att göra dem fullt skickade att efter vunnen frihet förtjäna sitt uppehälle. Allt synes redan nu vara gjort, som under nuvarande förhållanden kan göras, för att påverka utvecklingen i denna riktning, men för att fullt ernå önskat resultat torde både en omläggning av hela driften och erhållandet av en särskild arbetsledning, som helt kan ägna sig åt fängelsearbetets anskaffning och utförande, erfordras. Härvid erinras, att, enligt vad jag inhämtat, de s. k. upphandlingssakkunniga torde komma att förorda, att staten måtte i större utsträckning än hitintills tillgodogöra sig arbetet inom fängelserna, i vilket fall tillgång på arbete säkerligen icke skulle saknas. Men härför torde ock finnas behövligt att ställa fångvårdsstyrelsens arbetskontor, som numera hör under dess kameralbyrå, under särskild ledning.

d) *Ökad cirkulation inom fångvårdstjänsten.*

Bland övriga önskemål, som yppa sig vid en eventuell omorganisation, må nämnas det, att genom införande av lika lönetyper inom styrelsen och fångvårdsstaten samt på annat sätt bör sörjas för, att ett

önskvärt utbyte av arbetskraft mellan dem befrämjas. Därigenom skulle en tillfredsställande rekrytering för besättande av viktigare poster underlättas, vilket syfte tillika synes böra främjas genom tillsättande av särskilda, från redogörarebefattningen fristående direktörsassistenter vid samtliga större fängelser.

Arbetsledarnas ställning m. m.

I samband med frågan om arbetsdriftens omläggande har även diskuterats, huruvida de fackkunniga arbetsledarne i olika fängelser borde i tjänsteavseende behandlas som fristående från bevakningspersonalen. Utan att nu vilja taga ståndpunkt till denna fråga, vars avgörande må bero på blivande utredning, anser jag mig oförhindrad att, bland annat med hänsyn till angelägenheten att fångvården får behålla nuvarande arbetsledare, i det följande göra hemställan rörande viss ökning i bevakningspersonal (sid. 86 och följ.). På samma sätt bör i annan fråga — om fånggevaldigersystemets återinförande — min i det följande angivna ståndpunkt (sid. 97 och följ.) icke anses föregripa bedömandet av, huru denna sak slutgiltigt bör ordnas.

Tvångsarbetsanstalternas ställning.

Sistnämnda två spörsmål äro allenast detaljer inom fångvårdens stora organisationsfråga. Av principiell innebörd är däremot frågan om tvångsarbetsanstalternas fortsatta inordnande under fångvårdsstyrelsen. På min hemställan framlades vid 1918 års riksdag proposition (nr 388) om dessa anstalters skiljande från fångvårdsstyrelsen och läggande under särskilda styrelser. Propositionen blev — efter det kamrarna fattat skiljaktiga beslut i ärendet — icke av riksdagen bifallen. För min del är jag dock alltjämt övertygad — trots de skäl, som bland andra fångvårdsstyrelsen anfört mot förslaget — att tvångsarbetsanstalternas skiljande från fångvårdsstyrelsen vore väl motiverat såväl ur principiella som praktiska skäl. Huruvida och i vilken form jag må komma att hos Kungl. Maj:t åter hemställa om framläggande av förslag i samma riktning till riksdagen har emellertid visst samband med pågående utredningar om ny departementsindelning, och skall detta spörsmål därför icke här närmare beröras.

Lönereglering.

Löneregleringskommitténs behandling av fångvårdsstyrelsens och fångvårdsstatens organisations- och slutliga löneregleringsfråga — vid vilken fångvårdsintresset kommer att bliva vederbörligen representerat — väntas bliva färdig i sådan tid, att förslag härom kan föreläggas 1920 års riksdag. Intill dess måste fångvårdens män åtnöjas med den provisoriska löneförbättring, som må tillerkännas dem i enlighet med den hemställan, som statsrådet och chefen för finansdepartementet förut i dag gjort hos Kungl. Maj:t rörande fångvårdsstyrelsen och vartill jag ämnar i sinom tid framlägga förslag beträffande fångvårdsstaten.

I ett sammanhang med den definitiva löneregleringen kommer löneregleringskommittén ock att behandla de särskilda framställningar om förbättrade villkor, som på skilda tider inkommit från fångvårdsstatens ordinarie och extra personal.

Efter dessa allmänna erinringar övergår jag till angivande av de särskilda anslagsäskandena för fångvården punkt för punkt.

1. Fångvårdsstyrelsen.

[27. Fångvårdsstyrelsen. (Ordinarie anslag.)]

Till fångvårdsstyrelsen är för närvarande uppfört ett ordinarie anslag å 106,300 kronor. Av skilda anledningar torde det bliva erforderligt att begära en höjning av detta anslag för år 1920.

En av dessa anledningar sammanhänger med ett spörsmål av mera vidsträckt innebörd, å vilket jag nu vill närmare ingå. Frågan gäller en

Ifrågasatt omorganisation av fångvårdsstyrelsens avdelning för straffregistret.

Ifrågasatt omorganisation av fångvårdsstyrelsens avdelning för straffregistret.

Då genom lagen den 17 oktober 1900 inrättades ett straffregister med ändamål att lämna upplysningar angående tilltalade personer, förlades detta till justitiedepartementet och ställdes under ledning av chefen för departementets statistiska byrå. Utom denne byråchef utgjordes personalen å berörda byrå av en registrator varjämte för arbetet där anlitades extra biträde samt erforderlig skrivhjälp. På grund av den mera inskränkta omfattning, som 1900 års lag gav åt straffregistret, visade sig denna personal till en början fullt tillräcklig.

Genom lagen den 24 juli 1914 överflyttades registret från och med år 1915 till fångvårdsstyrelsen. Samtidigt erhöll registret en väsentlig utvidgning, i det att detsamma kom att omfatta ett stort antal ytterligare uppgifter. Vid överflyttningen av registret till fångvårdsstyrelsen blev arbetet med detsamma organiserat på det sätt, att för dettas ledning och skötsel anställdes en förste aktuarie med andra gradens avlöning samt en aktuarie med första gradens avlöning ävensom ett skrivbiträde, ursprungligen av första graden, men från och med år 1918 uppflyttat i andra graden. Härjämte och för att kunna möta behov i förekommande

[27.] fall av vikarie bereddes genom ett mindre arvode tillgång till ett extra biträde med allenast kort daglig tjänstgöring.

Emellertid ökades ärendenas antal icke obetydligt under åren 1915 och 1916. Antalet inkomna straffuppgifter, som under år 1914 utgjort 5,076, steg sålunda under år 1915 till 6,729 och under år 1916 till 7,056. För inkomna rekvisitioner av utdrag ur registret voro motsvarande siffror 6,172, 8,018 och 8,979. De fall, i vilka dessa rekvisitioner avsågo personer, som förekommo i registret, belöpte sig till respektive 1,745, 2,500 och 2,791. Uppgifterna om verkställda straff ökades från 1,739 år 1914 till 4,565 år 1915 och 4,791 år 1916. Under år 1917 tog tillväxten ytterligare fart. Antalet straffuppgifter ökades till 9,197, inkomna rekvisitioner av utdrag till 12,092, antalet fall, däri de efterfrågade personerna förekommo i registret, till 3,390 och anmälningarna om verkställda straff till 4,983. Då under år 1918 ökningen fortsatte än starkare, så att vid slutet av mars månad, således för årets första kvartal, motsvarande siffror utgjorde 3,350, 4,297, 1,170 och 1,457, nödgades styrelsen i underdånig skrivelse den 2 maj 1918 anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:t för erhållande av ökade arbetskrafter å straffregisteravdelningen.

Enligt nådigt brev den 10 maj 1918 ställde i följd härav Kungl. Maj:t till styrelsens disposition ett belopp av 3,000 kronor att för årets återstående del användas för tillfällig förstärkning av arbetskrafterna å avdelningen för straffregistret. Medlen anvisades från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll. För dessa medel har tills vidare i stället för det förut mera tillfälliga biträdet anställts en tjänsteman med längre tjänstgöringstid. Därjämte hava extra skrivbiträden anlitats.

Fängvårdsstyrelsen.

I sin underdåniga skrivelse den 24 augusti 1918 angående anslagsbehovet för fångvården för år 1920 begär fångvårdsstyrelsen nu ytterligare förstärkning av arbetskrafterna å straffregisteravdelningen samt framlägger därvid ett förslag till ny organisation av registrets personal. Styrelsen yttrar härom följande:

Genom den utökning av arbetskrafterna, som tillförts styrelsens straffregisteravdelning i anledning av nådiga brevet den 10 maj 1918, hade helt visst vunnits en lättnad i arbetet därstädes. Allt fortfarande måste dock förste aktuarien så helt tagas i anspråk för de vanliga och direkta expeditionsgöromålen, att den honom åliggande granskningen av inkomna uppgifter och tillsynen över arbetet i dess helhet måste i viss mån bliva lidande.

Vidare vore att märka, att i samband med borttagande ur strafflagen av straffpåföljden förlust av medborgerligt förtroende och dennas ersättande med

obehörighet till vissa politiska och kommunala rättigheter eller förmåner, genom lag, som vid 1918 års riksdag antagits, straffregisteravdelningens åligganden ytterligare utvidgats, i det att uppgifter från straffregistret i en hel del fall trädde i stället för meddelanden i prästbetygen. Tydligt vore, att straffregisteravdelningen måste i avseende å arbetskraft stå rustat att möta dessa nya krav. [27.]

Med ledning av antalet uppgifter, inkomna under år 1918 intill den 1 augusti, skulle de viktigare ärendena i straffregistret kunna beräknas komma att under hela år 1918 belöpa sig till i runda tal ungefär följande antal, nämligen:

straffuppgifter	15,300.
begärda utdrag	19,000.
vilken siffra kunde komma att betydligt ökas i följd av förutnämnda nya åliggande;	
uppgifter om verkställda straff	6,700
Summa	41,000.

Av de begärda utdragen kunde omkring 4,300 beräknas komma att avse personer, som förekomme i straffregistret.

Detta visade ovillkorligen hän på behövligheten av ytterligare arbetskrafter i straffregisteravdelningen utöver de nu tillgängliga. Vid den omorganisation av straffregistrets personal, som i samband därmed borde äga rum, torde enligt styrelsens mening främst böra uppmärksammas önskvärdheten att åt registrets föreståndare gåves en tjänsteställning, som motsvarade hans mycket viktiga och ansvarsfulla åligganden samt gåve honom den behövliga auktoriteten.

Föreståndaren måste kontrollera varje inkommen straffuppgift för att tillse, att den vore avfattad i enlighet med utslag och gällande föreskrifter, samt, då detta icke vore eller i allt fall syntes icke vara fallet, genom skriftväxling med domare och andra myndigheter söka åstadkomma rättelse. Vidare hade föreståndaren att, då det yppades anledning antaga, att i visst fall uppgift icke inkommit, infordra sådan. Han måste själv verkställa eller övervaka införandet å inkomna uppgifter av anteckningar om straffverkställighet etc. Han vore nämligen personligen ansvarig för riktigheten av anteckningarna likasom för utdragens överensstämmelse med registret.

Med hänsyn till den mycket ingripande betydelsen för tilltalade personer och framdeles även för allmänheten av registerutdragens absoluta tillförlitlighet vore det enligt styrelsens mening angeläget, att föreståndarens befattning vore sådan, att verkligt dugande person kunde påräknas för densamma, samt att såväl avlöningen som tjänstegraden avpassades därefter.

Styrelsen ansåge därför, att föreståndaren borde intaga byråchefs ställning. Hans självständighet i arbetet måste enligt sakens natur vara sådan, att fångvårdsstyrelsen icke kunde ingripa i detaljerna av arbetet inom registret, utan finge inskränka sig till en ledning i huvudsak. Även häri funnes ett skäl att ställa straffregistret såsom självständig byrå under egen byråchef vid sidan av styrelsens kanslioch kameralbyråer. Straffregistret sorterade för närvarande under kanslibyrån, vars chef dock icke vore i tillfälle att deltaga i arbetet inom straffregistret.

De maktpåliggande arbetena påkallade, att chefens å straffregistret närmaste man och ställföreträdare uppflyttades till tjänsteman av andra graden. Det extra ordinarie biträde, som anställts för de av Kungl. Maj:t genom nådiga brevet den 10 maj 1918 anvisade medel, borde utbytas mot ordinarie tjänsteman, inträdande å den

[27.] genom nyssnämnda förflyttning ledigblivna befattningen i första graden. I sagda biträdes ställe borde så komma en amanuens. Slutligen borde utöver det nuvarande anställda skrivbiträdet av andra graden vid straffregisterarbetet anställas ännu ett dylikt biträde, ehuru av första graden, vilket biträde skulle ersätta ett av de nu i straffregisteravdelningen anställda extra skrivbiträdena.

Departementschefen.

De av fångvårdsstyrelsen anförda statistiska siffrorna rörande arbetet å fångvårdsstyrelsens avdelning för straffregistret giva vid handen, att de viktigare straffregisterärendenas sammanlagda antal i hög grad ökats under de senaste åren. Från att under år 1914 hava belöpt sig till ej fullt 13,000 har antalet under åren 1915—1917 stigit till i medeltal drygt 22,000 och under år 1918, för vilket år styrelsen beräknat motsvarande antal till minst 41,000, har, enligt av mig inhämtade upplysningar, det verkliga antalet utgjort ej mindre än 42,251. Ifrågavarande ärenden hava alltså sedan år 1914 mer än tredubblats och i förhållande till medeltalet för åren 1915—1917 i det närmaste fördubblats i antal.

Denna starka stegring i arbetsmängden å fångvårdsstyrelsens avdelning för straffregistret gör det enligt min mening till en oavvislig nödvändighet, att de nuvarande arbetskrafterna å avdelningen erhålla en avsevärd förstärkning.

I fråga om sättet för denna förstärknings tillförande åt avdelningen kan jag dock ej helt ansluta mig till fångvårdsstyrelsens förslag. Såsom redan förut påpekats, utgör — efter den utökning av arbetskrafterna, som ägt rum efter avlåtandet av förutnämnda nådiga brev den 10 maj 1918 — den å straffregisteravdelningen anställda personalen av en förste aktuarie såsom föreståndare för avdelningen, en aktuarie och ett skrivbiträde i andra lönegraden, samtliga på ordinarie stat, samt ett manligt biträde och två extra skrivbiträden, de tre sistnämnda avlönade av särskilda medel, som ställts till fångvårdsstyrelsens förfogande. Styrelsens förslag går nu ut på att avdelningen skulle omändras till en självständig byrå. I spetsen för denna skulle ställas en byråchef. I övrigt skulle personalen bliva i stort sett densamma, som den för närvarande å avdelningen anställda. Endast de förändringar skulle vidtagas, att det nuvarande extra manliga biträdet skulle ersättas med en amanuens samt att ett av de extra skrivbiträdena skulle uppflyttas på ordinarie stat.

Vad först angår förslaget om straffregisteravdelningens omändring till en självständig byrå samt dennas ställande under en byråchefs ledning, finner jag väl, i likhet med fångvårdsstyrelsen, att åtskilliga skäl kunna anföras till stöd för en dylik anordning. Såväl det krav på juridisk insikt och omdöme, som arbetet med straffregistret — främst kanske

granskningen av inkommande straffuppgifters riktighet — ställer på [27.]
detta arbetes främste ledare, som ock den omfattning, straffregisterarbetet numera erhållit, samt vikten därav, att arbetet å registret föres med sådan noggrannhet, att utrymme ej lämnas för det minsta tvivel om dess absoluta tillförlitlighet, göra, att det med skäl kan ifrågasättas, om icke för vinnande av ökad möjlighet att till ledare av registerarbetet förvärva och behålla härför fullt lämplig person chefsbefattningen vid registerarbetet borde omändras till en tredje gradens tjänst. Till denna fråga anser jag mig dock icke böra nu intaga en bestämd ståndpunkt. Då det ej torde kunna med säkerhet avgöras, i vad mån den starka tillväxten av arbetet å straffregistret är att tillskriva omständigheter av mera tillfällig art, torde nämligen med avgörandet av förevarande organisationsspörsmål lämpligen böra tillsvidare anstå. Detsamma torde lämpligen böra upptagas till behandling i sammanhang med den lönereglering för fångvårdsstyrelsen, som enligt vad jag förut nämnt, är att förvänta inom den närmaste framtiden.

Ehuru jag således ej anser mig kunna förorda fångvårdsstyrelsens förslag om inrättande redan nu av en ny byråchefsbefattning, avsedd för straffregistret, är jag dock av den meningen, att en förstärkning av arbetskrafterna å straffregisteravdelningen bör ske i den huvudsakliga omfattning styrelsen föreslagit. I stället för den ifrågasatta byråchefsbefattningen bör dock enligt min mening för närvarande inrättas en ny aktuarietjänst utom den redan befintliga. På grund av förut framhållen ovisshet, i vad mån den starka ökningen av arbetsmängden på avdelningen kan vara beroende på omständigheter av mera övergående natur, samt vikten av, att genom denna nya befattnings inrättande ej föregripes förut berörda fråga om avdelningens mera genomgripande omorganisation, torde medel till den sålunda föreslagna nya aktuariebefattningen böra begäras på extra stat. Mot fångvårdsstyrelsens förslag om det nuvarande extra biträdets ersättande med en amanuens samt om uppflyttande av det ena av de två vid registerarbetet anställda extra skrivbiträdena på ordinarie stat har jag intet att erinra.

Enligt det förslag, jag således är beredd framlägga, skulle den vid straffregistret anställda personalen komma att i sin helhet bestå av en förste aktuarie, två aktuarier, därav den ene på extra stat, en amanuens samt tre skrivbiträden, därav en i andra lönegraden och en i första lönegraden på ordinarie stat samt en i första lönegraden på extra stat.

Med framställandet av de yrkanden, som föranledas av detta förslag, torde det tillåtas mig att dröja till längre fram. Här må endast

[27.] framhållas, att till beredande av medel till avlönande av nyssnämnda nytillkomna amanuens det i fångvårdsstyrelsens stat uppförda anslaget till arvoden och flitpenningar åt extra biträden, vikariatsersättningar m. m. torde böra undergå erforderlig höjning. Detta anslags belopp är för närvarande 23,200 kronor. Skall anslaget kunna lämna tillgång till avlönande av den nya amanuensen med i fångvårdsstyrelsen sedvanligt amanuensarvode, torde anslaget, om behörig hänsyn jämväl tages till ett av fångvårdsstyrelsen i sin förutnämnda skrivelse den 24 augusti 1918 framhållet — av mig ej förut berört — ökat krav å anslaget för bestridande av kostnaderna för extra skrivhjälp, böra ökas med 2,800 kronor till 26,000 kronor.

Ökat antal skrivbiträdesbefattningar.

Ökat antal skrivbiträdesbefattningar.

En av de omständigheter, som, enligt vad jag redan anmärkt, torde påkalla nu förevarande anslags höjande, skulle vara tillkomsten av nya ordinarie skrivbiträdesbefattningar i fångvårdsstyrelsen.

I detta ämbetsverk finnas för närvarande anställda allenast två ordinarie skrivbiträden, därav ett i andra lönegraden, avsett för mera kvalificerat arbete å straffregisteravdelningen, och ett i första lönegraden.

Fångvårdsstyrelsen.

Styrelsens förslag om inrättande av en ny dylik befattning i första lönegraden, avsedd för tjänstgöring å straffregisteravdelningen, har jag redan haft tillfälle att tillstyrka. I styrelsens förutnämnda skrivelse den 24 augusti 1918 gör styrelsen emellertid framställning om uppförande i styrelsens ordinarie stat av ytterligare två skrivbiträden, därav ett i andra och ett i första lönegraden. I berörda avseende och rörande styrelsens behov av biträden i övrigt yttrar styrelsen i huvudsak följande:

De nuvarande båda i styrelsen anställda ordinarie skrivbiträdena kunde på grund av den starkt stegrade arbetsmängden inom styrelsen icke på långt när fylla styrelsens behov av kvinnlig arbetskraft. Fördenskull hade inom styrelsen — frånsett ett å arbetskontoret anställt extra biträde ävensom förut omförmälda å straffregisteravdelningen anställda två extra skrivbiträden — måst anställas å kameralbyrån ett extra biträde med högre kvalificerat arbete och å revisionen under de tider, då sådant biträde kunnat anskaffas, ett extra räkne- och skrivbiträde. Tillika hade ett å arbetskontoret anställt extra kvinnligt biträde ombesörjt expediering av från styrelsen utgående skrivelser, varjämte tillfällig renskrivningshjälp måst i avsevärd utsträckning anlitas.

Av dessa extra befattningshavare hade det å kameralbyrån anställda biträdet att utföra en stor del av det vidlyftiga bokhålleriarbete, som föranleddes av det från 1916 års ingång anbefallda nya bokföringssystemet med därtill hörande månatliga redovisningar. Detta biträde tillhandaginge därjämte med vissa utredningsarbeten.

För utförande av de samma biträde tillkommande åliggande vore särskilda kvalifikationer nödvändiga. Inom vissa andra verk hade ungefär motsvarande åligganden ansetts kräva manliga befattningshavare av högre grad. [27.]

Jämväl det tidvis å revisionen anställda biträdet betingades till en avsevärd grad av det nya bokföringssystemet, varjämte detsamma fått biträda vid siffergranskning och verkställa för revisionen erforderlig renskrift.

Då enligt styrelsens bestämda uppfattning ett konstant behov komme att förefinnas av samtliga de nämnda extra kvinnliga befattningshavarna, dock möjligen med undantag av det ena skrivbiträdet å avdelningen för straffregistret, samt då det visat sig synnerligen svårt och tidvis omöjligt att hålla dessa befattningar besatta, så länge ordinarie anställning icke kunde erbjudas vederbörande, ansåge sig styrelsen böra föreslå, att ett ökat antal ordinarie biträdesbefattningar uppfördes å styrelsens stat, nämligen — förutom det redan förut omförmälda nya skrivbiträdet i första lönegraden å straffregisteravdelningen — en befattning i andra lönegraden för utförande av huvudsakligen bokhållerigöromål å kameralbyrån samt en befattning i första lönegraden för utförande av räkne- och skrivarbete å revisionen och, i den mån tiden det medgåve, för verkställande av annat skrivarbete inom styrelsen.

Vad beträffade det andra extra skrivbiträdet å avdelningen för straffregistret, ansåge sig styrelsen böra avvakta vidare erfarenhet rörande behovet av detta biträde, om också styrelsen redan nu hade anledning antaga, att ett konstant behov förefunnes även av detta biträde.

Vidkommande slutligen det kvinnliga biträdet å arbetskontoret torde detsamma, i likhet med övrig personal på detta kontor, tills vidare böra bibehållas i extra anställning.

Departementschefen.

Vad fångvårdsstyrelsen sålunda anfört synes mig giva säkert stöd för antagandet, att fångvårdsstyrelsen har ett stadigvarande behov av — utöver redan befintliga två skrivbiträden å ordinarie stat samt det av mig redan förut förordade nya skrivbiträdet i första lönegraden, avsett för straffregisteravdelningen — ytterligare två skrivbiträden, därav ett i andra lönegraden och ett i första lönegraden. Jag är således beredd att tillstyrka, att i fångvårdens ordinarie stat uppföras ytterligare tre skrivbiträden, ett i andra och de båda övriga i första lönegraden. Då enligt det förslag till reglering av de kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner, som chefen för finansdepartementet förut denna dag framlagt, begynnelseavlöningen för ett biträde i andra lönegraden skulle bliva 2,000 kronor och för ett biträde i första lönegraden 1,600 kronor, skulle alltså det belopp, varmed förevarande anslag på grund härav skulle behöva höjas, belöpa sig till 5,200 kronor.

Anslagets beräknande.

Utom av nu nämnda anledningar blir en höjning av förevarande anslag nödvändig till följd av ett par andra omständigheter.

[27.] De i fångvårdsstyrelsen för närvarande anställda ordinarie skrivbiträdena utgöras, som redan förut nämnts, av ett biträde i andra och ett i första lönegraden. Enligt nyssnämnda av chefen för finansdepartementet förut denna dag framlagda förslag till reglering av de kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner skulle ett vart av dessa två biträden få sin begynnelseavlöning höjd med 400 kronor. Ett bifall till detta förslag skulle alltså föranleda en höjning av nu förevarande anslag med 800 kronor.

En annan omständighet, som påkallar höjning av det ordinarie anslaget till fångvårdsstyrelsen, är det beslut om tillägg till avlöningsstaten för styrelsen, som 1918 års lagtima riksdag fattade i samband med löneregleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. Det belopp, varmed anslaget på grund av denna sistnämnda omständighet behöver höjas, belöper sig till 1,200 kronor.

En sammanfattning av de olika skäl, på grund av vilka anslaget bör höjas, ger följande resultat.

Förut förordade ökning av det i fångvårdsstyrelsens stat upptagna anslaget till arvoden och flitpenningar åt extra biträden, vikariatsersättningar m. m. påkallar en höjning av anslaget med 2,800 kronor. Förslaget om uppförandet i staten av tre nya skrivbiträdesbefattningar samt den föreslagna avlöningsförbättringen för de två nuvarande skrivbiträdena föranleda en dylik höjning med 5,200 respektive 800 kronor. Det av 1918 års lagtima riksdag beslutade tillägget till avlöningsstaten, avseende löneförhöjning för vaktmästarna, nödvändiggör slutligen en höjning av anslaget med 1,200 kronor. Den sammanlagda höjningen av anslaget av samtliga nu nämnda anledningar skulle alltså belöpa sig till 10,000 kronor.

Med stöd av vad jag sålunda under denna punkt anfört tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna

ej mindre det tillägg till den för fångvårdsstyrelsen gällande ordinarie avlöningsstaten, att däri från och med år 1920 uppföras ytterligare ett skrivbiträde i andra lönegraden och två skrivbiträden i första lönegraden, vilka må äga åtnjuta avlöningar till belopp och och under villkor, som av chefen för finansdepartementet denna dag föreslagits i fråga om biträden av nu nämnda lönegrader i Stockholm,

än även den ändring i samma avlöningsstat, att det däri uppförda anslaget till »arvoden och flit-

penningar åt extra biträden, vikariatsersättningar m. m.» [27.]
höjes från sitt nuvarande belopp 23,200 kronor med 2,800 kronor till 26,000 kronor,

dels ock höja det *ordinarie anslaget* till fångvårdsstyrelsen från dess nuvarande
belopp ..... kronor 106,300
med 10,000 kronor till ..... » 116,300.

2 a. Bestämda anslaget till fångars vård och underhåll.

Bestämda anslaget till fångars vård och underhåll.

(Ordinarie anslag.)

Detta anslag, som för år 1919 är bestämt till 983,200 kronor, torde böra undergå en ganska avsevärd höjning av anledningar, som jag nu går att närmare angiva.

Assistenter vid straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun.

[28.] **Assistenter vid straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun.**

Enligt den år 1910 beslutade organisationen av fångvårdsanstalterna upptogos såsom en särskild grupp av straffängelser de dittillsvarande länsfängelserna i Uppsala, Karlstad, Västerås och Falun. Dessa fängelser avsågos då, förutom för mottagande av det egna länets rannsakningsoch korttidsfångar, jämväl för beredande av fångförvar vid tillfällig starkare tillströmning av fångar till de övriga straffängelserna. Med hänsyn till denna deras karaktär av reservstraffängelser bestämdes för ifrågavarande grupp av fängelser en enklare organisation med allenast en ordinarie tjänsteman av högre grad, nämligen direktören, vilken sålunda skulle hava att utan biträde av assistent handhava fängelsets skötsel, dock under överinseende av vederbörande länsstyrelse. De Kungl. Maj:ts befallningshavande tidigare tillkommande åliggandena beträffande de gamla länsfängelserna skulle sålunda, särskilt i avseende å den ekonomiska förvaltningen, bibehållas för denna grupp av straffängelser. Såsom underbefäl vid bevakningspersonalen avsågs för vart och ett av ifrågavarande fängelser en uppsyningsman.

I sammanhang med beslut vid 1917 års riksdag angående omändring av straffängelset i Uppsala till gemensamhetsfängelse för unga fångar uppfördes emellertid å staten för detta fängelse en assistenttjänst i stället för uppsyningsmannabefattningen därstädes, varigenom jämväl detta fängelse kunde i förvaltningshänseende frigöras från länsstyrelsen.

Fängvårdsstyrelsen.

I sin förut nämnda underdåniga skrivelse den 24 augusti 1918 rörande fångvårdens anslagsbehov för år 1920 gör nu fångvårdsstyrelsen

[28.] framställning om motsvarande åtgärders vidtagande beträffande de tre övriga av omförmälda straffängelser. Styrelsen yttrar härom följande:

Straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun hade numera förlorat sin karaktär av reservfängelser och torde kunna anses i avseende å arten av fångförvar och arbetsdrift fullt jämförliga med övriga straffängelser. Härtill komme, att med det alltjämt växande fångantalet och det därav föranledda väsentligt ökade arbetet det blivit allt svårare för direktörerna vid de ifrågavarande fängelserna att ensamma medhinna de mångskiftande göromål, som ålåge dem. Det syntes styrelsen fördenskull nödvändigt, att vederbörande direktörer bereddes den lättnad i arbetet, som kunde åstadkommas genom inrättandet av assistentbefattningar jämväl vid dessa fängelser. Genom en sådan åtgärd skulle även den fördelen kunna vinnas, att vederbörande länsstyrelse befriades från bland annat sitt bestyr med fängelsets ekonomiska förvaltning, i det att åt assistenten kunde uppdragas redogörareskapet.

Därest vid de ifrågavarande straffängelserna inrättades assistentbefattningar, skulle icke vidare erfordras särskilda uppsyningsmän, utan kunde dessa utbytas mot vanliga överkonstaplar.

Avlöningarna till de ifrågavarande tre assistenterna, vilka skulle tillhöra lägsta lönegraden, sålunda med en begynnelseavlöning av 2,100 kronor, skulle komma att betinga en sammanlagd kostnad av 6,300 kronor årligen. Härifrån borde emellertid avdragas de särskilda uppsyningsmannaarvoden, vart och ett å 200 kronor, som icke vidare skulle erfordras, eller tillhopa 600 kronor, vadan alltså merkostnaden för avlöning, ålderstillägg oberäknade, skulle uppgå till 5,700 kronor.

Departementschefen. Av vad fångvårdsstyrelsen sålunda anfört synes mig framgå, att, efter det den år 1910 beslutade omorganisationen av fångvårdsanstalterna genomförts, fångvårdsförhållandena faktiskt utvecklat sig på sådant sätt, att den karaktär av reservstraffängelser, som man vid berörda omorganisation avsåg att tillerkänna straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun, numera helt och hållet försvunnit. Dessa fängelser äro med avseende å arten av fångförvar och arbetsdrift nu fullt jämförliga med flertalet övriga straffängelser. Detsamma gäller i stort sett jämväl med avseende å fångantalet. Enligt för departementet tillgänglig statistik har fångantalet vid nu ifrågavarande tre straffängelser under år 1917 utgjort i medeltal respektive 55, 54 och 51 under det att medeltalet fångar under samma år vid övriga straffängelser belöpt sig till 76.4; och den 1 oktober 1918 uppgick fångantalet vid de tre nu ifrågavarande fängelserna till respektive 108, 95 och 115, medan medeltalet fångar vid övriga straffängelser vid samma tidpunkt belöpte sig till 118.6. Skillnaden är, synes det mig, allt för obetydlig för att tillerkännas någon avgörande betydelse vid frågan om fängelsernas organisation. Även om genom vidtagande av provisoriska åtgärder den nuvarande starka överbeläggningen av våra ordinarie fångvårdsanstalter skall kunna avsevärt nedbringas, lärer det dock på grund av den alltjämt starka till-

strömningen av fångar vara att antaga, att samtliga nämnda anstalter skola även i fortsättningen bliva mer än väl belagda. Ingen utsikt torde alltså förefinnas för att nu ifrågavarande tre fängelser inom överskådlig tid skola kunna återfå sin karaktär av allenast reservstraffängelser. En given konsekvens av utvecklingen vid dessa fängelser, sådan den sålunda faktiskt gestaltat sig, synes mig därför vara, att de organiseras på samma sätt som övriga straffängelser. [28.]

Jag är alltså ense med fångvårdsstyrelsen därom, att i avlöningsstaten för ett vart av straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun bör från och med år 1920 uppföras en assistenttjänst i första lönegraden. Då begynnelseavlöningen för en dylik tjänst är 2,100 kronor, skulle det belopp, varmed nu förevarande anslag på grund härav behöver höjas, belöpa sig till 6,300 kronor. Då emellertid, på sätt fångvårdsstyrelsen framhållit, efter tillkomsten av dessa assistentbefattningar de uppsyningsmannaarvoden, som nu utgå till tre vid dessa fängelser anställda överkonstaplar med sammanlagt 600 kronor, ej längre skulle erfordras samt vidare, enligt vad jag inhämtat, det icke torde vara uteslutet, att efter den nya organisationens genomförande den lägre bevakningspersonalen skulle kunna vid ett vart av dessa fängelser något minskas, kommer den verkliga merkostnad, som den sålunda föreslagna förändringen skulle föranleda, frånsett ålderstillägg och naturaförmåner eller ersättning därför, inskränka sig till 5,700 kronor eller möjligen ett än lägre belopp.

Till frågan om indragning av nyssnämnda tre uppsyningsmannabefattningar får jag strax tillfälle att återkomma. Jag vill därför nu inskränka mig till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna sådant tillägg från och med år 1920 till den för fångvårdsstaten gällande ordinarie staten, att däri uppföres för ett vart av straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun en assistent med följande avlöning, nämligen 1,200 kronor lön och 900 kronor tjänstgöringspenningar jämte två ålderstillägg till lönen, vartdera å 400 kronor, efter fem och tio års tjänstgöring;

dels och förklara, att för åtnjutande av dessa assistentavlöningar skola gälla de villkor och bestämmelser, som stadgats för åtnjutande av andra i samma stat upptagna avlöningar.

Ökat antal ordinarie fångvårdstjänstemän av lägre grad.

[29.] **Ökat antal ordinarie fångvårdstjänstemän av lägre grad**

Den andra av de omständigheter, som, enligt vad förut nämnts, torde påkalla en höjning av bestämda anslaget till fångars vård och underhåll, är en ökning av antalet ordinarie fångvårdstjänstemän av lägre grad (bevakningspersonalen).

Den ordinarie manliga bevakningspersonalen utgöres enligt nu gällande stat av 14 uppsyningsmän, 61 överkonstaplar och 411 vaktkonstaplar. I sin förutnämnda skrivelse av den 24 augusti 1918 rörande fångvårdens anslagsbehov för år 1920 gör fångvårdsstyrelsen framställning om denna personals utökning med 5 uppsyningsmän, 17 överkonstaplar och 39 vaktkonstaplar.

Styrelsen yttrar härom följande:

Fångvårdsstyrelsen.

Inom en var av uppsyningsmans-, överkonstapels- och vaktkonstapelsgraderna vore vissa befattningar avsedda för arbetsledare. Det hade emellertid, särskilt under senare tid med de högt uppdrivna priserna å arbetsmarknaden, visat sig synnerligen svårt att för en del arbetsledarbefattningar kunna erhålla och där bibehålla verkligt dugande personer, något som givetvis måste menligt inverka på arbetsdriften. För att åtminstone i någon mån kunna avhjälpa berörda olägenhet hade styrelsen tänkt sig att genom en ökning av antalet befattningar i överkonstapels- och uppsyningsmansgrad kunna bliva i tillfälle att åt arbetsledare erbjuda på samma gång något förbättrade avlöningsvillkor och en ställning, som mera motsvarade deras högre kvalifikationer. Styrelsen hade för sådant ändamål ansett det lämpligt, att i stället för 15 vaktkonstapelsbefattningar uppfördes 7 överkonstapelstjänster och 8 uppsyningsmansbefattningar.

Vidare hade styrelsen funnit sig böra föreslå inrättandet av 7 nya överkonstapelstjänster, särskilt avsedda för kronohäktena i Nyköping, Ystad, Halmstad, Uddevalla, Hudiksvall, Östersund och Umeå. Det hade nämligen befunnits nödigt, att föreståndarna för nämnda kronohäkten erhölle biträde av var sin överkonstapel, i likhet med vad som redan vore förhållandet beträffande kronohäktena i Sundsvall och Luleå.

Enligt vad sålunda föreslagits skulle antalet uppsyningsmän visserligen ökas med 8, men såsom under närmast föregående punkt antytts skulle vid straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun nu förekommande 3 uppsyningsmän utbytas mot samma antal överkonstaplar, vadan den verkliga ökningen av antalet uppsyningsmän skulle utgöra allenast 5. Sammanlagda antalet å ordinarie stat uppförda uppsyningsmän skulle sålunda uppgå till 19.

Antalet överkonstaplar skulle ökas med de 3 nyssnämnda förutvarande uppsyningsmännen samt med de nyinrättade 7 arbetsledarna i överkonstapelsgrad och de 7 överkonstaplarna vid vissa kronohäkten eller sålunda med sammanlagt 17 överkonstaplar, varigenom hela den ordinarie överkonstapelskåren (uppsyningsmän frånräknade) skulle komma att ökas till 78.

Utöver förut omförmälda, å 1919 års stat uppförda 411 ordinarie vaktkonstaplar funnes vid tiden för avlåtandet av styrelsens förevarande skrivelse 110 extra vaktkonstapelsbeställningar med avlöning från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll. En väsentlig ökning av vaktkonstapelsstyrkan vore med hänsyn till det alltjämt växande arbetet inom fängelserna oundgängligen nödvändig och torde än mer vara av behovet påkallad. därest, såsom önskligt vore, vaktpersonalens dagliga arbetstid skulle kunna något nedbringas. Att åstadkomma denna ökning genom att höja antalet av den extra ordinarie personalen ansåge styrelsen icke vara lämpligt, helst som det visat sig svårt att kunna på ett tillfredsställande sätt rekrytera denna extra personal. Styrelsen hade fördenskull funnit sig böra föreslå, att 54 nya vaktkonstapelsbefattningar uppfördes å ordinarie stat. Då emellertid enligt styrelsens i det föregående framlagda förslag 15 ordinarie vaktkonstapelstjänster, avsedda för arbetsledare, skulle utbytas mot överkonstapels- och uppsyningsmansbefattningar, skulle den verkliga ökningen av antalet ordinarie vaktkonstapelstjänster bliva allenast 39, och alltså hela antalet ordinarie vaktkonstaplar komma att uppgå till 450. [29.]

Den sålunda föreslagna ökningen av den ordinarie bevakningspersonalen skulle medföra, att det bestämda anslaget till fångars vård och underhåll skulle komma att belastas med ytterligare följande avlöningar, nämligen till

5 uppsyningsmän	à kronor	1,750	kronor 8,750
17 överkonstaplar	à »	1,550	» 26,350
39 vaktkonstaplar	à »	1,300	» 50,700
		Summa kronor	85,800

Departementschefen.

Den starka tillströmning av fångar, som gjort sig gällande under senaste tid, har givetvis medfört ett väsentligt ökat behov av bevakningspersonal. Detta behov har nöjaktigt tillfredsställts på det sätt, att Kungl. Maj:t tid efter annan med anlitande av förslagsanslaget till fångars vård och underhåll medgivit en utökning av den fångvårdspersonal, som är anställd å *extra* stat. På grund härav torde den från förslagsanslaget avlönade extra bevakningspersonalen inom kort komma att svälla ut till att omfatta ej mindre än 28 överkonstaplar, därav 4 med förordnande som uppsyningsmän, 176 konstaplar samt 1 första vaktfru och 2 vaktfruar. Och detta antal kommer givetvis att än mer ökas, om, på sätt jag ämnar föreslå, ytterligare mer eller mindre provisoriska fångvårdsanstalter inrättas. Det torde ligga i öppen dag, att allvarliga olägenheter måste vara förknippade därmed, att så stor del av bevakningspersonalen är anställd allenast såsom extra. Personalens befordran till ordinarie med därav följande fastare ställning och andra förmåner måste på detta sätt komma att gå väsentligen långsammare än som vid den 1910 genomförda löneregleringen förutsatts. En följd härav har också blivit att, på sätt fångvårdsstyrelsen framhållit, det uppstått stora svårigheter att få bevakningspersonalen rekryterad på ett tillfredsställande sätt. Jag är

[29.] alltså ense med fångvårdsstyrelsen därom, att en väsentlig ökning av den ordinarie bevakningspersonalen bör äga rum. Blir denna ökning begränsad till den av fångvårdsstyrelsen föreslagna och kommer den följaktligen att omfatta allenast 5 uppsyningsmän, 17 överkonstaplar och 39 vaktkonstaplar, torde det ej föreligga någon som helst fara för att ökningen tilltages större än som påkallas av ett konstant behov.

Ej heller beträffande den föreslagna personalökningens uppdelande på de olika graderna — uppsyningsmans-, överkonstapels- och vaktkonstapelsgraderna — anser jag mig böra göra någon anmärkning mot styrelsens förslag. Såväl den av styrelsen framhållna nödvändigheten att vinna ökad möjlighet att få behålla lämpliga arbetsledare som ock önskvärdheten att något lätta arbetet för föreståndarna för vissa kronohäkten — i vilket avseende kan nämnas, att medeltalet fångar vid de sju kronohäkten, varom fråga är, den 1 oktober 1918 utgjort 38 — synas mig motivera, att uppsyningsmans- och överkonstapelsgraderna nu ökas i den utsträckning styrelsen hemställt. Härigenom bör emellertid, på sätt jag tidigare framhållit, det slutliga ordnandet av arbetsledarnas ställning icke i viss riktning påverkas.

Ett bifall till förslaget skulle medföra en höjning av bestämda anslaget med 85,800 kronor.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

> *dels* medgiva, att till den för fångvårdsstaten nu gällande ordinarie staten, i vad den avser tjänstemän av lägre grad (bevakningspersonal), göres det tillägg, att däri från och med år 1920 upptagas ytterligare 5 överkonstaplar med förordnanden såsom uppsyningsmän, 17 överkonstaplar och 39 vaktkonstaplar med enahanda avlöningsförmåner som övriga tjänstemän av samma kategorier; till följd varav staten i sagda del komme att erhålla följande ändrade lydelse:

[29.]

	Kronor				
	Lön eller motsvarande	Tjänstgöringspenningar eller motsvarande	Arvode för särskilt förordnande	Summa	
1 överkonstapel (med förordnande såsom uppsyningsman)	1,000	550	200	1,750	
18 överkonstaplar (med förordnanden såsom uppsyningsmän)	18,000	9,900	3,600	31.500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
1 överkonstapel	1,000	550	—	1,550	
77 överkonstaplar	77,000	42,350	—	119,350	
1 vaktkonstapel	800	500	—	1,300	
449 vaktkonstaplar (därav 20 jämväl jordbruksförmän)	359,200	224,500	—	583,700	
1 första vaktfru	700	350	—	1,050	
6 första vaktfruar	4,200	2,100	—	6,300	
1 vaktfru	600	300	—	900	Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor.
48 vaktfruar	28,800	14.400	—	43,200	
1 kokerska	400	200	—	600	
12 kokerskor	4,800	2.400	—	7,200	
Summa	—	—	—	**798,400**	

dels och godkänna, att för åtnjutande av avlöning å sålunda nytillkomna befattningar skola gälla de villkor och bestämmelser, som stadgats för åtnjutande av avlöning enligt ovanberörda för bevakningspersonalen nu gällande stat.

[30.] **Anslagets beräknande.**

Under närmast föregående två punkter har jag tillåtit mig framställa förslag om ökning av de i den ordinarie fångvårdsstaten uppförda belopp *dels* med 6,300 kronor för avlönande av tre nya assistentbefattningar i lägsta lönegraden *och dels* med 85,800 kronor för avlöning av ökat antal ordinarie fångvårdstjänstemän av lägre grad. Det belopp, varmed bestämda anslaget till fångars vård och underhåll måste höjas, om nämnda förslag vinna bifall, belöper sig alltså till 92,100 kronor. Då anslaget är i årets riksstat uppfört med 983,200 kronor, skulle det följaktligen behöva höjas till 1,075,300 kronor.

[30.] I enlighet härmed får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå rikdagen

att i anledning av förslagen under punkterna [28] och [29] här ovan från och med år 1920 höja det å *ordinarie stat* uppförda bestämda anslaget till fångars vård och underhåll från dess nuvarande belopp ..... kronor 983,200
med 92,100 kronor till ..... » 1,075,300.

2 b. Förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

[31.] **Förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.** (Ordinarie anslag.)

Förslagsanslaget till fångars vård och underhåll upptogs i 1916 och 1917 års riksstater till 1,445,000 kronor och i 1918 års riksstat till 1,600,000 kronor. I innevarande års riksstat är samma anslag uppfört med 2,800,000 kronor.

I sin underdåniga skrivelse den 24 augusti 1918 angående fångvårdens anslagskrav för år 1920 föreslår fångvårdsstyrelsen, att anslaget måtte i sistnämnda års riksstat uppföras med ett till 4,000,000 kronor förhöjt belopp.

Innan jag går att närmare redogöra för de beräkningar, som ligga till grund för fångvårdsstyrelsens framställning i denna del, torde det tillåtas mig att beröra några spörsmål, som hava avseende å nu förevarande förslagsanslag.

Ökade omkostnader för fångvårdsstyrelsens arbetskontor.

Ökade omkostnader för fångvårdsstyrelsens arbetskontor.

Vid avlåtandet den 14 januari 1918 av statsverkspropositionen till 1918 års lagtima riksdag upptogs vid punkten [22] under andra huvudtiteln (sid. 45—50), vilken punkt hade avseende å förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, till behandling frågan om förstärkning av arbetskrafterna å fångvårdsstyrelsens arbetskontor. I enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag blev därvid vid beräknandet av nyssnämnda förslagsanslag för år 1919 ett belopp av 4,500 kronor avsett för en dylik förstärkning.

Emellertid hade fångvårdsstyrelsen redan den 22 oktober 1917 hos Kungl. Maj:t anhållit, att för tillgodoseende av ifrågavarande ändamål redan under år 1918 måtte från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll till styrelsens förfogande ställas ett belopp av samma storlek eller 4,500 kronor för år. Vid förut berörda tillfälle den 14

januari 1918 gjorde jag gällande, att, därest riksdagen ej komme att 31
göra någon erinran emot förutnämnda beräkning av 4,500 kronor å förslagsanslaget för år 1919, Kungl. Maj:t skulle vara oförhindrad att från 1918 års förslagsanslag anvisa medel för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1918. Då det sedermera visade sig, att riksdagen ej hade någon anmärkning att framställa mot beräkningen i fråga, medgav Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med nyssberörda uttalande, genom beslut den 28 juni 1918, att för anställande från och med den 1 juli 1918 till samma års utgång av extra arbetskrafter å styrelsens arbetskontor finge från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll användas ett belopp av högst 2,250 kronor.

I den skrivelse av den 23 oktober 1918, med vilken fängvårdsstyrelsen till Kungl. Maj:t för fastställelse överlämnade förslag till stater å 1919 års förslagsanslag till fångars vård och underhåll, förmälde styrelsen bland annat, att, då göromålen å arbetskontoret tilltagit, det under rådande förhållanden visat sig svårt att med då utgående arvoden kvarhålla den därstädes anställda, med arbetet invanda personalen. Styrelsen hemställde därför, att för avlönande av mera fast anställda extra biträden å arbetskontoret samt för beredande av någon ledighet åt nämnda biträden ävensom extra skrivhjälp å arbetskontoret måtte under år 1919 få från nu förevarande förslagsanslag utbetalas högst 5,700 kronor eller således ett något högre belopp än det vid avlåtandet av 1918 års statsverksproposition beräknade av 4,500 kronor. Av det sålunda av styrelsen äskade beloppet å 5,700 kronor avsåg styrelsen 4,000 kronor till ett manligt biträde, 1,200 kronor till ett kvinnligt skrivbiträde samt 500 kronor för beredande av nyssnämnda ledighet och skrivhjälp. Då från fängvårdsstyrelsens sida gjordes gällande, att det för arbetskontorets behöriga rekrytering vore oavvisligen nödvändigt, att en höjning skedde av det belopp, som stode till dess förfogande för nu ifrågavarande ändamål, ansåg jag mig böra vid framställningens föredragning inför Kungl. Maj:t den 22 november 1918 hemställa, att för ändamålet måtte anslås ett belopp av sammanlagt 5,550 kronor. Detta blev också Kungl. Maj:ts beslut. Anledningen till beloppets nedsättning i förhållande till vad av styrelsen begärts, 5,700 kronor, var den, att till avlöningar åt det extra manliga biträdet och det kvinnliga skrivbiträdet ansågos böra beräknas — icke, på sätt styrelsen föreslagit, full förstagradsavlöning respektive full avlöning som skrivbiträde i lägsta lönegraden — utan, frånsett naturligtvis krigstidstillägg och krigstidshjälp, dylika avlöningar efter sedvanligt, pensionsavgift motsvarande avdrag eller således 3,900 kronor respektive 1,150 kronor.

[31.] Skulle vid innevarande års riksdag en avlöningsförbättring komma till stånd för de ordinarie tjänstemännen i fångvårdsstyrelsen, inklusive skrivbiträdena, lärer en motsvarande förhöjning av nu ifrågavarande arvoden böra äga rum. En fortgående ökning av arbetsmängden å arbetskontoret kan vidare framtvinga en ytterligare förstärkning av arbetskrafterna därstädes. Det belopp, som under år 1920 kan beräknas behöva tagas i anspråk för nu ifrågavarande ändamål, torde därför kunna antagas komma att uppgå till något högre belopp än det hittills för detta samma ändamål anvisade.

Tillfällig höjning av predikant- och läkararvodena.

Tillfällig höjning av predikant- och läkararvodena.

Fångvårdsstyrelsen.

I den skrivelse av den 23 oktober 1918, vari fångvårdsstyrelsen underställde Kungl. Maj:ts prövning av styrelsen uppgjort förslag till stat å 1919 års förslagsanslag till fångars vård och underhåll, framlade styrelsen bland annat ett förslag, som gick ut därpå, att styrelsen skulle beredas möjlighet att med anledning av den starka ökning i arbetsbördan, som under senaste tiden inträtt för de vid fångvårdsanstalterna anställda predikanterna och läkarne, öka de dessa befattningshavare nu tillkommande arvodena. Styrelsen yttrar härom i sin berörda skrivelse bland annat följande:

Flertalet predikanter och lärare vid fängvärden — ehuru ej alla — hade tillerkänts krigstidstillägg å sina arvoden. De av dem, som fått dylikt tillägg, hade således erhållit viss ersättning för den minskning i arvodenas värde, som föranletts av penningvärdets fall. Däremot hade styrelsen icke haft medel till sitt förfogande att lämna ersättning för det ökade arbete, som kommit på ifrågavarande befattningshavares lott till följd av den inträffade skarpa stegringen i fångantalet och, vad läkarne beträffade, den under senaste tiden rådande stora sjukligheten bland fångar och bevakning. Styrelsen hyste visserligen hopp om att genom nya provisoriska fångvårdsanstalters öppnande kunna nedbringa fångnumerären vid de nuvarande fångvårdsanstalterna, men om minskning ej skedde i tillströmningen av fångar, komme dock fångantalet i sistnämnda anstalter att under år 1919 fortfarande betydligt överstiga det normala. Ersättning för det härav ökade besväret syntes styrelsen lämpligen böra utgå vid 1919 års slut efter vunnen erfarenhet om fångantalet samt i viss mån göras beroende av medeltalet fångar under året. Styrelsen hemställde därför, att, om sagda medeltal visade sig med 50 procent eller mer hava överstigit medeltalet fångar under femårsperioden före år 1917, ett extra ortstillägg av en tredjedel av nuvarande arvoden måtte såsom ersättning för ökat arbete på grund av höjt fångantal utgå till predikanterna vid kronohäktena och läkarna vid samtliga rikets fångvårdsanstalter, allt från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll. Bifölles denna styrelsens hemställan, borde enligt styrelsen hos riksdagen utverkas en motsvarande ökning av de predikantarvoden, som utginge från bestämda anslaget till fångars vård och underhåll. Dessa arvoden utgjordes enligt gällande stat av följande belopp:

vid centralfängelset i Växjö	kronor	2,500.	[31.]
vid vart och ett av straffängelserna i Stockholm, Linköping, Jönköping, Kalmar, Kristianstad, Vänersborg, Mariestad, Örebro och Gävle	»	1,500.	
vid vart och ett av straffängelserna i Uppsala, Karlstad, Västerås och Falun	»	1,200.	
vid tvångsarbetsanstalten i Landskrona	»	1,500.	

Vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona hade före dess nedläggande varit anställd en pastor med avlöning från bestämda anslaget av 3,500 kronor för år jämte hyresersättning och vedanslag och hade det ålegat denne befattningshavare att utan särskild ersättning även bestrida de prästerliga göromålen vid straffängelset i Karlskrona. Vid tvångsarbetsanstaltens nedläggande hade den ordinarie innehavaren av pastorsbefattningen flyttats till tjänstgöring vid centralfängelset i Malmö, därvid bestämts, att han skulle av sin avlöning vid tvångsarbetsanstalten avstå 3,250 kronor. Av detta arvode hade 1,500 kronor för år tilldelats den prästerliga tjänsteman, som efter denna förflyttning åtagit sig själavården vid straffängelset i Karlskrona. Sedan tvångsarbetsanstalten åter tagits i bruk för förvaring av straffångar, hade en prästerlig tjänsteman därstädes anställts mot avlöning med den återstående delen av arvodet vid tvångsarbetsanstalten eller 1,750 kronor. Då det icke gärna kunde ifrågasättas, att den ordinarie pastorn vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona skulle tillbakaflyttas från förordnandet i Malmö till den endast provisoriskt återupptagna anstalten i Karlskrona, torde en ökning av nyssnämnda arvoden till vikarierna vid fångvårdsanstalterna i Karlskrona även böra beredas.

Kungl. Maj:ts beslut den 22 november 1918.

Då nu nämnda spörsmål den 22 november 1918, samtidigt med övriga till förslagsstaten hörande frågor, underställdes Kungl. Maj:ts prövning, ansåg Kungl. Maj:t sig icke böra omedelbart lämna fångvårdsstyrelsen ett bemyndigande i den av styrelsen föreslagna riktningen, men beslöt Kungl. Maj:t, i anledning av vad fångvårdsstyrelsen i nu förevarande hänseende hemställt, att styrelsen skulle anbefallas att efter utgången av år 1919 till Kungl. Maj:t inkomma med förslag, huruvida och med vilka belopp, med hänsyn tagen till det medeltal fångar, som under år 1919 förvarats vid vederbörande fångvårdsanstalter, tilläggsarvoden borde för år 1919 utgå till vid fångvården anställda läkare, till sådana predikanter, som avlönades från nu förevarande förslagsanslag, samt till förutnämnda vikarier å predikantbefattningen vid tvångsarbetsanstalten (numera centralfängelset) och straffängelset i Karlskrona. Vidkommande fångvårdsstyrelsens förslag i fråga om arvodeshöjning för de predikanter, som avlönades från bestämda anslaget till fångars vård och underhåll, förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles därom meddela beslut.

Departementschefen.

Att predikanter och läkare vid fångvården tillerkännes särskild gottgörelse för det ökade arbete, det nuvarande exceptionellt höga fång-

[31.] antalet för dem medfört, torde icke kunna betraktas annat än som överensstämmande med billighet. Insikten härav är det också, som legat till grund för Kungl. Maj:ts nyss berörda beslut om fängvårdsstyrelsens anbefallande att efter 1919 års utgång inkomma med förslag till efter graden av denna arbetsökning lämpade tilläggsarvoden för samma år åt bland andra de från nu förevarande förslagsanslag avlönade predikanterna vid fängvården. Dylika tilläggsarvoden böra emellertid tillerkännas icke blott nu nämnda predikanter, utan, på sätt fängvårdsstyrelsen framhåller, jämväl de predikanter, vilkas nuvarande arvoden bestridas från bestämda anslaget till fångars vård och underhåll. Då dessa senare befattningshavares arvoden emellertid äro till sina belopp bestämda av riksdagen, lärer en dylik — låt vara tillfällig — arvodeshöjning ej kunna ske, utan att riksdagen blivit satt i tillfälle att uttala sig om lämpligheten därav. Då de ifrågasatta tilläggsarvodena torde böra, jämväl vad beträffar nu senast omnämnda befattningshavare, bestridas från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, erbjuder sig ett dylikt tillfälle nu, då det gäller att underställa riksdagens prövning frågan om till vilket belopp sagda förslagsanslag bör sättas för år 1920.

Enligt min mening bör vederbörande få sig tilldelat ett tilläggsarvode av nu nämnt slag allenast, därest hans arbetsbörda kan påvisas hava väsentligen överstigit den normala, samt bör tilläggsarvodet, på sätt fängvårdsstyrelsen tänkt sig, begränsas till högst $^1/_3$ av det nu utgående arvodet. Jag behöver ej framhålla, att nu ifrågavarande anordning endast bör ifrågakomma, så länge de nuvarande exceptionella förhållandena vid fängvården äro rådande samt till dess en mera stadigvarande reglering av ifrågavarande befattningshavares avlöningsförhållanden kan komma till stånd. Till belysande av frågan, vilken merutgift från förslagsanslaget hela antalet tilläggsarvoden av omförmält slag kan komma att medföra, må här endast nämnas, att sammanlagda beloppet av nuvarande arvoden till samtliga predikanter och läkare vid fängvården belöper sig till något mer än 75,000 kronor.

Att hos riksdagen göra hemställan om fattande av formligt beslut om bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna de från bestämda anslaget avlönade predikanterna tilläggsarvoden efter nu angivna grunder torde icke vara erforderligt. Därest riksdagen vid behandlingen av frågan om nu förevarande förslagsanslags bestämmande för år 1920 icke har någon erinran att göra mot det förslag till dylika tilläggsarvodens tilldelande, som jag nu förordat, lärer Kungl. Maj:t även utan sådant formligt bemyndigande vara oförhindrad att därom fatta beslut.

31.

Ändring av villkoren för tillerkännande av hyresersättning och vedanslag åt den ordinarie bevakningspersonalen av lägre grad.

Ändring av villkoren för tillerkännande av hyresersättning och vedanslag åt den ordinarie bevakningspersonalen av lägre grad.

Bland de villkor och bestämmelser, som, i överensstämmelse med riksdagens därom fattade beslut, av Kungl. Maj:t stadgats för åtnjutande av de enligt nu gällande stat för fångvårdsstaten med ordinarie befattning vid samma stat förenade avlöningsförmåner, är beträffande befattningshavare under vissa förutsättningar tillkommande hyresersättning och vedanslag inryckt en föreskrift, »att beloppet av hyresersättning och vedanslag skall bestämmas efter de i orten gällande hyror och pris å ved, dock med iakttagande, vad tjänstemännen av lägre grad angår, att hyresersättnings årliga belopp endast då särskilda förhållanden därtill föranleda må överstiga 250 kronor, och att vedanslag må utgå för inköp av högst 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved.»

I skrivelse den 24 september 1917 hemställde fångvårdsstyrelsen på anförda skäl, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen anhålla, att berörda bestämmelse, så vitt därigenom stadgats, att hyresersättning till bevakningspersonal av lägre grad finge endast då särskilda förhållanden därtill föranledde överstiga 250 kronor, måtte antingen alldeles upphävas eller ock i så måtto ändras, att beloppet för lägenhet om ett rum och kök bestämdes till i regel 300 kronor och för större lägenhet till högst 500 kronor, med rättighet för styrelsen att, då särskilda förhållanden därtill föranledde, få överskrida detta belopp.

Efter det 1902 års löneregleringskommitté avgivit yttrande över denna framställning, anmälde jag densamma inför Kungl. Maj:t den 26 april 1918 i sammanhang med övriga frågor, som lågo till grund för den samma dag beslutade propositionen till 1918 års lagtima riksdag om beviljande av anslag till fångvården m. m. (prop. nr 388 sid. 53—56). Därvid anslöt jag mig till den av löneregleringskommittén i dess utlåtande uttalade meningen, att den stadgade begränsningen av hyresersättningens belopp borde helt upphävas samt att till följd härav förut citerade punkt bland gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande av de med ordinarie befattning vid fångvårdsstaten förenade avlöningsförmåner måtte erhålla följande ändrade lydelse: »att beloppet av hyresersättning och vedanslag skall bestämmas efter de i orten gällande hyror och pris å ved, dock med iakttagande, vad tjänstemännen av lägre grad angår, att vedanslag må utgå för inköp av högst 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved.»

I det utlåtande (nr 226), som statsutskottet avgav över nyssnämnda proposition, hemställde också utskottet bland annat (under

[31.] mom. h), att riksdagen måtte besluta en dylik ändring uti ifrågavarande villkor och bestämmelser. I den reservation, som avgavs mot detta utlåtande och som riktade sig mot andra delar av detta än nu förevarande punkt, saknades däremot — säkerligen utan att detta var avsett — motsvarande hemställan. Då denna reservation sedermera kom att ligga till grund för riksdagens beslut i ämnet, blev följden den, att något beslut om förevarande ändring aldrig blev av riksdagen fattat. Spörsmålet härom bör därför nu ånyo bliva föremål för riksdagens prövning.

Emellertid har fråga numera väckts om ändring även i annat hänseende av ifrågavarande punkt bland avlöningsvillkoren. Ändringen avser den i samma punkt satta begränsningen av vedanslagets storlek. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 november 1918 har fångvårdsstyrelsen nämligen anmält, att under de år, som förflutit, sedan nu ifrågavarande villkor och bestämmelser fastställts att gälla, erfarenheten visat, att, även om de i förevarande punkt av samma villkor och bestämmelser nämnda vedkvantiteterna, 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved, i vanliga fall kunde vara tillräckliga för bostäder om ett eller till och med två rum och kök i rikets södra och mellersta delar, desamma dock i fråga om mindre väl ombonade bostäder av nämnd storlek i rikets norra delar eller, då tjänstemannen på grund av stort antal hemmaboende barn sett sig nödsakad hyra större lägenhet än som vore vanligt inom hans klass, icke försloge till matlagning och bostadens nöjaktiga uppvärmning. Styrelsen ansåge det i hög grad önskvärt, att Kungl. Maj:t ville utverka, att ifrågavarande vedkvantiteter måtte kunna få höjas, då behovet därav visade sig oundgängligen nödvändigt. Styrelsen hemställde därför, att Kungl. Maj:t ville hos 1919 års riksdag göra framställning, att till tjänsteman av lägre grad vid fångvårdsstaten, som därtill vore berättigad, finge utgå vedanslag för inköp av högst 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved, *såvida icke särskilda förhållanden föranledde att högre vedanslag borde utgå.*

Jämväl den sålunda föreslagna ändringen synes mig befogad. Nu ifrågavarande punkt i avlöningsbestämmelserna torde därför böra erhålla följande ändrad lydelse:

»att beloppet av hyresersättning och vedanslag skall bestämmas efter de i orten gällande hyror och pris å ved, dock med iakttagande, vad tjänstemännen av lägre grad angår, att vedanslag endast då särskilda förhållanden därtill föranleda må utgå för inköp av större vedkvantiteter än 8 kubikmeter björkved och 7 kubikmeter barrved.»

Med vad sålunda i berörda hänseenden må bliva bestämt avses givetvis icke att föregripa blivande beslut om en definitiv lönereglering för fångvårdsstaten, vid vilken nya grunder för ordnandet av bevakningspersonalens bostadsförhållanden torde komma att bestämmas.

Erforderlig hemställan i nu nämnt avseende kommer av mig göras längre fram i samband med behandlingen av frågan om till vilket belopp nu förevarande anslag bör sättas. 31.

Fångtransportens ordnande.

Fångtransportens ordnande.

Enligt bestämmelser, som gällde innan år 1905, skulle fångtransporter i allmänhet fullgöras av särskilda, under Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen ställda fånggevaldiger. Dessa åtnjöto fast årslön samt vid resor dagtraktamente jämte skjuts- och resekostnadsersättning. Antalet gevaldiger uppgick år 1905 till 58. Sistnämnda år bestämdes emellertid, att fånggevaldigerkåren skulle successivt indragas och fångtransporter ombesörjas av vaktkonstaplar vid fängelserna. Någon ändring i berörda hänseende vidtogs icke vid 1910 års omorganisation av fångvårdsstaten. Av de gamla fånggevaldigerna kvarstå förfarande två i tjänst med placering den ena i Kalmar och den andra i Skellefteå.

Fångvårdsstyrelsen.

I sin förutnämnda skrivelse av den 24 augusti 1918 framlägger nu fångvårdsstyrelsen beträffande fångtransportväsendets ordnande ett förslag, vars realiserande skulle innebära en återgång — ehuru i något förändrad form — till det före år 1905 rådande systemet. Styrelsen yttrar härom följande:

Om också vaktkonstaplarnas ombesörjande av fångtransporter icke under den första tiden visat sig medföra några avsevärda olägenheter, hade dock under senare tid uppstått vissa, i många fall betydande svårigheter till följd av nämnda anordning. På grund av den alltmera genomförda specialiseringen av fångarbetet vid de särskilda fångvårdsanstalterna samt bestämmelsen om sammanförande av vissa kategorier av fångar till särskilda fängelser hade fångtransporterna måst i betydande grad ökas. Toges härjämte hänsyn till den ofantliga tillströmningen av fångar, särskilt under den sista tiden, torde lätt inses, att för fångtransporternas ombesörjande en avsevärd del av vaktkonstaplarnas arbetstid och även fritid måst tagas i anspråk. Sålunda hade det inträffat, att vid vissa fängelser inemot halva styrkan av bevakningspersonalen anlitats för fångforsling. Att med den jämförelsevis knappa personal, som vore beräknad för varje särskilt fängelse, kunna utan överansträngning av denna personal och utan allt för menligt inverkande rubbningar i vaktindelningen på ett tillfredsställande sätt uppehålla bevakningsgöromålen och sörja för ordning och säkerhet inom fängelserna läte sig icke göra. Också hade vid inspektionstillfällen vid olika fängelser från såväl befälets som bevakningspersonalens sida framhållits nödvändigheten av att anordningar vidtoges för lättande av den ökning i arbetsbördan, som föranleddes av fångforslingarna.

För avhjälpande av de nämnda olägenheterna torde man kunna välja mellan två olika utvägar, nämligen att antingen öka bevakningspersonalen eller ock anställa särskilda fångförare. Vad den förra utvägen beträffade, vore att märka, att ökningen av antalet vaktkonstaplar åtminstone vid de av fångtransporter mest be-

[31.] tungade fängelserna i sådant fall måste bliva ganska betydande, enär ersättare för de vaktkonstaplar, som skulle ombesörja transporterna, måste finnas att tillgå och lämplig tillfällig personal endast i ringa utsträckning torde kunna anskaffas. En bestämd olägenhet av anordningen med vaktkonstaplarnas ombesörjande av fångtransporter vore, att den en gång uppgjorda arbetsfördelningen inom vederbörande fängelse oupphörligt förrycktes, varigenom den önskvärda ordningen och kontinuiteten beträffande fångvårdsarbetet väsentligen måste lida. Anställdes åter särskilda fångförare, skulle bevakningspersonalen endast i mindre utsträckning erfordras för fångforsling och i varje fall kunna befrias från de regelbundna transportresorna, varigenom denna personal kunde i största möjliga utsträckning få ägna sig åt sina huvuduppgifter. Även en annan synpunkt torde böra tagas i betraktande, nämligen att anställandet av särskilda fångförare skulle medföra mindre kostnader än en motsvarande ökning av vaktkonstapelskåren skulle påkalla. Fångföraren torde nämligen hava möjlighet att under de tider, då han icke befunne sig på resa, utöva annan verksamhet, exempelvis hantverk eller dylikt arbete, vadan han endast delvis behövde hava sin försörjning från fångvården. Styrelsen hade i sådant hänseende tänkt sig, att ersättningen skulle utgå i form av årsarvode å 1,000 kronor för varje sålunda särskilt anställd fångförare, vartill skulle komma — förutom krigstidstillägg — ersättning enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 18 december 1908 angående resekostnads- och traktamentsersättning åt fångförare vid fångforsling (svensk författningssamling nr 157 år 1908). Däremot ansåge styrelsen ifrågavarande särskilda fångförare icke böra tillerkännas fri bostad eller ersättning därför eller ock andra dylika bevakningspersonalen eljest tillkommande förmåner.

Vidkommande den ställning de ifrågavarande fångförarna skulle intaga hölle styrelsen före, att dessa fångförare, vilka huvudsakligen skulle hava till åliggande att ombesörja de regelbundna transporterna mellan fängelserna, borde — i olikhet mot de förutvarande fånggevaldigerna, vilka tillsatts av länsstyrelserna och stått under dessas inseende — anställas av fångvårdsstyrelsen och fästas vid bestämd fångvårdsanstalt. Antalet dylika fångförare ansåge styrelsen, under förutsättning att vaktkonstaplar i mindre omfattning fortfarande skulle vara att tillgå för vissa extra transporter och en del forslingar av häktade för inställelse till rannsakning, kunna för närvarande inskränkas till omkring 25. Den sammanlagda kostnaden för arvoden till dessa fångförare skulle alltså uppgå till omkring 25,000 kronor, vilket belopp skulle komma att belasta förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

Departementschefen.

Det förslag till förändrad anordning av fångtransporterna, som fängvårdsstyrelsen sålunda framlagt, går ut därpå, att för fullgörande av en huvudsaklig del av förekommande fångtransporter skulle anlitas icke, såsom nu i regel är fallet, vaktkonstaplar, utan särskilda fångförare, vilka visserligen för detta sitt arbete skulle på visst närmare angivet sätt avlönas av fångvårdsmedel, men vilka dock skulle vara hänvisade till att för vinnande av sin skäliga utkomst ägna sig jämväl åt arbete utom fängvården. Detta förslag innebär, på sätt redan förut framhållits, i viss mån en återgång till den anordning av hithörande förhållanden, som var rådande innan förutnämnda år 1905 beslutade förändring

genomfördes. En del ganska väsentliga olikheter föreligga dock. Under [31.]
det att de förutvarande fånggevaldigerna voro uppförda på ordinarie stat samt tillsattes och lydde under Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande, skulle de nu föreslagna fångförarna vara tjänstemän på extra stat, förordnade av fångvårdsstyrelsen och anställda vid de enskilda fångvårdsanstalterna.

Det torde icke kunna bestridas, att den anordning, som sålunda föreslagits av fångvårdsstyrelsen, är behäftad med vissa olägenheter. Den synes mig lida av i huvudsak samma brister som de, vilka vidlådde det före 1905 rådande systemet och då föranledde detsammas utbytande mot det nu gällande. På en närmare redogörelse för dessa brister vill jag nu icke ingå (se därom bilagorna till 1905 års statsverksproposition, andra huvudtiteln, sid. 51—62). Här må endast framhållas dels den synnerligen osäkra ekonomiska ställning, som enligt förslaget skulle bliva fångförarnas lott, dels ock den olägenhet, som måste anses ligga däri, att transporten av fångarna skulle ske med anlitande av personer, som i stort sett äro helt främmande för fångvårdsarbetet. Båda dessa omständigheter synas mig utgöra en fara för att man ej skall efter den nu föreslagna anordningens genomförande alltid lyckas till fångtransporterna förvärva personer av den valör, som vore önskvärd, då det gäller ett så ansvarsfullt och taktfordrande värv som det ifrågavarande.

Då jag, trots de betänkligheter jag sålunda framfört mot fångvårdsstyrelsens förslag i denna del, likväl är villig att nu biträda detsamma, är detta beroende därpå, att jag anser anordningen i fråga ej utgöra annat än ett tillfälligt ordnande av hithörande spörsmål under de på fångvårdsområdet nu rådande extra ordinära förhållandena. Den med kristiden följande starka ökningen av brottsligheten har som bekant medfört, att fångvårdsanstalternas utrymmen måst i största möjliga utsträckning utnyttjas. En följd härav har bland annat blivit, att fångtransporterna på senaste tiden avsevärt ökats. Det synes då icke vara annat än i sin ordning, att den lättnad i arbetet, varav bevakningspersonalen ostridigt blivit i behov, tillföres densamma genom anställandet, på sätt fångvårdsstyrelsen föreslagit, av en del personer på extra stat med uppdrag att biträda vid de alltmera omfattande fångtransporterna. Härmed vill jag dock, såsom redan antytts, icke hava sagt, att anordningen i fråga bör bliva av mera stadigvarande art. Vid den behandling av frågan om en mera genomgripande omorganisation av fångvården, hvarom jag tidigare ordat, torde böra tagas under omprövning, huru hithörande förhållanden böra mera slutgiltigt ordnas.

[31.] Ett bifall till styrelsens förslag skulle, som nämnt, på förslagsanslaget till fångars vård och underhåll ställa ett ökat krav av omkring 25,000 kronor.

Anslagets beräknande.

Fångvårdsstyrelsen.

Beträffande frågan, med vilket belopp förslagsanslaget till fångars vård och underhåll bör uppföras i 1920 års riksstat, yttrar fångvårdsstyrelsen i sin förutberörda skrivelse den 24 augusti 1918 följande:

Fångvårdens nettoutgifter å förslagsanslaget till fångars vård och underhåll hade år 1917 uppgått till 2,276,123 kronor 48 öre, medan anslaget i riksstaten för samma år upptagits till 1,445,000 kronor. De beräknade utgifterna hade således överskridits med 831,123 kronor 48 öre.

De utgiftstitlar, som överskridits, hade varit:

förplägning med	kronor	519,431: 02	
beklädnad med	»	13,800: 86	
eldning och lyse med	»	355,578: 58	
renhållning med	»	24,787: 50	
religionsvård med	»	3,019: 51	
sjukvård med	»	13,488: 80	
allmänna omkostnader (vikariatsarvode inräknat) med	»	57,225: 67	kronor 987,331: 94.

Å följande titlar hade däremot utgifterna understigit de i staten beräknade:

byggnader och reparationer med	kronor	21,834: 72		
sängkläder med	»	7,164: 42		
inventarier till fängelserum med	»	561: 63		
bevakning med	»	12,007: 61		
fångtransport med	»	31,413: 35		
avlöning å övergångsstat med	»	2,600: —	»	75,581: 73.

Om till sistnämnda belopp lades ett i staten upptaget anslag för »oförutsedda utgifter», vilket vid utbetalandet avförts på respektive utgiftstitlar kronor 18,060: —, sedan ett i staten under titel »diverse inkomster» upptaget belopp » 13,475: —, som direkts påförts respektive inkomsttitlar, därifrån frånd ragits, eller » 4,585: — » 80,166: 73

framginge, att utgifterna överskridit i staten beräknade med kronor 907,165: 21

Att bristen det oaktat endast uppginge till ovannämnda belopp, 831,123 kronor 48 öre, vore beroende på, att under år 1917 i inkomster under titel »arbetens bedrivande» influtit 76,041 kronor 73 öre mer än som beräknats i förslagsstaten. 31.

Overskridandet av vissa utgiftstitlar vore givetvis förorsakat av de under nuvarande förhållanden högt uppdrivna prisen på förnödenheter av alla slag. De obetydliga besparingar, som i jämförelse med gällande stat uppstått på ett mindre antal utgiftstitlar, vore av tillfällig natur och kunde icke tillmätas någon som helst betydelse vid beräknande av anslagsbehovet för kommande år.

Förslagsanslagets ställning vid utgången av första halvåret 1918 visade hän på en betydande stegring i utgifterna, föranledd av den fortsatta allmänna prisstegringen i förening med det under halvåret starkt ökade fångantalet.

Beträffande anslagsbehovet för år 1920 vore det givetvis under nuvarande förhållanden omöjligt att verkställa en beräkning med någon större grad av tillförlitlighet, men tilläte sig styrelsen göra ett försök i sådant hänseende.

Medeltalet fångar, tvångsarbetare inberäknade, hade utgjort

år 1913	2,756
» 1914	2,709
» 1915	2,710
» 1916	2,628
» 1917	2,739.

Under den förflutna delen av år 1918 hade fångantalet ständigt stegrats och uppginge — fortfarande tvångsarbetare inberäknade — vid tiden för avlåtandet av styrelsens förevarande skrivelse (augusti 1918) till omkring 4,700.

Kostnaden å förslagsanslaget per fånge uppginge enligt de avslutade räkenskaperna till

år 1913	kronor 562
» 1914	» 531
» 1915	» 563
» 1916	» 677
» 1917	» 831.

För år 1918 torde ifrågavarande kostnad komma att närma sig 900 kronor.

Då någon mera betydande nedgång i den allmänna prisnivån väl knappast kunde vara att vänta redan under år 1920 och då nyanskaffning av under de förflutna krigsåren förslitna artiklar måste inom de närmaste åren i stor utsträckning äga rum, hade styrelsen beträffande kostnaden per fånge under år 1920 icke ansett sig kunna utgå från ett lägre belopp än omkring 850 kronor.

Med utgångspunkt från det nuvarande fångantalet, 4,700, och nyssnämnda kostnad per fånge, 850 kronor, skulle utgifterna å förslagsanslaget alltså komma att stiga till cirka 4,000,000 kronor, och ansåge styrelsen med hänsyn tagen jämväl till det ökade krav, som ett bifall till förutnämnda förslag om anställande av särskilda fångförare skulle ställa på anslaget — ifrågavarande anslag lämpligen böra i staten för år 1920 upptagas med nämnda belopp, vilket sålunda skulle innebära en ökning i förhållande till 1919 års anslag med 1,200,000 kronor.

[31.] *Departementschefen.*

Den av fångvårdsstyrelsen sålunda föreslagna ökningen av nu förevarande anslag med 1,200,000 kronor till 4,000,000 kronor må visserligen anses stor. Med hänsyn till de uppgifter fångvårdsstyrelsen lämnat samt de osäkra förhållanden på varumarknaden, som för närvarande råda och vari ej torde vara att förvänta någon mera avsevärd ändring under de närmaste åren, torde emellertid den föreslagna ökningen ingalunda vara större än som är i överensstämmelse med nödig försiktighet. Tvärtom håller jag före, att höjningen bör göras något kraftigare, särskilt som, på sätt jag redan förut antytt, under innevarande år måste upprättas en del nya mer eller mindre provisoriska anstalter. Huru denna fråga än kommer att mera i detalj lösas, kommer dessa anstalters tillkomst givetvis att nödvändiggöra en avsevärd utökning av fångvårdspersonalen. Medlen härtill skola bestridas från nu förevarande anslag. På grund härav är jag av den åsikten, att medel för de ändamål, för vilka förslagsanslaget är avsett, böra för år 1920 äskas med 4,200,000 kronor.

Då emellertid de ökade krav å anslaget, som den senaste tiden haft att uppvisa, utan tvivel till stor del haft sin grund i kristidsföreteelser — den inträdda exceptionella prisstegringen på livsförnödenheter av olika slag i förening med en abnorm ökning av fångantalet —, vilka företeelser väl få antagas åtminstone delvis vara av övergående art, är en ökning i den utsträckning sålunda föreslagits av det *ordinarie* anslaget måhända ej på sin plats, utan torde — i likhet med vad redan förut skett med avseende å vissa liknande förslagsanslag under andra huvudtitlar — den erforderliga ökningen lämpligen böra delvis ske i form av beviljande å *extra* stat av ett förstärkningsanslag till förevarande ordinarie förslagsanslag, vilket förstärkningsanslag torde böra rubriceras som förslagsanslag, högst. Efter samråd med fångvårdsstyrelsen tillåter jag mig därför föreslå, att det ordinarie anslaget begäres ökat med 200,000 kronor till 3,000,000 kronor och att förstärkningsanslag äskas med 1,200,000 kronor.

Erforderlig hemställan i fråga om förstärkningsanslaget vill jag göra under närmast följande punkt; och får jag därför nu inskränka mig till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1920 höja det å *ordinarie stat* uppförda förslagsanslaget till fångars vård och underhåll från dess nuvarande belopp kronor 2,800,000 med 200,000 kronor till ..... » 3,000,000

3. Förstärkning av förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

[32. *Förstärkning av förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.* (Extra anslag.)

Under åberopande av vad jag under näst föregående punkt anfört får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie förslagsanslaget till fångars vård och underhåll å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 1,200,000.

4. Anslaget till ålderstillägg.

[33. *Anslaget till ålderstillägg.* (Ordinarie anslag.)

Anslaget till ålderstillägg till en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten anställda ämbets- och tjänstemän är i riksstaten för år 1918 upptaget till 86,000 kronor och har i riksstaten för år 1919 bibehållits vid oförändrat belopp. Den av Kungl. Maj:t för år 1918 fastställda ålderstilläggsstaten slutar emellertid å ett sammanlagt belopp av 93,900 kronor.

I sin förut omförmälda skrivelse den 24 augusti 1918 har nu fångvårdsstyrelsen, under erinran att på grund av 1918 års lagtima riksdags beslut om ytterligare ålderstillägg åt vissa fångvårdspastorer samt höjning av ålderstilläggen åt lärare vid fångvården och vaktmästare hos styrelsen kravet å förevarande anslag ökats med omkring 4,000 kronor, samt att det vore att antaga, att utgifterna å anslaget med hänsyn till tillkomsten av nya befattningar skulle framdeles än ytterligare ökas, hemställt om anslagets höjande med 10,000 kronor till 96,000 kronor.

Denna anhållan synes mig motiverad; och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja *ordinarie förslagsanslaget* till ålderstillägg för en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvården anställda ämbets- och tjänstemän från dess nuvarande belopp ..... kronor 86,000
med 10,000 kronor till ..... » 96,000.

5. Extra aktuarie i fångvårdsstyrelsen.

[34.] *Extra aktuarie i fångvårdsstyrelsen.* (Extra anslag.)

På sätt närmare utvecklats under punkt [27] torde av riksdagen böra äskas medel till avlönande av en extra aktuarie i fångvårdsstyrelsen. Det erforderliga anslagets belopp torde böra sättas till samma belopp som det, varmed begynnelseavlöningen till den i fångvårdsstyrelsens stat nu upptagna aktuarien uppgår, eller således 4,000 kronor. Då emellertid en blivande innehavare av den ifrågavarande extra aktuariebefattningen icke i denna egenskap behöver vidkännas pensionsavgift, torde, på sätt i liknande fall varit praxis, böra iakttagas, att, därest han ej innehar ordinarie tjänst, för vilken det åligger honom att gälda pensionsavgift, arvodet bestämmes till ett i mån härav minskat belopp.

I anslutning till vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att till avlönande av en extra aktuarie i fångvårdsstyrelsen å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst ..... kronor 4,000 varav 1,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar.

6. Avlöningsförhöjning för direktören vid centralfängelset i Karlskrona.

[35.] *Avlöningsförhöjning för direktören vid centralfängelset i Karlskrona.* (Extra anslag.)

Med föranledande av i ämnet avlåtna propositioner anvisade 1915 och 1916 års riksdagar till avlöningsförhöjning för direktören vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona på extra stat för ett vart av åren 1916 och 1917 ett belopp av 500 kronor.

Emellertid nedgick antalet tvångsarbetare i riket under åren 1916 och 1917 så avsevärt, att Kungl. Maj:t kunde den 4 september 1917 förordna, att tvångsarbetsanstalten i Karlskrona skulle tillsvidare nedläggas. Till följd härav och då annan tjänstgöring kunde beredas anstaltens direktör gjordes ej någon framställning till 1917 års riksdag om beviljande av ifrågavarande avlöningsförhöjning för år 1918.

På grund av stark tillväxt i straffångarnas antal samt därav framkallat behov av ökat utrymme å straffanstalterna förordnade Kungl. Maj:t den 12 april 1918, att ifrågavarande anstalt skulle ånyo tillsvidare tagas i bruk för fångvårdens räkning, nu såsom straffanstalt.

På framställning av Kungl. Maj:t beslöt därefter 1918 års lagtima riksdag, *dels* att tvångsarbetsanstalten i Karlskrona skulle i den för fångvårdsstaten gällande ordinarie staten från och med år 1919 tillsvidare upptagas under beteckningen centralfängelset i Karlskrona, *dels* att till avlöningsförhöjning för direktören vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona från och med den 1 juli 1918 till 1918 års slut med 500 kronor för år å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 250 kronor, *dels och* att till avlöningsförhöjning för direktören vid straffängelset i Karlskrona med 500 kronor å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst, 500 kronor. Av den sålunda beslutade avlöningsförhöjningen med 500 kronor för år skulle 300 kronor anses såsom lön och 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar. [35.]

I sin förutnämnda skrivelse den 24 augusti 1918 har nu fångvårdsstyrelsen under åberopande av de skäl, som legat till grund för anslagets beviljande för år 1919, anhållit, att motsvarande anslag måtte till oförändrat belopp upptages jämväl i 1920 års stat.

Då det är att antaga, att samma skäl, som hittills föranlett beviljande av förenämnda avlöningsförhöjning till direktören vid nu ifrågavarande fångvårdsanstalt — dennas storlek samt fångarnas hållande i gemensamhet med därav följande stora krav på direktörens förmåga att upprätthålla disciplin och ordning — skola i oförminskad grad vara till finnandes jämväl under år 1920, torde nu förevarande avlöningsförhöjning böra tillerkännas vederbörande direktör även för nästkommande år. Jag tillåter mig därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlöningsförhöjning för direktören vid centralfängelset i Karlskrona med 500 kronor, varav 300 kronor skola anses såsom lön och 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, å *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst ..... kronor 500.

7. Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd.

För understödjande av verksamheten till frigivna fångars skydd har fångvårdsstyrelsen sedan många år tillbaka haft att disponera över ränteavkastningen dels av fångvårdens s. k. besparingskassor, vilka uppkommit väsentligen på grund av äldre stadganden om att viss andel av inkomsten å fångarbetet skulle vid fängelserna besparas, dels ock av några fonder, som av enskilda donerats för att användas till frigivnas [36.] **Understöd åt verksamhet till frigivna fångars skydd.** (Extra anslag.)

[36.] stöd eller andra med skyddsverksamheten sammanhängande ändamål. Därjämte har riksdagen under de senaste åren till fångvårdsstyrelsens disposition för nu ifrågavarande ändamål anvisat visst anslag, som för åren 1913 och 1914 utgått med 10,000 kronor, men därefter till och med innevarande år med 16,000 kronor. De sålunda beviljade medlen hava enligt Kungl. Maj:ts förordnande tillförts »fångvårdens besparingskassa» för att förvaltas och användas i enlighet med det den 10 juni 1912 av Kungl. Maj:t för kassan fastställda reglemente.

Enligt detta reglemente skola kassans inkomster användas efter fångvårdsstyrelsens beprövande till understöd av frigivna vid deras utträde ur fångvårdsanstalten och under närmaste tiden därefter ävensom till fortsatt hjälp åt sålunda understödda skyddslingar; och äger styrelsen jämväl att av kassans inkomster anvisa medel till föreningar, som verka till frigivnas stöd.

Av de medel, som sålunda stått till fångvårdsstyrelsens förfogande för understödjande av verksamheten till frigivna fångars skydd, har i enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens anvisning lämnats föreningen Skyddsvärnet ett årligt understöd av 4,000 kronor, varjämte till andra föreningar, som arbeta till de frigivnas hjälp, av samma medel utbetalats växlande belopp. Den del av medlen, som icke åtgått till nu nämnda utbetalningar, har fångvårdsstyrelsen använt till fångvårdens egen verksamhet till de frigivnas skydd. Denna av fångvården själv bedrivna verksamhet på ifrågavarande område har skett dels genom fängelseförvaltningarna och fångvårdsföreningarna som lokala organ och dels genom fångvårdens centrala hjälpbyrå som centralt organ. Till denna byrå har nära anknutit sig verksamheten vid Åby lanthem. Vid utövandet av sin verksamhet till frigivna fångars skydd har fångvårdsstyrelsen till sin hjälp haft Centralföreningen till stöd för frigivna.

Till belysning av frågan, i vilken omfattning fångvårdsstyrelsens arbete på nu ifrågavarande område ägt rum, må här anföras följande av fångvårdsstyrelsen i sådant avseende åberopade tablå:

Av besparingskassan har under år 1917 utgivits

till Centralföreningen till stöd för frigivna, understöd	kr. 33,900	
» understödsföreningen vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö	» 500	kr. 34,400
» stiftelsen »Hem för de elända»		» 300
» stiftelsen »Drottning Sophias skyddshem»		» 600
» Stockholms stadsmissions arbetshem		» 200

till Frälsningsarméns räddningsverks arbetshem	kr.	1,300	[36.]
» föreningen Göteborgs kvinnohem	»	400	
» föreningen Skyddsvärnet (4:e kvartalet 1916 och hela år 1917)	»	5,000	
	Kr.	42,200.	

Fängvårdsstyrelsen.

I förut omförmälda skrivelse den 24 augusti 1918 har nu fängvårdsstyrelsen omnämnt, att i organisationen av ifrågavarande hjälpverksamhet under år 1918 vidtagits en viss förändring, i det att förutberörda av fängvården för ledning av arbetet upprättade centrala hjälpbyrå sammanslagits med föreningen Skyddsvärnets hjälpbyrå. Härigenom hade ernåtts ej blott förenkling och kraftbesparing, utan även större enhetlighet i verksamheten. Till den sålunda sammanslagna byråns upprätthållande torde styrelsen emellertid bliva nödsakad bidraga med belopp, som fullt motsvarade kostnaderna för fängvårdens enskilda hjälpbyrå. Någon direkt besparing för fängvården hade sålunda icke vunnits genom denna åtgärd. Vid sådant förhållande och då fångantalet nära nog fördubblats på samma gång som behoven från de frigivnas sida stegrats i proportion till alltings fördyrande, funne sig styrelsen urståndsatt att med tillgängliga medel tillgodose de enskilda föreningarna i skäligt mått samt att i lika grad som hittills hjälpa de nödställda frigivna. Styrelsen nödgades därför hemställa, att nu förevarande anslag måtte få utgå med ett från 16,000 kronor till 25,000 kronor förhöjt belopp.

Departementschefen.

I riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 februari 1914, i vilken riksdagen för Kungl. Maj:t anmälde, bland annat, att den bifallit Kungl. Maj:ts förslag att till fängvårdsstyrelsens disposition till understödjande av verksamheten till frigivna fångars skydd måtte å extra stat för år 1915 anvisas 16,000 kronor, yttrade riksdagen, att den vid behandlingen av berörda anslagsfråga, efter jämförelse med den punkt i då förevarande statsverksproposition, som rörde understöd åt föreningen Skyddsvärnet, uppmärksammat, att nu ifrågavarande anslag till fängvårdsstyrelsen delvis avsåge uppehållande av två jämsides arbetande platsanskaffningsbyråer för frigivna fångar. Det hade därvid synts riksdagen kunna ifrågasättas, huruvida detta förhållande vore en såväl med hänsyn till kostnaderna som med avseende å syftets realiserande lämplig anordning.

Vid avlåtandet därefter till riksdagen av 1915 års statsverksproposition upptog dåvarande departementschefen detta spörsmål till be-

[36.] handling (se bilagorna till 1915 års statsverksproposition, andra huvudtiteln, sid. 124—144). Vid avgivandet av sin ståndpunkt till frågan gjorde bemälde departementschef gällande, att en sammanslagning till *ett* av den platsanskaffningsverksamhet, som fångvårdens centrala hjälpbyrå och Skyddsvärnets centralbyrå var för sig bedreve, skulle erbjuda vissa fördelar. Han stannade dock vid att som sin mening uttala, att någon dylik ändring ej borde äga rum för det dåvarande, utan att man borde närmast sträva efter ett förbättrat samarbete mellan institutionerna samt angav tillika de riktlinjer, efter vilka ett dylikt samarbete lämpligen skulle kunna etableras.

Då samme departementschef därefter den 14 januari 1916 i statsrådet anmälde nu förevarande anslags behov, så vitt angick år 1917, kunde han lämna besked därom, att centrala hjälpbyrån dåmera trätt i det närmare samarbete med Skyddsvärnets byrå, som av honom sålunda förordats (se bilagorna till 1916 års statsverksproposition, andra huvudtiteln, sid. 35).

Genom den sammanslagning av byråerna, som, enligt vad redan nämnts, numera ägt rum, har steget tagits fullt ut i den av riksdagen i dess nyssnämnda skrivelse antydda riktningen. Denna åtgärd, som tydligen baserat sig på den erfarenhet, som förvärvats under de senare årens samarbete de båda byråerna emellan, synes mig vara från såväl arbetsbesparingens som enhetlighetens synpunkt att hälsa med tillfredsställelse.

I riksdagens berörda skrivelse av den 27 februari 1914 ifrågasatte riksdagen tillika lämpligheten av att — på sätt vissa riksdagen lämnade uppgifter gåve vid handen — de från ifrågavarande anslag genom fångvårdsstyrelsen till på förevarande område verkande enskilda föreningar och skyddshem utdelade bidragen efter hand avknappats. Det syntes nämligen riksdagen vara särdeles angeläget, att det för dylika skydds- och vårdnadsuppgifter förefintliga enskilda intresset bevarades oförminskat.

Av förut refererade tablå ävensom av vad fångvårdsstyrelsen i nu föreliggande skrivelse i övrigt yttrat i denna sak framgår, att anslaget är med sitt nuvarande belopp otillräckligt för att denna riksdagens önskan skall kunna i nöjaktig utsträckning förverkligas. Jag är därför ense med fångvårdsstyrelsen därom, att de medel, som ställas till styrelsens disposition för ifrågavarande synnerligen behjärtansvärda ändamål, böra tilltagas rikligare. Den av styrelsen föreslagna höjningen av anslaget med 9,000 kronor till 25,000 kronor synes mig i betraktande av nu rådande förhållanden väl avvägd.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå [36.] riksdagen

att till fångvårdsstyrelsens disposition för understödjande av verksamheten till frigivna fångars skydd å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av ..... kronor 25,000.

Ökat fängelseutrymme.

På sätt jag i mina inledande anmärkningar rörande fångvården omnämnt har fångvårdsstyrelsen i en den 24 augusti 1918 dagtecknad särskild skrivelse hos Kungl. Maj:t föreslagit vidtagande av vissa mer eller mindre omfattande byggnadsarbeten för erhållande av en stadigvarande utökning av fängelseutrymmet. Förslaget går ut på:

1) *uppförande vid Väderbrunns kungsladugård i närheten av Nyköping av ett nytt centralfängelse;*

2) *upprättande vid Singeshult i Vrå socken av Kronobergs län av en koloni för straffångar;* samt

3) *vissa tillbyggnader vid straffängelserna i Uppsala och Luleå.*

Nytt fängelse vid Väderbrunns kungsladugård i Södermanlands län.

Vad först angår förslaget om uppförandet av ett helt nytt fängelse vid Väderbrunn, förtjänar fångvårdsstyrelsens yttrande därom att fullständigt anföras. Styrelsen skriver rörande det äskade nya fängelset:

Fångvårdsstyrelsen.

Sedan under år 1917 straffängelset i Mariestad omändrats till ett så kallat lantbruksfängelse och den nya verkställighetslagen givit möjlighet att i friluftsarbete utföra fångar även före den såsom regel fastställda enrumstidens utgång hade erfarenheten redan kunnat ådagalägga, hurusom dylikt arbete, inriktat å vanligt jordbruk, vore för en stor del fångar mera lämpat än stillasittande innearbete, då hänsyn toges till straffets uppgift att om möjligt göra brottslingen mera villig och dugande än tillförene till ett för samhället gagnande arbete samt tillika under strafftiden sysselsätta honom på ett verkligen krävande och mödosamt sätt. Styrelsen trodde därför, att framtiden alltmera skulle övergå till straffarbetets omläggning i dylik riktning för sådana förbrytare, som ådömts längre strafftid eller som av hälsoskäl eller annan anledning funnes ej heller böra helt i enrum avtjäna dem ådömt kortare straff.

Det nya fängelset borde därför, enligt styrelsens mening, anläggas med hänsyn till möjligheten att i stor utsträckning använda där intagna fångar i jordbruksarbete.

Erfarenheten hade emellertid visat, att det hade sig synnerligen svårt att på förhand avgöra, huruvida en fånge skulle visa sig stadigvarande lämplig för dylik sysselsättning och det därmed förenade förtroendet. För att undvika alltför talrika och kostsamma förflyttningar borde för den skull fångar i större antal redan under enrumstiden uppsamlas vid det nya lantbruksfängelset för att kunna av därvarande tjänstepersonal prövas och gallras för de fria jordbruksgöromålen. Sålunda vunnes på platsen ett gott urval härför, och skulle misstag göras, kunde rättelse lätt vinnas genom fångens återförande till cellen. Likaledes bereddes tillfälle att låta en fånge, vilken helst borde utbildas i hantverk, till omväxling därmed tidvis till hälsans stärkande sysselsätta sig i jordbruket.

Dessa synpunkter ådagalade önskvärdheten att av det nya fängelset göra ett kombinerat enrums- och gemensamhetsfängelse samt att utrusta detsamma med sådana lokala anordningar, att lämpliga hantverk kunde drivas vid sidan av jordbruket.

För att vid fängelsets planläggning kunna fullt tillgodogöra sig de erfarenheter och tillmötesgå de önskemål, som den praktiska fängelseverksamheten givit vid handen, hade styrelsen anlitat såsom sakkunniga rådgivare de ordinarie direktörerna vid centralfängelsena å Långholmen samt i Malmö och Härlanda vid Göteborg ävensom vid lantbruksfängelset invid Mariestad, vilka med styrelsen och dess biträdande arkitekt sammanträtt för frågans dryftande. De hade ock tillika med en av styrelsens byråchefer och arkitekten enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande företagit en resa till Danmark för studerande av nyare fängelseanläggningar därstädes.

I samråd med dessa direktörer hade styrelsen uppgjort plan för nytt fängelse för 400 fångar, förlagt till Väderbrunns kungsladugård, belägen i Bergshammars socken och Jönåkers härad omkring 5 kilometer från Nyköping invid såväl statsbanan som Flen—Oxelösunds järnväg.

Å den förstnämnda banan torde enligt inhämtade upplysningar en håll- och lastplats kunna åstadkommas å gårdens ägor, nära intill fängelset, och vid den senare banan torde redan tidvis varit anordnad en anhalt å ägorna. Gården vore nyligen elektrifierad. Riklig tillgång på vatten funnes.

Styrelsen hade fäst sig vid denna egendom såsom i flera hänseenden mera fördelaktig än andra till buds stående. Fängelset kunde där erhålla en belägenhet tillräckligt avlägsen från tätare bebyggd plats utan att dock vara genom avståndet avstängt från de förmåner, förbindelsen med en dylik ort erbjöde. På ett par timmar med järnväg kunde från huvudstaden fängelset nås för inspektioner och dylikt. Fångar kunde från olika delar av landet å direkt järnvägsled ditforslas. För tjänstepersonalens barn funnes i Nyköping fullständigt elementarläroverk och å Väderbrunns ägor folkskola.

För jordbrukets handhavande genom fångar erbjöde åkerarealen, som omfattade cirka 240 hektar, synnerligt gott tillfälle på grund av dess sträckning i sammanhängande fält runt omkring själva gården, under det att skogsmarken, omfattande cirka 130 hektar, begränsade den öppna jorden åt tvenne sidor. Egendomen gränsade till andra kronogårdar, vilka, om sådant skulle i en framtid visa sig önskvärt, kunde införlivas med fängelsets jordbruk.

Enär tidigare en lantbruksskola varit förlagd till Väderbrunn, funnes därstädes jämförelsevis flera bostadslägenheter än vid andra lantgårdar av enahanda storlek. Åbyggnaderna voro i brukbart, delvis gott stånd.

Egendomen vore för närvarande utarrenderad, men arrendatorn hade förbundit sig att på vissa villkor avträda arrendet den 1 juni 1919. Bland villkoren inginge följande:

lösen av arrendatorn tillhöriga överloppshus, upptagna till		kronor	23,000: —
köp av levande inventarier:			
13 hästar	27,700: —		
113 nötkreatur	88,400: —	»	116,100: —
köp av övriga inventarier bestående av redskap, maskiner och diverse		»	46,013: 50
övertagande med full äganderätt av den invid kungsladugården befintliga lägenheten Mosstugan i Bergshammars socken och Jönåkers härad, vilken innehölle cirka 11 hektar åker		»	11,500: —
		Summa kronor	196,613: 50

Enligt utfästelsen skulle det åligga fångvården tillika att ersätta arrendatorn för höst-, vår- och frösådd samt att övertaga vid egendomen anställd personals avlönande till den 24 oktober 1919; och skulle fångvården ävenledes utgiva lösen för de av arrendatorn bestridda kontanta utläggen för de elektriska ledningar, som på grund av hans överenskommelse framdragits till och å gården.

Enligt arrendatorns kontrakt med domänstyrelsen innehade han gården med arrenderätt till år 1931. Genom överlåtelsen till fångvården från och med senare halvåret 1919 ginge han miste om den årsvinst, arrendet beräknades kunna giva honom under återstående 12 arrendeår. Härför önskade arrendatorn gottgörelse med 2,000 kronor om året eller tillhopa 24,000 kronor.

Styrelsens sakkunniga biträde i jordbrukstekniska frågor, byråchefen i lantbruksstyrelsen Insulander hade på platsen tagit kännedom om förhållandena och därvid funnit arrendatorns ersättningsanspråk antagliga såsom efter nuvarande värdeförhållande icke överdrivna.

Likaledes hade styrelsens biträdande arkitekt besiktigat de omförmälta överloppshusen och funnit dem i värde fullt motsvara den fordrade köpesumman.

Styrelsen ville tillåta sig framdeles inkomma med värderingsinstrument rörande dessa byggnader.

Under förutsättning, att vid blivande avträdet till fångvården inventarierna funnes motsvara posterna i anbudet eller att i annat fall jämkning skedde efter opartisk värdering, hemställde styrelsen om Kungl. Maj:ts medgivande för densamma att övertaga gårdens arrende från och med den 1 juni 1919 samt att medel ställdes till styrelsens förfogande för fullgörande av de villkor, som av arrendatorn uppställts.

Hos 1919 års riksdag borde sålunda enligt styrelsen äskas ett till helt krontal utjämnat anslag av 220,614 kronor, omfattande förenämnda lösen av överloppshus, inventarier och lägenheten Mosstugan ävensom gottgörelse för beräknad vinst av arrendet, till likviderande den 1 maj 1919, enligt bestämmelse i utfästelsen, av de däri till siffran uppgivna posterna med den jämkning, som kunde ifrågakomma.

Övriga lösenbelopp torde få förskotteras av förslagsanslaget till fångars vård och underhåll att ersättas av gårdsbruket i den mån avkastningen därtill gåve tillgång.

Enligt Kungl. Maj:ts medgivande den 24 maj 1918 påginge närmare under-

sökningar, borrningar och mätningar med mera för utrönande av lämpligaste platsen å Väderbrunn för uppförande av de ifrågasatta fängelsebyggnaderna. Styrelsens biträdande arkitekt hade på grund av de principuttalanden, som gjorts av de rådgivande direktörerna och till vilka styrelsen anslutit sig, uppgjort ett utkast till grundplan för fängelset. Med ritningarnas utarbetande torde få anstå till dess undersökningarna på platsen hunnit avslutas och den uppgjorda grundplanen undergått förberedande granskning. Styrelsen tilläte sig emellertid att bifoga utkastet för att belysa frågan redan under det förberedande stadiet. Det stora fängelsekomplexet tänktes inrymma i självständiga, men med varandra förenade byggnader dels 200 celler för enrumsfångar, dels 200 celler för gemensamhetsfångar och dels administrations- och ekonomilokaler jämte kyrko- och skolsal, verkstäder, bad och magasiner med mera.

Då den talrika fångpersonalen krävde en större tjänstemannakår av högre och lägre grad än nuvarande byggnader å gården kunde bereda bostäder, måste en hel del sådana anskaffas genom nybyggnad. Så vitt nu kunde beräknas, borde vid fängelset anställas jämte direktör, kamrerare och pastor minst två assistenter, därav en för jordbruket, en lärare, två uppsyningsmän, fyra överkonstaplar för bevakningen och fyra för arbetsledningen samt femtio vaktkonstaplar. Bostäder funnes eller torde kunna i äldre byggnader anordnas för direktören och en annan av de högre tjänstemännen samt för tjugu av bevakningspersonalen. Nybyggnader måste enligt denna beräkning åstadkommas för tre tjänstemän av högre grad och för fyrtio av lägre grad. Bland dessa sistnämnda kunde några antagas vara ogifta.

För ändamålet torde böra uppföras fristående träbyggnader med i allmänhet två familjelägenheter i varje, om två eller tre rum och kök, dock att för vissa tjänstemän av högre grad, vilka borde tillerkännas något större lägenheter, helst torde böra uppföras enfamiljshus. För den ogifta personalen kunde enkelrum i vissa av byggnaderna inrättas.

Omförmälta byggnadssätt, som under senare tid tillämpats vid Svartsjö, hade visat sig både vara billigare och bereda större trevnad än sammanförandet av ett större antal familjer i samma hus, något som ju i städerna i allmänhet vore nödvändigt på grund av de höga tomtprisen.

I enlighet härmed skulle erfordras tre bostadshus för högre, omkring aderton för lägre tjänstemän. Kostnaderna för dessa byggnader läte svårligen nu beräkna sig. Styrelsen ville tillåta sig att framdeles inkomma med den utredning, som kunde visa sig möjlig. I varje fall torde kostnaderna för husen icke överstiga kapitaliserade värdet av de hyresersättningar, till vilka tjänstemännen enligt lönevillkoren eljest vore berättigade.

Under förutsättning, att Väderbrunns kungsladugård, på sätt hemställts, till fångvården överlätes, tilläte styrelsen sig anhålla, att till påbörjande därstädes av det ifrågavarande fängelset jämte bostadshus efter de ritningar och förslag, som kunde komma att av Kungl. Maj:t godkännas, måtte av 1919 års riksdag äskas ett anslag av 700.000 kronor, varav 100,000 kronor torde erfordras redan under år 1919.

Departementschefen.

Det sålunda framförda byggnadsförslaget, vars förverkligande enligt approximativa beräkningar ansetts komma att draga en totalkostnad av mellan fyra och fem miljoner kronor, har underkastats förberedande

granskning i samråd med fångvårdsstyrelsen. Resultatet av denna granskning har blivit, att Kungl. Maj:t uppdragit åt fångvårdsstyrelsen att i förening med byggnadsstyrelsen, på grundval av det framlagda utkastet, uppgöra fullständiga och detaljerade ritningar och kostnadsberäkningar över byggnadsföretaget.

På skäl, som tidigare anförts (sid. 70 och 71), vill jag emellertid icke frågasätta, att anslag till utförande av sagda vidlyftiga företag äskas av 1919 års riksdag.

Fångkoloni vid Singeshult.

Beträffande vidare fångvårdsstyrelsens förslag om inrättande av en fångkoloni vid Singeshult i Kronobergs län, är det min mening att äska de härför erforderliga medlen i sin helhet å 1919 års tilläggsstat, varför jag uppskjuter det närmare bedömandet av detta förslag, tills nämnda stat senare i dag underställes Kungl. Maj:ts prövning.

Tillbyggnad vid straffängelset i Uppsala.

Vad därefter angår förslaget om en utvidgning av straffängelset i Uppsala, vilket fängelse som bekant är avsett för sådana fångar, som vid brottets begående ännu ej fyllt 20 år, motiverar fångvårdsstyrelsen detta förslag huvudsakligen därmed, att, då den starka tillväxt i fångantalet, som den senare tiden framvisat, till stor del fallit under nyssnämnda kategori av ungdomsbrottslingar, det måste anses ändamålsenligt att avse någon del av den tillökning i fängelseutrymmet, som visat sig erforderlig, för dylika brottslingar, något som enligt styrelsens mening skulle kunna ske på det ur olika synpunkter lämpligaste sättet, om Uppsalafängelset tillbyggdes och dess nuvarande trädgårdsområde utvidgades.

Vad fångvårdsstyrelsen sålunda anfört till stöd för sin framställning i denna del må väl anses beaktansvärt. Då det emellertid, med hänsyn till vad jag tidigare anfört (sid. 72), synes mig föreligga en viss fara för att ett realiserande av fångvårdsstyrelsens förslag skulle i viss mån kunna föregripa det resultat, vartill förut omförmälda sakkunniga må komma med avseende å de lämpligaste anstalterna för ungdomsbrottslingarnas behandling, anser jag mig icke nu böra lägga fångvårdsstyrelsens förslag om Uppsalafängelsets utvidgning till grund för någon min hemställan.

Däremot är jag beredd att nu förorda fångvårdsstyrelsens förslag till

8. Tillbyggnad vid kronohäktet i Luleå.

[37.] **Tillbyggnad vid kronohäktet i Luleå.** (Extra anslag.) *Fångvårdsstyrelsen.*

I sin nyssnämnda särskilda skrivelse av den 24 augusti 1918 framhåller fångvårdsstyrelsen, att inom de vidsträckta norrländska länen funnes jämte kronohäkten i Sundsvall, Östersund, Lycksele, Umeå, Luleå och Haparanda allenast ett större fängelse, nämligen centralfängelset i Härnösand med omkring 150 platser. I den mån industrien tillväxt hade även i dessa landsdelar befolkningssiffran ökats och med sammanflyttandet i större samhällen brottsligheten tilltagit. Särskilt i Västerbottens och Norrbottens län hade folkökningen förhållandevis betydligt överskridit ökningen inom landet i dess helhet. Under årsperioden 1901—1914 hade, enligt statistiska centralbyråns meddelanden, den årliga ökningen utgjort i Västerbottens län 11.5 och i Norrbottens län 17.5 pro mille emot 7.2 pro mille för landet i dess helhet. Ökningen hade, på sätt dessa siffror utvisade, inom nämnda två län varit starkast i Norrbottens län. Då fängelserna i Norrbottens län omkring år 1860 anlagts, hade folkmängden därstädes (år 1865) utgjort cirka 74,000 personer, men år 1916 stigit till cirka 176,000. I Norrbottens län vore ock nya stora industriella företag att snart emotse. Det torde således vara naturligt att vidtaga den behövliga ökningen av fängelseutrymmet för Norrland inom sistnämnda län, som ju också vore mest avlägset från centralfängelset i Härnösand. Lämpligast hade det synts styrelsen vara att tillbygga kronohäktet i Luleå med ett antal celler, som komme detsamma att i storlek motsvara de större straffängelserna. Häktet hade nu 36 celler. Genom en ökning med 60 celler skulle detsamma erhålla en kapacitet av 96 celler och således bliva i storlek jämställt med fängelset i Mariestad. Styrelsen hade låtit utarbeta förslag till dylik tillbyggnad jämte erforderlig utökning av administrationslokalerna. Förslagets genomförande krävde, att ett till länsresidensets mark hörande område, beläget intill häktets nuvarande tomt, ställdes till fångvårdens förfogande.

Vid skrivelsen voro fogade eskissritningar till de föreslagna tillbyggnadsarbetena, uppgjorda av fångvårdsstyrelsens biträdande arkitekt hovintendenten G. Lindgren.

I en senare avlåten, den 2 december 1918 dagtecknad underdånig skrivelse framlägger fångvårdsstyrelsen ett förslag till nyssberörda tomtfrågas ordnande genom ett ägoutbyte mellan länsresidensets mark och det nuvarande kronohäktesområdet. Styrelsen har vid denna sistnämnda skrivelse fogat en situationsplan över kronohäktet och dess närmare

omgivningar. Under hänvisning till denna yttrar styrelsen i sin skrivelse härom följande: 37.

Ursprungligen hade avsetts att förlägga fängelsets promenadgårdar vid cellbyggnadens gavel inåt residenstomten, och hade styrelsen för detta ändamål samt för vinnande även i övrigt av ökat utrymme för fängelset åt denna sida gjort framställning till Kungl. Maj:ts befallningshavande i fråga om upplåtelse till fångvården av viss markremsa från residensets område. Till svar å denna framställning hade Kungl. Maj:ts befallningshavande förklarat sig icke kunna gå med på förslaget i vidare mån än att fängelsetomten finge utvidgas med erforderlig mark utmed stationsgatan — liggande å motsatta sidan av fängelset — samt möjligen även inåt residenstomten med ett område av högst 15 meters bredd och viss längd. I anledning härav hade styrelsen nödgats i förslaget ändra promenadgårdarnas förläggning genom deras förskjutande åt väster och närmare inåt fängelsets område. Härigenom hade den från residenstomten norr om fängelset behövliga marken kunnat inskränkas till 20 meters bredd.

Sedan styrelsen inför Kungl. Maj:ts befallningshavande framlagt det ändrade förslaget under förklaring, att styrelsen ville för den mark, som från residenstomten kunde upplåtas för fångvården, föreslå vederlag i jord, som av den sistnämnda innehades vid stationsgatan öster om fängelset, i den proportion, att av fångvårdens mera värderika, till trädgård använda mark lämnades hälften så stor areal, som den, vilken åt fångvården upplätes, hade Kungl. Maj:ts befallningshavande i skrivelse den 28 november 1918 funnit sig för sin del böra medgiva, att till fångvården av residenstomten upplätes hela det område, som vore beläget söder om en parallellt med stationsgatan på 20 meters avstånd från nuvarande häktestomtens norra gräns dragen linje och begränsades i öster av en linje, som tänktes utgöra förlängningen av nuvarande brygghusets östra vägg och i väster av Lule älv samt stadens intill älven belägna område. Vad som sålunda skulle upplåtas omfattade det å den bilagda situationsplanen inom bokstäverna L-B-E-F-D-O-N-M-L belägna området av omkring 5,375 kvadratmeters areal, å planen utmärkt med rött.

Såsom vederlag hade Kungl. Maj:ts befallningshavande för residenstomten fordrat av fångvårdens område i öster hälften så stor areal eller således omkring 2,688 kvadratmeter, motsvarande det å planen med blått utmärkta området inom bokstäverna Q-H-I-P-Q.

Härigenom förlorade fängelset visserligen nästan hela det trädgårdsområde, som nu vore upplåtet åt fängelsets befattningshavare, men dels vunnes i stället annan ehuru sämre mark av tillräcklig omfattning för att där bereda befattningshavarna ersättning, när så påkallades, och dels utfäste sig Kungl. Maj:ts befallningshavande att låta det förenämnda trädgårdsområdet fortfarande på sätt, som nu skedde, disponeras för fångvårdspersonalens trädgårdsodling, intill dess detsamma kunde bliva för något länsstyrelsens behov erforderligt. Såsom villkor hade av länsstyrelsen uppställts, att fängelseområdet genom plank eller lämpligt staket ända ned i vattenområdet skildes från residenstomten.

På grund av vad sålunda anförts hemställde styrelsen, att, under förutsättning av ifrågavarande tillbyggnads beslutande, till fångvården måtte av den till länsresidenset nu upplåtna tomtmarken överlåtas det

[37.] å omförmälta plan utmärkta området av omkring 5,375 kvadratmeters areal i norr och i väster om nuvarande fängelsetomten, varemot till länsresidensets tomtområde måtte i utbyte överlåtas ett omkring hälften så stort område öster om fängelset, räknat från områdets östra gräns, dock med villkor att detsamma finge fortfarande på sätt som hittills av fångvården disponeras, intill dess det erfordrades för något länsstyrelsens behov.

Med skrivelsen den 2 december 1918 överlämnade fångvårdsstyrelsen även fullständiga kostnadsförslag rörande den planerade tillbyggnaden. Enligt dessa beräkningar skulle sammanlagda kostnaden för byggets genomförande belöpa sig till 400,000 kronor på sätt framgår av följande sammandrag:

Byggnadskostnad för ekonomiflygel	kronor	105,000
» » cellbyggnad	»	202,000
» » ändringar i gamla fängelset	»	10,000
» » plank	»	10,000
Elektrisk belysning	»	12,000
Vatten och avlopp	»	6,000
Promenadgårdar	»	12,000
Flyttning av uthus	»	5,000
Ritningar och arbetsledning	»	15,400
Kontroll	»	3,600
Planering	»	5,000
Oförutsedda utgifter	»	14,000
Summa kronor		400,000.

Kostnadsberäkningen å byggnadskostnaderna är utförd av intendenten i byggnadsstyrelsen K. Bildmark. Kostnaderna för den elektriska belysningen hava beräknats av Elektriska prövningsanstalten. I övrigt äro beräkningarna gjorda av fångvårdsstyrelsens biträdande arkitekt.

Departementschefen. Den åsikten torde allt mera vinna terräng, att utvecklingen av vårt fångvårdsväsende bör gå i den riktningen, att i största möjliga utsträckning inrättas *större* fängelser. Dessa äga företräde framför smärre fängelser ej blott så tillvida, att anläggnings- och administrationskostnaderna ställa sig relativt billigare vid de förra än vid de senare, utan även därutinnan, att större fängelser bättre än mindre lämna möjlighet till en rationell fångbehandling.

Klart lärer emellertid vara, att *smärre* fängelser ej kunna helt

undvikas i vårt vidsträckta, merendels glest befolkade land. Ett avse- [37.]
värt antal dylika mindre fångvårdsanstalter erfordras givetvis för tillfredsställande av olika landsdelars *lokala* behov, vartill torde kunna räknas hysandet ej blott av häktade och dem, som i fängelse avtjäna ådömda böter, utan även alla dem, som äro dömda till kortvariga frihetsstraff, de s. k. korttidsfångarna, vilka utgöra det alldeles övervägande flertalet av cellfångarna. För samtliga dessa kategorier av fångar måste för undvikande av allt för dryga fångtransportkostnader finnas fängelser belägna ej allt för långt från fångarnas hemorter.

Av den utredning fångvårdsstyrelsen förebragt synes mig med tydlighet framgå, att de nuvarande fångvårdsanstalterna i Norrbottens län, kronohäktena i Luleå och Haparanda med sina 36, respektive 16 celler, icke äro tillfyllest för det lokala behovet inom Norrbottens län. För att kunna tillfredsställa nyssnämnda lokala behov synes man vara hänvisad till att antingen tillgripa utvägen att uppföra ett nytt fängelse eller ock utvidga något av de förutvarande. Fångvårdsstyrelsen har valt den senare utvägen, i det att styrelsen som nämnt hemställt om uppförande av en tillbyggnad vid det nuvarande kronohäktet i Luleå. Då detta förslag, icke minst från ekonomisk synpunkt, torde vara att föredraga framför varje annat, som kan ifrågasättas, är jag beredd att tillstyrka detsamma. Genom dess realiserande skulle kronohäktet i Luleå få sitt utrymme utökat från 36 till 96 celler och således bliva förvandlat till ett straffängelse av normal storlek.

Mot de uppgjorda ritningarna och kostnadsberäkningarna har jag intet att erinra. Givet är emellertid, att med hänsyn till den långa tid, som måste komma att förflyta mellan dessa beräkningars verkställande och det huvudsakliga byggnadsarbetets utförande, samt den osäkerhet, som för närvarande råder å byggnadsindustrimarknaden, de anförda siffrorna måste betraktas som allenast approximativa.

Efter samråd med fångvårdsstyrelsens chef har jag kommit till den uppfattningen, att av byggnadssumman 50,000 kronor böra äskas på 1919 års tilläggsstat och 100,000 kronor å 1920 års stat. Återstoden av den erforderliga byggnadssumman torde sedermera böra fördelas mellan de två närmast följande årens riksstater. De belopp, som sålunda skulle begäras för åren 1919 och 1920 äro avsedda i huvudsak för bestridande av kostnaderna för upprättande av specialritningar och utförande av grundläggningsarbeten.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag, som i annat sammanhang får tillfälle att göra erforderlig hemställan beträffande 1919

[37]. års tilläggsstat, nu inskränka mig till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels medgiva,

ej mindre att, för utvidgning av kronohäktets i Luleå tomt besittningsrätten till förutnämnda, å en i ärendet åberopad situationsplan med bokstäverna L—B—E—F—D—O—N—M—L betecknade, omkring 5,375 kvadratmeters areal omfattande del av ett till länsresidenset i Luleå upplåtet område må upplåtas till fångvården, mot det att till länsresidensets område i stället lägges ett till kronohäktestomten nu hörande, omkring hälften så stort område, ungefär motsvarande ett å situationsplanen med bokstäverna Q—H—I—P—Q betecknat område, med rätt dock för fångvården att fortfarande såsom hittills, allt intill dess det av fångvården sålunda avstådda området erfordras för något länsstyrelsens i Luleå behov, disponera över samma område för fångvårdspersonalens trädgårdsodling,

än även att å den sålunda utvidgade kronohäktestomten i Luleå må, i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet framlagt, av mig förordat förslag, komma till utförande vissa tillbyggnadsarbeten vid kronohäktet för en beräknad kostnad av sammanlagt 400,000 kronor,

dels ock som bidrag till bestridande av kostnaderna för omförmälda tillbyggnadsarbeten på *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag å ..... kronor 100,000.

9. Byggnadsarbeten vid centralfängelset å Långholmen.

[38.] **Byggnadsarbeten vid centralfängelset å Långholmen.** (Extra anslag.)

På framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1913 års riksdag å extra stat för år 1914 ett belopp av 209,500 kronor till utförande av följande arbeten vid centralfängelset å Långholmen: uppförande av ett i förbindelse med den större cellbyggnaden, det s. k. nya fängelset, stående hus, innehållande arbetsceller för enrumsfångar; omläggning av ångpannecentralen i nämnda cellbyggnad; samt anordnande av elektrisk belysning i båda cellbyggnaderna jämte det nya arbetscellhuset.

Vid 1914 års förra riksdag anslogs, likaledes på Kungl. Maj:ts

förslag, å extra stat för år 1915 ett belopp av 278,000 kronor till ut- [38.]
förande av följande arbeten vid förutnämnda centralfängelse, nämligen: ombyggnad av det s. k. gamla fängelset och vissa mindre arbeten i samband därmed; anordnande av värmeledning och elektrisk belysning i samma byggnad; samt uppförande av ett bostadshus för direktören vid anstalten, allt i huvudsaklig överensstämmelse med ett av fångvårdsstyrelsen framlagt förslag. Tillika medgav riksdagen, ej mindre att det i 1914 års riksstat uppförda anslaget till vissa arbeten vid fängelset, så vitt det avsåge omläggning av ångpannecentralen i det s. k. nya fängelset, i stället finge användas till den för denna byggnad och gamla fängelset gemensamma ångpannecentral, som enligt fångvårdsstyrelsens dåmera föreliggande förslag skulle anordnas i gamla fängelset, än även att, därest något av nämnda båda anslag icke skulle behöva fullt tagas i anspråk för de därmed avsedda arbetena, överskottet i mån av behov finge användas till bestridande av kostnader för de arbeten, som skolat utföras för medel från det andra anslaget.

Då därefter under år 1914 världskriget utbröt, blev, på sätt redan omnämndes vid avlåtandet av 1915 års statsverksproposition, igångsatt en undersökning för utrönande, i vilken utsträckning utgifter, till vilkas bestridande anslag redan voro uppförda i 1915 års stat, skulle kunna uppskjutas. Denna undersökning gav, så vitt angick justitiedepartementet, till resultat, att uppskov ansågs utan allt för stora olägenheter kunna ske beträffande användandet av bl. a. nyssnämnda anslag å 278,000 kronor. I överensstämmelse härmed beslöt också Kungl. Maj:t den 9 januari 1915, att med användandet av detta anslag skulle tillsvidare anstå.

Sedermera har Kungl. Maj:t dels vid särskilda tillfällen under åren 1915—1917, på av fångvårdsstyrelsen gjorda framställningar, medgivit, att anslaget finge intill i de olika fallen närmare angivna belopp användas till vissa av de med anslaget avsedda ändamålen, dels ock genom beslut den 10 januari 1918 förordnat, att återstoden av anslaget, 128,000 kronor, finge användas till fullbordande av den ännu endast delvis verkställda ombyggnaden av det s. k. gamla fängelset ävensom vissa mindre arbeten i samband därmed.

I underdånig skrivelse den 18 januari 1918 anförde därefter fångvårdsstyrelsen i huvudsak följande:

Enligt av styrelsen ombesörjd utredning över ungefärliga kostnaderna för ifrågavarande arbeten syntes de av förutnämnda anslag återstående disponibla medlen vara tillräckliga för själva byggnadsarbetenas utförande. Däremot kunde förutses, att för omändring och utvidgning av fängelsets värmeledningssystem beräknade

[38.] belopp skulle visa sig otillräckliga på grund av de enorma stegringarna i prisen för ångpannor, rör, element m. m. Då styrelsen emellertid icke å arbetenas dåvarande ståndpunkt och under rådande förhållanden ansåge sig med någon större sannolikhet kunna angiva storleken av ett behövligt nytt anslag, helst ju möjligt vore, att något överskott kunde uppstå å de beräknade anslagen för själva byggnadsarbetena, vilka huvudsakligen skulle utföras genom fångar, kunde framställning icke då göras om medels beredande för täckande av den motsedda bristen. De viktigare av de återstående ombyggnadsarbetena, nämligen sjukhusets, köksavdelningens och tvätteriets modernisering samt inrättandet av en tidsenlig dåravdelning såväl som en del mindre arbeten beräknades kunna i fullständigt skick utföras för disponibla medel. Tillsvidare kunde anstå med inläggande av den tilltänkta, under nuvarande tid synnerligt fördyrade värmeledningen i den s. k. västra längan jämte en del mindre viktiga ändrings- och reparationsarbeten i densamma. Denna byggnad, som, ehuru sammanbyggd med det övriga gamla fängelset, utgjorde ett särskilt komplex för sig, innehölle enbart arbetssalar, som uppvärmdes av kaminer och vore i sitt nuvarande skick fullt användbara. Huru önsklig även denna avdelnings modernisering i och för sig än vore, kunde moderniseringen dock utan olägenhet uppskjutas.

På grund härav hemställde styrelsen om tillstånd att, med anlitande av samtliga de tillgängliga medlen, få utföra de ifrågavarande arbetena i förutnämnda ordning, så långt medlen försloge, oavsett sannolikheten därav, att icke alla de arbeten kunde därför utföras, vilka med anslagen avsetts.

Denna fångvårdsstyrelsens hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen den 8 februari 1918.

Emellertid hade fångvårdsstyrelsen redan i skrivelse den 19 september 1917, under erinran att i nu ifrågavarande byggnadsanslag ingått ett belopp av 68,000 kronor till belysningscentral och ledningar med armatur, hemställt, dels att Kungl. Maj:t täcktes medgiva en sådan förändring i planen för de pågående ändrings- och ombyggnadsarbetena, att med anskaffning av eget elektricitetsverk för fängelset finge åtminstone tills vidare anstå och att för elektrisk belysnings införande i fängelset anslagna belopp måtte få användas för sådan anläggning med anslutning till Stockholms stads elektricitetsverk för ströms erhållande, dels ock att Kungl. Maj:t ville, för täckande av den beräknade bristen mellan anslaget, 68,000 kronor, och kostnaden för belysningsanläggning utan eget verk, 96,000 kronor, hos 1918 års riksdag göra framställning, att en å det av 1913 års riksdag för elektrisk belysnings införande vid centralfängelset i Malmö beviljade anslaget å 28,000 kronor uppkommen besparing av 8,465 kronor 87 öre måtte få för nu ifrågavarande ändamål användas, och att ytterligare därför måtte anslås 20,000 kronor, att utgå tidigast under år 1919.

Genom beslut den 28 september 1917 lämnade Kungl. Maj:t det medgivande om byggnadsplanens förändring, varom fångvårdsstyrelsen hemställt. På framställning av Kungl. Maj:t i 1918 års statsverksproposition medgav vidare 1918 års lagtima riksdag, att nyssnämnda besparing å 8,465 kronor 87 öre finge användas till anordnande av elektrisk belysning vid Långholmsfängelset, varjämte riksdagen till samma ändamål å extra stat för år 1919 beviljade ett reservationsanslag å 20,000 kronor. [38.]

Fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 13 december 1918.

I underdånig skrivelse den 13 december 1918 har fångvårdsstyrelsen nu hemställt, att Kungl. Maj:t ville för bestridande av ökade kostnader för de vid 1913 och 1914 års riksdagar beslutade ombyggnads- och förändringsarbetena vid centralfängelset å Långholmen hos riksdagen göra framställning om ett ytterligare anslag å 275,000 kronor.

Till stöd för denna sin hemställan åberopar styrelsen en av dess biträdande arkitekt i ämnet upprättad promemoria av i huvudsak följande innehåll:

För medel, som, på sätt nyss nämnts, av Kungl. Maj:t ställts till styrelsens förfogande, hade fullbordats följande arbeten, nämligen arbetscellbyggnaden, direktörsbostaden, östra fängelselängans ombyggnad, panncentralen för värmeledningen, kulverten för denna från gamla till nya fängelset, den nya omfattningsmuren öster om sjukhuset samt belysningsanläggningen i nya fängelset och kronohäktet. Övriga arbeten stode under utförande.

Då arbetet med belysningen, som utfördes med fängelsets egna arbetskrafter under ledning av en sakkunnig ingenjör och en verkmästare, icke vore färdigt i större utsträckning, än ombyggnadsarbetet framskridit, kunde redovisning för detsamma ej ännu avgivas. Ytterligare anslag utöver de av 1914 års lagtima riksdag anvisade torde dock sannolikt ej härför erfordras.

I promemorian komme således endast byggnads-, värmeledning- samt gas-, vatten- och avloppsledningsarbetenas ställning och anslagsbehov att behandlas.

För de nu utförda arbetena vore anslagna:

till arbetscellbyggnad	kronor	116,000
direktörsbostad	»	28,700
östra längan	»	101,000
värmeledning	»	52,000
panninmurning	»	5,000
håltagning för värmeledning	»	5,000
» » belysning i nya fängelset och kronohäktet	»	12,000
kulvert för värmeledning	»	4,800
Summa kronor	kronor	324,500.
Kostnaderna för dessa arbeten hade uppgått till i runt tal	kronor	315,150,
vadan till disposition funnes	kronor	9,350,

[38.] som dock erfordrades för att täcka återstående utgifter för hopknytning av ledningssystemen mellan de färdiga och de under utförande stående byggnaderna, återstående likvider för ritningar, arbetsledning, efterbesiktningar m. m.

Av det nu sagda förefölle det, som om de utförda arbetena gått jämnt ihop med anslagen. Så vore emellertid fallet endast beträffande byggnadsarbetena, under det att till följd av de enorma prisförhöjningarna på värmeledningsarbeten hela det för värmeledningen i såväl gamla fängelset som nya fängelset samt cellbyggnaden avsedda anslaget måst med Kungl. Maj:ts medgivande tagas i anspråk för endast panncentralen i östra längan av gamla fängelset. I verkligheten funnes sålunda inga medel till värmeledning för ännu återstående delar av ombyggnadsarbetet. För dessa arbeten beräknades byggnadskostnaderna:

till gamla sjukhusets ombyggnad	kronor	85,000
håltagning för belysning i gamla fängelset	»	6,000
liggveranda och pallissad å västra gården	»	4,000
	Summa kronor	95,000

utom kostnaderna för värme-, gas-, vatten-, avlopps- och belysningsledningar.

Kostnaderna för dessa arbeten samt för samtliga byggnadsmaterialier hade ökats i alldeles abnorm grad. Att vänta med arbetenas utförande, till dess freden möjligen medfört ett prisfall, vore ogörligt redan av den anledning, att den oerhörda stegring av brottsligheten, som krigets verkningar medfört, oavvisligt krävde fängelsets färdigställande. Man måste således räkna med de priser, som nu gällde och väl även under den närmaste framtiden komme att bibehålla sig i huvudsak oändrade.

Fångvårdsstyrelsen hade sökt nedbringa kostnaderna genom att själv upphandla all för byggnadsarbetena erforderlig materiel och utföra byggnadsarbetena med fångarbetskrafter under ledning av styrelsens arkitekt, fängelsets arbetsassistent samt yrkeskunniga konstaplar, till vilka styrelsen hos Kungl. Maj:t sökt tillstånd att utbetala extra arvode för deras biträde vid byggnadsarbetenas utförande.

Värmeledningss- gas-, vatten- och avloppsledningarna kunde dock icke annat än i inskränkt mån utföras på detta sätt, emedan de dels fordrade yrkeskunskap, som ej stode till buds vid fängelset, dels fordrade leveranser och materiel, som ej kunde på detta sätt upphandlas, dels till stor del berodde av stadens ledningar och således måste utföras genom av denna godkända entreprenörer.

Det hade visat sig, att kostnaderna för inköpt eller beställd materiel till de nu under utförande varande arbetena nu uppginge till kronor 26,078: 44
kostnaderna för diverse utförda arbeten till » 4,000: —
återstående byggnadskostnader enligt en promemorian närsluten kontrollberäkning till » 83,000: —
kostnaderna för värmeledningens utsträckning enligt av ingenjören H. Theorell verkställd utredning till » 141,000: —
kostnaderna för gas-, vatten- och avloppsledningar enligt av samme ingenjör verkställd utredning till » 52,000: —
kostnaden för håltagning och efterlagning efter värme- och belysningsledningar » 10,000: —

kostnaden för liggveranda till	kronor	6,000: —	[38.]
» » pallissad å västra gården till	»	6,000: —	
» » ritningar, arbetsledning och besiktningar	»	20,000: —	
» » oförutsedda utgifter	»	36,571: 56	
Summa	kronor	384,650: —	
För arbetenas utförande funnes i runt tal	kronor	109,650: —	
vadan för arbetets fullständiga utförande erfordrades	kronor	275,000: —	

Denna tablå visade, att genom de av styrelsen vidtagna förenklingarna i arbetet och genom dess utförande med egna arbetskrafter kostnaderna för själva byggnadsarbetena i stort sett kunnat hållas nere till ett belopp, som för det återstående arbetet med cirka 70 procent överstege det år 1913 beräknade. Stegringen i kostnaderna fölle huvudsakligen på ingenjörsarbetena såsom värme-, gas-, vatten- och avloppsledningar, vid vilkas utförande styrelsen icke kunde göra sig oberoende av det allmänna prisläget.

Då byggnadskostnaderna i allmänhet stigit med 225 à 240 procent måste en stegring av i runt tal 56 procent å hela anslaget eller 70 procent å återstående del anses ganska måttlig, i synnerhet då fråga vore om ett ombyggnadsarbete, som alltid vore svårare att administrera, helst i byggnader med centralfängelsets ändamål, i vars användning intet avbrott kunde ske.

Departementschefen.

Den stegring i fångantalet, som jag redan förut haft tillfälle att närmare omnämna, gör det givetvis angeläget, att våra fångvårdsanstalter i största möjliga utsträckning sättas i det skick, att de väl motsvara sitt ändamål. Vad nu sagts gäller ej minst vår största straffanstalt, centralfängelset å Långholmen. Det synes mig därför, som om man knappast kan stå till svars med att längre dröja med slutförandet av de arbeten därstädes, för vilkas verkställande riksdagen redan år 1913 och 1914 beviljat medel.

Enär av den utredning, fångvårdsstyrelsen förebragt, framgår, att ett dylikt slutförande icke kan äga rum, utan att ytterligare medel därtill anslås, tvekar jag ej att ansluta mig till fångvårdsstyrelsens förslag därom, att tilläggsförslag för ändamålet äskas av 1919 års riksdag. Jämväl med avseende å det erforderliga beloppets storlek, 275,000 kronor, är jag ense med styrelsen.

Enligt vad jag inhämtat är för arbetets jämna fortgång önskvärt, att härav anvisas 150,000 kronor å 1919 års tilläggsstat. Erforderlig hemställan i den delen vill jag framföra i annat sammanhang, varför jag nu inskränker mig till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fullbordande av de byggnads- och ändringsarbeten vid centralfängelset å Långholmen, vilkas ut-

[38.] förande beslutats av 1913 års riksdag och 1914 års förra riksdag, utöver redan förut anvisade medel på *extra stat* för år 1920 bevilja ytterligare ett reservationsanslag av ..... kronor 125,000.

F. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

1. a. **Bestämda anslaget till anstalten.**

[39.] **Bestämda anslaget till statens uppfostringsanstalt å Bona.** (Ordinarie anslag.)

På framställning av Kungl. Maj:t godkände 1918 års lagtima riksdag ett av mig framlagt förslag till förändrad avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Bona att tillämpas från och med år 1919 samt höjde i anledning härav det å ordinarie stat uppförda bestämda anslaget till anstalten från 40,300 kronor med 16,600 kronor till 56,900 kronor, med vilket sistnämnda belopp detta anslag följaktligen är upptört i 1919 års riksstat.

Löneregleringsfrågor.

I den skrivelse av den 31 augusti 1918, vari styrelsen för anstalten gör framställning om anslag för anstaltens verksamhet under år 1920, har styrelsen hemställt om vissa ändringar i den sålunda för anstalten gällande staten. De föreslagna ändringarna avse avlöningsförhöjningar för de tre avdelningsföreståndarna (lantbruksinspektoren, andre läraren, och verkmästaren), tredje läraren och bokhållaren, uppförande i staten av viss personal, avsedd för en särskild övervakningsavdelning vid anstalten, samt höjning av den i staten upptagna posten till ersättning åt vikarier under semester och tjänsteresor.

Vid bedömandet av frågan, i vad mån denna framställning nu bör upptagas till avgörande, är att uppmärksamma, att, i samband därmed att, på sätt förut nämnts, till 1902 års löneregleringskommitté remitterats frågan om omorganisation och mera definitiv lönereglering för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten, denna kommitté jämväl fått åt sig uppdraget att i samma avseenden avgiva förslag rörande Bonaanstalten. Löneregleringskommitténs utlåtande i denna del väntas ej bliva färdigt i så god tid, att frågan kan föreläggas 1919 års riksdag. Vid nu nämnda förhållande håller jag före, att med prövningen av det utav Bonastyrelsen fram-

ställda förslaget om avlöningsförhöjning för vissa av anstaltens tjänstemän samt av det i huvudsak därpå grundade förslaget om ökning av vikariatersättningsanslaget bör anstå, till dess att den ifrågaställda allmänna avlöningsregleringen för anstaltens personal kan bliva föremål för bedömande. Intill dess att så kan bliva fallet, torde denna personal i sin helhet få åtnöjas med den provisoriska avlöningsförbättring för dem, som kan bliva en följd av det särskilda förslag därom, som är att inom kort förvänta från löneregleringskommittén. [39.]

Vad angår åter Bonastyrelsens nyssnämnda ändringsförslag i övrigt — uppförande i staten av viss personal, avsedd för en övervakningsavdelning — torde samma förslag nu böra upptagas till närmare skärskådande.

Inrättandet av en övervakningsavdelning vid anstalten.

Inrättandet av en övervakningsavdelning vid Bonaanstalten.

Fattigvårdslagstiftningskommittén.

Frågan om inrättandet vid Bonaanstalten av en särskild övervakningsavdelning behandlades redan av fattigvårdslagstiftningskommittén i dess den 2 december 1915 avgivna betänkande med förslag till lag om ändring av 5 kap. 3 § strafflagen m. fl. författningar samt till därav föranledda åtgärder i avseende å anstalter för minderåriga förbrytare. Kommittén yttrar därom i sitt betänkande (sid. 76 och 77) i huvudsak följande:

Enligt den för anstalten å Bona gällande stadga kunde elev, som brutit mot föreskriven ordning, i svårare fall tillrättavisas genom avskiljande från övriga elever under arbete, måltider, fritid och sovtid under högst 14 dagar. För dylika fall funnes en trappa upp i anstaltens ekonomibyggnad en isoleringsavdelning, bestående av 6 rum.

Vid kommitterades besök å Bona hade framhållits önskvärdheten av att kunna inomhus sysselsätta åtminstone vissa av de i isoleringsavdelningen insatta eleverna på ett lämpligare sätt än med de småarbeten, som kunde utföras i de till utrymmet obetydliga isoleringsrummen. Som en utväg hade föreslagits att härför anlita den under isoleringsavdelningen befintliga dåvarande sjukavdelningen, med vilken direkt kommunikation funnes.

Under kommitterades förhandlingar hade anstaltens föreståndare i detta sammanhang berört ett annat önskemål, som vid anstaltens utvidgning komme att göra sig ännu mera gällande. En och annan av de till anstalten hänvisade eleverna hade, utan att kunna kallas sinnessjuk, befunnits undermålig i själsligt hänseende (imbecill). Över sådana elever måste hållas en oavlåtlig tillsyn, för att de icke skulle rymma eller eljest ställa till förargelse och oreda. Det hade ifrågakommit, att blott för en enda sådan individ disciplinen måste åtstramas för hela den avdelning, till vilken han hörde. Dylika elever borde, åtminstone under någon tid, innan de hunnit vänja sig vid anstaltens tukt och ordning, sysselsättas för sig under ständig tillsyn. Därest den dåvarande sjukavdelningen anordnades som arbetsavdel-

[39.] ning för de å isoleringsrummen insatta, skulle här också kunna sysselsättas de nyssnämnda eleverna, åt vilka kunde beredas sovplats i de rum, som utom själva sjuksalen hörde till sjukavdelningen, därest de icke om nätterna kunde vistas i de vanliga sovrummen.

Enligt kommitténs uppfattning vore det av vikt, att de lokaler, som vore avsedda för att upptaga de oroliga elementen inom anstalten, vore ändamålsenligt anordnade, så att de, på samma gång de erbjöde nödig trygghet för ordning och säkerhet inom anstalten, även lämnade möjlighet för uppfostringsarbetets fortgående; avstängningen i enrum borde för dessa ynglingar ej drivas längre än absolut nödvändigt. Kommittén funne därför de från anstaltens sida framställda äskandena i detta avseende förtjäna den största uppmärksamhet. Kravet på anordnande vid uppfostringsanstalterna av en särskild avdelning med skärpt bevakning och vissa säkerhetsåtgärder hade på de senare åren i utlandet framträtt med allt större styrka, och på flera av de nyare anstalterna funnes också en sådan stängd avdelning. Med utnyttjande av den dåvarande sjukavdelningen skulle å Bona kunna anordnas en dylik isoleringsavdelning utan nämnvärd kostnad. Den väsentliga kostnaden komme på omändring av fönsterna, vilka borde utbytas mot s. k. hospitalsfönster. Sådana hade tidigare genom anstaltens försorg insatts i isoleringsavdelningen i stället för de förutvarande cellfönstren; och även de nödiga arbetena för sjukavdelningens omändring på sätt här föreslagits torde kunna verkställas av anstalten.

Bonastyrelsen. I sin förutnämnda skrivelse av den 31 augusti 1918 upptager Bonastyrelsen, såsom redan antytt, tanken på inrättandet av en övervakningsavdelning av ändamålsenligare slag, än den isoleringsavdelning, som redan finnes vid anstalten. För denna nya avdelning föreslår styrelsen viss särskild personal, bestående av en ledare av avdelningen, benämnd uppsyningsman, samt tre förmän. Styrelsen yttrar härom:

Då anstalten i enlighet med 1918 års lagtima riksdags beslut komme att utbyggas så, att där bleve 220 elevplatser, torde det bliva nödvändigt att där inrätta en isolerings- och övervakningsavdelning av den art, som av fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagits. Under år 1918 hade givetvis det höga elevantalet (i medeltal per dag 226 och tidvis ända upp till 244) och den provisoriska förläggningen medfört betydande svårigheter. Även om dessa i det hela övervunnits och genom överflyttning av elever till den provisoriska uppfostringsanstalten å Venngarn en lättnad vunnits i arbetet, kvarstode dock med en överbeläggning av omkring 60 elever många vanskligheter för uppfostringsarbetet, som särskilt under den tid, då det omfattande byggnadsarbetet vid Bona komme att bedrivas, bleve mer än vanligt krävande. Rymningar av elever hade under 1918 års sommar ofta förekommit. Visserligen hade de rymda i flertalet fall blivit återförda till anstalten, men efterspaningarna hade krävt större personal än som varit nyttigt för uppfostringsarbetets jämna och behöriga gång. Såväl i Norge som i Danmark hade man sökt att genom upprättande av mera slutna avdelningar, till vilka vanerymmarne hänvisats, förekomma allt för stora störningar i arbetet. Givet vore ock, att sådana element bland eleverna, vilka icke ville rätt begagna sig av den fria och välvilliga regim, som i allmänhet borde råda å en uppfostringsanstalt, måste underkastas särbehandling. För att en effektiv sådan skulle kunna åstadkommas måste finnas särskild personal, av-

sedd för övervakningsavdelningen. Såsom direktören närmast ansvarig för de till denna avdelning hänvisade elever borde finnas en befattningshavare, benämnd uppsyningsman och avlönad på samma sätt som bokhållaren och tredje läraren enligt nu gällande avlöningsstat det vill säga med 2,100 kronor begynnelselön och två ålderstillägg å 200 kronor vardera. Till hjälp vid övervakning och arbetsledning borde uppsyningsmannen hava tre förmän särskilt med hänsyn till nödvändigheten av tätare vaktombyten till följd av arbetets krävande art. [39.]

Tvångsuppfostringssakkunniga.

De så kallade tvångsuppfostringssakkunniga — sakkunniga, vilka, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, av mig tillkallats för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande beredande av ökad möjlighet att å uppfostringsanstalt mottaga till tvångsuppfostran dömda minderåriga manliga förbrytare — hava i avgivet infordrat yttrande tillstyrkt detta styrelsens förslag.

Departementschefen.

Även jag är av den uppfattningen, att en övervakningsavdelning bör med det snaraste komma till stånd vid Bonaanstalten. Behovet härav är så mycket mera trängande, som, efter det styrelsen avlät sin skrivelse, elevantalet vid anstalten i hög grad stegrats och nu uppnått en höjd, som gör det angeläget, att alla erforderliga åtgärder vidtagas för att underlätta det krävande arbete, som åligger anstaltens ledning.

I fråga om övervakningsavdelningens närmare organisation kan jag åter — åtminstone tillsvidare — icke i allo biträda styrelsens förslag. Att, på sätt styrelsen hemställt, såsom ledare av övervakningsavdelningen sätta en uppsyningsman, vilket skulle innebära, att vid anstalten inrättades ett nytt slags befattning, synes mig icke böra ifrågakomma för närvarande, då frågan om en omorganisation och löne-reglering för anstalten står på dagordningen. Intill dess att nu förevarande spörsmål blivit i samband med nyssnämnda mera omfattande förslag prövat, torde det vara tillfyllest, att som ledare för övervakningsavdelningen placeras en förman med förordnande såsom gruppledare. Antalet å anstaltens ordinarie stat uppförda dylika förmän bör för sådant ändamål ökas från 7 till 8. Mot förslaget, att för tjänstgöring vid övervakningsavdelningen i staten tillika upptagas ytterligare 3 förmän, varigenom dessas sammanlagda antal skulle bliva 18, har jag intet att erinra.

Då förman med förordnande såsom gruppledare har en begynnelseavlöning av 1,500 kronor och annan förman en begynnelseavlöning av 1,300 kronor, skulle alltså till följd av de sålunda föreslagna nya befattningshavarnas tillkomst nu förevarande anslag behöva höjas med 5,400 kronor. Därest riksdagen icke har något att erinra emot detta

[39.] förslag, torde Kungl. Maj:t vara oförhindrad att, med anlitande av förslagsanslaget till anstalten, låta den ifrågasatta övervakningsavdelningen träda i verksamhet redan under loppet av innevarande år.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att till den för statens uppfostringsanstalt å Bona gällande ordinarie staten göres det tillägg, att däri från och med år 1920 upptagas ytterligare 1 förman med förordnande såsom gruppledare och 3 förmän med enahanda avlöningsförmåner som övriga tjänstemän av samma kategorier,

dels godkänna, att för åtnjutande av avlöning å sålunda nytillkomna befattningar skola gälla de villkor och bestämmelser, som stadgats för åtnjutande av avlöning enligt den nu gällande staten,

dels och från och med år 1920 höja det å *ordinarie stat* uppförda bestämda anslaget till statens uppfostringsanstalt å Bona från dess nuvarande belopp ..... kronor 56,900
med 5,400 kronor till ..... » 62,300

1 b. Förslagsanslaget till anstalten.

[40.] *Förslagsanslaget till statens uppfostringsanstalt å Bona.*

I innevarande års riksstat är för statens uppfostringsanstalt å Bona uppfört ännu ett ordinarie anslag, nämligen ett förslagsanslag utan begränsning, avsett att lämna tillgång till bestridande av andra utgifter för anstaltens verksamhet än de ordinarie tjänstemännens avlöningar. Anslagets nuvarande belopp är 175,000 kronor.

I förutnämnda skrivelse av den 31 augusti 1918 anhåller anstaltens styrelse på anförda skäl, att anslaget måtte från och med år 1920 i riksstaten uppföras med visst avsevärt högre belopp.

Emellertid hava förut omförmälda s. k. tvångsuppfostringssakkunniga hos mig anmält, att de ämnade inom kort till Kungl. Maj:t inkomma med förslag, att för mötande av den alltjämt fortgående tillströmningen av till tvångsuppfostran dömda minderåriga förbrytare måtte vidtagas vissa åtgärder bland annat i syfte att sätta Bonaanstalten i stånd att provisoriskt mottaga ett väsentligt ökat antal elever. I fall, såsom är att antaga, proposition med förslag om medels beviljande för detta ändamål å 1919 års tilläggsstat kommer att avlåtas till inne-

varande års riksdag, blir det nödvändigt, att nu förevarande förslags- [40.]
anslag sättes än högre än styrelsen föreslagit. Anslaget torde därför för närvarande böra allenast till beloppet beräknas. Efter samråd med de sakkunniga har jag kommit till den uppfattningen, att anslaget bör för år 1920 icke beräknas lägre än till 425,000 kronor.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, i det å *ordinarie stat* uppförda förslagsanslaget till statens uppfostringsanstalt å Bona måtte beräknas en förhöjning från dess nuvarande belopp kronor 175,000 med 250,000 kronor till ..... » 425,000.

Statens uppfostringsanstalt å Venngarn.

På framställning av Kungl. Maj:t beslöt 1918 års lagtima riksdag, att statens vårdanstalt för alkoholister, som för det dåvarande var förlagd till Venngarn i Stockholms län, skulle från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämde, vara tills vidare förlagd till Salbohed i Västmanlands län samt att, jämväl från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämde, till Venngarn skulle tills vidare förläggas en statens uppfostringsanstalt för minderåriga manliga förbrytare.

Enligt Kungl. Maj:ts bestämmande har detta beslut trätt i verkställighet med ingången av augusti månad 1918.

För bestridande av driftkostnaderna vid den statliga uppfostringsanstalt, som sålunda för närvarande finnes upprättad å Venngarn, äro i innevarande års riksstat uppförda tvenne anslag å extra stat, nämligen ett förslagsanslag, högst, till avlöningar åt tjänstemännen och ett förslagsanslag utan begränsning till kost och beklädnad åt eleverna m. m. Det förras belopp är 31,470 kronor och det senares 98,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1918 har styrelsen för Venngarnsanstalten, som, jämlikt beslut av Kungl. Maj:t, tillsvidare utgöres av styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona, på anförda skäl yrkat väsentliga höjningar av båda nu ifrågavarande anslag.

Att bestämma de belopp, varmed dessa anslag böra äskas för år 1920, låter sig emellertid ej göra för närvarande. Bland de åtgärder till avhjälpande av den på nu ifrågavarande område rådande platsbristen, som de s. k. tvångsuppfostringssakkunniga, enligt vad jag nyss (vid

punkt [40]) omnämnt, hava för avsikt att föreslå, ingår även som ett led utförande av vissa byggnadsarbeten å Venngarn, vartill medel skulle äskas å 1919 års tilläggsstat och varigenom därstädes skulle beredas utrymme för ett betydligt ökat antal elever. Min avsikt är att, efter det denna fråga blivit behörigen utredd, föreslå Kungl. Maj:t att härom avlåta proposition till nu instundande riksdag. Blir Venngarnsanstalten på sålunda föreslaget sätt utvidgad, måste givetvis dess tjänstemannapersonal avsevärt utökas och båda förutnämnda anslag till anstalten få sina belopp höjda utöver vad Venngarnsstyrelsen hemställt. Ifrågavarande anslag torde alltså för närvarande böra i riksstaten allenast beräknas.

Efter samråd med förutnämnda sakkunniga har jag trott mig finna, att förevarande anslag lämpligen böra för år 1920 beräknas, anslaget till avlönande av tjänstemännen till 47,000 kronor och anslaget till kost och beklädnad åt eleverna m. m. till 325,000 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att beträffande

[41.] *Avlönande av tjänstemännen vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn.* (Extra anslag.)

2. Avlönande av tjänstemännen

Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till avlönande av tjänstemännen vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn å *extra stat* för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av ..... kronor 47,000

samt att beträffande

[42.] *Kost och beklädnad m. m. åt eleverna vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn.* (Extra anslag.)

3. Kost och beklädnad åt eleverna m. m.

Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till kost och beklädnad m. m. åt eleverna vid statens uppfostringsanstalt å Venngarn å *extra stat* för år 1920 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av ..... kronor 325,000.

Uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

Uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

Skyddshemmen å Viebäck.

För vårdandet av minderåriga kvinnliga förbrytare, om vilka domstol förordnat, att de skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, finnes ingen statsanstalt inrättad, utan har staten träffat avtal med svenska diakonissällskapet, varigenom detta förbundit sig mottaga sådana minderåriga i hem, som för ändamålet anordnats av den från sällskapet ledda diakonissanstalten i Stockholm. I början mottogos dessa å diakonissanstaltens skyddshem Sjötorp. Sedermera anordnade emellertid anstalten ett särskilt hem åt dem å egendomen Viebäck i Almesåkra socken av Jönköpings län. Genom beslut den 16 juni 1906 erkände Kungl. Maj:t skyddshemmet å Viebäck såsom allmän uppfostringsanstalt, avsedd att med 1907 års ingång mottaga minderåriga kvinnliga förbrytare, som enligt domstols förordnande skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt. Nämnda skyddshem å Viebäck var avsett för 12 elever.

Det alltjämt ökade behovet av platsutrymme för till tvångsuppfostran dömda minderåriga kvinnor har därefter föranlett en successiv utvidgning av verksamheten å Viebäck. Sålunda godkände Kungl. Maj:t genom beslut den 17 juni 1908 ett av diakonissanstalten gjort erbjudande att å Viebäck upprätta ytterligare ett skyddshem, likaledes beräknat för 12 elever och förlagt till Björkhaga på ett avstånd av omkring en halv kilometer från det förra hemmet. Sedan jämväl de sålunda inrättade båda hemmen visat sig otillräckliga för sitt ändamål, öppnades underhandlingar mellan justitiedepartementet och styrelsen för diakonissällskapet i syfte att åstadkomma en ytterligare utvidgning av diakonissanstaltens ifrågavarande verksamhet. Dessa underhandlingar resulterade däri, att styrelsen förklarade sig villig åtaga sig att å Viebäck uppföra ett nytt tredje vårdhem, beräknat för 18 elever. Detta erbjudande vann efter riksdagens hörande Kungl. Maj:ts godkännande, och den 15 oktober 1917 blev det nya tredje hemmet, benämnt Mossebo, av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län avsynat och godkänt. Det sammanlagda antal elever, som det efter uppförandet av detta tredje hem ålåg anstalten att mottaga, belöpte sig alltså till 42.

Emellertid dröjde det icke länge, innan behov uppstod av ytterligare åtgärder för beredande av anstaltsplatser för nu ifrågavarande slag av ungdomsbrottslingar. Redan den 7 december 1917 anmälde diakonissällskapet i en till mig avlåten skrivelse, att elevantalet å samtliga de tre skyddshemmen då uppginge till 52 eller sålunda 10 utöver

det antal, för vilka hemmen egentligen beräknats. För avhjälpande av den sålunda uppkomna platsbristen ifrågasatte styrelsen upprättandet vid Viebäck av ett fjärde hem, avsett även det för 18 elever, efter i huvudsak samma plan som det tredje hemmet. Efter tillkomsten av ett dylikt fjärde hem skulle alltså å Viebäck finnas platser, beräknade för sammanlagt 60 elever. Sedan underhandlingar i nyss nämnt syfte förts mellan justitiedepartementet och diakonissällskapets styrelse, avlåts på grundvalen av ett av styrelsen i skrivelse den 1 februari 1918 framlagt förslag den 15 mars 1918 proposition i ämnet till riksdagen (prop. nr 161 vid 1918 års lagtima riksdag). Propositionen gick ut på, bland annat, att i 1918 års tilläggsstat måtte uppföras, å kreditsidan under rubrik »Utgifter för kapitalökning» ett anslag av 155,000 kronor såsom lån till diakonissällskapet för uppförande å Viebäck av det ifrågavarande fjärde skyddshemmet och å debetsidan under rubrik »Tillfällig upplåning» ett belopp av likaledes 155,000 kronor. Nämnda belopp 155,000 kronor utgjorde den beräknade byggnadskostnaden för det nya hemmet, sådan denna med ledning av då gällande priser kunde antagas komma att bliva. I propositionen förutsattes, att, i överensstämmelse med vad diakonissällskapet fordrat, den hyra, som staten skulle komma att betala till sällskapet för detta fjärde hem, skulle bestämmas till viss procent av anläggningskostnaden, nämligen till 2 procent mer än räntefoten å det lån, som för ändamålet erhölles av statsmedel.

Sedan riksdagen i anledning av ifrågavarande proposition för ifrågavarande ändamål på 1918 års tilläggsstat under titel »utgifter för kapitalökning» anvisat ett belopp av 155,000 kronor såsom reservationsanslag, därvid riksdagen förklarat sig förutsätta, att staten bereddes erforderlig säkerhet för återbetalning av det ifrågasatta lånet, samt statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret avgivit utlåtanden i ärendet, beslöt Kungl. Maj:t den 11 oktober 1918 att åt diakonissällskapet såsom lånför uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem anvisa förutnämnda belopp 155,000 kronor, att uppbäras och åtnjutas under vissa närmare angivna villkor. Av dessa må här endast nämnas, att lånet skulle löpa med $5^1/_2$ procent ränta och att staten skulle till säkerhet för sin fordran erhålla inteckningar i egendomen Viebäck med därå uppförda byggnader.

På sätt jag får tillfälle att närmare omnämna i annat sammanhang har det sålunda till diakonissällskapets förfogande ställda beloppet ej räckt till täckande av hela byggnadskostnaden för det fjärde hemmet. Sällskapets styrelse har därför till Kungl. Maj:t ingivit en framställning, däri styrelsen anhåller, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka, att sällskapet beredes ett ytterligare lån för samma ändamål å högst

65,000 kronor. Detta spörsmål kommer, såsom redan antytts, att av mig underställas Kungl. Maj:ts prövning såsom särskilt utom huvudtiteln fallande ärende. Då spörsmålet emellertid har betydelse för frågan, huru högt det första av de sedvanliga båda anslagen till uppfostringsverksamheten beträffande minderåriga kvinnliga förbrytare bör bestämmas för år 1920, vill jag dock redan nu nämna, att denna framställning synes mig böra bifallas. Vid beräkningen av nyss berörda anslag kommer jag därför att utgå ifrån, att sammanlagda beloppet av de lån, staten kommer att lämna sällskapet för uppförandet av fjärde hemmet, kommer att uppgå till hela byggnadskostnaden eller sålunda 220,000 kronor.

Redogörelse för resultatet av verksamheten vid skyddshemmet å Viebäck.

Innan jag ingår på denna beräkning, må det tillåtas mig att i korthet beröra ett par spörsmål, som hava ett visst samband med nu förevarande frågor. Till en början vill jag i anledning därav, att riksdagen uttalat önskvärdheten av att vid äskandet av anslag för nu ifrågavarande ändamål upplysningar om resultatet av skyddshemmens verksamhet om möjligt meddelas riksdagen, omnämna, att diakonissanstaltens föreståndare på anmodan avgivit en promemoria härom, däri det heter:

Hittills hade från hemmen utskrivits 68 elever.

Resultatet, sådant det kunnat bedömas i regel minst ett år efter utskrivningen, vore att beteckna såsom

gott	för 35
otillfredsställande eller osäkert	» 28
okänt	» 5
	Summa 68.

I fråga om dem, som utskrivits under de sista åren, hade ett *gott* resultat vunnits beträffande omkring $^2/_3$ av de utskrivna.

Med »gott» resultat menades här, att den utskrivna blivit återförd till en redbar och hederlig vandel och skötte sitt arbete tillfredsställande, I många fall, då resultatet betecknats såsom »otillfredsställande eller osäkert», hade — fast ej den stadga uppnåtts, som varit avsedd — uppfostringsarbetet likväl lämnat djupa spår efter sig och borde ingalunda betraktas såsom bortkastat.

Att förutnämnda siffror för hela den gångna tiden visade ett ogynnsammare resultat än för de senare åren, torde väsentligen bero därpå, att under de första verksamhetsåren — såsom diakonissanstaltens styrelse redan vid föregående tillfällen framhållit — mottagits en del individer, som icke varit lämpliga för uppfostran och som sålunda icke bort hänvisas till hemmen.

De utskrivna eleverna följdes under ett år efter utskrivningen och även därefter, för så vitt de frivilligt ville meddela sig med föreståndarinnan för det hem, de tillhört.

För närvarande stode hemmens föreståndarinnor i förbindelse med så gott som alla f. d. elever, som utskrivits under de 5 à 6 sista åren.

Innehållet av denna promemoria har jag velat här referera, för att detsamma på detta sätt må bringas till riksdagens kännedom.

Ifrågasatt utredning.

Det andra av de spörsmål, som jag här vill något beröra, har avseende å ett uttalande, som 1918 års lagtima riksdag gjorde i den skrivelse (nr 217), varmed riksdagen besvarade förutnämnda proposition (nr 161). Riksdagen yttrade där, att, då enligt vad av propositionen framginge en ytterligare utveckling av verksamheten å Viebäck syntes vara att förvänta, riksdagen ville som sin mening uttala, att, innan förslag därom förelades riksdagen, en fullständig utredning borde komma till stånd, dels huruvida det icke vore för staten fördelaktigare, om anstalten å Viebäck förändrades till statsanstalt, antingen på det sätt, att allenast äganderätten överginge på staten och verksamheten fortfarande bedreves av diakonissanstalten, eller ock så, att staten övertoge såväl äganderätten som verksamhetens utövande, dels ock huruvida, därest anläggning av en ny anstalt skulle visa sig erforderlig, ej besparing i fråga om anläggningskostnaderna kunde vinnas genom anordnande av sovsalar för eleverna i stället för, såsom nu vore fallet å Viebäck, sovplatser i ensamt rum.

I anledning härav kan nämnas, att diakonissällskapets styrelse i den skrivelse av den 22 november 1918, i vilken styrelsen framställt sin förut omförmälda begäran om ytterligare lån för uppförandet av det fjärde skyddshemmet å Viebäck, som sin åsikt gör gällande, att icke dittills sådan ökning av antalet elever förekommit, att de rådande förhållandena gåve anledning till något förslag till 1919 års riksdag om ytterligare utvidgning av verksamheten å Viebäck, samt att, därest med den av riksdagen begärda utredningen uppskötes tills det fjärde hemmet börjat sin verksamhet, vilket väntades komma att ske i oktober 1919, det då bättre skulle kunna bedömas, huruvida något ytterligare hem behövde planeras.

I nu förevarande avseenden är jag fullt ense med diakonissällskapets styrelse. Jag ämnar alltså ej för närvarande föreslå, att några åtgärder vidtagas för Viebäcksanstaltens ytterligare utvidgning utöver de fyra hem, som redan finnas eller äro under uppförande. Vid sådant förhållande torde också, på sätt styrelsen föreslagit, tills vidare böra anstå med den av riksdagen ifrågasatta utredningen.

4. Hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare.

[43]. *Hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare* (Extra anslag.)

Till bestridande av den gottgörelse, som diakonissanstalten enligt mellan denna och staten träffade överenskommelser varit eller är berättigad att uppbära för de utgifter, den fått eller får vidkännas på grund av sina förutnämnda åtaganden, hava under de senare åren beviljats tvenne anslag å extra stat, nämligen ett anslag till hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt, varom nu är fråga, och ett förslagsanslag till elevernas bespisning och beklädnad m. m.

Det förra av dessa två anslag är i 1919 års riksstat uppfört med 23,000 kronor. Till grund för bestämmandet av anslaget, som rubricerats som »förslagsanslag, högst», till berörda belopp har legat följande vid avlåtandet av förut omförmälda proposition nr 161 till 1918 års lagtima riksdag gjorda beräkning:

Hyresersättning:		
för första hemmet	kronor	1,000: —
» andra »	»	2,500: —
» tredje »	»	5,700: —
Ersättning för bränsle och belysning, inventarier, telefon m. m.:		
för första hemmet	»	1,200: —
» andra »	»	1,500: —
» tredje »	»	2,000: —
Bidrag till lön och underhåll:		
åt 3 föreståndarinnor à 1,200 kronor	»	3,600: —
åt 4 biträden à 1,000 kronor	»	4,000: —
åt 1 lärarinna à 1,000 kronor	»	1,000: —
För prästerligt biträde	»	500 —
	Summa kronor	23,000: —.

Med hänsyn därtill, att förutnämnda under byggnad varande fjärde hem beräknas bliva färdigt att tagas i bruk för sitt ändamål före ingången av år 1920, torde ifrågavarande anslag böra för år 1920 undergå en höjning med 23,700 kronor i enlighet med följande i överensstämmelse med de i nyssnämnda proposition angivna grunder gjorda beräkning:

[43.] Hyresersättning för fjärde hemmet med 7½ procent å byggnadssumman 220,000 kronor ... kronor 16,500: —
Ersättning för bränsle och belysning, inventarier, telefon m. m. vid fjärde hemmet ... » 2,500: —
Bidrag till lön och underhåll åt 1 föreståndarinna och 2 biträden vid fjärde hemmet efter 1,200 kronor per år för den förra och 1,000 kronor per år för vart och ett av de senare ... » 3,200: —
Bidrag till lön och underhåll åt ytterligare en lärarinna efter 1,000 kronor för år ... » 1,000: —
Höjning av bidraget för prästerligt biträde med 500 kronor för år ... » 500: —

Summa kronor 23,700: —.

Nu förevarande anslag skulle alltså behöva höjas från 23,000 kronor med 23,700 kronor till 46,700 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till hyresersättning för anstalt, där minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, mottagas till uppfostran, ävensom gottgörelse för bränsle, belysning, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till avlöning åt personal för anstaltens skötsel å *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst ... kronor 46,700.

5. Bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare.

Bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare.
(Extra anslag.)

[44.] Det andra av de båda anslag, som hava avseende å uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare, skall bereda medel till fullgörande av statens skyldighet i övriga avseenden enligt med diakonissanstalten ingångna överenskommelser. Därifrån skola enligt nu gällande bestämmelser bestridas ersättningar av 1 krona 25 öre per dag för varje elev, som vistas i något av hemmen, och av 200 kronor för utrustning av varje avgående elev samt dessutom gottgörelse dels med 75 öre för dag

för varje utackorderad elev dels ock för kostnad för transport av dylik elev. [44.]

Anslaget, som till sin natur är förslagsanslag utan begränsning, är i innevarande års riksstat uppfört med 43,000 kronor. Därvid är att märka, att anslaget satts till detta belopp med hänsyn därtill, att det beräknats skola förslå till bestridande av samtliga driftkostnader dels vid ett tillfälligt skyddshem under tiden 1 januari—31 juli 1919 och dels vid det nya fjärde hemmet under återstående delen av samma år. Några motsvarande utgifter från förevarande anslag behöva ej tagas i beräkning vid bestämmandet av anslaget för år 1920. Anslagets storlek, så vitt angår sistnämnda år, är i främsta rummet beroende på elevernas antal. Detta torde — i likhet med vad skedde vid beräknandet av anslaget för senare delen av år 1919 — böra antagas bliva under hela år 1920 i medeltal 10 mera än det, för vilket samtliga fyra hemmen tillhopa äro avsedda, eller sålunda 70. Beräkningen av anslaget för år 1920 skulle alltså få följande utseende:

70 elever à 1 krona 25 öre per dag	kronor	31,937: 50
5 utackorderade elever à 75 öre per dag	»	1,368: 75
Utrustning för 12 utskrivna elever à 200 kronor	»	2,400: —
Summa kronor		35,706: 25.

Med hänsyn till förutnämnda transportkostnad torde anslaget lämpligen böra sättas till i runt tal 37,000 kronor. Då anslaget, på sätt förut nämnts, till sin natur är förslagsanslag utan begränsning uppåt, torde, därest på grund av tillväxten i antalet till tvångsuppfostran dömda minderåriga förbrytare de fyra hemmen skulle bliva otillräckliga för sitt ändamål, från anslaget kunna, på sätt vid föregående liknande tillfällen skett, bestridas de medel, som Kungl. Maj:t kan finna erforderliga för inrättande av ett tillfälligt hem eller vidtagande av andra nödiga åtgärder.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till gottgörande av bespisning, beklädnad, läkar- och sjukvård åt minderåriga kvinnliga förbrytare, vilka enligt domstols förordnande mottagits vid allmän uppfostringsanstalt, ävensom utrustning vid elevs utskrivning från anstalten m. m. på *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag å ... kronor 37,000.

G. Diverse.

1. Ålderstillägg, *oförändrat ordinarie förslagsanlag* ... kronor 85,000.

2. Extra lönetillägg.

[45.] *Extra lönetillägg.* (Extra anslag.)

Under en följd av år har riksdagen, för beredande åt vissa statens tjänstemän och betjänte av extra lönetillägg, under vederbörande huvudtitlar uppfört särskilda belopp såsom förslagsanslag. Chefen för finansdepartementet har förut i dag vid behandling av en del utgiftsfrågor, som äro gemensamma för flera huvudtitlar, anmält, att sådana lönetillägg i viss utsträckning kunna beräknas erforderliga även för år 1920. Enligt vad chefen för finansdepartementet jämväl meddelat, uppgå de lönetillägg, som, vad andra huvudtiteln angår, kunna väntas böra under år 1920 bestridas från förenämnda anslag, icke till sammanlagt högre belopp än omkring 2,500 kronor, och bör således ett anslag till nämnda belopp uppföras i riksstaten för år 1920.

Under hänvisning även i övrigt till vad chefen för finansdepartementet i denna fråga anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte förelå riksdagen,

att för beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag angivna grunder, av extra lönetillägg för år 1920 åt vissa tjänstemän och betjänte i ämbetsverk under justitiedepartementet å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av ..... kronor 2,500.

Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

[46.] *Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare och med dem jäm-*

Å riksstaten för år 1919 finnes under andra huvudtiteln, med rubriken: »Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare», uppfört ett ordinarie anslag å 12,500 kronor till avlöningsförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. Sedan nu de förhöjda avlöningarna till ifrågavarande befattningshavare inräknats i

anslagen till de olika verk, i vilka samma befattningshavare äro anställda, torde omförmälda anslag å 12,500 kronor böra ur riksstaten utgå. [46.] *förliga befattningshavare.* (Ordinarie anslag.)

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1920 ur riksstaten utesluta det däri under andra huvudtiteln uppförda *ordinarie anslaget* »Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare».

3. Tillfällig lönereglering för vissa befattningshavare.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet och jag förut denna dag till vederbörande statsrådsprotokoll anfört i fråga om beredande av tillfällig lönereglering för vissa befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk, hovrätterna, fångvården och andra grenar av den civila statsförvaltningen samt med erinran, att i fråga om dylik reglering för nedre justitierevisionen och hovrätterna vederbörlig hänsyn bör tagas till den definitiva löneregleringen för dessa verk, som må bliva beslutad, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, [47.] *Tillfällig lönereglering för vissa befattningshavare.* (Extra anslag.)

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för beredande av tillfällig lönereglering under år 1920 för vissa befattningshavare å *extra stat* för år 1920 under andra huvudtiteln såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av..... ..... kronor 700,000.

4. Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört i fråga om förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, [48.] *Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel.* (Extra anslag.)

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till förstärkning under

[48.] år 1920 av de till avlönande av vissa extra befattningshavare samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel å *extra stat* för år 1920 under andra huvudtiteln såsom förslaganslag beräkna ett belopp av ..... kronor 100,000.

5. Rese- och traktamentspenningar.

[49.] *Rese- och traktamentspenningar.* (Ordinarie anslag.)

Andra huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar är för närvarande i riksstaten uppfört med 15,000 kronor. Detta belopp har allt intill år 1917 mer än väl räckt för sitt ändamål. Under sistnämnda år har det däremot överskridits med 8,000 kronor och antagligt är, att ett avsevärt överskridande av anslaget skett jämväl under år 1918. Härtill torde hava medverkat dels den överflyttning till justitiedepartementet av den civila krigsrättspersonalen, som ägt rum med ingången av år 1916, dels ock de avsevärda förhöjningar av biljettpriserna, som den senaste tiden haft att uppvisa.

Redan på grund härav torde en höjning av anslaget vara på sin plats. Härtill komma emellertid ganska väsentliga nya krav å anslaget. Jag tänker därvid på de ökade utgifter från anslaget, som komma att förorsakas dels av de från och med innevarande år upprättade vattendomstolarna, dels ock av den i lagen om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden meddelade föreskriften, att domare och nämndemän skola åtnjuta ersättning för inställelse vid sådant särskilt sammanträde. I vad mån dessa förhållanden komma att ställa ökade fordringar på anslaget är givetvis svårt att avgöra. Vid verkställd beräkning har det dock synts, som om, med hänsyn tagen till alla inverkande omständigheter, anslaget bör för år 1920 höjas till 50,000 kronor.

I samband med behandlingen av nu förevarande anslag torde vara lämpligt att något beröra den å dagordningen stående frågan om tillerkännande åt nämndemännen vid våra häradsrätter av betydligt utvidgad rätt till gottgörelse för de kostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande. Därvid vill jag erinra om, att 1918 års lagtima riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 april 1918 (nr 126) bland annat anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning borde tillerkännas nämndemän för de kostnader, som vore förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande vore i dylikt avseende stadgat, samt för

riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kunde föranledas. Denna skrivelse har den 24 september 1918 remitterats till de av chefen för civildepartementet tillkallade sakkunniga för revision av resereglementet. De sakkunnigas yttrande i ämnet har ännu ej inkommit, och det torde knappast vara troligt, att proposition i ämnet hinner avlåtas till instundande riksdag. Någon hänsyn till denna fråga torde alltså icke behöva tagas vid bestämmandet av nu förevarande anslags belopp. [49.]

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det under andra huvudtiteln å *ordinarie stat* uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar från dess nuvarande belopp ..... kronor 15,000
med 35,000 kronor till ..... » 50,000.

6. Skrivmaterialier och expenser vid m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ..... kronor 100,000.

7. Svensk författningssamling.

Ordinarie förslagsanslaget till svensk författningssamling, som för närvarande är i riksstaten uppfört med 70,000 kronor, torde böra undergå en väsentlig förhöjning. Innan jag går att angiva det belopp, varmed denna höjning bör ske, torde det tillåtas mig att påminna om de åtgärder, som vidtagits med avseende å författningssamlingens redigerande i anledning av riksdagens den 28 maj 1918 i ämnet avlåtna skrivelse, ävensom i korthet redogöra för innehållet i ett rörande författningssamlingens tryckning och distribuering ingånget nytt avtal. [50.] **Svensk författningssamling.** (Ordinarie anslag.)

Åtgärder till vinnande av större överskådlighet.

Nyssnämnda riksdagsskrivelse, som föranleddes av en av enskilda motionärer inom riksdagen gjord framställning därom, att åtgärder måtte vidtagas för att vid redigeringen av författningssamlingen iakttoges metoder, vilka i större grad än nu vore förhållandet tillgodosåge fordringar på överskådlighet och ordning, utmynnade i en anhållan, att vid införandet i författningssamlingen av författningar, som avsåge ändring i eller tillägg till äldre författningar, jämväl måtte, där så lämpligen kunde ske, göras hänvisning till det eller de ställen i författningssam-

[50.] lingen, där den ursprungliga författningen samt eventuella föregående ändringar i densamma funnes införda, samt att förutom de dittills utgivna årsregistren till författningssamlingen måtte utgivas register för längre tidsperioder ävensom under löpande året för varje månad förteckning över de under månaden av trycket utkomna författningarna, anordnad i nummerföljd eller såsom alfabetiskt sakregister.

Vid föredragning den 8 november 1918 av nu ifrågavarande riksdagsskrivelse anmälde jag, att vid införande i författningssamlingen av författningar, som avsåge ändring i eller tillägg till äldre författningar eller däri äldre författning åberopades, hänvisning dåmera gjordes till stället, där den ursprungliga eller eljest åberopade författningen funnes intörd i författningssamlingen, samt att ett alfabetiskt sakregister omfattande författningar, utkomna från trycket januari—juli månader 1918, utkommit under förra hälften av augusti månad 1918 samt att ett alfabetiskt sakregister, omfattande författningar utkomna från trycket januari — november månader 1918, vore avsett att utkomma under förra hälften av december månad samma år.

På min hemställan fann Kungl. Maj:t berörda den 8 november gott godkänna de åtgärder, som sålunda redan vidtagits, ävensom uppdraga åt utgivaren av författningssamlingen att föranstalta, *dels* att ett alfabetiskt sakregister, omfattande åren 1905—1918, måtte utgivas, *dels* att från och med år 1919 alfabetiska sakregister måtte kvartalsvis utarbetas så, att dylikt register omfattade jämväl under tidigare kvartal under året utkomna författningar, *dels och* att från och med år 1919 för varje månad utom den sista månaden i varje kvartal en förteckning å under månaden utkomna författningar i nummerföljd måtte utgivas.

Härom har jag nu velat erinra, för att det må på detta sätt bringas till riksdagens kännedom.

Nytt avtal om författningssamlingens tryckning och distribuering.

Efter uppsägning av aktiebolaget P. A. Norstedt & C:o, från vilket bolags tryckeri författningsamlingen utgives, har det mellan Kungl. Maj:t, å ena, samt bolaget, å andra sidan, alltsedan ingången av år 1912 gällande avtalet rörande författningssamlingens tryckning och distribuering upphört med utgången av år 1918. Till följd därav har nytt dylikt avtal, gällande för år 1919, blivit med bolaget avslutat den 8 november 1918.

Av detta nya avtals innehåll må här anföras följande.

Beträffande författningssamlingens distribuering äro i huvudsak stadgade samma föreskrifter som hittills. Emellertid har i kontraktet uttryckligen inryckts en bestämmelse därom, att — på sätt under senare

tiden redan förfarits på grund av en med bolaget träffad överens- [50.]
kommelse under hand — för utdelningen av författningssamlingen skall såsom regel gälla, att de häften, som utkommit från trycket fredag, lördag eller måndag, utsändas nästföljande tisdag, onsdag och torsdag samt att de häften, som utkommit tisdag, onsdag eller torsdag, utsändas nästföljande fredag, lördag och måndag, dock att, därest av de författningar, som under sådan följd av dagar, som nu nämnts, utkommit från trycket, icke någon med hänsyn till tiden för ikraftträdandet bör omedelbart utsändas, med utsändandet av berörda författningar må anstå tills utsändning av senare utkomna författningar äger rum, därvid likväl uppskovet ej må bliva längre än att den av förstnämnda författningar, som först skall träda i kraft, kan komma vederbörande till handa före författningens ikraftträdande.

I det nya kontraktet har vidare stadgats, att bolaget skall för abonnemang å posten tillhandahålla författningssamlingen för år 1919 mot en prenumerationsavgift, som ej må överstiga 7 kronor 50 öre. Denna punkt i avtalet innebär en väsentlig höjning av prenumerationsavgiften, som under de senaste åren varit 3 kronor per år. Med avseende härå är följande att märka.

I enlighet med ett mellan Kungl. Maj:t och bolaget under år 1891 ingånget kontrakt var prenumerationsavgiften under åren 1892—1903 bestämd till 8 kronor för år. I anledning av i ämnet väckt motion anhöll emellertid 1903 års riksdag i skrivelse den 16 maj 1903 (nr 131), att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att svensk författningssamling med bihang vid prenumeration kunde hållas allmänheten tillhanda för lägsta möjliga pris, som utan bidrag från statsverket kunde betingas. En följd härav blev den, att i det nya kontrakt, som den 22 december 1903 avslöts mellan Kungl. Maj:t och bolaget, stadgades skyldighet för bolaget att vid prenumeration tillhandahålla författningssamlingen mot ett pris, som, postbefordringsavgiften oberäknad, ej finge överstiga för samlingen i dess helhet 4 kronor 50 öre, för samlingen utan bihang 3 kronor och för bihanget enbart 2 kronor. Sedan därefter bestämts, att författningssamlingen skulle utgivas i endast en följd, således utan bihang, avslöts den 27 december 1911 nytt kontrakt, varigenom bolaget förband sig att för abonnemang å posten tillhandahålla författningssamlingen mot en prenumerationsavgift, som ej finge överstiga för år 1912 4 kronor 50 öre och för följande år 3 kronor.

Den höjning till 7 kronor 50 öre för år, som nu ägt rum, må visserligen synas avsevärd. Den torde dock vara fullt motiverad av den oerhört starka stegringen i framställningskostnaderna och av författnings-

[50.] samlingens vidgade omfång. Framhållas må också, att prenumerationsavgiften ju i allt fall enligt det nya avtalet är satt något lägre än den, som varit bestämd för åren 1891—1903. Att uppmärksamma är i övrigt, att, på sätt framgår av vad jag i det följande kommer att nämna, avgiften kunnat begränsas till 7 kronor 50 öre per år allenast därigenom, att statsverket — tvärtemot vad riksdagen i sin förutnämnda skrivelse uttalat som önskvärt — måst ikläda sig väsentligen ökade utgifter. Å andra sidan har det emellertid ej ansetts lämpligt att sätta prenumerationsavgiften högre, då en följd därav lätt kunde bliva, att många av dem, som gärna önskade hava tillgång till denna viktiga publikation, för kostnadens skull underläte att skaffa sig densamma.

På det nya kontraktets detaljer i övrigt vill jag nu ej närmare ingå. Här må endast nämnas, att de pris, som statsverket skall betala per helark för den i kontraktet närmare angivna inlösen för författningssamlingen samt för samlingens distribuering, höjts med omkring 100 procent.

Anslagets bestämmande.

Med avseende å nu förevarande anslags bestämmande för år 1920 är att märka, att statsverkets kostnader för författningssamlingen under här nedan nämnda år belöpt sig till följande belopp, nämligen

år 1914	kronor	88,995: 45
» 1915	»	84,473: 76
» 1916	»	95,877: 16
» 1917	»	98,192: 83

För år 1918 kunna utgifterna för författningssamlingen beräknas hava uppgått till avsevärt mer än 100,000 kronor. Anledningen till den under årens lopp inträdda starka stegringen torde främst vara att söka i författningssamlingens vidgade omfång.

Även om man får antaga, att författningssamlingens omfång, vars nuvarande storlek i mycket hög grad är att tillskriva införandet av s. k. kristidsförfattningar, under de närmaste åren åter kommer att kunna nedbringas, är det dock uppenbart, att till följd av de ökade förpliktelser, som statsverket måst ikläda sig genom kontraktet den 8 november 1918 och vilka säkerligen, åtminstone till sitt huvudsakliga innehåll, komma att inflyta jämväl i det kontrakt, som blir erforderligt för tiden efter 1919 års utgång, statens kostnader för författningssamlingen komma att under de närmaste åren uppgå till avsevärt högre belopp än de för år 1918 beräknade. Efter samråd med utgivaren av författningssamlingen har jag

kommit till den uppfattningen, att förslagsanslaget till författningssamlingen för år 1920 ej bör sättas lägre än till 150,000 kronor. [50.]

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det å *ordinarie stat* uppförda förslagsanslaget till svensk författningssamling från dess nuvarande belopp ..... kronor 70,000
med 80,000 kronor till ..... » 150,000.

8. Tryckningskostnader.

Det ordinarie anslaget till tryckningskostnader beräknas till omkring 30,000 kronor. Emellertid plägar beloppet för utjämnande av huvudtitelns slutsumma årligen underkastas någon jämkning. Då anslaget uti årets riksstat är upptaget till 29,977 kronor, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [51.] *Tryckningskostnader.* (Ordinarie anslag.)

att, till jämnande av huvudtitelns slutsumma, höja det *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader, som icke skola av andra medel gäldas, från dess nuvarande belopp ..... kronor 29,977
med 83 kronor till ..... » 30,060.

9. Jordregistren.

Den av lantmäteristyrelsen avgivna redogörelsen för arbetet med upprättande av jordregister under tiden den 1 november 1917—den 31 oktober 1918 utvisar, att för jordregisterarbetet i länen utom Kopparbergs län särskilda lantmätare varit anställda för tillhopa 48.6 månader mot 101.1 månader under föregående redogörelseår samt att i jordregister för dessa län under ifrågavarande tid införts 681 jordeboksenheter med sammanlagt 12,603 registernummer mot 977 jordeboksenheter med 36,699 registernummer under närmast föregående redogörelseår. I Kopparbergs län hade under sista redogörelseåret särskilt förordnade lantmätare varit anställda vid jordregisterarbetet för sammanlagt 19.5 månader; i jordregistret infördes därunder 748 registerenheter med tillhopa 3,122 registernummer. För närmast föregående redogörelseår, då särskilda lantmätare voro anställda vid jordregisterarbetet i Kopparbergs [52.] *Jordregistren.* (Extra anslag.)

[52.] län 32 månader, voro motsvarande siffror i övrigt för detta län 1,805 registerenheter med tillhopa 6,417 registernummer. Det jämsides härmed bedrivna kompletteringsarbetet har, enligt lantmäteristyrelsens berörda redogörelse, omfattat 985 registerenheter i Kopparbergs län och 10,091 jordeboksenheter i övriga län mot respektive 1,405 registerenheter och 22,862 jordeboksenheter under tiden den 1 november 1916—den 31 oktober 1917. Det gynnsammare arbetsresultatet för sista redogörelseåret beror troligen i väsentlig mån på ökat anlitande för jordregisterarbetet av examinerade biträden, som avlönats från andra anslag än det för uppläggande av jordregister beviljade.

Vid slutet av oktober 1918 hade införts i jordregistret för riket utom Kopparbergs län 141,668 jordeboksenheter och 94 registerenheter, de sistnämnda hörande till Hamra kapellag i Los socken av Gävleborgs län, i vilket kapellag jordförhållandena äro likartade med de i Kopparbergs län rådande, samt i jordregistret för sistnämnda län 28,386 registerenheter. Inom lantmäteristyrelsens förvaltningsområde återstod då: uppläggande av registerstomme för Västra Sallerups socken i Malmöhus län, beträffande vilken socken erforderliga handlingar rekvirerats i april 1916 men vid redogörelsens avgivande ännu icke inkommit, och för Tärna socken i Västerbottens län, för vilken avvittring ännu icke fastställts; fullständigande av stomme för Ore socken i Kopparbergs län i avseende å omkring 220 registerenheter och för Alfta socken i Gävleborgs län i fråga om ett fåtal jordeboksenheter; uppläggande för ett mindretal samhällen med fastställd tomtindelning av särskild tomtbok enligt § 37 i förordningen den 13 juni 1908 angående jordregister, sådan denna paragraf lyder enligt kungörelse den 12 maj 1917, samt i övrigt komplettering av förut upprättade stommar. Omfattningen av det återstående kompletteringsarbetet är emellertid betydande i och för sig, då det gäller icke mindre än omkring 11,600 jordeboksenheter i riket utom Kopparbergs län samt omkring 25,000 registerenheter i sistnämnda län, och därtill kommer, att kompletteringsarbetets fortgång i väsentlig mån beror av det arbete för jordregistrets uppläggande, som författningsenligt ankommer på domhavandena.

Enligt det vid statsverkspropositionen till 1918 års lagtima riksdag fogade utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden för den 14 januari 1918 beräknades, att granskningsarbetet hos domhavandena vid 1917 års slut omfattat cirka 125,000 jordeboksenheter i riket utom Kopparbergs län och omkring 6,700 registerenheter i Kopparbergs län. I lantmäteristyrelsens ovan anförda redogörelse uppgives, att den 31 oktober 1918 granskningen hos domhavandena fullbordats för respek-

tive 129,751 jordeboksenheter och 6,257 registerenheter. Lantmäteri- [52.]
styrelsens nu återgivna uppgifter avse emellertid blott enheterna i de stommar, som efter avslutad granskning beträffande vederbörande socknar i deras helhet återställts till lantmäterikontoren i länen. På grundval av de uppgifter, som ingå till justitiedepartementet dels från lantmäterikontoren om återställda jordregisterstommar dels från domhavandena om arbete, som föranleder ersättning från jordregisteranslaget till domarevikarier, kan beräknas, att granskningen vid 1918 års utgång omfattat cirka 9,500 registerenheter i Kopparbergs län och cirka 131,500 jordeboksenheter i riket i övrigt. Till granskning skulle därefter återstå omkring 19,000 registerenheter i Kopparbergs län och omkring 10,500 jordeboksenheter i det övriga riket.

I riksdagens underdåniga skrivelse den 22 juni 1918 angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 andra huvudtitel erinrades, att i framställningen till 1914 års senare riksdag om anslag för fortsättande och avslutande av arbetet för inrättande av jordregister för rikets landsbygd den för arbetets utförande erforderliga tiden beräknats utgå med år 1917, samt att såväl det av sistnämnda riksdag för ändamålet beviljade reservationsanslag å 800,000 kronor som den beräknade tiden överskridits. Riksdagen gjorde i anslutning härtill det uttalande, att riksdagen förväntade, att Kungl. Maj:t skulle för 1919 års riksdag framlägga slutgiltiga uppgifter om tidpunkten för ifrågavarande arbetes avslutande och eventuellt ytterligare anslagsbehov. För framläggande av sådana uppgifter erforderlig utredning har emellertid ännu icke kunnat åstadkommas. Då arbetet med jordregistrets uppläggande pågått från och med år 1909 eller sålunda i fullt tio år, torde visserligen tillräcklig erfarenhet vara samlad i fråga om arbetets svårigheter, så att en någorlunda exakt beräkning av återstående arbetstid och arbetskostnad skulle kunna verkställas under förutsättning att tillräcklig arbetskraft alltjämt stode till förfogande. Men i detta sistnämnda hänseende hava förväntningarna särskilt under det sista året gäckats. Det har — tvärtemot vad tidigare varit händelsen — icke alltid lyckats få fackbildade biträden för jordregisterarbetet på lantmäterikontoren, och vad angår jordregisterarbetet hos domhavandena, har detta inom flertalet av de domsagor, där sådant arbete återstått att utföra, måst ligga nere i brist på rättsbildade biträden. Enahanda brist har ävenledes gjort sig gällande annorstädes, särskilt i rikets hovrätter, och torde i någon mån förklaras därav, att en mängd yngre jurister funnit det ekonomiskt fördelaktigare att ägna sig åt arbetet inom särskilda kristidsorganisationer. För forcerande av jordregisterarbetet hos domhavandena har möjligen den ut-

[52.] vägen kunnat anlitas att bereda vederbörande vikarier en väsentligen högre ersättning än tidigare utgått, men denna utväg har jag trott mig icke böra ifrågasätta, då härför skulle erfordras högst betydande anslag samt arbetet i alla händelser bör kunna bliva färdigt, innan upplåggandet av fastighetsregister för städerna hunnit slutföras. En under året vidtagen höjning av arvodena, vilken höjning för flertalet fall motsvarat de av 1918 års lagtima riksdag beviljade krigstidstillägg, har för övrigt icke visat sig ägnad att i någon märkligare mån göra förordnandena för domhavandena under jordregisterarbetet mera begärliga.

Beträffande behovet av anslag för jordregisterarbete under år 1920 må följande framhållas. I slutet av år 1917 begärde lantmäteristyrelsen för jordregisterarbetet under år 1918 ett belopp av 72,800 kronor, varjämte styrelsen uppgav, att för arbetets slutförande efter 1918 års utgång skulle inom styrelsens förvaltningsområde erfordras 71,700 kronor. De verkliga utgifterna för jordregisterarbetet inom styrelsens förvaltningsområde under år 1918 hava numera beräknats uppgå till 53,381 kronor 32 öre, vadan ytterligare omkring 91,100 kronor skulle erfordras, därest nyssnämnda beräkning varit hållbar. Emellertid har styrelsen i december 1918 för jordregisterarbetena under år 1919 begärt 67,300 kronor och samtidigt beräknat kostnaderna inom styrelsens förvaltningsområde för jordregistrets upplåggande efter den 31 december 1919 till 68,200 kronor. Huruvida denna senare beräkning skall visa sig hållbar är ej möjligt att nu bedöma. Till bestridande av utgifterna härför samt för jordregisterarbetet hos domhavandena och för förstärkande av arbetskrafterna hos kammarkollegium för behandling av jordregisterärenden finnes dels en behållning av omkring 50,000 kronor å förutberörda reservationsanslag om 800,000 kronor dels det av 1918 års lagtima riksdag beviljade reservationsanslag å 75,000 kronor, eller sålunda tillhopa omkring 125,000 kronor. Detta belopp lärer icke komma att i sin helhet tagas i anspråk under år 1919, men kan å andra sidan icke väntas förslå jämväl till det jordregisterarbete, som måste utföras efter 1919 års utgång. Till utgifterna för jordregisterarbetets fortsättande under år 1920 torde emellertid vara tillräckligt att hos riksdagen äska ytterligare 50,000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsättande av arbetet å inrättande av jordregister för landsbygden å *extra stat* för år 1920 bevilja ett reservationsanslag å ..... kronor 50,000.

[52.]

Fastighetsregister för stad.

För bestridande av de på staten belöpande kostnaderna för första uppläggande av fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen beviljade 1917 års riksdag ett anslag av 750,000 kronor samt anvisade därav på extra stat för år 1918 såsom reservationsanslag ett belopp av 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1917 av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp kunde finnas erforderligt. Sedermera har 1918 års lagtima riksdag av berörda anslag å 750,000 kronor anvisat ytterligare dels på tilläggsstat för år 1918 50,000 kronor och dels på extra stat för år 1919 150,000 kronor. *Fastighetsregister för städer och vissa därmed jämförliga samhällen.*

Fastighetsregisterkommissionen, vilken, enligt bestämmelse i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad, utgör tillsynsmyndighet över fastighetsregistreringen i städer och de andra samhällen, vilkas fastighetsregistrering skall äga rum enligt de för stad meddelade bestämmelser, har för sin verksamhet under år 1918 avgivit en redogörelse, som, för att komma till riksdagens kännedom, torde få såsom bilaga (VII) fogas vid statsrådsprotokollet. I denna redogörelse, till vilken jag hänvisar, förklarar kommissionen, att det enligt dess beräkningar icke skulle vara erforderligt att av 1919 års riksdag begära anvisning av någon ytterligare del av det av 1917 års riksdag för nu ifrågavarande ändamål beviljade anslaget.

10. Ersättning åt häradsskrivarna för anteckning i röstlängderna år 1920 av oguldna utskyldsposter.

[53.] *Ersättning åt häradsskrivarna för anteckning i röstlängderna år 1920 av oguldna utskyldsposter.* (Extra anslag.)

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 211) till 1917 års riksdag angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m. beviljade riksdagen för beredande åt häradsskrivarna av ersättning, enligt av dåvarande chefen för civildepartementet i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 april 1917 angivna grunder, för anteckning i röstlängderna år 1918 av oguldna utskyldsposter å extra stat för samma år ett förslagsanslag av 3,000 kronor.

På framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1918 års lagtima riks-

[53.] dag för samma ändamål, så vitt angick år 1919, på extra stat för sistnämnda år ett belopp av samma storlek.

Den gottgörelse till häradsskrivarna, till vars utbetalande de sålunda beviljade anslagen avse att lämna medel, bör utgå jämväl under år 1920. Efter samråd med chefen för civildepartementet får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande åt häradsskrivarna av ersättning, enligt av chefen för civildepartementet i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 april 1917 angivna grunder, för anteckning i röstlängderna år 1920 av oguldna utskyldsposter å *extra stat* för samma år bevilja ett förslagsanslag av ..... kronor 3,000.

11. Till gäldande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella byrån i Bern, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ..... kronor 2,000.

12. Understöd åt föreningen Skyddsvärnet.

[54.] **Understöd åt föreningen Skyddsvärnet.** (Extra anslag.)

Föreningen Skyddsvärnet, som bildades den 9 maj 1910, har jämlikt sina stadgar »att verka för främjande av det allmänna och enskilda räddningsarbetet bland frigivna fångar, villkorligt dömda, lösdrivare, alkoholister, prostituerade och i liknande avseenden hjälpbehövande».

Såsom av bestämmelserna i stadgarna framgår, tillkommer det Skyddsvärnet *dels* att självständigt bedriva räddningsarbete bland vissa grupper av hjälpbehövande, *dels* att bedriva dylik verksamhet i samverkan med andra, såväl föreningar som enskilda intresserade, och *dels* att medelst upplysningsarbete under olika former verka för samma syfte.

Med avseende å räddningsverksamheten har Skyddsvärnet upptagit arbete bland flera olika grupper. Föreningen igångsatte först *räddningsarbete bland frigivna fångar.* Därefter påbörjades *förundersökningar* beträffande sådana för brott tilltalade personer, som kunde ifrågakomma att erhålla villkorlig straffdom, ävensom *övervakning* av dem, som erhållit dylik straffdom. Därnäst upptogs *räddningsarbetet bland alkoholister.* Sedermera — sommaren 1912 — öppnades en *skrivbyrå för bildade*

frigivna och motsvarande klienter och under år 1913 igångsattes *platsanskaffning och annat räddningsarbete för prostituerade och med dem jämförliga kvinnor.* Med år 1913 har föreningen sålunda upptagit verksamhet på alla de områden, som omförmälas i dess stadgar. [54.]

Såsom jag redan förut (vid punkt [36]) nämnt, har det belopp å 16,000 kronor, vilket under de senaste åren ställts till fångvårdsstyrelsens disposition för understödjande av dess verksamhet till frigivna fångars skydd, beräknats med hänsyn till att därav ett understöd av 4,000 kronor skulle tilldelas Skyddsvärnet. Emellertid åtnjuter Skyddsvärnet även direkt understöd av statsmedel. Detta har utgått under år 1913 med 6,000 kronor, men har därefter för vart och ett av åren 1914—1919 bestämts till 12,000 kronor. Då Skyddsvärnet för sin verksamhet till frigivna fångars skydd haft att påräkna förutnämnda belopp å 4,000 kronor, har med sist omförmälda understöd å 12,000 kronor åsyftats allenast Skyddsvärnets övriga verksamhetsgrenar och har därför också i fråga om dessa sistnämnda medels användande meddelats en föreskrift, som, enligt den avfattning, som de senaste åren givits densamma, utesluter medlens begagnande för verksamhet, som särskilt avser frigivna fångars upprättande.

I underdånig skrivelse den 15 september 1918 anhåller nu Skyddsvärnet, att det särskilda understödet åt föreningen å 12,000 kronor måtte för år 1920 sättas till väsentligt högre belopp, nämligen till 35,000 kronor.

Innan jag går att framlägga föreningens motivering för denna sin anhållan, torde det tillåtas mig att till komplettering av de redogörelser för föreningens uppkomst och verksamhet under åren 1913—1916, som lämnats vid avlåtandet av 1915—1918 års statsverkspropositioner, meddela några statistiska siffror beträffande verksamheten under år 1917 eller det sista år, för vilket några uppgifter därom finnas tillgängliga. Liksom fallet var vid lämnandet av redogörelserna för föreningens verksamhet under åren 1915 och 1916, torde även nu först böra behandlas verksamheten å föreningens centralbyrå i Stockholm samt därefter lämnas några korta meddelanden rörande arbetet vid filialerna i Göteborg och i Malmö.

I. Centralbyrån i Stockholm.

Platsanskaffningen har under år 1917 berett arbete eller anställning åt 688 personer. Därtill böra dock läggas en del fall, då arbete anskaffats åt personer, som ej varit att hänföra till klienter i egentlig mening. Motsvarande siffra för år 1916 var 1,066.

[54.] I fråga om *förundersökningarna beträffande villkorlig dom* är att anteckna, att antalet personer, som under år 1917 varit föremål för denna gren av centralbyråns verksamhet, uppgått till 572, av vilka 188 erhållit villkorlig dom. Motsvarande tal för år 1916 voro 349 och 112. Antalet från polismyndigheterna till föreningen remitterade fall hava dock under år 1917 varit avsevärt större än det för samma år angivna antalet förundersökningar. Med de arbetskrafter, som stått föreningen till buds, har det emellertid icke varit möjligt att verkställa förundersökning i alla de remitterade fallen.

Vad angår *övervakningsarbetet beträffande villkorligt dömda* har detta på grund av den enorma ökning av föreningens arbetsbörda i dess helhet, som kristiden medfört, samt bristen på arbetskrafter måst under året i viss mån eftersättas. I fråga om de unga villkorligt dömda, med vilka föreningen kommit i beröring, har dock i regel övervakning etablerats genom föreningens försorg. Några statistiska siffror rörande denna gren av föreningens verksamhet under år 1917 äro emellertid ej tillgängliga för departementet.

Verksamheten till räddande av alkoholister har under år 1917 berört 231 klienter. Motsvarande siffra för år 1916 var 244. Av 1917 års klientel hava 49 blivit internerade enligt lagen om behandling av alkoholister och 23 intagits å enskild alkoholistanstalt, under det att av de under år 1916 omhändertagna allenast 18 intagits å vårdanstalt.

Räddningsarbetet för kvinnor har fortsatts även under år 1917. Någon statistik beträffande denna gren av föreningens verksamhet föreligger emellertid ej.

Å Skyddsvärnets *skrivbyrå* hava under olika tider av år 1917 varit sysselsatta 56 personer med tillhopa 49,648 arbetstimmar. Motsvarande siffror för år 1916 voro 38 och 38,232.

Under år 1917 har Skyddsvärnet med framgång fortsatt verksamheten å ett av föreningen den 1 oktober 1916 öppnat *inackorderingshem*. Detta är avsett för ensamstående män, tillhörande den grupp av föreningens klienter, som utgöres av »bildade arbetssökande». Hemmet rymmer 14 inackorderade.

II. Filialen i Göteborg.

Den uppgift, som Skyddsvärnet i Göteborg enligt stadgarna satt sig före, omfattar dels förundersökning i fråga om personer, som kunna bliva föremål för villkorlig straffdom, dels ock verksamhet för främjande av räddningsarbete bland frigivna fångar och villkorligt dömda.

Förundersökningarna beträffande villkorlig dom hava under år 1917 haft avseende å 305 för brott tilltalade mot 154 under år 1916. Dessa undersökningar hava i 167 fall lett till villkorlig dom, i 41 fall till vederbörandes intagande i allmän uppfostringsanstalt, i 4 fall till frikännande och i 12 fall till att målen nedlagts eller eljest blivit avskrivna. Motsvarande siffror för år 1916 voro 72, 19, 2 och 4.

Beträffande *räddningsarbetet bland frigivna fångar och villkorligt dömda* är att nämna, att under år 1917 från sådana personer inkommit 510 framställningar om hjälp. Antalet av de åtgärder, som föranletts av framställningarna, hava uppgått till 423, därav 62 bestått i anvisande av arbete. Motsvarande siffror för år 1916 voro 326, 256 och 28.

[54.]

III. Filialen i Malmö.

Denna filial står under ledning av styrelsen för en dotterförening till Skyddsvärnet, benämnd »Skånekretsen av föreningen Skyddsvärnet».

Vid *platsavdelningen* har de hjälpsökandes antal under år 1917 uppgått till 203. Av dessa hava 94 mot 103 under år 1916 erhållit hjälp i en eller annan form.

Förundersökningarna beträffande villkorlig dom hava under året uppgått till 259 mot 144 under år 1916. Undersökningarna ledde under år 1917 till villkorlig dom i 44, till frikännande i 12 fall och till målens nedläggande i 8 fall. Motsvarande tal för år 1916 voro 26, 5 och 8. I 9 fall under år 1917 lydde domen på intagande å allmän uppfostringsanstalt.

Även under år 1917 har vid filialen bedrivits — ehuru till följd av brist på arbetskrafter i ganska ringa omfattning — verksamhet med *övervakning av villkorligt dömda.*

Till belysning av föreningens verksamhet i dess helhet må hänvisas till följande tablå, angivande vilka åtgärder föreningens byråer i Stockholm, Göteborg och Malmö under år 1917 vidtagit med sina klienter.

	Stockholm	Göteborg	Malmö
Anvisat arbete eller anställning	688	62	12
Reshjälp till hemort eller arbetsplats	143	14	10
Mat eller logi	223	121	47
Hjälp till sjukhus, skyddshem, fattigvård etc.	156	44	—
Understöd eller hjälp i annan form, såsom beklädnad, arbetsredskap, hyreshjälp etc.	640	182	25
Summa	1,850	423	94

Skyddsvärnet.

De skäl, som enligt Skyddsvärnets mening påkalla den av föreningen äskade höjningen av nu förevarande anslag, utvecklar föreningen i sin förutnämnda skrivelse av den 15 september 1918 på i huvudsak följande sätt:

Skyddsvärnets verksamhet, som alltsedan föreningen grundades, varit stadd i ständig tillväxt, hade under nu rådande kristid, särdeles beträffande frigivna och dem, som kunnat bliva föremål för villkorlig straffdom, varit föremål för en avsevärd utvidgning. Detta sakförhållande sammanhängde uppenbarligen med den betydande ökning, som brottsligheten uppvisat under de senare åren. En följd därav hade blivit, att ökade krav ställts å Skyddsvärnet såväl ifråga om förstärkandet av dess personal som beträffande dess ekonomiska resurser. I sistnämnda avseende hade också den fortgående prisstegringen nödvändiggjort såväl en höjning i arvodena till personalen som ock en stegring av direkta och indirekta understöd till hjälpsökande. Dessa förhållanden hade under år 1918 blivit ännu mer förnimbara på grund därav, att den del av fångvårdsstyrelsens verksamhet för frigivnas stödjande, som tidigare bedrivits genom dess centrala hjälpbyrå, från och med april månad 1918 förenats med Skyddsvärnets verksamhet. Även om härav följde, att fång-

[54.] vårdsstyrelsens bidrag till den sålunda gemensamma verksamheten komme att höjas utöver vad förut till Skyddsvärnet utgått — eller 4,000 kronor om året —, torde likväl utgiftsökningen i det hela för Skyddsvärnet komma att bliva avsevärd, när föreningen numera blivit centralorganet för all hithörande verksamhet i landet. Den förut berörda tillväxten ifråga om brottsligheten skulle helt visst nödvändiggjort en ökning av de ekonomiska hjälpmöjligheterna för både Skyddsvärnet och centrala hjälpbyrån, därest de båda, såsom förut, jämsides skolat bestå och bedriva sin verksamhet. Då nu båda byråerna sammangått under Skyddsvärnets direkta ledning, måste föreningen rusta sig att möta de förhöjda krav, som den ökade verksamheten medförde. På grund därav hade föreningen sett sig nödsakad att i sin förslagsberäkning höja de flesta posterna rörande utgifterna för år 1920, ehuru denna höjning hade satts så lågt som det varit möjligt.

En ny utgiftspost, som föreningen måst upptaga, utgjordes av dyrtidstillägg. Ehuru Skyddsvärnet ej därtill haft särskilda anslag, hade den likväl för både år 1917 och år 1918 måst bevilja dyrtidstillägg åt den vid byrån anställda personalen. För föreningens styrelse hade det varit nödvändigt att i detta avseende följa de åtgöranden, som i liknande hänseenden företagits av såväl stat som kommun beträffande deras befattningshavare.

Skyddsvärnet, som alltsedan år 1910 verkställt förundersökningar beträffande sådana tilltalade, som kunnat bliva föremål för villkorlig straffdom, och som även-ledes anordnat övervakning över villkorligt dömda, hade under år 1918 till Kungl. Maj:t ingått med underdånig framställning, däri föreningen förklarat sig villig att ej blott i Stockholm, Göteborg och Malmö utan även å andra orter i landet bedriva dylik verksamhet i enlighet med bestämmelserna i den ändrade lagen angående villkorlig straffdom. Även om föreningen, under förutsättning av bifall till den gjorda framställningen, skulle komma att för sagda verksamhet få påräkna ersättning enligt de för förundersökning och övervakning fastställda grunder, komme Skyddsvärnet likväl att behöva för verksamheten ifråga förskaffa sig ekonomiska resurser utöver här berörda anslag. Först och främst erfordrades medel att i åtskilliga fall bistå här avsedda personer. När en person tilltalades för brott, ginge han vanligen förlustig sitt arbete eller sin anställning. I de fall, då villkorlig straffdom meddelades, vore det därför ofta nödvändigt att även ekonomiskt taga sig an en sådan individ. Man måste skaffa honom arbete, ej sällan jämväl bostad och mat m. m. Flera gånger hade det hänt, att Skyddsvärnet från rannsakningsfängelse, åklagare eller domare anmodats att omedelbart efter domens avkunnande taga hand om en villkorligt dömd för att i alla här berörda hänseenden sörja för honom. Denna uppgift kunde ej fullgöras utan tillgång av penningemedel. Tydligt vore, att ett dylikt stödjande av den villkorligt dömde måste ske, om det skulle bliva honom möjligt att kunna åtlyda de föreskrifter, som i och genom den villkorliga domen meddelats honom.

Vidare såge sig föreningen nödsakad att dels med hänsyn till de förökade krav, som genom sammanslagningen med centrala hjälpbyrån inställt sig beträffande omvårdnaden om de frigivna, och dels med hänsyn till de vidgade arbetsuppgifter, som den nya lagen angående villkorlig straffdom medfört, söka erhålla ekonomisk förstärkning för att kunna göra såväl huvudbyrån som filialbyråerna kraftiga nog till att möta och fullgöra de nya arbetsuppgifterna.

Slutligen torde det bliva nödvändigt att gå i författning om att i någon eller

några av de större städerna i landet upprätta nya filialer eller motsvarande organ för verksamhetens behöriga bedrivande. Under flera år hade önskemål i detta avseende ställts till Skyddsvärnet från åtskilliga av våra större städer, men föreningen hade i avsaknad av nödiga penningemedel måst avslå de sålunda gjorda framställningarna. Så som förhållandena numera gestaltat sig torde föreningen se sig nödsakad att — i mån av tillgång — taga frågan under förnyad behandling. På grund härav hade föreningen i sitt statförslag upptagit 15,000 kronor till filialverksamhet, ett belopp, som torde behöva förstärkas med inkomster från andra håll, om det skulle nödtorftigt komma att räcka för det avsedda ändamålet. [54.]

Med stöd av vad sålunda anförts anhölle föreningen, om förevarande anslags bestämmande för år 1920 till 35,000 kronor.

Skyddsvärnets ekonomiska ställning.

Några avslutade räkenskaper, som skulle kunna lända till upplysning om föreningens ekonomiska förhållanden under år 1918, hava ej varit för mig tillgängliga. Vad åter beträffar frågan, huru föreningens inkomster och utgifter ställt sig under det näst därförut förflutna året 1917, framgår svaret därå av följande ur revisionsberättelsen för samma år hämtade

Tablå över Skyddsvärnets ekonomiska ställning år 1917:

Tillgångar och skulder balanserade den 1 januari 1917 sålunda:

Tillgångar:

Inventariers konto	kronor	4,013: 93	
Malmöfilialens konto	»	135: 44	
Bankkonto	»	25: —	
Lånekonto	»	1,000: —	
Aktiers och obligationers konto	»	25,266: 67	
Kassakonto	»	655: 59	31,096: 63

Skulder:

Diverse kreditorers konto	kronor	4,000: —	
A. G. Boströms donationsfond	»	24,200: —	
Kapitalkonto	»	2,896: 63	31,096: 63

Årets inkomster och utgifter visa följande:

Inkomster:

Ständiga medlemmars konto	kronor	8,300: —	
Årligen betalande medlemmars konto	»	9,699: 10	
Gåvors konto	»	5,956: —	
Anslutna föreningars konto	»	730: —	
Återbetalade understöds konto	»	144: 07	
Diverse inkomsters konto	»	1,226: 87	
Statsanslags konto	»	12,000: —	
Kommunalt anslags konto	»	4,000: —	

[54.] Fångvårdsstyrelsens anslags konto ..... kronor 5,000: —
Stockholms stads Nykterhetsnämnds anslags konto .... » 1,200: —
Skrivbyråns konto ..... » 15,587: —
Intressekonto ..... » 3,799: 17
Malmöfilialens konto ..... » 1,500: — 69,142: 21

Utgifter:

Platsbyråns konto ..... kronor 13,126: 90
Skrivbyråns konto ..... » 18,260: 80
Förundersökningars konto ..... » 8,225: 74
Alkoholistdispensärens konto ..... » 8,213: 98
Agitations- och upplysningsåtgärders konto ..... » 7,126: 12
Allmänna omkostnaders konto ..... » 7,393: 12
Intressekonto ..... » 261: 34
Göteborgsfilialens konto ..... » 1,000: —
Malmöfilialens konto ..... » 1,500: — 65,108: —
Av vinsten har använts till avskrivning av 20 procent å inventariernas bokförda värde ..... » 802: 78
samt överförts till kapitalkonto årets överskott ..... » 3,231: 43 4,034: 21
Kronor 69,142: 21

Tillgångar och skulder balanserade den 31 december 1917 sålunda:

Tillgångar:

Inventariers konto ..... kronor 3,711: 15
Malmöfilialens konto ..... » 135: 44
Bankkonto ..... » 4,475: —
Diverse debitorers konto ..... » 700: —
Aktiers och obligationers konto ..... » 31,266: 67
Kassakonto ..... » 39: 80 40,328: 06

Skulder:

Diverse kreditorers konto ..... kronor 4,000: —
A. G. Boströms donationsfond ..... » 30,266: 67
Kapitalkonto ..... » 6,061: 39 kronor 40,328: 06

Beräknad inkomst- och utgiftsstat för år 1920.

För år 1920, till vars utgifter det nu begärda anslaget skulle utgöra ett bidrag, har föreningen uppgjort följande ekonomiska beräkning:

Beräknade inkomster under år 1920:

Statsanslag, beräknat ..... kronor 35,000: —
Anslag av fångvårdsstyrelsen ..... » 12,000: —
Kommunalt anslag ..... » 4,000: —

[54]

Årligt betalande medlemmar	kronor	9,000: —	
Ständiga medlemmar	»	5,000: —	
Gåvor	»	5,000: —	
Anslutna föreningar	»	1,000: —	
Anslag till förundersökningar och övervakning	»	10,000: —	
Skrivbyrån	»	16,000: —	
Malmöfilialen	»	1,500: —	
Räntor	»	3,000: —	
Diverse inkomster	»	2,500: —	
Brist att fylla	»	6,000: —	
	Summa kronor	110,000: —	

Beräknade utgifter under år 1920:

Förundersökningsavdelningen:

Arbetsledare	kronor	5,000: —	
Assistenter	»	7,000: —	
Trycksaker, hyra, utgifter för klienter m. m.	»	3,500: —	kronor 15,500: —

Alkoholistbyrån:

Arbetsledare	kronor	2,000: —	
Assistenter	»	3,000: —	
Läkare	»	800: —	
Trycksaker, hyra, utgifter för klienter m. m.	»	3,000: —	kronor 8,800: —

Skrivbyrån:

Arbetsledare	kronor	3,000: —	
Utgifter för klienter m. m.	»	12,000: —	
Inventarier, hyra, skrivmaskiner och skrivmateriel	»	5,000: —	kronor 20,000: —

Platsbyrån:

Arbetsledare	kronor	3,600: —	
Vaktmästare	»	1,800: —	
Utgifter för klienter m. m.	»	10,000: —	
Trycksaker, hyra och diverse	»	5,000: —	kronor 20,400: —

Upplysningsverksamhet:

Två assistenter	kronor	5,000: —	
För agitation, inspektion och resor	»	2,500: —	kronor 7,500: —

[54.] *Allmänna omkostnader:*

Trycksaker	kronor	1,000: —	
Inventarier	»	1,000: —	
Skrivmateriel	»	600: —	
Annonser och diverse	»	800: —	
Ved och lyse	»	900: —	
Porto och andra försändelser	»	900: —	
Telefon	»	1,000: —	
Städning m. m.	»	600: —	
Skattmästare	»	800: —	
Föreståndare	»	5,000: —	kronor 12,600: —
Filialer (äldre och nya) förslagsvis	kronor		15,000: —
Dyrtidstillägg, förslagsvis	»		10,200: —
			Summa kronor 110,000: —

Fångvårds styrelsen. Över Skyddsvärnets nu ifrågavarande framställning har fångvårdsstyrelsen, efter nådig remiss, avgivit utlåtande och därvid tillstyrkt bifall till framställningen. I utlåtandet åberopar styrelsen vad den förut anfört beträffande föreningens tidigare gjorda framställningar om statsunderstöd för dess samhällsnyttiga verksamhet.

Departementschefen. Att Skyddsvärnet bör erhålla statsunderstöd även för år 1920 synes mig ej böra vara föremål för någon tvekan. Dess i hög grad gagneliga verksamhet är väl värd att kraftigt uppmuntras. Den höjning av anslaget föreningen äskar eller från 12,000 kronor till 35,000 kronor må väl vid första påseendet synas betydande. Av den översikt över föreningens ekonomiska ställning, som jag nyss lämnat, samt den redogörelse föreningen själv framlagt för de ökade krav i olika avseenden, som numera ställas å föreningen, torde emellertid till fullo framgå, att föreningen är i behov av detta ökade understöd, om den ej skall bliva nödsakad att eftersätta någon gren av sin verksamhet. Särskilt vill jag framhålla, att föreningen måste för att väl fylla sin uppgift bliva satt i tillfälle att förverkliga sin avsikt att i ökad utsträckning bilda filialer landet runt och att den ökning av anslaget föreningen begärt har sin huvudsakliga grund i den post å 15,000 kronor, som föreningen för sådant ändamål upptagit i sin utgiftsstat.

Om anslaget beviljas av riksdagen, torde Kungl. Maj:t i samband med blivande beslut om beloppets utanordnande böra, i likhet med vad som skett under de senare åren, föreskriva, att beloppet skall användas till de grenar av föreningens verksamhet, som icke särskilt avse frigivna fångars skydd, med hänvisning till föreningen att för det speciella skydds-

arbetet för frigivna även för år 1920 begära understöd hos fångvårds- [54.]
styrelsen. I den beräknade inkomsten för nämnda år har föreningen upptagit berörda särskilda understöd från fångvårdsstyrelsen till 12,000 kronor, under det att det, såsom förut nämnts, för närvarande utgår med allenast 4,000 kronor för år. Den starka ökningen har, på sätt redan förut framhållits, sin grund däri, att föreningen numera övertagit den verksamhet, som hittills bedrivits av fångvårdens centrala hjälpbyrå. Blir anslaget till fångvårdsstyrelsen för dess understödjande av verksamheten till frigivna fångars skydd, på sätt jag i det föregående (vid punkt [36]) förordat, för år 1920 höjt från dess nuvarande belopp, 16,000 kronor, till 25,000 kronor, torde ej vara något att erinra emot, att det av fångvårdsstyrelsen beviljade understödet till Skyddsvärnet för år 1920 bestämmes till det beräknade beloppet 12,000 kronor.

Angående den kontroll å föreningens verksamhet, som från det allmännas sida bör utövas i anledning av statsunderstödet, torde böra meddelas enahanda bestämmelser som hittills. Föreningen torde alltså böra åläggas att före den 1 april 1921 till Kungl. Maj:t avgiva berättelse rörande anslagets användande och föreningens verksamhet under år 1920, varjämte föreskrift bör meddelas därom, att ett av chefen för justitiedepartementet förordnat ombud skall deltaga i revisionen av föreningens räkenskaper för sistnämnda år.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till understöd åt föreningen Skyddsvärnet å *extra stat* för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst ..... kronor 35,000.

13. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ..... kronor 160,000.

14. Extra utgifter, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* ..... kronor 9,000.

Beträffande de här ovan upptagna ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag ingen ändring att föreslå. [55]. Vissa ordinarie anslag.

Sammanfattning.

Av andra huvudtitelns **ordinarie** anslag, vilka för innevarande år uppgå till ..... kronor 7,442,940,
komma vid bifall till de av mig framställda förslagen följande att *höjas,* nämligen:

anslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli med	kronor	5,900	
anslaget till departementschefens ombud för tillsyn å tryckta skrifters allmängörande med	»	4,000	
anslaget till justitiekanslersexpeditionen med	»	400	
anslaget till högsta domstolen med	»	1,200	
anslaget till fångvårdsstyrelsen med	»	10,000	
bestämda anslaget till fångars vård och underhåll med	»	92,100	
förslagsanslaget till fångars vård och underhåll med	»	200,000	
anslaget till ålderstillägg för en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvården anställda ämbets- och tjänstemän med	»	10,000	
bestämda anslaget till statens uppfostringsanstalt å Bona med	»	5,400	
anslaget till rese- och traktamentspenningar med	»	35,000	
anslaget till svensk författningssamling med	»	80,000	
samt anslaget till tryckningskostnader med	»	83,	
varjämte			
dels i följande ordinarie anslag skulle komma att *beräknas en förhöjning*, nämligen:			
i anslaget till avlöningar, arvoden m. m. i nedre justitierevisionen med	»	36,000	
i anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat med	»	131,313	
	tillhopa kronor	611,396	
	Transport kronor	611,396	kronor 7,442,940

	Transport kronor	611,396	kronor	7,442,940
i anslaget till Göta hovrätt med därunder lydande justitiestat med	»	66,487		
i anslaget till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat med	»	32,037		
i anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter med	»	75,000		
samt i förslagsanslaget till statens uppfostringsanstalt å Bona med	»	250,000,		
dels ock *till andra huvudtiteln* skulle komma att från sjätte huvudtiteln *överflyttas* följande ordinarie anslag med oförändrade belopp nämligen				
anslaget till statsministern, lönefyllnad	»	6,500		
och anslaget till statsråden utan departement	»	45,000		
tillhopa	»	1,086,420		
Om från denna summa drages det av mig till *uteslutning* ur riksstaten föreslagna ordinarie anslaget till avlöningsförbättring för vissa vaktmästare	»	12,500,		
visar sig, att de ordinarie anslagen skulle ökas med			kronor	1,073,920
och sålunda för år 1920 komma att uppgå till			kronor	8,516,860.
Extra anslag, som hittills för år 1919 å andra huvudtiteln anvisats till sammanlagt belopp av			kronor	1,440,460,
hava av mig nu tillstyrkts eller föreslagits böra beräknas till belopp, som med			»	2,166,680
överstiga sistnämnda summa, till följd varav de extra anslagen för år 1920 komma att uppgå till			kronor	3,607,140.
Huvudtitelns slutsumma som för innevarande år — frånsett tilläggsstaten — utgör			»	8,883,400,
skulle under förutsättning av bifall till mina förslag *ökas* med			»	3,240,600
och sålunda för år 1920 belöpa sig till			kronor	12,124,000.

Vad departementschefen uti detta ärende, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, yttrat och hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle utdrag av statsrådsprotokollet, såvitt ärendet angick, överlämnas till finansdepartementet till ledning vid avfattande av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:
Ivar Brynolf.

Bilaga I.

Till Konungen.

Jämlikt den av Eders Kungl. Maj:t för lagberedningen fastställda instruktion får beredningen härmed i underdånighet avgiva redogörelse för sin verksamhet under innevarande år.

Beredningen har under året fortsatt och avslutat utarbetandet av förslag till de delar av giftermålsbalken, som avse äkta makars rättsförhållanden, och till därmed sammanhängande författningar, ävensom fullbordat motiven till nämnda förslag.

I februari månad sammanträdde beredningens dåvarande ordförande presidenten H. Westring, åtföljd av undertecknad Stenbeck såsom sekreterare, i Kristiania med ordförandena för de danska och norska delegerade vid det skandinaviska lagstiftningsarbetet på familjerättens område för sammanjämkning av då uppsatta lagtextförslag, och sammanträdde därefter under februari och mars månader i Gjeilo samtliga lagberedningens dåvarande ledamöter, nämligen förutom ordföranden presidenten Westring och undertecknade Ekeberg och Stenbeck, revisionssekreteraren K. Tiselius och fru Emilia Broomé, med de delegerade från Danmark och Norge för slutlig genomgång av då föreliggande lagtexter och motiv.

Sedan de av beredningen utarbetade bestämmelser angående makars rättsförhållanden sammanförts med bestämmelserna i lagen om äktenskaps ingående och upplösning till ett förslag till ny giftermålsbalk, har beredningen med en den 31 augusti dagtecknad skrivelse till Eders Kungl. Maj:t avlämnat avdelning IV av förslagen till revision av giftermålsbalken och vissa delar av ärvdabalken. Denna avdelning innehåller av motiv åtföljda förslag till

1) ny giftermålsbalk;
2) lag om införande av nya giftermålsbalken;
3) lag om barn i äktenskap;
4) lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;

5) lag om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn;

6) lag angående ändrad lydelse av 13 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;

7) lag om makes arvsrätt;

8) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;

9) lag om god man för bortovarande;

10) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 24 september 1861 angående vård av död mans bo;

11) lag om ändring i vissa delar av förordningen den 18 september 1862 huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, så ock angående undanskiftande av egendom i död makes bo;

12) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 §, 10 kap. 13 § och 17 kap. 2 § handelsbalken;

13) lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § och 22 kap. 2 § strafflagen;

14) lag om ändrad lydelse av 59, 60, 65, 69 och 70 §§ utsökningslagen;

15) lag angående ändrad lydelse av 16 § i lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta;

16) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket;

17) lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i rättegångsbalken;

18) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;

19) lag om ändring i vissa delar av konkurslagen;

20) lag angående ändrad lydelse av §§ 9 och 10 i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning;

21) lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 6 §§ i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom;

22) lag om ändrad lydelse av 4 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom;

23) lag angående ändrad lydelse av 6 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt;

24) lag angående ändrad lydelse av 2 och 23 §§ i lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt;

25) lag om ändrad lydelse av 26 § i lagen den 29 juli 1892 angående sparbanker;

26) lag om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 31 oktober

1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsövning; samt

27) lag angående ändrad lydelse av 2 § i lagen den 1 juni 1912 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Den 10 sistlidne maj förklarade Eders Kungl. Maj:t det presidenten Westring meddelade förordnandet att vara ordförande i lagberedningen skola upphöra med utgången av augusti månad samt förordnade undertecknad Sjögren att från och med den 1 september tills vidare vara ordförande i lagberedningen. Den 23 augusti förordnade Eders Kungl. Maj:t att presidenten Westring, sedan han frånträtt ordförandeskapet i lagberedningen, skulle, i den mån hans övriga ämbetsgöromål lämnade honom tid därtill, deltaga i beredningens överläggningar rörande de allmänna grunderna för de lagförslag, beredningen hade att utarbeta, ävensom vid utarbetade förslags granskning inom lagberedningen. Eders Kungl. Maj:t har vidare sistnämnda dag på ansökan entledigat revisionssekreteraren Tiselius från hans befattning såsom ledamot i beredningen med utgången av augusti månad. Tillika har Eders Kungl. Maj:t, sedan beredningen slutfört sin behandling av frågan om äkta makars inbördes rättsförhållanden och vad därmed äger samband, förklarat det fru Broomé givna uppdrag att under behandlingen av nämnda fråga såsom ledamot deltaga i beredningens överläggningar och beslut skola upphöra med utgången av samma månad ävensom på ansökan entledigat professorn C. G. Björling från hans förordnande att biträda inom beredningen. Slutligen har Eders Kungl. Maj:t nämnda den 23 augusti förordnat undertecknad Lindhagen att från och med den 1 september tills vidare vara ledamot av lagberedningen.

I skrivelse den 25 januari har Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt lagberedningen att, efter det giftermålsbalken fullbordats, företaga revision av ärvdabalken och vad därmed äger samband och har lagberedningen, efter det i juni månad rådplägning hållits i Stockholm mellan delegerade för Sverige, Danmark och Norge om fortsättande av det skandinaviska lagstiftningsarbetet på familjerättens område, övergått till behandling av förmynderskapsrätten och har beredningen sedan den 1 september ägnat sig åt utarbetande av förberedande utkast till lag om förmynderskap.

Med anledning av nådig remiss den 5 september, har beredningen den 20 i samma månad avgivit underdånigt utlåtande över en av riksarkivarien gjord framställning om anslag för år 1920 för fortsatt regi-

strering av Svea hovrätts domar under 1600-talet och av hittills utgivna delar av rådets protokoll i justitieärenden för samma tid i vad angingo till Eders Kungl. Maj:t fullföljda mål av civil och kriminell natur.

Underdånigst

WILH. SJÖGREN.

BIRGER EKEBERG. EINAR STENBECK. ARTHUR LINDHAGEN.

Stockholm den 31 december 1918.

Bilaga II.

Till Konungen.

Till åtlydnad av föreskrift i kungl. brevet den 22 december 1911 angående förberedande utredning rörande en rättegångsreform får jag såsom förordnad att under den tid, ministern för utrikes ärendena Joh. Hellner är statsråd, verkställa berörda utredning, härmed avgiva redogörelse för processkommissionens arbete under år 1918.

De vid årets början föreliggande, i föregående redogörelse omförmälda utkast till lagbestämmelser hava under året kompletterats med de felande kapitlen om jäv mot domare, om advokatväsendet, om fullmäktige i rättegång, om delgivningar, om bevis till framtida säkerhet, om fullföljd av talan mot hovrätts beslut samt om resning och återställande av försutten tid. På detta sätt föreligger nu ett förberedande utkast till en ny rättegångslags första och andra avdelningar, behandlande domstolsväsendet och rättegången i tvistemål, med undantag allenast av specialprocessen i äktenskapsmål, växelmål m. m. Kapitlen om rättegångskostnad och om fri rättegång ersättas tills vidare av de med biträde från kommissionens eller någon däri medverkande persons sida utarbetade och särskilt publicerade lagförslagen i dessa ämnen.

I anledning av remisser har jag avgivit underdåniga utlåtanden dels den 20 juni 1918 i ärende angående fastställelse av stadga för rådhusrätten och magistraten i Ängelholm, dels ock den 22 oktober 1918 angående av riksdagens justitieombudsman väckta frågor om tingslagsregleringar m. m. i Lysings och Göstrings härads domsaga, Mellersta Värends domsaga, Fjäre och Viske härads domsaga, Vadsbo norra domsaga, Gudhems och Kåkinds härads domsaga, Medelpads östra domsaga, Västerbottens södra domsaga, Västerbottens norra domsaga, Luleå domsaga och Torneå domsaga; varjämte jag med skrivelse den 22 oktober 1918 till chefen för justitiedepartementet överlämnat förslag till kungörelse angående tingssammanträden med tremansnämnd.

Större delen av september månad ägnades enligt departementschefens medgivande åt överläggningar med tre finländska jurister,

nämligen hovrättspresidenten, numera statsrådet Karl Söderholm, justitierådet O. Hj. Granfelt och docenten Bertil Sjöström, vilka erhållit Finlands regerings uppdrag att på grundvalen av finska lagberedningens år 1909 framlagda förslag till reform av rättegångsväsendet utarbeta proposition i ämnet till lantdagen. Under dessa överläggningar, vilkas ändamål var att behandla vissa grundläggande principer för reformarbetet, genomgingos ur denna synpunkt större delen av processkommissionens utkast till lagtext samt vissa delar av straffprocessen.

Sedan departementschefen i skrivelse den 6 november 1918 anmodat processkommissionen att avgiva yttrande däröver, huruvida en uppdelning av de två större hovrätterna i flera i och för sig funnes önskvärd och lämpligen kunde företagas utan att avvakta genomförandet av en allmän processreform samt på vad sätt uppdelningen i så fall ansåges böra ske, hava mot slutet av året förberedande åtgärder vidtagits i detta ärende.

Utöver vad nu nämnts har kommissionens sekreterare i denna egenskap under hela året biträtt vid den inom statistiska centralbyrån pågående bearbetningen av inkomna rättsstatistiska uppgifter, vilket arbete fortskridit så långt, att under året i korrektur uppsatts omkring 300 sidor av den rättsstatistiska berättelsen för åren 1913 och 1914. Härjämte har sekreteraren inom justitiedepartementet biträtt vid utarbetande dels av följdförfattningar till lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden, dels ock av lagförslag om offentlighet vid handläggning av mål i hovrätt m. m.

Stockholm den 31 december 1918.

Underdånigst

HERMAN FALK.

K. Schlyter.

Bilaga III
(omfattande sid. 169—231).

BETÄNKANDE

MED

FÖRSLAG

TILL

FÖRBÄTTRING I KRIGSDOMARES, AUDITÖRERS OCH KRIGSFISKALERS AVLÖNINGSFÖRHÅLLANDEN

SAMT ANGÅENDE

ÄNDRING I VISSA DELAR AV INSTRUKTIONEN FÖR KRIGSDOMARE, AUDITÖRER OCH KRIGSFISKALER

AVGIVET AV

INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

Till herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet.

På grund av nådigt bemyndigande hava undertecknade Höglind och Ploman den 31 maj 1918 tillkallats att såsom sakkunniga inom justitiedepartementet biträda dels med utarbetande av förslag till förbättring i krigsdomares, auditörers och krigsfiskalers avlöningsförhållanden, dels ock med omarbetning av Kungl. Maj:ts instruktion för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler den 23 juli 1915. Jämlikt herr statsrådets förordnande har undertecknad Berlin deltagit uti ifrågavarande utredningsarbete.

För fullgörande av dem lämnade uppdrag hava de sålunda tillkallade sakkunniga låtit genom justitiedepartementets försorg införskaffa utredning i vissa avseenden från de olika regements- och stationskrigsrätterna, varjämte vederbörande befattningshavare lämnats tillfälle att framkomma med de förslag och önskemål i förberörda ämnen, som av dem ansetts påkallade.

Sedan preliminära utkast utarbetats i de till de sakkunnigas övervägande hänskjutna frågor, har herr statsrådet tillkallat undertecknad Ekelund att såsom sakkunnig inom justitiedepartementet deltaga uti ifrågavarande arbete, i vad detsamma rörde krigsfiskalerna.

För att vid fullgörande av de sakkunnigas uppdrag komma under övervägande hava de sakkunniga fått till sig överlämnade:

1) riksdagens militieombudsmans underdåniga skrivelse den 25 mars 1918 angående införande i instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler av bestämmelse rörande den tid, inom vilken auditör i vissa mål skall vara skyldig avlämna protokoll till krigsdomaren;

2) kommendantens i Boden skrivelse den 30 januari 1918 till herr statsrådet och chefen för kungl. lantförsvarsdepartementet med anhållan om utverkande av bestämmelser, att krigshovrätten, då densamma utfärdade förordnande att upprätthålla krigsdomare- eller auditörsbefattning, skulle därom i tid underrätta vederbörande befälhavare;

3) chefens för första arméfördelningen underdåniga framställning den 7 februari 1918 rörande arméfördelningschefs behov av biträde av auditör;

4) militärbefälhavarens på Gottland skrivelse den 20 februari 1918 till herr statsrådet och chefen för kungl. lantförsvarsdepartementet angående auditörs ansvar för enligt § 19 mom. i) av instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler den 23 juli 1915 lämnat biträde åt vederbörande befälhavare;

5) en av auditören vid regementskrigsrätterna vid Livregementets grenadjärer, Svea trängkår och Södermanlands regemente Nils Aschan den 2 februari 1918 gjord framställning om löneförbättring;

6) en av vice auditören vid nämnda regementskrigsrätter Karl Wistrand den 27 mars 1918 gjord framställning om ändrade bestämmelser i fråga om vice auditörernas avlöningsförhållanden;

7) en av auditören Aschan den 29 april 1918 gjord framställning om förbättrade avlöningsförmåner åt vice auditören vid samma regementskrigsrätter;

8) krigshovrättens skrivelse den 5 juni 1918, därmed överlämnats en av auditören Aschan gjord framställning angående åtgärder för återbesättande av vice auditörsbefattningen vid samma regementskrigsrätter;

9) en av vice auditörerna vid regementskrigsrätterna vid Karlskrona grenadjärregemente, Karlskrona kustartilleriregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani samt stationskrigsrätten vid flottans station i Karlskrona Emmerik Hagberg, Gösta Ek och Ragnar Vasser den 31 juli 1918 gjord framställning angående förbättring av vice auditörernas avlöningsförhållanden;

10) krigsfiskalen vid regementskrigsrätten vid Värmlands regemente Albert Nelsons skrivelse den 5 juli 1918 angående förundersökningen i militära brottmål; samt

11) en av krigsdomaren vid särskilda krigsrätten vid kustflottan Gunnar Collin gjord framställning rörande organisationen av denna krigsrätt m. m.

Sedan de åt de sakkunniga anförtrodda uppdragen slutförts, få de sakkunniga härmed vördsamt överlämna av motivering åtföljda förslag dels till förbättring i krigsdomares, auditörers och krigsfiskalers avlöningsförhållanden m. m. dels ock till kungörelse angående ändring i vissa delar av instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler.

Vid betänkandet finnas fogade särskilda yttranden av undertecknade Ploman och Ekelund.

De till de sakkunniga överlämnade handlingarna återställas härjämte.

Stockholm den 23 oktober 1918.

W. HÖGLIND. EDW. PLOMAN.

NILS BERLIN. JONATHAN EKELUND.

Krigsrätternas organisation före den 1 januari 1916.

Enligt den före 1916 års ingång gällande organisationen av krigsdomstolarna i första instans skulle dessa — krigsrätterna — bestå av fyra militära ledamöter och en auditör. Rätten var dock domför, för det fall att tre militära ledamöter och auditören voro tillstädes, där tre av dem voro ense om slutet. Det militära elementet hade sålunda under alla förhållanden en betydande övervikt inom domstolen, en omständighet, som förnämligast torde haft sin grund däri, att man ansett de militära målens utredning och avgörande framförallt kräva militär insikt och erfarenhet. Genom att giva domstolen förenämnda sammansättning hade man tydligen velat vinna garantier såväl för att den militära sakkunskapen alltid skulle vara inom domstolen behörigen representerad som ock för att rättens beslut skulle ledas och uppbäras av militär uppfattning och militär anda.

Ifrågavarande organisation av krigsrätterna lämnade dock åtskilligt övrigt att önska. I främsta rummet gingo anmärkningarna ut på, att dessa domstolars sammansättning icke inneburo de garantier för en säker rättstillämpning, som hos varje domstol måste fordras. Enligt ett av krigshovrätten år 1901 avgivet utlåtande, vilket grundade sig på den erfarenhet, som vunnits vid fullgörandet av den krigshovrätten åliggande uppsikten över rättsskipningen vid underlydande domstolar, var den utredning, som vid krigsrätterna lämnades där handlagda mål, ej sällan ofullständig och jämväl i övrigt mindre tillfredsställande. Med anledning härav framhölls redan då från krigshovrättens sida, att ett ganska tydligt behov av förbättringar i krigsrätternas och i främsta rummet auditörstatens organisation förefanns.

Huvudorsaken till det sålunda påpekade misförhållandet var helt visst att söka i en alltför stor svaghet hos det lagkunniga elementet inom de dåvarande krigsrätterna. Som auditörsbefattningarna tillsattes på förordnande mot synnerligen blygsamma arvoden, blevo desamma i regel besatta med yngre, i domarevärv föga prövade krafter. Givetvis medförde den ringa avlöningen tillika, att innehavarna av auditörstjänsterna måste ägna sig i huvudsak åt andra mera inkomstbringande sysselsättningar, vilka ofta voro helt och hållet främmande för deras verksamhet som domare. Auditörsplatserna voro sålunda att betrakta såsom bisysslor eller tillfälliga övergångsplatser, vilka vederbörande innehavare ofta så snart som möjligt lämnade för att ernå en säkrare och bättre ställning. Av statistiken framgår tillika, att flertalet auditörer årligen hade att i denna sin egenskap handlägga ett så jämförelsevis ringa antal mål, att den erfarenhet i domarevärv, som av dem på denna väg kunde förvärvas, i allmänhet var skäligen obetydlig.

Ehuru de specialdomstolar i brottmål, som i vårt land funnits, under senare tider i allmänhet avskaffats, hava dock krigsdomstolarna bibehållits. I regel äro

nämligen de militära målen av den beskaffenhet, att militär sakkunskap icke bör saknas vid deras behandling inom domstolen.

Krigsrätternas nuvarande organisation.

I samband med antagandet av den nya strafflagen för krigsmakten infördes som bekant jämväl en förändrad organisation av krigsdomstolarna och det militära åklagarväsendet. Enligt den nya lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes av den 23 oktober 1914, vilken lag trädde i kraft den 1 januari 1916, skola underdomstolarna vid krigsmakten — krigsrätterna — i fredstid utgöras av två civila och två militära ledamöter.

Av de båda civila ledamöterna skall den ene, krigsdomaren, tjänstgöra såsom ordförande i krigsrätten, och den andre, auditören, föra rättens protokoll samt uppsätta och expediera rättens beslut.

Genom att höja de lagfarna krigsrättsledamöternas antal till två kunde man givetvis vänta, att krigsrätternas verksamhet skulle lämna ett ur rättssäkerhetens synpunkt mera tillfredsställande resultat. För att ernå en verklig förbättring var det emellertid jämväl erforderligt, att anordningar vidtogos i syfte att till ifrågavarande befattningar vid krigsdomstolarna förvärva personer, vilka genom beprövad duglighet och erfarenhet voro i stånd att höja domstolens juridiska kapacitet.

Den nya lagen om krigsdomstolar har i viss mån sökt att genom anlitandet av personer, anställda vid de allmänna domstolarna, såsom civila domare även i krigsrätterna, vinna en förbättrad organisation av krigsdomstolarna i första instans. Till krigsdomare skall sålunda utses företrädesvis ordinarie domare i allmän underrätt.

Från den dag rikets krigsmakt för annat ändamål än övning ställes på krigsfot, skall fältkrigsrätt vara underdomstol vid krigsmakten. Fältkrigsrätten skall bestå av fyra ledamöter, därav tre militära och en civil; och skall främste militära ledamoten vara rättens ordförande. Till civil ledamot i fältkrigsrätt skall förordnas krigsdomare eller auditör eller, där sådan icke finnes att tillgå, annan, som fullgjort vad författningarna föreskriva såsom villkor för att nyttjas i domareämbeten.

Krigsdomares skyldighet att mottaga förordnande såsom civil ledamot i fältkrigsrätt är emellertid icke ovillkorlig, utan beroende på att hinder därför ej för honom möter på grund av andra tjänsteåligganden eller annan giltig orsak. Då krigsdomare, såsom förut nämnts, företrädesvis skall utses bland ordinarie domare i allmän underrätt, torde han av sina tjänsteåligganden såsom sådan bliva förhindrad att mottaga förordnande såsom civil ledmot i andra fältkrigsrätter än de, som sammanträda å eller i närheten av krigsdomarens boningsort. Att medfölja i fält torde sålunda icke kunna åläggas en krigsdomare. Vidkommande auditörerna är den dem åliggande skyldigheten att, då de därtill förordnas, uppehålla befattning såsom civil ledamot i fältkrigsrätt ovillkorlig. Av betydelse är således att det redan i fredstid finnes en civil domarekår vid krigsrätterna, som är fullt duglig och användbar att i krigstid bestrida den tjänstgöring, som vilar å den civila ledamoten i de fältkrigsrätter, vilka komma att inrättas vid fältarmén och flottan. Ur många synpunkter äro jämväl auditörerna de mest lämpliga att mottaga dylika förordnanden, enär de i allmänhet torde äga den största erfarenheten i juridiskt-militära frågor och redan i fredstid ägnat en icke ringa del av sitt arbete och sitt intresse åt dylik verksamhet.

Enligt den nu gällande lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola såväl krigsdomare som auditörer hava fullgjort vad författningarna föreskriva såsom villkor för att i domareämbeten nyttjas. Därjämte erfordras för att kunna erhålla befattning såsom krigsdomare att hava i domarevärv ådagalagt insikt och erfarenhet.

Krigsdomare, som skall förordnas för viss tid, i allmänhet fem år, må anställas vid flera olika krigsrätter. Endast för det fall att krigsdomarsysslan på grund av göromålens omfattning ej kan förenas med annat domareämbete, kan krigsdomare utnämnas till befattningen.

Samtliga vid regements- och stationskrigsrätterna nu tjänstgörande krigsdomare äro av Kungl. Maj:t förordnade att i regel för en tid av fem år, räknat från den 1 januari 1916, uppehålla sina befattningar.

Enligt den för närvarande gällande indelningen uppgår antalet krigsdomare till 24. Av dessa äro 3 anställda vid allenast ett truppförbands krigsrätt, 9 äro tjänstgöringsskyldiga vid två, 8 vid tre, 2 vid fyra och återstående 2 vid fem truppförbands krigsrätter.

Där så anses erforderligt, må Kungl. Maj:t förordna vice krigsdomare att, då krigsdomare är förhindrad att tjänstgöra, inträda i hans ställe. För att kunna erhålla förordnande såsom vice krigsdomare äro samma kompetensfordringar uppställda som för krigsdomare.

Vid samtliga krigsdomarjurisdiktioner finnes för närvarande förordnad en vice krigsdomare med undantag för de på Gottland förlagda truppförbanden samt för de i Umeå förlagda Västerbottens regemente och Norrlands dragonregemente. Vid flottans stationskrigsrätt i Stockholm har det ansetts erforderligt förordna tvenne vice krigsdomare.

Auditör vid regements- eller stationskrigsrätt skall enligt 13 § i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes utnämnas av Konungen. För det fall, att två eller flera regementen eller därmed likställda truppförband äro förlagda å samma ort eller å nära intill varandra belägna orter, må, där så finnes lämpligt, endast en auditör anställas vid de krigsrätter, som finnas vid dessa truppförband eller några av dem.

Då Kungl. Maj:t i 1915 års statsverksproposition hos riksdagen begärde, att riksdagen måtte bevilja de medel, som syntes erforderliga för genomförandet av den förändrade organisationen av krigsdomstolarna och det militära åklagarväsendet, gick det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget ut på, att riksdagen måtte under andra huvudtiteln uppföra *ett ordinarie anslag* å 116,250 kronor till avlöningar i enlighet med ett av Kungl. Maj:t uppgjort förslag till stat för den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna. Kungl. Maj:ts framställning gick därjämte ut på, att några med fullmakt försedda auditörer å äldre stat skulle, därest den nya staten ej kunde bliva å dem tillämplig, antingen med fortfarande tjänstgöringsskyldighet bibehållas vid avlöningen å den äldre staten eller ock, i visst fall, uppföras å allmänna indragningsstaten.

1915 års riksdag anmälde i den skrivelse (nr 43), vari riksdagen avlät svar på Kungl. Maj:ts förberörda framställning, att riksdagen av anförda skäl icke kunnat medgiva, att de föreslagna lönebeloppen för auditörer uppfördes på ordinarie stat. Den ökning i auditörernas arbetsbörda, som i följd av den nya krigslagstiftningen

kunde väntas uppkomma, undandroge sig för det dåvarande och innan någon erfarenhet vunnits all tillförlitlig beräkning. Genom att dessa lönebelopp tillsvidare utginge på extra stat, vunnes den fördelen, att vid löneförmånernas definitiva fixering sådana jämkningar, vilka erfarenheten visat välbetänkta, vida lättare kunde företagas. Enär vid sådant förhållande jämväl de till krigsdomare och krigsfiskaler utgående arvodena syntes böra uppföras å extra stat, fann riksdagen det lämpligt att uppföra anslag *på extra stat* till avlöningar för den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna.

För vissa äldre auditörer vid armén, vilka utnämnts före den 22 april 1892 och erhållit fullmakt på tjänsten, fann riksdagen avlöningsförmånerna fortfarande böra utgå på ordinarie stat. Riksdagen lät fördenskull uppföra dessa auditörer å övergångsstat samt under andra huvudtiteln för ändamålet upptaga ett ordinarie anslag å visst belopp.

Av de å övergångsstat uppförda auditörerna kvarstår numera endast auditören vid flottans station i Karlskrona. Till denne utgår sålunda från ordinarie anslag en avlöning av 4,000 kronor, därav 3,000 kronor beräknas utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar. Denne auditör är därjämte berättigad till två ålderstillägg, vartdera å 500 kronor efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring, samt till pension.

I följd av riksdagens beslut att auditörernas löneförmåner skulle uppföras å extra stat kunde auditörsbefattningarna icke besättas med ordinarie innehavare, utan utfärdades för respektive befattningshavare allenast förordnanden att tillsvidare bestrida auditörstjänsterna.

Om man bortser från den å övergångsstaten uppförde auditören vid flottans stationskrigsrätt i Karlskrona, uppgår antalet av de vid regements- och stationskrigsrätterna tillsvidare förordnade auditörerna till 38. Av dessa uppehålla 21 förordnanden vid allenast *ett* regemente eller därmed likställt truppförband, 10 äro förordnade såsom auditörer vid två truppförbands krigsrätter och återstående 7 äro tjänstgöringsskyldiga vid tre truppförbands krigsrätter. Att märka är vidare, att åtskilliga av dessa auditörer därjämte äro förordnade att tjänstgöra vid de särskilda krigsrätter, som det på olika platser funnits erforderligt inrätta.

För att vid behov tjänstgöra såsom ställföreträdare för auditör, då denne är förhindrad, må av Kungl. Maj:t, där så anses erforderligt, förordnas vice auditör. Till ställföreträdare för auditör må ej utses annan än den, som fullgjort vad författningarna föreskriva såsom villkor för att i domareämbeten nyttjas.

Vid så gott som samtliga regements- och stationskrigsrätter finnas för närvarande förordnade en eller flera vice auditörer.

Enligt det av den s. k. krigslagstiftningskommittén år 1905 framlagda förslaget angående bland annat en omorganisation av krigsdomstolarna i första instans ävensom en ändring av de då gällande bestämmelserna om åklagarväsendet vid dessa domstolar skulle vid varje krigsrätt förutom de två civila ledamöterna, krigsdomare och auditör, finnas anställd en civil befattningshavare, krigsfiskal, vilken skulle hava till uppgift att tjänstgöra såsom allmän åklagare vid krigsrätten.

Före krigsdomstolarnas omorganisation var det i regeln väbeln eller annan därtill förordnad underofficer, som uppträdde som åklagare vid domstolen. Att de åligganden, som vilade å en allmän åklagare, icke alltid kunde på ett tillfreds-

ställande sätt fullgöras av väbeln, hade erfarenheten givit vid handen. I följd härav föreslog kommittén, särskilt med hänsyn därtill, att vid krigsrätterna ofta förelågo till behandling mål rörande fel och försummelser i ämbete eller tjänst, vilka givetvis krävde en stor taktkänsla och försiktighet hos dem, som hade att föra det allmännas talan, att fasta åklagarbefattningar skulle upprättas vid krigsrätterna.

Enligt äldre stadganden ålåg det de dåvarande regementsauditörerna icke blott att vara domare i krigsrätt utan även att, då regementschefen det påkallade, lämna honom och regementets förvaltning biträde vid alla de tillfällen, då tillgång till juridisk insikt kunde vara behövlig. Med den organisation av krigsdomstolarna, som krigslagstiftningskommittén tänkt sig, hade det icke befunnits lämpligt att nämnda åliggande skulle tillhöra vare sig krigsdomaren eller auditören. I stället framhöll kommittén såsom sin åsikt, att såväl skyldigheten att biträda vederbörande befälhavare vid handläggningen av förekommande disciplinmål som åliggandet att tillhandagå befälhavaren eller regementsförvaltningen med råd och upplysningar i ärenden av juridiskt-administrativ natur lämpligen skulle kunna anförtros åt de föreslagna krigsfiskalerna.

Det av krigslagstiftningskommittén sålunda framställda förslaget vann emellertid icke odelat bifall. Vid det slutliga reglerandet av arbetsförhållandena inom krigsrätterna ansågs det vara lämpligast att icke ålägga krigsfiskalerna skyldighet att biträda vederbörande befälhavare vare sig vid behandlingen av förekommande disciplinmål eller vid avgörandet av övriga juridiska spörsmål. I stället lades samtliga dessa åligganden å auditörerna.

I 7 kap. av gällande lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes finnas upptagna bestämmelser om allmän åklagare vid krigsrätt. Enligt dessa skall vid varje regementskrigsrätt, stationskrigsrätt och särskild krigsrätt finnas anställd en krigsfiskal såsom åklagare. Äro två eller flera avdelningar, vid vilka krigsrätter äro inrättade, förlagda å samma ort eller nära intill varandra belägna orter, må, där så finnes lämpligt, samma krigsfiskal anställas vid alla dessa krigsrätter eller några av dem. Till krigsfiskal, som skall förordnas av Kungl. Maj:t, må ej förordnas annan än den, som antingen fullgjort vad författningarna föreskriva såsom villkor för att nyttjas i domareämbeten eller ock tjänstgör eller förut tjänstgjort såsom åklagare vid allmän underrätt och vid avlagt prov visat sig äga erforderlig kännedom om militära lagar och författningar.

De nu vid regements- och stationskrigsrätterna tjänstgörande krigsfiskalerna, vilka i regel dessutom uppehålla befattningar såsom åklagare vid allmänna domstolar, äro av Kungl. Maj:t förordnade att tillsvidare upprätthålla krigsfiskalstjänsterna. Enligt den nu gällande indelningen uppgår antalet krigsfiskaler till 32. Av dessa äro 15 anställda vid allenast *ett* truppförbands krigsrätt, 10 äro tjänstgöringsskyldiga vid två, 5 vid tre, 1 vid fem och 1 vid åtta truppförbands krigsrätter.

Med den ändrade lydelse, som 33 § i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes erhållit genom lag den 14 juni 1918, förefinnes numera möjlighet att, där så anses erforderligt, förordna vice krigsfiskal att, då krigsfiskal vid regements- eller stationskrigsrätt är förhindrad att tjänstgöra, inträda i hans ställe.

Krigsdomarnas nuvarande

Till krigsdomarna utgå årsarvoden, vilka fastställas av Kungl. Maj:t. Det lägsta arvodesbelopp, som för närvarande utgår, är 500 kronor, vilket belopp är

avlöningsförhållanden. fastställt för de vid regementskrigsrätterna vid Kronobergs, Värmlands och Södermanlands regementen tjänstgörande krigsdomarna. Dessa hava nämligen endast tjänstgöringsskyldighet vid *ett* truppförband. Samtliga övriga krigsdomare — med undantag av krigsdomaren vid flottans stationskrigsrätt i Stockholm, vilken med hänsyn till det stora antal mål, som förekommer vid denna krigsrätt, åtnjuter ett arvode av 2,000 kronor — hava tjänstgöringsskyldighet vid två eller flera truppförband. Ett arvode av 800 kronor utgick ursprungligen till de krigsdomare, vilka hade att tjänstgöra vid två *på samma ort* förlagda avdelningar av krigsmakten. Ett något högre arvode, 1,000 kronor eller 1,200 kronor, hade fastställts för de krigsdomare, vilka antingen hade tjänstgöring vid mer än två truppförband eller ock voro underkastade skyldighet att deltaga i krigsrättssammanträden på flera olika platser. Enligt den för år 1916 gällande avlöningsstaten voro slutligen vissa högre arvoden fastställda för de i Stockholm, Karlskrona och Vaxholm tjänstgörande krigsdomarna. Arbetsbördan för de vid krigsrätterna i dessa garnisonsstäder tjänstgörande civila ledamöterna kunde nämligen väntas bliva så betungande, att ett något högre arvode måste fastställas, för att fullt kompetenta och erfarna personer skulle kunna vara villiga att bestrida krigsdomarbefattningarna.

Sammanlagda beloppet av de arvoden, som under år 1916 utbetalades till de vid regements- och stationskrigsrätterna tjänstgörande krigsdomarna, uppgick till 28,200 kronor.

Från och med den 1 juli 1917 har till vissa krigsdomare utgått ett i någon mån förhöjt arvode. Redan under det första året, den nya krigsdomstolsorganisationen var i verksamhet, visade det sig nämligen, att de för krigsdomarna fastställda arvodena voro alltför lågt tilltagna. Antalet vid krigsrätterna handlagda mål häntydde på, att en så avsevärd stegring inträtt på vissa håll, att en omedelbar reglering av de utgående arvodesbeloppen var nödvändig för att disproportionen mellan arbete och avlöning icke skulle bliva alltför framträdande. För att avhjälpa de mest i ögonen fallande missförhållandena verkställdes en ringa höjning av de arvoden, som fastställts att utgå till krigsdomarna vid de i Vaxholm, Uppsala, Kristianstad, Uddevalla, Sollefteå, Östersund, Umeå och Boden förlagda truppförbanden. Den sammanlagda ökningen i krigsdomararvodena uppgick dock allenast till 2,100 kronor. Det belopp, som enligt nu gällande stat är anslaget till krigsdomarnas arvoden, uppgår sålunda till 30,300 kronor.

Krigsdomarnas åliggande. Krigsdomarens huvudsakliga uppgift är att tjänstgöra såsom ordförande i de krigsrätter, vid vilka han erhållit anställning. Då krigsrätten endast har att verkställa undersökning i något mål eller ärende utan att talan om ansvar föres, är krigsdomaren dock icke skyldig att deltaga i krigsrättens sammanträde. När krigsdomaren i sådana fall ej är tillstädes, tillkommer det auditören att föra ordet i rätten. För övrigt har krigsdomaren enligt den av Kungl. Maj:t utfärdade instruktionen att i samråd med vederbörande befälhavare bestämma tid och plats för krigsrättssammanträdena ävensom att enligt fastställt formulär föra anteckningar angående de framställningar om hållande av krigsrätt, som inkommit, samt i anledning därav vidtagna åtgärder.

Krigsdomarens arbetsbörda är dock ingalunda begränsad till deltagande i själva rättsförhandlingarna. I första hand torde böra erinras om, att krigsdomaren är närmast ansvarig för målens handläggning vid krigsrätten och i följd härav

måste på förhand sätta sig in i samtliga de till krigsrätten hänskjutna mål ävensom i vissa fall samråda med krigsfiskalen och de militära myndigheterna om målens förberedande för rättsförhandling. I mera vidlyftiga mål är krigsdomaren mången gång nödsakad nedlägga särskilt arbete för att kunna sörja för handläggningens fullständighet. Då krigsrätten skall fatta beslut i till dess prövning överlämnat mål, åligger det vidare krigsdomaren att i korthet framställa vad i saken förekommit samt de lagrum och författningar, som äro i varje fall tillämpliga. Mången gång är krigsdomaren nödsakad att före krigsrättens sammanträde förbereda sig till den föredragning, som sålunda ålagts honom.

I detta sammanhang bör jämväl beaktas den tidsförlust, som varje krigsdomare måste räkna med att en inställelse vid ett utsatt krigsrättssammanträde åsamkar honom. Även om krigsdomaren för en dylik inställelse icke är nödsakad att företaga en mer eller mindre tidsödande resa, måste han städse infinna sig å den plats, varest vederbörande truppförband har sina lokaler. I de flesta fall äro truppförbanden förlagda på ett icke oväsentligt avstånd från krigsdomarens boningsplats. Den tid, som åtgår att förflytta sig till och från den plats, där krigsrätten håller sitt sammanträde, måste till en viss grad tagas i betraktande vid ett bedömande av den arbetsbörda, som vilar å en krigsdomare.

Vid tjänstgöring utanför boningsorten är krigsdomare berättigad uppbära resekostnads- och traktamentsersättning. Vid fastställandet av de arvoden, som utgå till de krigsdomare, vilka i och för sin tjänst äro nödsakade företaga resor, har visserligen i någon mån hänsyn tagits till den tidsspillan och det besvär, som dylika resor förorsaka. Att de härför bestämda beloppen dock äro alltför snävt tillmätta torde icke kunna bestridas, i all synnerhet som den krigsdomarna tillerkända traktamentsersättningen icke kan anses täcka deras direkta utgifter. I detta sammanhang torde jämväl böra erinras om de abnorma förhållanden, som för närvarande äro rådande vid landets järnvägar och övriga kommunikationsförbindelser. I många fall hava krigsrätternas civila ledamöter endast att tillgå en eller ett par tågförbindelser dagligen, vilket givetvis måste förorsaka tidsspillan och kostnader i högre grad än eljest.

Auditörernas nuvarande avlöningsförhållanden.

Till de vid varje regemente eller därmed likställt truppförband anställda auditörerna utgingo enligt de före den 1 januari 1916 gällande bestämmelserna årligen fasta arvoden med 800 kronor till var och en. Därjämte funnos vissa högre arvoden fastställda för de i Boden och å Karlsborg tjänstgörande auditörerna eller respektive 2,400 och 1,200 kronor. Åt den vid kustartilleriet anställde auditören utgick ett arvode av 800 kronor. Vidare funnos å marinintendenturkårens stat upptagna avlöningar för de två vid flottans stationer anställda auditörerna. Av dessa uppbar, såsom redan förut omförmälts, den vid Karlskrona station tjänstgörande en lön av 4,000 kronor, därav 1,000 kronor utgjorde tjänstgöringspenningar, samt den vid Stockholms station tjänstgörande, vilken var tillsatt medelst förordnande, ett arvode av 2,500 kronor, därav 700 kronor beräknades utgöra tjänstgöringspenningar. Summan av de arvodes- och lönebelopp, som enligt då fastställda stater utgingo till auditörerna, uppgick till 47,700 kronor.

Under det att auditörernas verksamhet före den nya krigsdomstolsorganisationens genomförande i huvudsak gick ut på att tjänstgöra som ledamöter i krigs-

rätten samt i övrigt i mån av behov biträda vederbörande befälhavare vid de tillfällen, då denne önskade erhålla råd och upplysningar i juridiska spörsmål, hava de nu tjänstgörande auditörerna fått sig ålagd en väsentligt ökad tjänstgöringsskyldighet. Någon mera avsevärd höjning i de arvodesbelopp, som fastställdes för de nya auditörstjänsterna, ägde det oaktat icke rum. Summan av de avlöningar, vilka enligt den för år 1916 fastställda staten utbetalades till de vid regements- och stationskrigsrätterna förordnade auditörerna, uppgick till 56,100 kronor. Till tre å övergångsstat kvarstående auditörer — vilka numera avlidit eller avgått från tjänsten — utgingo samma år avlöningar till ett sammanlagt belopp av 4,000 kronor. Då härjämte den vid flottans station i Karlskrona tjänstgörande, å övergångsstat kvarstående auditören uppbar en avlöning av 4,000 kronor, utgjorde sammanlagda summan av de avlöningsbelopp, som under år 1916 voro anslagna till auditörerna, 64,100 kronor eller således blott 16,400 kronor mera än som under närmast föregående år utgått till nämnda befattningshavare. Med skäl torde kunna påstås, att de före den 1 januari 1916 till auditörerna utgående arvodena voro så lågt tilltagna, att de i allmänhet icke lockade några mera dugande jurister att under längre tidsperioder kvarstå i tjänstgöring. Och det lärer vara obestridligt, att de enligt 1916 års stat för auditörerna fastställda avlöningarna blevo i förhållande till det vederbörande befattningshavare åliggande arbetet än mer snävt tillmätta.

För det fall att auditör endast hade att tjänstgöra vid *ett* truppförband av ett vanligt infanteriregementes storlek, fastställdes en avlöning av 1,200 kronor. För vissa kårer och regementen, varest tjänstgöringen på grund av förbandens ringa storlek ansågs bliva mindre betungande, bestämdes väsentligt lägre avlöningsbelopp. Sålunda tillerkändes såväl den vid Västmanlands trängkår som Skånska trängkåren anställde auditören allenast 600 kronor, under det att avlöningen för auditören vid Älvsborgs kustartillerikår fastställdes till 700 kronor. Auditörerna vid Kronprinsens husarregemente, Göta artilleriregemente och Norrlands dragonregemente erhöllo vardera 1,000 kronor. Auditören vid Skånska dragonregementet erhöll i följd av detta regementes storlek ett avlöningsbelopp av 1,200 kronor. I övriga fall lämpades den till auditörerna utgående avlöningen efter antalet truppförband, vid vilka de hade att tjänstgöra, varjämte i viss utsträckning hänsyn togs till den skyldighet, som ålades åtskilliga auditörer att tjänstgöra vid avdelningar av krigsmakten, som voro förlagda utom den ort, där auditören hade sin boningsort. För de auditörer, vilkas tjänstgöring skulle omfatta de i Eksjö (Kalmar regemente och Smålands husarregemente), Visby (Gottlands infanteriregemente och Gottlands artillerikår), Kristianstad (Norra skånska infanteriregementet och Vendes artilleriregemente), Örebro (Livregementets grenadjärer och Svea trängkår) samt Sollefteå (Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår) förlagda truppförbanden, fastställdes en avlöning av 1,600 kronor. Till de auditörer, vilkas tjänstgöring skulle omfatta de å Karlsborg (Boden—Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg och Göta ingenjörkår utom fästningsingenjörkompaniet) och i Östersund (Jämtlands fältjägarregemente och Norrlands artilleriregemente) förlagda truppförbanden bestämdes avlöningen till 1,800 kronor. Till auditören vid Positionsartilleriregementet, Svea ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet) och Fälttelegrafkåren, till auditören vid Upplands infanteriregemente och Upplands artilleriregemente samt till auditören vid Karlskrona grenadjärregemente, Karlskrona kust-

artilleriregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani fastställdes en avlöning av 2,000 kronor. Vidare bestämdes, att till auditören vid Första och Andra livgrenadjärregementena samt Östgöta trängkår ävensom till auditören vid Skaraborgs regemente, Livregementets husarer och Göta trängkår skulle utgå en avlöning av 2,300 kronor. För auditören vid Livgardet till häst, Livregementets dragoner och Svea artilleriregemente bestämdes en avlöning av 2,400 kronor samt för auditören vid de i Boden förlagda truppförbanden (Norrbottens regemente, Boden—Karlsborgs artilleriregemente [utom dess detachement å Karlsborg] och Bodens ingenjörkår) en avlöning av 2,600 kronor. Slutligen fastställdes avlöningen för den vid flottans stationskrigsrätt i Stockholm tjänstgörande auditören till 4,000 kronor.

Samtliga avlöningar till auditörerna hava utgått till tre femtedelar såsom lön och till två femtedelar såsom tjänstgöringspenningar.

Att de för auditörerna sålunda bestämda avlöningarna skulle visa sig icke ens tillnärmelsevis motsvara det arbete, som det ålåg auditörerna att fullgöra, framstod klart, så snart den nya organisationen någon tid varit i verksamhet. I hög grad otillfredsställande visade det sig även vara, att för auditörerna icke fastställts expensbidrag till bestridande av samtliga de utgifter, vilka voro förenade med den auditörerna åliggande omfattande expeditionsskyldigheten, utan att dessa utlägg måste av auditörerna gäldas från deras knappa avlöningar.

Redan efter ett års erfarenhet befanns det nödvändigt att på vissa håll vidtaga höjningar i de fastställda avlöningsbeloppen. Vissa auditörsbefattningar, vilka av särskilda orsaker visat sig vara mera betungande än andra och vilka kunde förväntas jämväl för framtiden medföra ett väsentligt ökat arbete för innehavarna än som ursprungligen beräknats, tillerkändes mindre förhöjningar i de utgående avlöningsbeloppen. Särskilt för auditörerna vid de i Norrland förlagda truppförbanden visade sig en ökning härutinnan nödvändig. Från och med den 1 juli 1917 tillerkändes sålunda auditören vid Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår ökad avlöning med 400 kronor, auditören vid de i Östersund förlagda truppförbanden med 200 kronor, auditören vid Norrlands dragonregemente med 400 kronor och auditören vid de i Boden förlagda truppförbanden med 600 kronor. Vidare förbättrades avlöningarna för de vid Vaxholms kustartilleriregemente och Vaxholms grenadjärregemente tjänstgörande auditörerna med respektive 600 och 200 kronor, för de i Visby och i Kristianstad tjänstgörande auditörerna med vardera 200 kronor, för den i Uppsala tjänstgörande auditören med 300 kronor samt för den vid regementskrigsrätterna i Karlskrona anställde auditören med likaledes 300 kronor. Slutligen tillerkändes auditören vid Livgardet till häst, Livregementets dragoner och Svea artilleriregemente ett tillskott av 300 kronor samt auditören vid Bohusläns regemente en ökning med 600 kronor.

Till tolv auditörer har sålunda från och med den 1 juli 1917 utgått en i någon mån förhöjd avlöning. Sammanlagda beloppet av denna ökning uppgår årligen till 4,300 kronor, i följd varav, sedan numera samtliga de å övergångsstat uppförda auditörerna — med undantag av auditören vid flottans station i Karlskrona — avlidit eller avgått från sina tjänster samt det å extra stat uppförda anslaget till avlöning åt den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna ökats i samma grad som det ordinarie anslaget till avlönande av nämnda

å övergångsstat uppförda auditörer minskats, den summa, som för år 1918 utbetalas i avlöning till auditörerna vid regements- och stationskrigsrätterna, utgör 64,400 kronor.

För år 1919 skall till auditörerna utgå samma avlöningsbelopp som för år 1918, dock att den vid truppförbanden i Boden tjänstgörande auditören tillerkänts en förhöjd avlöning med ej mindre än 2,800 kronor. Innehavaren av nämnda befattning har nämligen förpliktats att vara bosatt i Boden; och för att erhålla en kompetent person, visade det sig nödvändigt höja avlöningen för denna befattningshavare väsentligt över de normer, som eljest varit bestämmande vid auditörsavlöningarnas fastställande.

Auditörernas åliggande.

I allmänhet äro auditörerna förordnade att tjänstgöra allenast vid en krigsrätt. För det fall att två eller flera truppförband äro förlagda å samma ort eller å nära intill varandra belägna orter, har det dock, såsom av det föregående framgått, ansetts lämpligt att för vissa fall låta samma person uppehålla auditörstjänsterna vid flera förbands krigsrätter. De auditörerna åliggande skyldigheterna att vara juridiska biträden åt vederbörande befälhavare samt att framförallt tillhandagå dem vid disciplinmålens handläggning och avgörande, nödvändiggör, att auditörerna städse skola vara lätt tillgängliga och på kallelse vara beredda att inställa sig hos vederbörande chefer.

Auditörens förnämsta uppgift är att tjänstgöra som ledamot i krigsrätt, där han, såsom ovan sagts, i vissa fall, då krigsdomaren icke behöver vara tillstädes, även har att fungera som ordförande. Auditören är vidare skyldig att föra krigsrättens protokoll, uppsätta och expediera de fattade besluten samt i allmänhet utföra samtliga de expeditionsgöromål, som skola fullgöras vid krigsrätten, såsom uppsättandet av uppgifter till straffregistret och rättsstatistiken, utfärdandet av stämningar å vittnen samt expedierandet av intyg angående ersättningar till vittnen m. m. dylikt. Därjämte åligger det auditören att tillhandagå befälhavaren, förutom vid disciplinmålens handläggning och vid behandling av frågor om straffs sammanläggning och förvandling samt verkställighet av straff, även vid de övriga tillfällen, då tillgång till juridisk insikt kan vara behövlig och annan person icke är skyldig att biträda befälhavaren, samt att å kronans vägnar utföra de rättegångar, som förekomma vid den avdelning av krigsmakten, vid vars krigsrätt han är anställd.

Auditörernas arbetsbörda är, såsom av det anförda torde framgå, ganska omfattande. Uppsättandet av de mången gång vidlyftiga krigsrättsprotokollen giver auditören ofta trägen sysselsättning för en längre tid. Härtill kommer att den honom åliggande expeditionsskyldigheten i regel är av brådskande natur. Vad disciplinmålen angår äro dessa i allmänhet av mera enkel beskaffenhet, men då de enligt vad statistiken utvisar uppgå till avsevärda antal, kräver deras handläggning en icke oväsentlig tid. Även förtjänar påpekas den bundenhet till tid och plats, som är utmärkande för varje auditörstjänst. Vid så gott som varje tid på dagen skall auditören kunna stå till förfogande antingen för deltagande i ett krigsrättssammanträde eller för behandling av ett brådskande disciplinmål eller för andra förfrågningar. I synnerhet de auditörer, vilka vunnit anställning vid två eller flera truppförband, hava vissa delar av året en så omfattande tjänstgöringsskyldighet, att auditörsbefattningen i synnerligen stor utsträckning tager deras tid och verksamhet i anspråk.

Den auditörerna åliggande skyldigheten att biträda vederbörande befälhavare vid behandling av förvaltningsfrågor, leveranstvister m. m. kan givetvis bereda auditören betydligt arbete. Enligt vad erfarenheten visat har detta vid vissa truppförband även varit fallet.

Vad krigsrättssammanträdena angår är det enligt 14 § i lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes krigsdomaren, som efter samråd med vederbörande befälhavare bestämmer tid och plats för desamma. Även om krigsdomaren alltid i den mån så ske kan vid utsättandet av krigsrättssammanträdena tager hänsyn till auditörens tjänstgöringsförhållanden och i övrigt uttalade önskemål, torde det icke kunna helt och hållet undgås, att någon gång dylika sammanträden utsättas på för auditören olämpliga tider. En bestämmelse om att auditörens yttrande skall inhämtas före utsättandet av ett krigsrättssammanträde synes dock icke kunna införas i instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler utan att samtidigt en ändring i förenämnda lagrum kommer till stånd. Något dylikt hava de sakkunniga emellertid icke ansett sig böra ifrågasätta.

I avlöningsstaten för auditörerna har fastställts den ort, varest varje auditör skall hava sin bostad. För vissa auditörstjänster hava bestämts alternativt två boningsorter. Vid tjänsteförrättning utom den eller de sålunda angivna orterna äger auditör uppbära resekostnads- och traktamentersättning i enlighet med resereglementets bestämmelser. Auditör, som enligt avlöningsstaten alternativt kan hava sin bostad å endera av två orter, är sålunda icke berättigad till resekostnads- och traktamentersättning annat än vid förrättningar, som hållas utanför de sålunda angivna orterna, såframt icke Kungl. Maj:t i visst fall medgivit sådan ersättning. Har auditör erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att vara bosatt å annan än i staten angiven ort, skall i fråga om auditörens rätt till ersättning i förenämnda hänseende gälla de bestämmelser, som Kungl. Maj:t i varje fall meddelar. Av vissa auditörer hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar om rätt att åtnjuta i främsta rummet resekostnadsersättning och i andra rummet traktamentsersättning vid vissa tillfällen, då de icke äro berättigade till dylik gottgörelse, hava dock i allmänhet icke eller åtminstone endast i begränsad utsträckning bifallits.

Slutligen torde böra framhållas en omständighet, som under de år, den nya krigsdomstolsorganisationen hittills varit i verksamhet, decimerat auditörernas löner. Såsom förut omförmälts är det auditörerna ålagt att ombesörja all expedition vid krigsrätterna och följer härmed för dem skyldighet att själva bekosta alla utlägg, som äro därför erforderliga, såsom för inköp av papper och annan skrivmaterial, utskrivning av expeditioner m. m. dylikt. I åtskilliga fall torde för bestridande av dessa utgifter åtgå en ej ringa del av den auditörerna tillkommande avlöningen. För de hittills förflutna åren har någon ersättning för dylika utlägg icke tillerkänts auditörerna, men har av innevarande års riksdag anvisats medel till beredande av gottgörelse för de mest betungande expeditionskostnaderna.

Krigsfiskalernas nuvarande avlöningsförhållanden.

Till krigsfiskalerna utgick enligt den för år 1916 av Kungl. Maj:t fastställda avlöningsstaten arvoden till växlande belopp. För krigsfiskaler, som voro tjänstgöringsskyldiga vid allenast *en* avdelning av krigsmakten, bestämdes i allmänhet ett årligt arvode av 300 kronor. Ett lägre arvode eller 200 kronor utgick till de krigsfiskaler, som voro anställda vid de i Hässleholm och Sala förlagda träng-

kårerna, samt till krigsfiskalen vid Skånska husarregementets avdelning i Hälsingborg. Så snart krigsfiskalens tjänstgöring omfattade två regementen eller därmed likställda truppförband, utgick ett arvode av 450 kronor. De krigsfiskaler, vilka erhållit förordnande vid tre krigsrätter, tillerkändes ett arvode av 500 kronor. Högre arvodesbelopp fastställdes dels för den vid arméns truppförband i Stockholm tjänstgörande krigsfiskalen, vilken hade att bestrida åklagartjänsten vid ej mindre än åtta krigsrätter (3,000 kronor), dels för de två vid flottans stationskrigsrätter anställda krigsfiskalerna (1,500 kronor till vardera), dels ock för krigsfiskalen vid de i Boden förlagda truppförbandens krigsrätter (600 kronor).

Summan av de arvodesbelopp, vilka under år 1916 utbetalades till krigsfiskalerna vid regements- och stationskrigsrätterna, uppgick till 18,050 kronor.

Jämväl i fråga om krigsfiskalerna visade det sig redan efter det den nya krigsdomstolsorganisationen varit i verksamhet mindre än ett år, att de ursprungligen utmätta arvodena voro alltför knappt tilltagna. En mera allmän höjning av avlöningsbeloppen än vad som skedde beträffande krigsdomare och auditörer blev erforderlig i fråga om krigsfiskalerna, för att de personer, vilka från och med 1916 års ingång mottagit förordnanden, skulle vara villiga kvarstå vid krigsfiskalsbefattningarna. Sedan riksdagen anvisat nödiga medel för ett tillmötesgående av de framställda kraven om höjning i krigsfiskalernas arvoden, tillerkändes så gott som samtliga dessa befattningshavare i någon mån högre arvoden att utgå från och med den 1 juli 1917. Till de krigsfiskaler, vilka förut erhållit 200 eller 300 kronor årligen, fastställdes nu arvoden å respektive 300 och 400 kronor. Arvodesbeloppen å 450 kronor höjdes till 500 eller 600 kronor samt beloppen å 600 kronor till 700 eller 800 kronor, allt beroende på omfattningen av det arbete, som visat sig vara förenat med respektive befattningshavares tjänst. Vidkommande de högre arvodena skedde icke någon ökning i annan mån, än att krigsfiskalen i Boden fick sitt arvode höjt till 1,500 kronor.

Sammanlagda ökningen av de till krigsfiskalerna utgående avlöningsbeloppen uppgick till 5,150 kronor. Enligt den för år 1918 fastställda avlöningsstaten utgör sålunda summan av de till krigsfiskalerna utgående arvodena 23,200 kronor.

Krigsfiskalernas åliggande.

Krigsfiskalernas förnämsta åliggande är att föra åklagartalan i de mål, som överlämnats till krigsrätt. Sedan handlingarna i ett till krigsrätt hänskjutet mål överlämnats till krigsfiskalen, åligger det denne att före rättens sammanträde verkställa den ytterligare utredning, som kan vara erforderlig. Därjämte har krigsfiskalen i de s. k. undersökningsmålen att bevaka kronans rätt och föra dess talan, såvida icke annan person enligt särskilda bestämmelser är skyldig fullgöra detta åliggande. Krigsfiskalen är vidare skyldig att till krigsrättssammanträdena inkalla de parter, som där skola inställa sig, utfärda kallelser å vittnen samt införskaffa prästbetyg och utdrag av allmänna straffregistret rörande de personer, vilka vid domstolen ställas under tilltal.

Enär krigsfiskalerna icke hava att taga befattning med andra mål än de, som handläggas vid krigsrätterna, kan givetvis i avsevärd grad material erhållas för bedömandet av en krigsfiskals arbetsbörda genom en uppgift om antalet krigsrättssammanträden och därvid årligen handlagda mål. Krigsfiskalernas verksamhet är dock icke inskränkt allenast till tiden för krigsrättssammanträdena. Även om den

expeditionsskyldighet, som åligger en krigsfiskal, icke i någon mån är jämförbar med auditörernas åligganden i detta avseende, kan det icke bortses från, att å krigsfiskalerna vila vissa expeditionsgöromål. Infordrandet av prästbetyg och straffregisterutdrag, inkallandet av parter och vittnen samt företagandet av i vissa fall omfattande polisundersökningar kan ofta giva en krigsfiskal ett betydande arbete.

Endast vid tjänsteförrättning å annan ort än den, där regements- eller stations-krigsrätt, vid vilken krigsfiskal är anställd, i allmänhet sammanträder, äger krigsfiskal uppbära resekostnads- och traktamentsersättning i enlighet med bestämmelserna i resereglementet. I regel utgår sålunda dylik gottgörelse icke till de vid nämnda krigsrätter tjänstgörande åklagarna.

Till vice krigsdomare, vice auditörer och vice krigsfiskaler utgå för närvarande icke några fasta arvoden. I allmänhet äro de berättigade att, då ordinarie befattningshavare icke uppehåller tjänsten, uppbära hela eller viss del av den avlöning, som utgår under den tid, de bestrida tjänstgöringen. Vid ledighet allenast från visst krigsrättssammanträde skall krigsdomare av sin avlöning till ställföreträdaren avstå femton kronor, auditör tjugufem kronor och krigsfiskal fem kronor. Av allmänna medel äger vikarien därjämte att vid dylik tjänstgöring uppbära visst tillskott nämligen vice krigsdomare tio kronor, vice auditör femton kronor och vice krigsfiskal fem kronor.

Omfattningen av arbetet vid krigsrätterna.

Vid fastställandet av 1916 års avlöningsstater för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler togs utan tvivel hänsyn till antalet av de mål, som enligt tillgängliga statistiska uppgifter förekommit till handläggning vid de krigsrätter, som förut funnits vid de olika truppförbanden. Sålunda hade till ledning för bedömandet av krigsrätternas arbetsbörda utredning verkställts för att utröna, huru många mål, som under femårsperioden 1909—1913 blivit handlagda inom var och en av de ifrågasatta krigsrättsjurisdiktionerna. Av nämnda utredning framgick, att antalet av de brottmål — undersökningar angående förkomna kronopersedlar och dylikt oberäknade — som under vartdera av nämnda år i medeltal handlagts inom varje krigsdomarjurisdiktion endast i 7 av de då föreslagna 22 jurisdiktionerna överstigit 30. Inom de övriga jurisdiktionerna hade målens antal i 7 fall överstigit 20 men ej 30 och i 8 fall icke ens uppgått till 20. Vid de i Växjö och Karlstad förlagda regementena hade antalet handlagda mål på vartdera stället till och med understigit 10.

Vid arvodenas första fastställande torde ingalunda hava lämnats ur sikte, att målens antal vid krigsrätterna efter all sannolikhet skulle komma att väsentligt ökas, i främsta rummet på grund av den förlängda övningstiden för de värnpliktiga. Jämväl beaktades, att de statistiska uppgifterna icke med full säkerhet utvisade omfattningen av det arbete, som kunde komma att vila å ledamöterna i de nya krigsrätterna. Framförallt åstadkom den i strafflagen för krigsmakten intagna nya bestämmelsen, att sträng arrest icke i allmänhet fick åläggas av befälhavare utan endast av krigsdomstol, att en viss osäkerhet måste bliva rådande beträffande frågan, i huru hög grad ökning kunde väntas i krigsrätternas arbetsbörda.

De antaganden, som på förhand uttalades därom, att krigsdomstolarna och särskilt deras civila personals arbetsbörda skulle komma att efter den nya krigslagstiftningens och den nya härordningens genomförande avsevärt ökas, visade sig vara

fullt berättigade. De hittills förflutna årens erfarenhet har ådagalagt, att arbetet vid krigsrätterna i de flesta fall stegrats rent häpnadsväckande. För att ådagalägga i huru stor utsträckning ökning inträtt i krigsrätternas arbetsbörda under åren 1916 och 1917 samt förra delen av år 1918 hava de sakkunniga låtit i särskilda tabeller (Bil. A—F [1]) sammanföra de genom justitiedepartementets försorg från vederbörande krigsdomare och auditörer infordrade uppgifterna, omfattande berörda tidrymd om två och ett halvt år, angående antalet avgjorda krigsrättsmål och disciplinmål samt angående antalet krigsrättssammanträden vid de olika regements- och stationskrigsrätterna. Till jämförelse hava i de statistiska tabellerna även införts medeltalen av brottmål, som avgjorts av motsvarande krigsrätter under den femårsperiod, 1909—1913, från vilken vid avlöningsfrågans behandling år 1915 hämtats ledning för bedömandet av arbetsbördan före den nya organisationens genomförande.

Redan en flyktig blick på tabellerna (Bil. A, B och C[1] utvisar, att en väsentlig ökning i målens antal inträtt. Under det att brottmålens antal vid samtliga regements- och stationskrigsrätter i riket under åren 1909—1913 utvisade ett medeltal av 973 mål för varje år, uppgår antalet av de vid dessa domstolar slutligen avgjorda brottmålen år 1916 till 3,206, år 1917 till 3,201 och under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918 till 1,864. Vid sammanräkning av siffrorna för åren 1916 och 1917 samt förra hälften av år 1918 hava icke medtagits sådana mål, för vilkas handläggning utgått särskild ersättning. Av vissa specialtabeller (Bil. D, E och F) framgår, i vilken utsträckning dylika mål under år 1917 och förra delen av år 1918 handlagts vid de olika regements- och stationskrigsrätterna.

I flertalet fall utvisa siffrorna, att brottmålens antal mångdubblats. Som några uppgifter, omfattande åren 1914 och 1915, eller de båda åren närmast före den nya krigslagstiftningens ikraftträdande, icke stått till de sakkunnigas förfogande, hava de för dessa år förekommande siffrorna icke kunnat medtagas i tabellerna. Uppgifterna för dessa år äro icke jämförbara med uppgifterna för de föregående eller efterföljande åren. I samband med världskrigets utbrott i augusti 1914 skedde nämligen i stor utsträckning inkallelse till krigstjänstgöring av värnpliktiga. Under senare delen av år 1914 och hela år 1915 voro ständigt vissa äldre årsklasser värnpliktiga i tjänstgöring och detta ökade givetvis i viss mån arbetet vid de dåvarande krigsrätterna. Som vissa delar av rikets krigsmakt under nämnda tid voro mobiliserade, trädde jämväl andra krigsrätter i verksamhet. Till följd av nu nämnda förhållanden kunna några jämförelser ifråga om arbetets omfattning vid å ena sidan de under åren 1914 och 1915 fungerande ordinarie krigsrätterna och å andra sidan de krigsrätter, vilka alltsedan den 1 januari 1916 varit i verksamhet, icke utan största svårighet anställas.

Även under åren 1916 och 1917 samt förra delen av år 1918 hava inkallelser till tjänstgöring för rikets försvar fortgått i viss utsträckning, i följd varav ett större antal värnpliktiga städse varit i tjänstgöring vid de flesta truppförband, än under fredstid skulle hava varit fallet. I vad mån dessa inkallelser till tjänstgöring jämlikt bestämmelserna i 28 § värnpliktslagen inverkat på krigsrätternas arbetsbörda under år 1917 samt förra delen av år 1918 framgår av förenämnda, såsom bilagor (D, E och F) härvid fogade tabeller, vilka utvisa, huru de vid krigsrätterna avgjorda målen fördela sig på de olika grupperna krigsmän.

[1] Bil. A, B och C motsvara bil. IV, V och VI till statsrådsprotokollet med undantag av sista kolumnen i varje tabell.

Ehuru nu rådande abnorma tidsförhållanden medfört en ökning av arbetet vid krigsrätterna, hava dock, enligt vad av tabellerna framgår, de inkallelser till krigstjänstgöring, som förekommit, och den ökning av manskapsstyrkan, som härav blivit en följd vid de flesta truppförband, i allenast ringa omfattning varit av betydelse i fråga om det ökade arbetet vid krigsdomstolarna. Åtskilliga andra orsaker, vilka utan tvivel äro av mera konstant natur, hava härvid spelat den största och avgörande rollen. Såväl den genom 1914 års härordning fastställda längre övningstiden för de värnpliktiga som den omständigheten att bestraffandet av åtskilliga militära brott och förseelser enligt den nya krigslagstiftningen i regel måste hänskjutas till krigsrätts avgörande, torde utgöra huvudanledningarna till den kraftiga ökningen av brottmålens antal. Att disciplinstraff av sträng arrest i allmänhet icke får åläggas annat än av krigsrätt, bidrager även i någon mån till det stegrade antalet brottmål. Härjämte bör beaktas, att flera truppförband under de senaste åren tagit i anspråk nybyggda kasernlokaler i eller invid städerna, varmed i allmänhet följer en ökning av antalet begångna förseelser. Slutligen kan i detta sammanhang icke bortses från, att bristen på dugligt underbefäl samt en i många fall dålig rekrytering av det fast anställda manskapet medfört, att antalet krigsrättsmål stegrats.

Den starka ökning av antalet brottmål, som under de senaste åren kunnat påvisas vid de allmänna domstolarna, har även gjort sig gällande vid krigsrätterna. Särskilt tillgrepps- och förskingringsbrotten hava på grund av tidsförhållandena tilltagit i avsevärd omfattning. Såsom förhållandena för närvarande gestalta sig, torde det enligt de sakkunnigas mening icke finnas anledning antaga, att antalet av till krigsrätternas avgörande hänskjutna mål skall komma att väsentligt minskas.

Redan under år 1916, innan den nya krigsdomstolsorganisationen varit i verksamhet ett år, gjordes hos Kungl. Maj:t framställningar om att åtgärder måtte vidtagas för att bereda den vid krigsrätterna tjänstgörande civila personalen förbättrade avlöningsförmåner. Den omfattande ökningen i krigsrätternas arbetsbörda hade redan då till fullo kunnat konstateras. I en i oktober 1916 dagtecknad skrivelse framhöll sålunda styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer, att Kungl. Maj:t i sin proposition till 1914 års senare riksdag rörande krigsdomstolarnas organisation uttalat, att de då föreslagna avlöningarna, särskilt beträffande auditörerna, väl måste anses låga, men att grundad förhoppning dock förelåge att kunna för befattningarna i fråga förvärva kvalificerade personer. I sin skrivelse anförde styrelsen för föreningen vidare bland annat följande: Genom riksdagens beslut hade de såsom låga betecknade avlöningarna för åtminstone auditörerna blivit ytterligare reducerade. Det missförhållande mellan avlöning och arbetsprestation, som således från början förelegat, hade genom förhållanden, som ursprungligen ej kunnat förutses, i högst väsentlig grad blivit skärpt. Då ett uppskov med avhjälpandet av de mest i ögonen fallande missförhållandena syntes äventyra Kungl. Maj:ts och riksdagens syftemål med ifrågavarande omorganisation, nämligen att för den föreliggande uppgiften ej endast förvärva utan även bibehålla kvalificerade personer, hade styrelsen ansett det oundgängligt att rikta Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å förevarande angelägenhet. — Under hänvisning till att först sedan en längre tids erfarenhet vunnits rörande omfattningen av arbetet vid krigsrätterna en mera genomgripande revision av avlöningsförmånerna och därmed sammanhängande spörs-

mål kunde ifrågakomma, hemställde styrelsen bland annat, att ett provisoriskt lönetillägg om i allmänhet 50 procent måtte utgå åt samtliga befattningshavare.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse, dagtecknad den 28 oktober 1916, påyrkade föreningen Sveriges krigsfiskaler, under åberopande av i viss mån enahanda grunder, att de till krigsfiskalerna utgående arvodesbeloppen måtte avsevärt ökas.

Att i anledning av de sålunda gjorda framställningarna från och med den 1 juli 1917 mindre höjningar verkställdes såväl i fråga om vissa krigsdomares och auditörers avlöningar som beträffande större delen av krigsfiskalernas arvoden har i det föregående redan berörts.

Även under år 1917 gjorde styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer i en den 12 november 1917 dagtecknad skrivelse hos Kungl. Maj:t framställning om bland annat förbättrade avlöningsförmåner åt viss personal vid regements- och stationskrigsrätterna.

Under hänvisning till att en ökning av vissa avlöningsbelopp skett redan från och med den 1 juli 1917 samt att det av riksdagen beviljade anslagets storlek lämnade möjlighet att, där så befunnes påkallat, medgiva särskilt betungade befattningshavare en mindre höjning av de utgående avlöningarna, framhölls i statsverkspropositionen till 1918 års riksdag, att anledning för det dåvarande icke förelåg att ifrågasätta en mera genomgripande ökning av den civila krigsrättspersonalens löneförmåner.

Då numera snart tre år förflutit, sedan den nya krigsdomstolsorganisationen trädde i verksamhet, kunna givetvis säkrare slutsatser dragas med avseende å den arbetsmängd, som mera konstant kan väntas komma att i medeltal per år vila å krigsdomstolarna och den där tjänstgörande civila personalen. Av statistiken framgår otvetydigt, att det arbete, som under åren 1916 och 1917 samt förra delen av år 1918 ålegat krigsdomstolarna, varit så omfattande, att det icke stått i rimlig proportion till den avlöning, som utgått till de olika befattningshavarna.

Då en minskning i arbetsmängden icke synes kunna väntas inträda, är det helt naturligt, att krav på förbättrad avlöning framställts av den civila krigsrättspersonalen. Det torde i detta sammanhang böra nämnas, att åtskilliga väl kvalificerade befattningshavare, under påpekande av den avsevärda disproportionen mellan arbete och avlöning, begärt och erhållit entledigande från sina tjänster. Av allt att döma är för närvarande faran överhängande, att ett väsentligt antal av de vid krigsrätterna tjänstgörande krigsdomarna, auditörerna och krigsfiskalerna icke komma att kvarstå i sina befattningar, om icke med det snaraste kraftiga åtgärder vidtagas för att de till dem utgående avlöningarna förbättras. Ett av huvudsyftena med omorganisationen av det militära rättegångsväsendet torde även, därest så icke sker, komma att fullständigt förfelas, enär möjligheten att, om ett mera allmänt avskedstagande skulle äga rum, förvärva kompetenta och fullt kvalificerade civila ledamöter i och åklagare vid krigsrätterna är utesluten. Redan nu möter det ofta stora svårigheter framförallt på vissa platser i landsorten att på ett tillfredsställande sätt ordna denna fråga, vilket särskilt visat sig påfallande vid behov av ställföreträdare för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler. Från det allmännas synpunkt måste det vidare framstå såsom ett ingalunda oväsentligt intresse, att de nu vid krigsrätterna förordnade civila befatt-

ningshavarna kvarstå i sina tjänster. Täta ombyten av befattningshavare skulle givetvis komma att ogynnsamt inverka på arbetsresultatet vid dessa domstolar.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anse de sakkunniga en genomgripande och snar löneförbättring för ifrågavarande befattningshavare vara oundgängligen av behovet påkallad.

Frågan om uppförande av de civila befattningshavarna vid krigsrätterna å ordinarie stat

Att redan nu ifrågasätta, att de civila befattningshavarna vid regements- och stationskrigsrätterna skola uppföras å ordinarie stat, hava de sakkunniga icke ansett tillrådligt. Visserligen kunna starka skäl framföras mot att domarebefattningar allenast tillsättas på förordnande. Det kan nämligen icke undgås, att härmed följer en viss osäkerhet i den civila krigsrättspersonalens ställning. Med den nuvarande ordningen äro dock vissa fördelar förenade. Sålunda kan, därest så skulle befinnas erforderligt, varje år av Kungl. Maj:t företagas vissa jämkningar i de olika avlöningsbeloppens fastställande. Den smidighet, som är utmärkande för det rådande systemet, bör dock enligt de sakkunnigas åsikt icke föranleda, att frågan om uppförandet av den civila krigsrättspersonalen å ordinarie stat uppskjutes på obestämd tid. Så snart förhållandena det medgiva, bör denna fråga upptagas till förnyad behandling. — Spörsmålen om rätt till pension och rätt till ålderstillägg torde böra upptagas först i sammanhang med avgörandet av berörda fråga.

Avlöningsbeloppens fastställande m. m.

Av det föregående framgår, att till de vid regements- och stationskrigsrätterna anställda krigsdomarna och krigsfiskalerna för närvarande utgå arvoden, samt att för auditörerna fastställts avlöningsbelopp, vilka äro uppdelade i lön och tjänstgöringspenningar. Vid ledighet från tjänsten skola såväl krigsdomare som krigsfiskaler avstå till sina ställföreträdare hela den del av avlöningen, som belöper på den tid, då ställföreträdaren är i tjänstgöring. Auditörerna skola däremot vid ledighet i allmänhet till sin vikarie avstå endast den del av avlöningen, som anses utgöra tjänstgöringspenningar eller således två femtedelar av avlöningen.

De sakkunniga hava icke ansett påkallat att nu ifrågasätta, att de till krigsdomare och krigsfiskaler utgående arvodena skulle uppdelas i lön och tjänstgöringspenningar, så att även dessa befattningshavare vid ledighet skulle till ställföreträdaren avstå allenast tjänstgöringspenningarna. Då enligt de sakkunnigas förslag, såsom av det följande kommer att framgå, krigsdomare skulle vara berättigad att, med uppbärande av full avlöning, åtnjuta semester en och en halv månad varje år samt enahanda förmån skulle beredas krigsfiskal under en månad, synes det icke vara annat än med billigheten överensstämmande, att de under annan ledighet till ställföreträdaren förpliktas avstå hela arvodet. Om en uppdelning av ifrågavarande arvoden i lön och tjänstgöringspenningar komme till stånd, skulle dessutom de sistnämnda i regel bliva så knappa, att det skulle vara förenat med avsevärda svårigheter att erhålla kompetenta vikarier, vilka nöjde sig med en så ringa gottgörelse mot skyldighet att till fullo uppehålla tjänsten.

Att sistberörda olägenhet i viss mån vidlåder det nu tillämpade systemet för avlönande av auditörernas vikarier är påtagligt, och har det särskilt under innevarande år visat sig vara förenat med svårigheter att på vissa håll erhålla lämpliga ställföreträdare för auditörer, vilka måst begagna sig av tjänstledighet. Vice auditörerna kunna nämligen icke väntas i större utsträckning vara villiga att mot uppbärande exempelvis av en månads tjänstgöringspenningar, uppgående till belopp,

växlande mellan 20—130 kronor i månaden, deltaga i ett flertal krigsrättssammanträden och därjämte sköta alla övriga till auditörstjänsten hörande göromål. Då en vice auditör för tjänstgöring vid ett enda krigsrättssammanträde för närvarande äger uppbära tillhopa 40 kronor, framstår det såsom i hög grad oegentligt, att han vid tjänstgöring under en hel månad, därvid — förutom alla andra göromål — fyra eller fem, mahända ända upp till tio krigsrättssammantärden kunna förekomma, endast skall åtnjuta en avlöning av 20—130 kronor.

I och med en höjning av de till auditörerna utgående avlöningsbeloppen komma ju även tjänstgöringspenningarna att ökas. Denna ökning har dock icke av de sakkunniga ansetts vara tillräcklig för att kunna locka kompetenta personer att mottaga förordnanden som vice auditörer för att vid behov uppehålla tjänsten. En annan beräkningsgrund vid uppdelningen av de till auditörerna utgående avlöningsbeloppen i lön och tjänstgöringspenningar har synts de sakkunniga lämpligen kunna ifrågasättas. Genom att låta auditörsavlöningarna utgå till hälften såsom lön och till andra hälften såsom tjänstgöringspenningar torde en mera rättvis fördelning kunna åvägabringas. Utan att det i någon mån kan verka orättvist, torde auditörerna, vilka i likhet med övriga befattningshavare skulle vara berättigade till viss tids kostnadsfri semester, förslagsvis en månad, kunna vid annan ledighet förpliktas att till ställföreträdarna avstå hälften av till dem utgående avlöningsförmåner. Visserligen bliva auditörerna härigenom nödsakade att vid ledighet avstå en något större andel av avlöningen än vad för närvarande är fallet, men rent ekonomiskt sett synes detta för dem kunna spela allenast en ringa roll. Av större betydelse är, att de till vikarierna utgående ersättningsbeloppen något ökas, vilket bör framstå såsom ett intresse jämväl för auditörerna, enär de eljest icke kunna påräkna att vid behov äga tillgång till lämpliga ställföreträdare.

Förutom de avlöningsbelopp, vilka enligt vad i det föregående omförmälts fastställts för de civila befattningshavarna vid krigsdomstolarna, hava till dem liksom till övriga statstjänstemän under åren 1917 och 1918 utgått s. k. krigstidstillägg. I vissa fall har den förbättring i avlöningen, som dessa tillägg avsett att medföra, icke kommit vederbörande befattningshavare till del, beroende på bestämmelsen, att krigstidstillägg allenast må åtnjutas från en statstjänst. Då krigstidstilläggen äro avsedda att utgöra en kompensation för den nedgång i penningvärdet, som under de senaste åren ägt rum, synes det böra tagas i övervägande, huruvida dessa tillägg icke böra åtminstone i viss omfattning tillerkännas statens befattningshavare å samtliga av dem innehavda tjänster.

Vid fullgörandet av sitt uppdrag hava de sakkunniga utgått ifrån, att den förbättring av avlöningsförmånerna för de civila befattningshavarna vid krigsdomstolarna, som är ifrågasatt, icke bör göras beroende av de exceptionella förhållanden, som i följd av dyrtiden för närvarande äro rådande. De av de sakkunniga för vederbörande befattningshavare föreslagna avlöningsbeloppen hava därför bestämts utan hänsyn till rådande dyrtid och penningvärdets fall. Med andra ord skulle detta innebära, att förutom de föreslagna förhöjda avlöningarna skulle till varje befattningshavare, som ägde därtill rätt, utgå det krigstidstillägg, som fastställts eller kan komma att fastställas för samtliga statstjänstemän.

De sakkunniga hava i främsta rummet sökt att, utgående från de normer som vid den första avlöningsstatens uppgörande följts, åstadkomma en rättvis ökning och omreglering av avlöningsförmånerna.

I särskilda tabeller (Bil. A, B och C [1]) hava de sakkunniga uppfört dels de avlöningsbelopp, som enligt 1916 och 1918 års av Kungl. Maj:t fastställda stater utgått eller utgå till respektive befattningshavare, dels ock de avlöningsbelopp, vilka enligt de sakkunnigas mening böra, oberoende av utgående krigstidstillägg, fastställas såsom rättvist avvägda i förhållande till det vederbörande befattningshavare åliggande arbetet.

Vid uppgörandet av sitt förslag rörande avlöningsbeloppen hava de sakkunniga, såvitt möjligt, tagit i beaktande alla olikartade omständigheter, vilka kunna inverka å bedömandet. Å ena sidan har i likhet med vad redan vid fastställandet av 1916 års avlöningsstat skedde väsentlig hänsyn tagits till antalet av de truppförband, vid vilka vederbörande befattningshavare har att tjänstgöra. Å andra sidan har i viss mån tagits i betraktande, såväl huruvida tjänstgöringen måste äga rum utanför boningsorten, som ock om ökningen i arbetsbördan, enligt vad statistiken för de hittills förflutna två och ett halvt åren utvisar, varit särskilt framträdande och av mera konstant natur.

I detta sammanhang förtjänar måhända påpekas, att de statistiska uppgifterna för förra delen av år 1918 böra för att kunna anses jämförbara med motsvarande siffror för föregående år minst fördubblas. Antalet krigsrättsmål är nämligen i regel större under den senare hälften av året än under den första hälften. Anledningen härtill är givetvis närmast att söka däruti, att repetitionsövningarna infalla under hösten och att antalet av de vid truppförbanden tjänstgörande värnpliktiga då väsentligt ökas.

Krigsdomarna.

Vad till en början krigsdomarna angår hava avlöningsbeloppen för de vid Kronobergs regemente, Värmlands regemente och Södermanlands regemente tjänstgörande befattningshavarna förslagsvis höjts från 500 kronor till 900 kronor. Till de krigsdomare, vilka äro anställda vid i Jönköping, Eksjö och Visby förlagda truppförband, har föreslagits ett arvode av 1,400 kronor. Vidkommande krigsdomaren i regementskrigsrätterna vid Första och Andra livgrenadjärregementena samt Östgöta trängkår, vilka truppförband äro förlagda å samma ort, samt krigsdomaren i regementskrigsrätterna vid Skånska husarregementet (Hälsingborg) och Hallands regemente har en ökning av arvodet till 1,800 kronor ansetts påkallad Till krigsdomarna vid de i Sollefteå, Östersund och Umeå förlagda truppförbanden har likaledes, särskilt med hänsyn till det avsevärda antal krigsrättsmål, som vid därvarande krigsrätter förekomma, beräknats ett arvode av 1,800 kronor. Ett något högre arvodesbelopp eller 2,100 kronor har föreslagits dels för vissa krigsdomare, vilka äro anställda i tre truppförbands krigsrätter, nämligen krigsdomaren i Uppsala (Upplands infanteriregemente, Upplands artilleriregemente och Västmanlands trängkår), krigsdomaren i Kristianstad (Norra skånska infanteriregementet, Vendes artilleriregemente och Skånska trängkåren), samt krigsdomaren i Göteborg (Göta artilleriregemente, Älvsborgs regemente och Älvsborgs kustartillerikår), dels ock — med hänsyn till skyldigheten att deltaga i krigsrättssammanträden på två olika platser och det stora antalet krigsrättsmål — för krigsdomarna i regementskrigsrätterna vid Bohusläns regemente och Västgöta regemente ävensom vid Hälsinge regemente och Dalregementet. Till såväl krigsdomaren i regementskrigsrätterna vid Södra

[1] Motsvara bil. IV, V och VI till statsrådsprotokollet med undantag av sista kolumnen i varje tabell.

skånska infanteriregementet, Kronprinsens husarregemente och Skånska dragonregementet som krigsdomaren i regementskrigsrätterna vid Livregementets grenadjärer, Västmanlands regemente och Svea trängkår har ifrågasatts en avlöning av 2,400 kronor. Samma avlöningsbelopp har tillika föreslagits för krigsdomaren i Skövde, vilken har att tjänstgöra i fem olika truppförbands krigsrätter, därav tvenne hava sin förläggningsort å Karlsborg. Till krigsdomaren vid de i Boden förlagda truppförbanden ävensom till envar av de två krigsdomare, vilka hava tjänstgöring i regementskrigsrätterna vid i Stockholm förlagda truppförband, har ifrågasatts ett arvode av 2,800 kronor. Med hänsyn till arbetets omfattning har det slutligen ansetts nödvändigt föreslå, att till krigsdomaren i regementskrigsrätterna vid Vaxholms grenadjärregemente, Vaxholms kustartilleriregemente och Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani skall utgå ett arvode av likaledes 2,800 kronor, till krigsdomaren i stationskrigsrätten vid flottans station i Stockholm ett arvode av 3,000 kronor samt till krigsdomaren i stationskrigsrätten i Karlskrona och regementskrigsrätterna vid de därstädes förlagda truppförbanden ett arvode av 4,200 kronor.

Det sammanlagda avlöningsbeloppet för samtliga krigsdomarna skulle enligt de sakkunnigas förslag uppgå till 52,000 kronor eller således 21,700 kronor mer än vad som för år 1918 i arvoden utgår till dessa befattningshavare. Uttryckt i procent skulle ökningen utgöra nära 72 procent av det nu utgående beloppet.

Auditörerna. Vidkommande auditörerna synes en ökning av de lägsta nu utgående avlöningsbeloppen (för auditörerna vid Västmanlands trängkår och Skånska trängkåren) från 600 till 900 kronor vara fullt berättigad. Till auditören vid Älvsborgs kustartillerikår har föreslagits en avlöning av 1,200 kronor. I de fall då auditören är tjänstgöringsskyldig vid allenast ett truppförband av ett infanteriregementes storlek, har i allmänhet en avlöning av 2,400 kronor föreslagits. Ett något lägre avlöningsbelopp eller 2,000 kronor har ifrågasatts för de auditörer, som äro anställda vid regementskrigsrätterna vid Kronprinsens husarregemente, Skånska dragonregementet, Skånska husarregementet, Göta artilleriregemente och Norrlands dragonregemente. Till auditörerna vid trenne infanteriregementen (Bohusläns regemente, Hälsinge regemente och Västerbottens regemente) har däremot ifrågasatts en 300 kronor högre avlöning än till auditörerna vid övriga infanteriregementen. Den ökning i arbetsbördan som enligt vad de statistiska siffrorna utvisa vid envar av dessa tre regementskrigsrätter förekommit under åren 1916 och 1917 samt under innevarande års förra hälft, giver berättigad anledning att i någon mån höja den till auditörerna vid dessa truppförband utgående avlöningen, alldenstund det höga antalet brottmål vid desamma torde få anses vara av konstant natur. Till de auditörer, vilka hava att tjänstgöra vid tvenne truppförband har föreslagits en avlöning antingen av 3,000 kronor eller av 3,500 kronor. Förstnämnda avlöningsbelopp har ifrågasatts för auditörerna vid:

1) Jönköpings regemente och Smålands artilleriregemente;
2) Kalmar regemente och Smålands husarregemente;
3) Gottlands infanteriregemente och Gottlands artillerikår; samt
4) Livregementets grenadjärer och Svea trängkår.

Samma avlöning (3,000 kronor) har även föreslagits för auditören vid regementskrigsrätterna vid Positionsartilleriregementet, Svea ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet) samt Fälttelegrafkåren.

Med hänsyn till det väsentligt mera omfattande arbetet vid återstående av två truppförband bestående jurisdiktioner har det synts vara berättigat föreslå en avlöning av 3,500 kronor till auditörerna vid:

1) Vaxholms kustartilleriregemente och Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani;
2) Upplands infanteriregemente och Upplands artilleriregemente;
3) Norra skånska infanteriregementet och Vendes artilleriregemente;
4) Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår; samt
5) Jämtlands fältjägarregemente och Norrlands artilleriregemente.

Omfattar den auditören åliggande tjänstgöringen förutom två fullständiga regementen även en kår, har avlöningen likaledes satts till 3,500 kronor (auditören vid Första och Andra livgrenadjärregementena och Östgöta trängkår samt auditören vid Skaraborgs regemente, Livregementets husarer och Göta trängkår).

Till auditören vid de å Karlsborg förlagda truppförbanden (Boden-Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg samt Göta ingenjörkår utom fästningsingenjörkompaniet) har föreslagits en avlöning av 2,400 kronor. Denne befattningshavare, som enligt avlöningsstaten skall hava sin bostad å Karlsborg eller i Skövde, bör därjämte tillerkännas rätt till resekostnads- och traktamentsersättning i händelse han såsom för närvarande är fallet har sin boningsort i Skövde.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle vidare till auditören vid Svea och Göta livgarden utgå en avlöning av 4,000 kronor, till auditören vid Livgardet till häst, Livregementets dragoner och Svea artilleriregemente en avlöning av 4,300 kronor, till auditören vid de i Karlskrona förlagda truppförbanden av armén och Karlskrona kustartilleriregemente en avlöning av likaledes 4,300 kronor samt till auditören vid flottans station i Stockholm en avlöning av 5,400 kronor. Vad slutligen angår auditören vid de i Boden förlagda truppförbanden skulle dennes avlöning utgå med samma belopp, som av innevarande års riksdag beviljats, eller med 6,000 kronor.

För närvarande finnes blott en auditör, nämligen auditören vid flottans station i Karlskrona, kvarstående å äldre stat. Att föreslå någon förbättring i de för denne befattningshavare bestämda avlöningsbeloppen — vilka utgå med 3,000 kronor i lön, 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar samt med två ålderstillägg, vartdera å 500 kronor efter 5 och 10 års tjänstgöring — hava de sakkunniga icke ansett påkallat. Nuvarande innehavaren av tjänsten är berättigad uppbära båda ålderstilläggen, i följd varav till honom utgår en årsavlöning av 5,000 kronor. Som det icke åligger å övergångsstat kvarstående auditör att vid ledighet under kortare tid eller från visst krigsrättssammanträde avstå till sin ställföreträdare högre belopp än tjänstgöringspenningarna eller således i detta fall 3 kronor 33 öre för varje dag, blir innehavaren av denna auditörsbefattning icke utsatt för så stora avdrag å avlöningen som andra auditörer vid dylik ledighet. På grund härav torde en ökning av de till denne befattningshavare utgående avlöningsbeloppen icke vara nödvändig.

Sammanlagda summan av avlöningsbeloppen för samtliga auditörer — med undantag av auditören vid flottans station i Karlskrona — skulle enligt de sakkunnigas förslag uppgå till 111,000 kronor eller således 46,600 kronor mer än vad som för år 1918 utgår och 43,800 kronor mer än vad som under år 1919 kommer att utgå till dessa befattningshavare. Uttryckt i procent utgör ökningen omkring 72 procent av 1918 års samt omkring 65 procent av 1919 års sammanlagda avlöningsbelopp.

Enligt den gällande avlöningsstaten skola de vid regementskrigsrätterna vid Vaxholms grenadjärregemente och vid Vaxholms kustartilleriregemente samt Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani tjänstgörande auditörerna vara bosatta i Vaxholm. På därom gjorda framställningar har Kungl. Maj.t medgivit de nuvarande befattningshavarna att vara bosatta i Stockholm. Ifrågasättas kan emellertid om icke dessa båda auditörstjänster böra sammanslås till en befattning samt den blivande innehavaren av tjänsten, vilken skulle tillerkännas en avlöning av förslagsvis 6,000 kronor, i sammanhang härmed förpliktas hava sitt hemvist i Vaxholm.

Krigsfiskalerna.

Till de i Sala och Hässleholm tjänstgörande krigsfiskalerna (Västmanlands trängkår och Skånska trängkåren) torde ett arvode av 300 kronor eller således 100 kronor mer än vad som för närvarande utgår böra fastställas. Ett arvode av 700 kronor har föreslagits till envar av de vid regementskrigsrätterna vid Kronprinsens husarregemente, Skånska dragonregementet och Skånska husarregementet anställda krigsfiskalerna. En något högre avlöning eller 800 kronor har i regel ifrågasatts för de krigsfiskaler, vilka hava att tjänstgöra vid ett infanteriregementes krigsrätt. Detta arvode skulle sålunda utgå till de i Växjö, Lund, Halmstad, Borås, Vänersborg, Karlstad, Strängnäs, Västerås och Falun tjänstgörande krigsfiskalerna. Samma avlöningsbelopp skulle jämväl utgå till den å Karlsborg anställde krigsfiskalen. För de i Uddevalla (Bohusläns regemente) och i Gävle (Hälsinge regemente) tjänstgörande krigsfiskalerna har av samma skäl, som ovan anförts beträffande avlöningarna för auditörerna å nämnda platser, föreslagits ett något högre arvode eller 900 kronor. Då krigsfiskalens tjänstgöring omfattar två truppförband har ifrågasatts ett arvode av 1,000 eller 1,200 kronor, beroende på omfattningen av det förekommande arbetet. Förstnämnda arvodesbelopp skulle tillkomma de i Jönköping, Eksjö, Visby, Örebro och Göteborg tjänstgörande krigsfiskalerna. Det högre arvodet, 1,200 kronor, har föreslagits för krigsfiskalerna i Uppsala, Kristianstad, Sollefteå, Östersund och Umeå. I tvenne fall, där tjänstgöringsskyldigheten omfattar något mer än två regementen, har likaledes ifrågasatts en avlöning av 1,200 kronor, nämligen till krigsfiskalerna i Linköping och i Skövde. För den i Vaxholm tjänstgörande krigsfiskalen ävensom för den vid regementskrigsrätterna vid Karlskrona grenadjärregemente, Karlskrona kustartilleriregemente och Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani anställde krigsfiskalen synes ett arvode av 1,600 kronor böra utgå. Vidare skulle enligt de sakkunnigas förslag för krigsfiskalen vid de i Boden förlagda truppförbanden fastställas ett arvode av 2,100 kronor samt för envar av de vid stationskrigsrätterna i Stockholm och i Karlskrona tjänstgörande krigsfiskalerna ett arvode av 2,200 kronor. Vad slutligen angår krigsfiskalen vid de åtta i Stockholm befintliga regementskrigsrätterna lärer en ökning av arvodet från 3,000 kronor till 4,200 kronor vara befogad.

Krigsfiskalernas arvoden skulle med nu angivna beräkning komma att uppgå till ett sammanlagt belopp av 39,800 kronor eller således 16,600 kronor mer än vad som under år 1918 utgår till dessa befattningshavare. Uttryckt i procent uppgår den föreslagna ökningen av arvodesbeloppen till nära 72 procent av de enligt 1918 års avlöningsstat utgående arvodena.

Summan av under år 1918 utgående avlöningsförmåner till vid regements- och stationskrigsrätterna tjänstgörande krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler upp-

går till 117,900 kronor. För år 1919 kommer samma belopp att utgöra 120,700 kronor. Då enligt de sakkunnigas förslag avlöningsbeloppen skulle höjas till sammanlagt 202,800 kronor, skulle ökningen uttryckt i procent utgöra av 1918 års avlöningsförmåner omkring 72 procent och av 1919 års nära 68 procent.

Att utöver vad i det föregående skett ytterligare motivera de i varje särskilt fall föreslagna avlöningsförhöjningarna, torde icke vara erforderligt. De ifrågasatta ökningarna av avlöningsbeloppen äro i förhållande till det vederbörande befattningshavare åliggande arbetet måttligt tilltagna. De vid krigsrätterna handlagda målens antal har i jämförelse med medeltalet mål under åren 1909—1913 mer än tredubblats, vartill för auditörerna tillkommit skyldigheten att deltaga i handläggningen av disciplinmålen. Slutligen torde även böra påpekas, att de högre avlöningarna i allmänhet icke ökats i samma proportion som de lägre. I övrigt lärer en hänvisning till de statistiska tabellernas siffror vara till fyllest.

Frågan om kostnadsfri semester.

Redan i sin ovannämnda i oktober 1916 till Kungl. Maj:t ingivna skrivelse rörande frågan om förbättrade avlöningsförmåner till viss personal vid regements- och stationskrigsrätterna gjorde styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer framställning därom, att samtliga till militärjurisdiktionen hörande befattningshavare måtte få utan avstående av avlöning i likhet med andra statens ämbets- och tjänstemän i motsvarande ställning åtnjuta sex veckors semester årligen.

Föreningen Sveriges krigsfiskaler åberopade i sin samma år till Kungl. Maj:t ingivna skrivelse ett utdrag av protokoll, hållet vid föreningens sammanträde den 14 oktober 1916, utvisande, att vid sammanträdet bland annat framhållits önskvärdheten av, att krigsfiskalerna måtte komma i åtnjutande av en månads semester utan något avdrag å avlöningen.

I sitt över förstnämnda framställning avgivna yttrande förklarade krigshovrätten sig med hänsyn till beskaffenheten och omfattningen av krigsdomares och auditörers göromål icke hava något att erinra mot, att någon tids semester utan avstående av avlöning bereddes ifrågavarande befattningshavare, under förutsättning att frågan om vikarie under berörda tid kunde i samband därmed lämpligen ordnas.

Mot krigsfiskalernas framställning förklarade justitiekanslersämbetet sig icke hava annat att påminna, än att rätten till semester borde göras beroende av, att kompetent vikarie funnes att tillgå mot en avlöning, motsvarande den ordinarie krigsfiskalens.

Av Kungl. Maj:t framlades dock icke för 1917 års riksdag något förslag om beredande av rätt för ifrågavarande befattningshavare att under viss tid åtnjuta kostnadsfri semester.

I en vid nämnda års riksdag inom första kammaren väckt motion (nr 50) upptogs emellertid bland annat denna fråga och hemställdes, att åt krigsdomare och auditörer måtte årligen beredas kostnadsfri semester under 45 dagar samt åt krigsfiskaler under 30 dagar. I saknad av nödig utredning i frågan förklarade vederbörande utskott sig icke kunna tillstyrka bifall till det sålunda väckta förslaget, varefter riksdagen avslog motionen i denna del.

I en till Kungl. Maj:t ingiven, den 12 november 1917 dagtecknad skrivelse har styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer förklarat, att den

dittills vunna erfarenheten än tydligare ådagalagt behovet av kostnadsfri semester för de civila ledamöterna i krigsrätterna.

I statsverkspropositionen till 1918 års riksdag framhöll vederbörande departementschef, att beskaffenheten och omfattningen av den civila krigsrättspersonalens göromål talade för ett tillmötesgående av deras framställning om viss tids semester. En nödvändig förutsättning för, att åtgärder i denna riktning skulle kunna företagas, vore dock, att vikariatsförhållandena erhölle en fullt tillfredsställande lösning. Att innan större erfarenhet vunnits söka i detta avseende genomföra förändrade bestämmelser syntes departementschefen knappast vara lämpligt, utan borde därmed anstå till tiden för genomförande av den mera genomgripande löneregleringen för ifrågavarande personal, som departementschefen, i likhet med sin företrädare i ämbetet, ansåge icke gärna kunna låta länge vänta på sig. Frågan om beredande av kostnadsfri semester åt den civila krigsrättspersonalen borde därför lämpligen upptagas till avgörande i samband med lönefrågans ordnande.

Då redan innevarande år till utredning upptagits frågan om åstadkommande av förbättring i förenämnda befattningshavares avlöningsförhållanden, hava de sakkunniga ansett sig böra till behandling upptaga även semesterfrågan för den civila krigsrättspersonalen.

Enligt de sakkunnigas åsikt äro de gjorda framställningarna om rätt till kostnadsfri semester fullt befogade. Det är i allmänhet nödvändigt, att ifrågavarande befattningshavare under viss tid varje år erhålla ledighet från göromålen. Och att dem härvid tillerkännes rätt att uppbära full avlöning utan att nödgas till vikarien avstå den under ledigheten utgående avlöningen eller någon del därav, kan icke anses vara annat än med billighet och rättvisa överensstämmande.

Såsom redan i annat sammanhang omförmälts finnas vice krigsdomare av Kungl. Maj:t förordnade vid samtliga de 24 krigsdomarejurisdiktionerna med undantag av två, nämligen de i Visby och i Umeå. Att lämpliga och kompetenta vikarier för krigsdomarna vid semesterledighet skulle kunna uppbringas jämväl på dessa orter torde vara sannolikt. Under sådana förhållanden synes frågan om beredande av rätt för krigsdomarna till viss tids kostnadsfri semester uteslutande vara beroende därav, huruvida erforderliga medel ställas till förfogande för vikariernas avlönande.

Med hänsyn till den ställning en krigsdomare intager samt omfattningen och arten av det honom åliggande arbetet lärer en semesterledighet av en och en halv månad böra honom medgivas. Till krigsdomarens vikarie bör givetvis under semestertiden i avlöning utgå samma arvode som till krigsdomaren. För att bereda samtliga 24 krigsdomare semester under förenämnda tid skulle, om till grund för semesterarvodenas beräknande läggas de av de sakkunniga föreslagna avlöningarna, erfordras ett belopp av tillhopa 6,500 kronor.

Ehuru starka skäl tala för, att jämväl auditörerna, vilka äro ledamöter i krigsrätterna, böra komma i åtnjutande av lika lång tids semester som krigsdomarna, hava de sakkunniga likväl, särskilt med hänsyn därtill, att auditörerna i allmänhet äro till levnadsåren väsentligt yngre än krigsdomarna, ansett sig böra stanna vid att föreslå, att dessa befattningshavare tillerkännes kostnadsfri semester allenast under en månad varje år.

Vid så gott som samtliga regements- och stationskrigsrätter finnas förordnade en eller flera vice auditörer, vilka vid förfall för ordinarie innehavaren av

auditörsbefattningen äro skyldiga att uppehålla tjänsten. Det torde därför endast undantagsvis bliva förenat med större svårigheter att erhålla vikarier för auditörerna under semester. För att undanröja dessa svårigheter och tillika ernå en fullt tillfredsställande lösning av vikariatsfrågan bör det framförallt beaktas, att den gottgörelse, som beredes vikarien, icke blir alltför snävt tillmätt.

Arvodet till auditörs vikarie under semestertiden torde böra sättas lika med auditörens tjänstgöringspenningar för samma tid. Om auditörernas avlöningsförmåner ökas på sätt av de sakkunniga föreslagits samt hälften av avlöningsbeloppen beräknas utgöra tjänstgöringspenningar, kommer den till ställföreträdaren utgående ersättningen att bliva väsentligt högre än vad nu är fallet vid tjänstledighet för auditör. Härmed skulle helt naturligt följa större möjlighet att erhålla kompetenta vikarier för auditörerna. Som det därjämte synes ligga i auditörernas intresse att skaffa sig lämpliga ställföreträdare under semestertiden, torde denna fråga utan svårighet komma att ordnas, så snart erforderliga medel finnas till förfogande för gäldande av semesteravlöningarna.

Enligt uppgjorda beräkningar skulle ett belopp av 4,625 kronor erfordras till gäldande av semesterarvoden för samtliga auditörer under en månads tid.

Krigsfiskalernas begäran att komma i åtnjutande av kostnadsfri semester är uppenbarligen lika väl grundad som krigsdomarnas och auditörernas. Några oöverstigliga svårigheter att erhålla vikarier för krigsfiskalerna under semester torde ej behöva möta.

I enlighet med den av föreningen Sveriges krigsfiskaler hos Kungl. Maj:t gjorda framställningen torde semestertiden för krigsfiskalerna böra sättas till en månad.

Till krigsfiskals vikarie skulle givetvis under semestertiden i ersättning utgå samma arvode som till ordinarie innehavaren av tjänsten. Dessa vikariatsersättningar skulle, om de utav de sakkunniga ifrågasatta avlöningarna läggas till grund för beräkningen, komma att uppgå till 3,316 kronor 66 öre.

Frågan om gottgörelse för expeditionskostnader.

Från vissa håll har framhållits, att krigsdomarna för fullgörande av sina tjänsteåligganden äro nödsakade att av sina avlöningar bestrida vissa utgifter, såsom för inköp av papper och kuvert ävensom av blanketter till krigsdomarediarier. Ofta torde därjämte för dem tillkomma avgifter för interurbara telefonsamtal till ett icke obetydligt antal.

Jämväl krigsfiskalerna åsamkas ofta kostnader vid utövandet av sin tjänst. Förutom utgifter för anskaffande av papper, kuvert och annan skrivmaterial bliva de mången gång nödsakade att göra utlägg vid av dem verkställda polisundersökningar och andra utredningar ävensom för gäldande av telefonavgifter.

De sakkunniga hava dock ansett sig icke för närvarande böra ifrågasätta, att till krigsdomare eller krigsfiskaler skulle utgå särskild ersättning för expeditionskostnader eller därmed jämförliga utgifter. Om dylika utlägg någon gång skulle av särskilda orsaker för vissa befattningshavare bliva avsevärt betungande, torde möjlighet alltid föreligga att efter särskild ansökan hos Kungl. Maj:t erhålla gottgörelse därför. Ifrågasättas kan dock, huruvida icke krigsfiskalerna böra beredas ersättning för vissa utgifter, som föranledas av deras tjänst, i överensstämmelse med vad som för närvarande gäller beträffande landsfiskaler. (Jämför kungl. kungörelsen den 14 juni 1918 angående ersättning åt landsfiskaler för vissa av deras polisverksamhet föranledda utgifter ävensom för telefonavgifter.)

Vad auditörerna angår påpekades av styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer redan i dess i oktober 1916 till Kungl. Maj:t ingivna framställning, att dessa tjänstemän, vilka icke hade att räkna med några inkomster av expeditionslösen, hade att för skrivmaterial, utskrifter av protokoll, ofta förekommande nödiga skjutsar till och mellan kasernerna m. m. vidkännas i förhållande till den knappa avlöningen avsevärda utgifter, som icke kunde uppskattas till lägre belopp än årligen 75 kronor för varje truppförband.

I sitt utlåtande över ifrågavarande framställning framhöll krigshovrätten, att det för bedömande av frågan, huruvida ersättning för vissa expeditionskostnader borde tillerkännas auditörerna, erfordrades närmare utredning, än som för det dåvarande förebringats.

I den framställning, som förenämnda förenings styrelse i november 1917 ingav till Kungl. Maj:t, hemställdes ånyo, att auditörerna måtte tilldelas gottgörelse för expeditionskostnad med 75 kronor för varje truppförband vid armén, med 300 kronor för vardera av flottans stationer samt vid särskilda krigsrätter med belopp, som kunde befinnas skäliga i förhållande till göromålens omfattning.

Krigshovrätten förklarade i sitt utlåtande över denna framställning, att krigshovrätten funne anmärkningsvärt, att föreningen icke heller vid detta tillfälle funnit nödigt förebringa närmare utredning om berörda kostnader. Att behov av ersättning av allmänna medel för dylika kostnader emellertid kunde föreligga, ansåge krigshovrätten icke kunna förnekas, då avlöningsförmånerna för auditörerna skäligen ej kunde, särskilt under nuvarande svåra dyrtider, anses tåla en så pass väsentlig reduktion, som bestridandet av dylika kostnader med egna avlöningsmedel innebure. Skulle därför Kungl. Maj:t vilja tillmötesgå det sålunda föreliggande behovet, syntes krigshovrätten det lämpligaste sättet härför vara att hos riksdagen begära, att ett förslagsanslag till högst visst angivet belopp ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande att utgå till bestridande av dylika utgifter efter underdånig ansökning från vederbörande.

I statsverkspropositionen till 1918 års riksdag begärdes bland annat medgivande, att andra huvudtitelns förslagsanslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. måtte ökas med visst belopp, för att gottgörelse från detta anslag skulle kunna beredas auditörerna för deras expeditionskostnader. Härvid framhölls, att särskilt under nuvarande förhållanden, då kostnaderna för papper, renskrift m. m. dylikt betydligt stegrats, det lätt kunde inträffa, att i särskilda fall för dessa utgifters bestridande måste beräknas åtgå en avsevärd del av den auditörerna ingalunda rikligt tillmätta avlöningen. Att låta auditörerna själva bekosta med befattningarnas utövande förenade expeditionskostnader torde dessutom stå föga i överensstämmelse med den vid löneregleringar allt mera tillämpade principen att från vederbörande tjänstemän avlyfta skyldigheten att själva bestrida kostnader av nu föreliggande art.

Vid valet av det lämpligaste sättet för beredande av ersättning åt auditörerna för deras expeditionskostnader befanns det för det dåvarande — enär utredning angående dessa utgifters storlek vid de olika truppförbanden under de dittills förflutna två åren saknades — vara riktigast att låta auditörerna i huvudsaklig överensstämmelse med krigshovrättens förslag erhålla gottgörelse för dylika utgifter med det belopp, vartill utgifterna i varje särskilt fall i verkligheten uppginge. Det av föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer framställda förslaget

om att till varje auditör skulle årligen utgå ett fixt belopp för varje truppförband, vid vars krigsrätt auditören vore anställd, blev icke godtaget, huvudsakligen berorende därpå, att det vid en preliminär undersökning av frågan visat sig, att det med avseende å bestridande av nu ifrågavarande kostnader syntes praktiseras olika på olika håll.

1918 års riksdag förklarade sig icke hava något att anmärka mot det av Kungl. Maj:t framställda förslaget om, att från andra huvudtitelns allmänna förslagsanslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., måtte till auditörerna utgå gottgörelse för expeditionskostnader, samt medgav, att nämnda anslag för ändamålet ökades med 5,000 kronor. Riksdagen framhöll dock, att — på sätt vid vissa truppförband redan vore fallet — för nedbringande av berörda kostnader värnpliktiga syntes böra i största möjliga mån ställas till vederbörande auditörs disposition för verkställande av utskrifter av utslag och protokoll m. m. Vidare borde enligt riksdagens förmenande beslut om tilldelande av de särskilda ersättningsbeloppen meddelas av Kungl. Maj:t, då härigenom såväl större enhetlighet i besluten som erfarenhet rörande det framtida ordnandet av denna fråga vunnes.

Ersättning för expeditionskostnader skall sålunda numera utgå till auditörerna. Dylik gottgörelse skall utbetalas för varje kalenderår efter dettas utgång och lärer endast komma att avse sådana utlägg, vilka kunna rubriceras såsom verkliga expeditionskostnader, samt förutsätter, att i viss mån specificerade uppgifter å gjorda utlägg kunna av vederbörande befattningshavare lämnas.

Att den sålunda åvägabragta lösningen av frågan allenast var av provisorisk natur framhölls i statsverkspropositionen. Därjämte påpekades, att en slutgiltig lösning av spörsmålet borde åstadkommas i sammanhang med den allmänna reglering av, bland annat, auditörernas avlöningsförhållanden, som inom kort vore nödvändig.

För att erhålla erforderligt material till bedömande av föreliggande fråga hava de sakkunniga låtit från samtliga auditörer infordra uppgifter (om möjligt specificerade) angående de kostnader envar av dem haft att under åren 1916 och 1917 samt förra hälften av år 1918 bestrida för papper, kuvert, renskrift m. m. dylikt. Därjämte hava upplysningar begärts, huruvida och — om frågan besvarades jakande — i vilken omfattning biträde vid utskrivande av utslag och protokoll erhållits å vederbörande truppförbands expedition eller kostnaden därför bestritts med anlitande av medel, som stått expeditionen till buds.

I de inkomna svaren hava åtskilliga auditörer förklarat sig icke kunna lämna ens ungefärliga uppgifter å de utlägg, som de för ovannämnda ändamål haft att bestrida. Såsom orsak härtill har uppgivits, att vederbörande för sin övriga verksamhet haft att gälda liknande utgifter och att ett särskiljande av de olika utläggen icke kunnat ske utan största svårighet. Andra auditörer hava däremot lämnat exakta uppgifter å de kostnader, de haft att bestrida för nu ifrågavarande ändamål.

Enär de uppgivna beloppen variera i storlek ganska väsentligt vid olika truppförband samt de inkomna uppgifterna till en viss grad äro ofullständiga, hava desamma ansetts icke böra sammanföras i de statistiska tabellerna utan endast tjänat till ledning för det av de sakkunniga i det följande framlagda förslaget. Såsom ett allmänt omdöme torde dock kunna anföras, att de verkliga expeditionskostnaderna för de auditörer, vilka lämnat till siffran angivna belopp, årligen synas

hava uppgått till omkring 100 kronor för varje truppförband. I ett flertal fall hava enligt auditörernas uppgifter deras utlägg betydligt överstigit detta belopp och i vissa fall nått upp till mer än 200 kronor för truppförband.

Sedan det av auditörerna framförda kravet att erhålla ersättning för sina expeditionskostnader numera i princip vunnit erkännande, har det för de sakkunniga endast gällt att åt förevarande fråga söka giva en enkel och praktisk lösning.

Mot det nu gällande här ovan omförmälda sättet att bereda auditörerna gottgörelse för de av dem bestridda *verkliga* utgifterna torde kunna framföras vissa betänkligheter. Först och främst bör beaktas, att ersättningen skall utbetalas först i efterskott efter varje kalenderårs utgång. Vidare kommer det att bereda icke blott auditörerna utan även den myndighet, som skall hava att ombesörja beloppens fastställande, ett icke ringa besvär, för att ett rättvist och tillfredsställande resultat skall ernås. Då det därjämte icke kan undvikas, att de av vederbörande auditörer framställda ersättningsbeloppen i vissa fall torde komma att grundas på subjektiva antaganden och i följd härav bliva ganska osäkra, blir svårigheten att rätt bedöma skäligheten av fordringarna icke ringa. Slutligen torde böra erinras därom, att med det av riksdagen nu godkända förfarandet det icke kan sägas ligga i auditörernas intresse att söka nedbringa kostnaderna till minsta möjliga belopp. Om auditörerna i stället tillerkändes ett mindre, till beloppet fastställt årligt bidrag till gäldande av expeditionskostnaderna, skulle de givetvis söka hålla dessa utgifter inom lägsta möjliga gränser.

Vid ett eller ett par truppförband synas auditörerna hava åtnjutit rätt att kostnadsfritt erhålla viss skrivmaterial. Att fästa avseende vid dessa rena undantagsfall vid bedömandet av spörsmålet, huru och till vilka belopp ifrågavarande ersättningar böra fastställas, lärer icke kunna ifrågasättas. Såsom av det följande framgår, hava de sakkunniga endast i ett fall ansett sig böra taga hänsyn härtill. Vidkommande frågan i vilken utsträckning auditörerna erhållit biträde å vederbörande truppförbands expeditioner för utskrift av utslag m. m. dylikt, hava så gott som samtliga auditörer förklarat, att de icke åtnjutit dylik hjälp. Endast i ett par fall synes av auditör framställd begäran om dylikt biträde hava bifallits.

Enligt de sakkunnigas åsikt torde det numera icke tillkomma och sålunda än mindre kunna åläggas de militära expeditionerna att lämna auditörerna biträde med utförande av expeditionsarbete. Krigsrätternas civila befattningshavare hava genom den nya krigsdomstolsorganisationen skilts från försvarsdepartementen och sortera i stället under justitiedepartementet. De av vissa auditörer, särskilt under år 1916, gjorda framställningarna om biträde å truppförbandens expeditioner med verkställande av utskrift av utslag m. m. dylikt hava ock så gott som undantagslöst avvisats.

Det av riksdagen uttalade önskemålet, att värnpliktiga borde i största möjliga mån ställas till auditörernas förfogande för utförande av renskrivningsarbete, torde sålunda icke gärna kunna förverkligas. Praktiska skäl tala jämväl emot att en dylik anordning i större omfattning kommer till stånd. I regel är den auditörerna åliggande expeditionsskyldigheten av brådskande natur och mycket växlande till omfattningen under olika tider. Att auditörerna, vilka i allmänhet i sin övriga verksamhet hava tillgång till personer, som äro vana att utföra renskrivningsarbeten, skulle nödgas att överlämna krigsrättsprotokollen till regementsexpeditionerna för verkställande av utskrifter genom mestadels för dylikt arbete alldeles främ-

mande personer, som därtill skulle ombytas år från år, skulle vara såväl olämpligt som för auditörerna tidsödande. Av auditörerna framställda fordringar å arbetets verkställande skulle måhända icke heller alltid kunna vinna beaktande. Under sådana omständigheter hava de sakkunniga ansett det enda lämpliga sättet vara att låta auditörerna själva fortfarande som hittills ombesörja renskrift av expeditioner m. m. dylikt.

Den av styrelsen för föreningen Sveriges krigsdomare och auditörer föreslagna utvägen för lösande av expeditionskostnadsfrågan, nämligen att tillerkänna varje auditör visst årligt belopp för varje truppförbands krigsrätt, vid vilken han är anställd, synes vara den ur alla synpunkter lämpligaste utvägen. Med ledning av de infordrade uppgifterna samt med hänsyn tagen till antalet och storleken av de truppförband, vid vilka auditören är anställd, ävensom till antalet förekommande krigsrättsmål, hava de sakkunniga i den för auditörerna uppgjorda statistiska tabellen (Bil. B.[1]) låtit i en särskild kolumn införa de belopp, som ansetts skäligen böra utgå till envar befattningshavare.

Till envar av auditörerna vid Västmanlands trängkår, Skånska trängkåren och Älvsborgs kustartillerikår har föreslagits ett belopp av 50 kronor årligen, till envar av auditörerna vid regementskrigsrätterna vid Kronprinsens husarregemente, Skånska dragonregementet, Skånska husarregementet, Göta artilleriregemente och Norrlands dragonregemente 75 kronor samt till de auditörer, vilka hava tjänstgöring vid allenast ett infanteriregemente, 100 kronor. Auditörerna vid tre infanteriregementen (Bohusläns regemente, Hälsinge regemente och Västerbottens regemente) skulle dock på grund av det stora antal krigsrättsmål, som vid envar av dessa regementens krigsrätter förekommer, tillerkännas ett belopp av 125 kronor. Till de auditörer, vilka enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla en avlöning av 3,000 kronor, skulle gottgörelsen för expeditionskostnader utgå med 150 kronor samt till de auditörer, vilkas avlöning fastställts till 3,500 kronor, med 175 kronor. Auditören vid regementskrigsrätterna vid Svea och Göta livgarden skulle liksom auditören vid regementskrigsrätterna vid Livgardet till häst, Livregementets dragoner och Svea artilleriregemente samt auditören vid regementskrigsrätterna i Karlskrona tillerkännas 200 kronor. Slutligen skulle auditören i Boden äga uppbära ersättning med 300 kronor samt auditören vid flottans stationskrigsrätt i Stockholm med 350 kronor.

Av auditören vid flottans stationskrigsrätt i Karlskrona har uppgivits, att han för sin tjänst kostnadsfritt äger tillgång till papper, kuvert och annan skrivmaterial från flottan. Enär denne befattningshavare dessutom är uppförd å övergångsstat, hava de sakkunniga icke ansett sig böra ifrågasätta, att till honom skall utgå ersättning för expeditionskostnader med högre belopp än 300 kronor.

Summan av de ifrågasatta bidragen till expeditionskostnader uppgår till 5,500 kronor.

Ersättning åt civila ledamöter i särskilda krigsrätter m. m.

Förutom de regements- och stationskrigsrätter, som alltid skola finnas vid de till armén och kustartilleriet hörande regementen och kårer samt vid flottans stationer, kan efter förordnande av Konungen särskild krigsrätt inrättas vid avdelning av krigsmakten, för vilken regements- eller stationskrigsrätt icke sålunda skall vara inrättad, eller som består av personal, vilken från olika truppförband eller stationer sammandragits till gemensam tjänstgöring. Särskild krigsrätt kan vidare

[1] Motsvarar bil. V till statsrådsprotokollet med undantag av sista kolumnen

inrättas vid avdelning av regemente eller likställt truppförband, vilken är förlagd å annan ort än huvudstyrkan, samt vid avdelning av flottan, som är förlagd utom stationen. I stället för att inrätta särskild krigsrätt vid avdelning, som nu är nämnd, kan Konungen även bestämma, att sådan avdelning skall lyda under viss regements- eller stationskrigsrätt.

I enlighet med av Kungl. Maj:t utfärdade kungörelser hava särskilda krigsrätter inrättats dels för vissa till armén hörande avdelningar av krigsmakten, dels ock för den avdelning av flottan, som är sammandragen under namn av kustflotta. Vissa av de sålunda inrättade särskilda krigsrätterna äro av mera permanent natur, under det att andra kunna sägas fylla ett mera tillfälligt behov.

Krigsdomare vid särskild krigsrätt är förordnad antingen för en tid av fem år eller för viss kortare tid. Såsom auditör vid särskild krigsrätt skall enligt Konungens bestämmande tjänstgöra någon av de vid regements- eller stationskrigsrätterna anställda auditörerna eller, där så erfordras, av Konungen särskilt förordnad auditör. Såsom åklagare vid särskild krigsrätt skall anställas en av Konungen förordnad krigsfiskal.

För tjänstgöring vid särskild krigsrätt ävensom för tjänstgöring vid regements- eller stationskrigsrätt i det fall, som omförmäles i 5 § 3 mom. av lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes, skall, såvida icke enligt fastställd avlöningsstat nämnda tjänstgöring tagits i beräkning vid bestämmande av vederbörande befattningshavares löneförmåner, till krigsdomare utgå ersättning med tjugufem kronor, till auditör med fyrtio kronor och till krigsfiskal med femton kronor för varje dag envar tjänstgjort i eller vid dylik krigsrätt. Några fasta arvoden finnas sålunda icke fastställda för vid dessa krigsrätter tjänstgörande krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler.

De ersättningsbelopp, som för närvarande utgå till de vid de särskilda krigsrätterna anställda befattningshavarna, böra enligt de sakkunnigas åsikt i någon mån höjas. Sålunda synes den till krigsdomaren för dylik tjänstgöring utgående gottgörelsen böra ökas från tjugufem till trettio kronor, ersättningen till auditören från fyrtio till femtio kronor samt ersättningen till krigsfiskalen från femton till tjugu kronor. Att beakta är, att något krigstidstillägg icke utgår på dessa arvodesbelopp, i följd varav de ifrågasatta förhöjningarna med hänsyn till penningvärdets fall äro synnerligen måttliga.

Till auditörerna skulle därjämte enligt förslaget i vissa fall komma att utgå särskild tilläggsersättning. Om vid sammanträde med särskild krigsrätt handlagts mer än fem mål, skulle auditören vara berättigad att för varje mål, överstigande fem, uppbära ett belopp av tio kronor; dock att den till honom utgående gottgörelsen för tjänstgöring vid dylikt sammanträde icke i något fall skulle få överstiga etthundra kronor. Uppenbart är ju nämligen, att auditörens arbete beträffande protokollsföring och expedition blir väsentligt större om vid sammanträdet förekommit till handläggning exempelvis tio mål än om därvid förekommit allenast fem.

Av de särskilda krigsrätter, vilka för närvarande äro i verksamhet, torde särskilda krigsrätterna i Stockholm, å Karlsborg, i Boden och i Landskrona samt särskilda krigsrätten för kustflottan vara av mera permanent beskaffenhet. Under dessa särskilda krigsrätter lyda nämligen vissa staber, skolor eller andra militära

avdelningar, vilka ständigt hava sina förläggningar så anordnade, att de böra i judiciellt hänseende lyda under särskilt upprättade krigsrätter.

Auditörerna vid nämnda särskilda krigsrätter äro liksom auditörerna vid övriga särskilda krigsrätter skyldiga att deltaga förutom i samtliga krigsrättssammanträden jämväl i behandlingen av disciplinmål och andra juridiskt-administrativa frågor, som kunna förekomma vid den eller de avdelningar, för vilka den särskilda krigsrätten är inrättad. För sådan tjänstgöring utgår för närvarande icke någon i avlöningsstat bestämd gottgörelse till auditörerna. Efter hos Kungl. Maj:t gjord framställning hava dock auditörerna vid de särskilda krigsrätterna i allmänhet erhållit viss ersättning för det arbete de, utöver deltagandet i krigsrättssammanträdena och därmed sammanhängande göromål, haft att fullgöra. Auditören vid särskilda krigsrätten i Boden är emellertid numera, sedan den till honom utgående fasta avlöningen såsom auditör vid de i Boden förlagda truppförbanden höjts till 6,000 kronor, skyldig att utan särskild ersättning fullgöra all tjänstgöring vid denna särskilda krigsrätt.

Enligt de sakkunnigas åsikt böra till de auditörer, vilka äro anställda vid särskilda krigsrätter av mera permanent beskaffenhet, utgå fasta årsarvoden såsom ersättning för det arbete, som icke sammanhänger med krigsrättssammanträdena. Till auditören vid särskilda krigsrätten i Stockholm föreslås sålunda ett årligt arvode av 600 kronor, till auditören vid särskilda krigsrätten å Karlsborg ett arvode av 300 kronor och till auditören vid särskilda krigsrätten i Landskrona ett arvode av 250 kronor.

Vid ledighet lärer vederbörande auditör till ställföreträdaren få avstå den på tjänstgöringstiden belöpande delen av arvodet, såvida ej annat dem emellan överenskommes.

Vidkommande särskilda krigsrätten å kustflottan hava de sakkunniga ansett det icke ingå i deras uppdrag att, såsom från visst håll ifrågasatts, framkomma med förslag därom, att denna krigsrätt erhölle en förändrad organisation. Till auditören vid denna krigsrätt torde dock böra förslagsvis fastställas ett årsarvode av 500 kronor. Då emellertid den tjänstgöringsskyldighet, som åligger samtliga de civila befattningshavarna vid särskilda krigsrätten å kustflottan, ofta är ganska betungande och den ersättning, som enligt vad i det föregående föreslagits skulle utgå för tjänstgöring vid sammanträde med särskild krigsrätt, får vid denna krigsrätt anses i förhållande till arbetets omfattning och de mestadels besvärliga resorna vara alltför låg, torde dessa befattningshavare böra tillerkännas rätt att efter varje kalenderårs utgång hos Kungl. Maj:t göra framställning om den tilläggsersättning, som kan finnas böra utgå.

Vid bedömande av skäligheten av de ifrågasatta arvodena till auditörerna vid här ovan angivna särskilda krigsrätter bör beaktas, att till dem icke skulle komma att utgå någon särskild gottgörelse för expeditionskostnader.

Jämväl till de vid övriga särskilda krigsrätter förordnade auditörerna bör ersättning utgå för den befattning de hava att taga med förekommande disciplinmål m. m. dylikt. Då det är förenat med ganska stora svårigheter att bedöma omfattningen av det arbete, som i berörda hänseende vilar å de nu tjänstgörande auditörerna vid dessa särskilda krigsrätter, synes det vara lämpligast, att dessa befattningshavare, i likhet med vad för närvarande äger rum, på därom gjord fram-

ställning efter varje kalenderårs utgång av Kungl. Maj:t tillerkännas de belopp, som kunna anses skäliga.

På enahanda sätt bör ersättning utanordnas till den befattningshavare, som i egenskap av auditör vid viss regements- eller stationskrigsrätt haft att i större omfattning deltaga i behandlingen av disciplinmål, som berört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skulle lyda under regements- eller stationskrigsrätten och således ej tillhör truppförbandets ordinarie personal.

Vikariats-ersättnings-frågan.

Enligt nu gällande bestämmelser skola krigsdomare och krigsfiskaler vid ledighet till den, som förrättar tjänsten, av sitt arvode avstå vad som belöper på den tid ställföreträdaren tjänstgör. Som auditörernas avlöning till en del utgår såsom lön och till en del såsom tjänstgöringspenningar, äger vikarie för auditör däremot endast uppbära den på tjänstgöringstiden belöpande andelen i tjänstgöringspenningarna.

För att den till vikarien utgående gottgörelsen icke skall vid tjänstgöring under en kortare tid, ej överstigande fjorton dagar, bliva alltför ringa, äro krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler i vissa fall skyldiga att till ställföreträdaren av sin avlöning avstå högre belopp än förut nämnts. Hava nämligen under sådan kortare ledighet inträffat krigsrättssammanträden till det antal, att ställföreträdarens ersättning, beräknad på förberörda sätt, icke uppgår till ett belopp, motsvarande femton respektive tjugufem eller tio kronor *för varje dag* ställföreträdaren i krigsdomarens, auditörens eller krigsfiskalens ställe tjänstgjort i eller vid krigsrätt, skall ordinarie innehavaren av tjänsten till vikarien av sin avlöning avstå så mycket, att dennes ersättning ej understiger ett på detta sätt beräknat belopp.

Krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler kunna emellertid jämväl åtnjuta ledighet endast från visst krigsrättssammanträde. Vid dylik ledighet skall krigsdomaren till den, som därvid förrättar tjänsten, av sin avlöning avstå ett belopp av femton kronor för varje dag sammanträdet pågår. Auditören skall under enahanda förhållanden till ställföreträdaren avstå tjugufem kronor samt krigsfiskalen av sitt arvode fem kronor. Av allmänna medel äger därjämte vikarien uppbära viss gottgörelse för tjänstgöring vid ett enstaka krigsrättssammanträde, nämligen krigsdomarens vikarie med ett belopp av tio kronor, auditörens med femton kronor och krigsfiskalens med fem kronor för varje dag sammanträdet pågår.

Om en auditör således tager ledigt för exempelvis fyra dagar samt under denna tid inträffar ett krigsrättssammanträde, skall han till sin ställföreträdare av avlöningen utgiva tjugufem kronor eller om beloppet av tjänstgöringspenningarna uppgår till mer än tjugufem kronor detta högre belopp. Någon fyllnad av allmänna medel utgår i detta fall icke till vikarien, ehuru denne har att handlägga jämväl under tiden förekommande disciplinmål. Hade auditören i stället tagit ledigt *allenast* från krigsrättssammanträdet, hade han till ställföreträdaren haft att utgiva en ersättning av tjugufem kronor, men hade vikarien haft att därutöver av allmänna medel uppbära ett tillskott av femton kronor. I senare fallet skulle vikarien alltså för en mindre betungande tjänstgöring erhålla en avsevärt högre ersättning än i förra fallet, en oegentlighet, som bör undanröjas. En annan ofta påpekad oegentlighet är, att en befattningshavare på grund av ovanberörda stadgande ibland kan nödgas till sin vikarie avstå belopp, överstigande den på ledigheten belöpande avlöningen.

Att de nu gällande föreskrifterna om ersättning till vikarierna vid ledighet för krigsrätternas civila befattningshavare understundom leda till mindre tillfredsställande resultat, är påtagligt och har vid flera tillfällen framhållits. Den omarbetning av Kungl. Maj:ts instruktion för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler, som anförtrotts åt de sakkunniga, har i viss mån gått ut på att i detta hänseende om möjligt åstadkomma jämnare och mera rättvisa stadganden.

Enligt de sakkunnigas åsikt hava dock några mera genomgripande förändringar i fråga om sättet för de till vikarierna utgående ersättningsbeloppens bestämmande icke kunnat ifrågasättas. Bland annat har förslaget om att till vice krigsdomare, vice auditörer och vice krigsfiskaler måtte utgå fasta årsarvoden med skyldighet för dem att vid behov i viss mån bestrida befattningarna visat sig stöta på avsevärda praktiska svårigheter att genomföra. I stort sett hava de sakkuniga i stället grundat sitt förslag å nu gällande föreskrifter och synes frågan om ersättning till vikarierna lämpligen kunna lösas på följande sätt.

Under den tid ställföreträdare uppehölle tjänsten skulle i regel krigsdomare och krigsfiskal i likhet med vad nu gäller avstå hela arvodet till vikarien, dock icke under semesterledighet. Till auditörs ställföreträdare skulle i allmänhet allenast utgå tjänstgöringspenningarna.

Vid ledighet under kortare tid, ej överstigande fjorton dagar, skulle krigsdomare och krigsfiskal, under förutsättning att ett eller flera krigsrättssammanträden inträffade under tiden och vikariens ersättning ej uppginge för krigsdomarens ställföreträdare till femton kronor och för krigsfiskalens till tio kronor *för varje sammanträde*, därjämte av sitt arvode avstå så mycket, som erfordrades för att ställföreträdarens ersättning ej understege ett på nämnda sätt beräknat belopp. Tillika skulle, därest så vore erforderligt, av allmänna medel utgå ett tillskott till vikarien, så att denne kunde för varje sammanträde beräkna en gottgörelse av trettio respektive tjugu kronor.

Om krigsdomarens avlöning exempelvis utginge med 150 kronor i månaden samt vikarien under en ledighet av åtta dagar haft att tjänstgöra som ordförande vid två krigsrättssammanträden, skulle han äga att uppbära, förutom vad av krigsdomarens arvode belöpte å tiden för ledigheten, eller fyrtio kronor, tillika av allmänna medel ett belopp av tjugu kronor. Ersättningen skulle således på sätt nedan sägs komma att utgå, som om krigsdomaren tagit ledigt allenast från två krigsrättssammanträden eller med tillhopa sextio kronor.

Vid ledighet allenast från visst krigsrättssammanträde skulle krigsdomaren av sitt arvode till vikarien avstå liksom nu femton kronor samt krigsfiskalen tio kronor. Av allmänna medel skulle därjämte till ställföreträdaren utgå ytterligare gottgörelse med i förra fallet femton kronor och i senare fallet tio kronor.

Vidkommande ersättningen till auditörernas vikarier hava till en viss grad liknande bestämmelser ifrågasatts. Om auditör erhölle ledighet för en tid överstigande 14 dagar, skulle ställföreträdaren allenast äga uppbära tjänstgöringspenningarna. Att vid dylika längre förordnanden låta vikarien erhålla ytterligare gottgörelse i de fall, då tjänstgöringen varit särskilt betungande, hava de sakkunniga icke ansett sig kunna ifrågasätta. Genom att tjänstgöringspenningarna enligt förslaget skulle ökas, blir vikariens ställning betydligt bättre än vad för närvarande är fallet. Vidare bör beaktas, att det för vice auditören måste anses utgöra en merit att under längre tider uppehålla befattning såsom tillförordnad auditör.

Om auditören lät vikarien tjänstgöra endast vid ett visst krigsrättssammanträde, skulle ställföreträdaren äga att dels av auditören erhålla tjugufem kronor, dels ock av allmänna medel uppbära samma belopp. Hade vid ett dylikt sammanträde handlagts mer än fem mål, skulle vikarien därjämte erhålla gottgörelse för varje överskjutande mål med tio kronor, därav hälften skulle gäldas av auditören och andra hälften av allmänna medel. Den till vice auditören för tjänstgöring vid ett visst krigsrättssammanträde utgående ersättningen skulle dock icke i något fall få överstiga etthundra kronor, av vilket belopp således hälften skulle utgå av auditörens avlöning och andra hälften av allmänna medel. För att sistnämnda belopp, etthundra kronor, skulle kunna utgå, skulle vid sammanträdet alltså hava till handläggning förekommit minst tio mål.

Begagnade sig däremot auditören av ledighet för en tid ej överstigande fjorton dagar och inträffade under denna tid krigsrättssammanträden till det antal, att den av auditörens avlöning till ställföreträdaren utgående ersättningen (d. v. s. i regel tjänstgöringspenningarna) icke uppginge till ett belopp, motsvarande vad auditören, därest han åtnjutit ledighet endast från det eller de under tiden infallande krigsrättssammanträdena skulle enligt vad ovan sagts avstå, skulle den till ställföreträdaren av auditörens avlöning utgående ersättningen i stället bestämmas som om auditören åtnjutit ledighet endast från det eller de krigsrättssammanträden, som under tiden inträffat. Om den ersättning, som under angivna omständigheter sålunda skulle komma att utgå till vice auditören icke uppginge till det belopp, denne skulle haft rätt att av auditören och av allmänna medel uppbära, om ledigheten endast avsett de under tiden infallande krigsrättssammanträdena, skulle vice auditören äga att av allmänna medel erhålla erforderligt tillskott, så att gottgörelsen uppginge till det belopp, han skulle sammanlagt hava erhållit om auditören åtnjutit ledighet endast från det eller de krigsrättssammanträden, som under tiden inträffat.

På detta sätt skulle vice auditörernas avlöningsförmåner vid tjänstgöring under kortare tid väsentligt förbättras. Ersättningen skulle i regel komma att bestämmas efter antalet under ledigheten infallande krigsrättssammanträden samt efter antalet vid dessa handlagda mål.

Genom ett fastställande av de till vikarierna utgående ersättningarna till de utav de sakkunniga ifrågasatta beloppen torde möjligheterna att erhålla kompetenta ställföreträdare jämväl för auditörerna komma att väsentligt ökas.

De föreslagna vikariatsersättningarna hava satts i omedelbar anslutning till de avlöningsbelopp, som enligt förslaget skulle utgå till vederbörande befattningshavare. Verkställes en reducering eller mera omfattande omreglering av dessa avlöningar, måste frågan om ersättningen till vikarierna ånyo upptagas till behandling för att en i sådant fall erforderlig jämkning må ske.

— — — —

1 juli 1919 utgå förhöjda avlöningsbelopp, i enlighet med vad som beträffande envar befattningshavare föreslagits i förenämnda tabeller (se Bil. A, B och C[1]);

2) *att* krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler måtte berättigas att årligen, *räknat från och med den 1 januari 1919,* utan avdrag å utgående avlöningsbelopp, åtnjuta semester, krigsdomare under en och en halv månad samt auditörer och krigsfiskaler under vardera en månad;

3) *att* till auditörerna måtte årligen, *räknat från och med 1 januari 1919,* utgå ersättning för expeditionskostnader med i Bil. B.[2] för envar befattninghavare angivet belopp;

4) *att* för tjänstgöring vid särskild krigsrätt ävensom för tjänstgöring vid regements- eller stationskrigsrätt i det fall, som omförmäles i 5 § 3 mom. av lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes, måtte till krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler *från och med den 1 juli 1919* utgå förhöjd ersättning i enlighet med de bestämmelser, som givits i §§ 12, 27 och 45 av de sakkunnigas förslag till kungörelse angående ändring i vissa delar av instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler (se Bil. G.), ävensom att till auditörerna vid särskilda krigsrätterna i Stockholm och Landskrona samt å Karlsborg och vid kustflottan måtte bestämmas fasta årsarvoden att utgå såsom gottgörelse för av dem lämnat biträde vid disciplinmålens handläggning m. m.;

5) *att* — under förutsättning att avlöningarna för de ordinarie befattningshavarne vid regements- och stationskrigsrätterna i huvudsak fastställas till de av de sakkunniga föreslagna belopp — gottgörelse för tjänstgöring såsom ställföreträdare vid ledighet för krigsdomare, auditör eller krigsfiskal måtte *från och med den 1 juli 1919* utgå i enlighet med de grunder, som angivits i §§ 10, 16, 25, 31, 43 och 49 av nämnda förslag till ändring i gällande instruktion för krigsdomare, auditörer krigsfiskaler; samt

6) *att* övriga av de sakkunniga ifrågasatta ändrings- och tilläggsförslag till berörda instruktion måtte godkännas.

[1] Bil. A, B och C motsvara bil. IV, V och VI till statsrådsprotokollet med undantag av sista kolumnen i varje tabell.

[2] Bil. B motsvarar bil. V till statsrådsprotokollet med undantag av sista kolumnen.

Särskilt yttrande

av auditören PLOMAN.

I följande avseende har jag intagit en annan ståndpunkt än de sakkunnigas pluralitet.

I fråga om beredande av viss tids kostnadsfri ledighet under varje år åt krigsrätternas civila befattningshavare innebär det framlagda förslaget, att dylik ledighet bör tillerkännas krigsdomare under en och en halv månad samt auditörer och krigsfiskaler under en månad varje år. Den motivering, som anförts för att föreslå kortare semestertid för auditörer än för krigsdomare, synes mig emellertid icke fullt tillfredsställande. De sakkunnigas flertal hava även erkänt, att starka skäl talat för, att auditörerna såsom ledamöter av krigsrätterna borde medgivas lika lång semestertid som krigsdomarna. Förutom det skäl därför, som ligger i den i detta yttrande anförda omständighet, torde för bestämmande av lika lång semesterledighet åt krigsdomare och auditörer enligt mitt förmenande i synnerhet kunna anföras omfattningen av det arbete, som åligger auditörerna i jämförelse med såväl krigsdomarna som krigsfiskalerna. Ty av dessa befattningshavare hava auditörerna den ojämförligt största arbetsbördan och deras behov av ledighet från tjänsten torde därför också få anses vara minst lika stort som krigsdomarnas. På grund härav har jag ansett mig böra föreslå, att auditörerna måtte komma i åtnjutande av semester under lika lång tid som krigsdomarna eller sålunda under en och en halv månad.

Edw. Ploman.

BILAGOR.[1]

[1] Bilagorna A, B och C, som här uteslutits, motsvara bilagorna IV, V och VI till statsrådsprotokollet med undantag av sista kolumnen i varje tabell.

Krigsdomare.

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband. Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Mål, som rört personal, krigsmakten, som på färdade bestämmelser gondera krigsrätten. genom slutligt under år	
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen
1	Svea livgarde Göta livgarde Livgardet till häst	76	58	91	2	151	—	—
2	Livregementets dragoner Svea artilleriregemente Positionsartilleriregementet Svea ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet) Fälttelegrafkåren	66	77	32	13	122	—	1
3	Flottans station i Stockholm	149	126	148	93	367	—	—
4	Vaxholms grenadjärregemente Vaxholms kustartilleriregimente Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	50	158	70	8	236	—	7
5	Upplands infanteriregemente Upplands artilleriregemente Västmanlands trängkår	39	35	15	30	80	12	6
6	Första livgrenadjärregementet Andra livgrenadjärregementet Östgöta trängkår	15	26	42	9	77	1	—
7	Jönköpings regemente Smålands artilleriregemente	18	19	26	8	53	1	—
8	Kalmar regemente Smålands husarregemente	22	41	16	—	57	—	—
9	Kronobergs regemente	6	47	20	—	67	—	—
10	Gottlands infanteriregemente Gottlands artillerikår	17	7	10	7	24	3	1
11	Flottans station i Karlskrona Karlskrona grenadjärregemente Karlskrona kustartilleriregemente Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	195	299	172	90	561	3	1
12	Norra skånska infanteriregementet Vendes artilleriregmente Skånska trängkåren	30	9	73		82	—	—

Bilaga D.

(Specialstatistik).

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
tillhörande avdelning av grund av särskilt utskall lyda under nå- Antal brottmål, som utslag avgjorts 1917		Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband. Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten. Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				
Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	
—	—	57	43	6	106	1	—	2	3	1
—	1	52	22	4	78	—	—	—	—	2
—	—	78	109	22	209	—	—	—	—	3
—	7	87	63	—	150	—	1	—	1	4
—	18	20	37	1	58	8	2	—	10	5
—	1	8	24	1	33	—	—	4	4	6
—	1	12	17	—	29	—	2	—	2	7
—	—	19	11	—	30	—	—	—	—	8
—	—	3	14	—	17	—	—	—	—	9
2	6	3	4	1	8	1	—	—	1	10
—	4	203	106	—	309	—	—	—	—	11
—	—	10	41	—	51	—	—	—	—	12

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband. Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Mål, som rört personal, krigsmakten, som på färdade bestämmelser gondera krigsrätten, genom slutligt under år	
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen
1	Södra skånska infanteriregementet Kronprinsens husarregemente Skånska dragonregementet	30	70	41	15	126	19	4
2	Skånska husarreg.:tet (Hälsingborg) Hallands regemente	25	31	41		72	5	
3	Göta artilleriregemente Älvsborgs regemente Älvsborgs kustartillerikår	13 År 1913 6	33	19	1	53	43	9
4	Bohusläns regemente Västgöta regemente	16	10	70	4	84	3	15
5	Skaraborgs regemente Livregementets husarer Göta trängkår Boden-Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg Göta ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet)	20	44	34	6	84	3	1
6	Värmlands regemente	5	7	22	2	31	—	—
7	Livregementets grenadjärer Västmanlands regemente Svea trängkår Södermanlands regemente (tillsvidare)	51	37	171	9	217	—	—
8	Hälsinge regemente Dalregementet	27	26	62	9	97	—	4
9	Västernorrlands regemente Norrlands trängkår	27	24	115	12	151	4	19
10	Jämtlands fältjägarregemente Norrlands artilleriregemente	26	34	73	6	113	—	—
11	Västerbottens regemente Norrlands dragonregemente	13	47	53	17	117	3	5
12	Norrbottens regemente Boden-Karlsborgs artilleriregemente (utom dess detachement å Karlsborg) Bodens ingenjörkår	31	52	126	1	179	5	13
	Summa	**973**	**1,317**	**1,501**	**342**	**3,201**	**105**	**86**
				+ 41				+

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
tillhörande avdelning av grund av särskilt utskall lyda under nå- Antal brottmål, som utslag avgjorts 1917		Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband. Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918				Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten. Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918				
Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	
2	25	42	25	2	69	6	6	—	12	1
25	30	19	9	—	28	5	6		11	2
8	60	17	22	1	40	15	1	11	27	3
1	19	8	50	—	58	—	—	—	—	4
—	4	24	44	1	69	2	—	—	2	5
—	—	12	13	5	30	—	—	—	—	6
—	—	19	93	1	113	—	10	—	10	7
—	4	10	51	4	65	—	7	—	7	8
1	24	20	38	11	69	—	2	11	13	9
—	—	20	33	—	53	—	2	—	2	10
1	9	31	32	1	64	1	1	5	7	11
7	25	17	105	6	128	9	27	—	36	12
22	**238**	**791**	**1,006**	**67**	**1,864**	**48**	**61**	**33**	**148**	
25							**+ 6**			

Auditörer.

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband						Mål, som rört personal, till-av krigsmakten, som på utfärdade bestämmelser någondera			
			Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917	Antal disciplinmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917			
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa
1	Svea livgarde Göta livgarde	18 49	33	72	—	105	1	986	—	—	—	—
2	Livgardet till häst Livregementets dragoner Svea artilleriregemente	46	71	31	9	111	37	585	—	1	—	1
3	Positionsartilleriregementet Svea ingenjörkår (ntom fästningsingenjörkompaniet) Fälttelegrafkåren	29	31	20	6	57	36	305	—	—	—	—
4	Flottans station i Stockholm	149	126	148	93	367	12	548	—	—	—	—
5	Vaxholms kustartilleriregemente Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	36	157	39	2	198	29	315	—	—	—	—
6	Vaxholms grenadjärregemente	14	1	31	6	38	1	266	—	7	—	7
7	Upplands infanteriregemente Upplands artillerieregemente	36	31	14	29	74	16	250	12	6	—	18
8	Västmanlands trängkår	3	4	1	1	6	4	36	—	—	—	—
9	Första livgrenadjärregementet Andra livgrenadjärregementet Östgöta trängkår	15	26	42	9	77	5	240	1	—	—	1
10	Jönköpings regemente Smålands artillerieregemente	18	19	26	8	53	12	262	1	—	—	1

Bilaga E.

(Specialstatistik).

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
hörande avdelning grund av särskilt skall lyda under krigsrätten		Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband						Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten						
		Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918						Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918						
Antal undersökningsmål under år 1917	Antal disciplinmål under år 1917	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Antal undersökningsmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal disciplinmål under tiden 1/1—30/6 1918	Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	Antal undersökningsmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal disciplinmål under tiden 1/1—30/6 1918	
9	—	42	42	6	90	13	526	—	—	2	2	1	48	1
—	—	50	10	2	62	25	337	1	—	—	1	—	—	2
—	—	17	13	2	32	6	151	—	—	—	—	—	—	3
—	18	78	109	22	209	8	471	—	—	—	—	—	—	4
—	—	86	37	—	123	9	186	—	1	—	1	—	—	5
—	14	1	26	—	27	2	156	—	—	—	—	—	—	6
—	13	20	33	1	54	13	166	8	2	—	10	1	12	7
—	—	—	4	—	4	2	24	—	—	—	—	—	—	8
—	—	8	24	1	33	4	135	—	—	4	4	—	—	9
—	2	12	17	—	29	5	154	—	2	—	2	—	28	10

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband						Mål, som rört personal, till- av krigsmakten, som på utfärdade bestämmelser någondera			
			Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917	Antal disciplinmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917			
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa
11	Kalmar regemente Smålands husarregemente	22	41	16	—	57	7	329	—	—	—	—
12	Kronobergs regemente	6	47	20	—	67	8	495	—	—	—	—
13	Gottlands infanteriregemente Gottlands artillerikår	17	7	10	7	24	1	268	3	1	2	6
14	Karlskrona grenadjärregemente Karlskrona kustartilleriregemente Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	3 192	66	52	—	118	4	c:a 400	3	1	—	4
15	Flottans station i Karlskrona		233	120	90	443	9	600 à 650	—	—	—	—
16	Norra skånska infanteriregementet Vendes artilleriregemente	28	9	67	—	76	65	331	—	—	—	—
17	Skånska trängkåren	2	—	6	—	6	—	5	—	—	—	—
18	Södra skånska infanteriregementet	9	7	28	2	37	2	86	—	—	—	—
19	Kronprinsens husarregemente	7	35	8	13	56	2	24	18	2	2	22
20	Skånska dragonregementet	14	28	5	—	33	—	104	1	2	—	3
21	Skånska husarregementet (Hälsingborg)	15	27	3		30	—	42	5	25		30
22	Hallands regemente	10	4	38		42	10	119	—	—	—	—
23	Göta artilleriregemente	11	16	9	1	26	10	100	—	—	—	—
24	Älvsborgs kustartillerikår	År 1913 6	13	6	—	19	3	43	42	8	8	58
25	Älvsborgs regemente	2	4	4	—	8	4	331	1	1	—	2
26	Bohusläns regemente	8	4	59	3	66	12	134	1	15	—	16
27	Västgöta regemente	8	6	11	1	18	2	171	2	—	1	3

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
hörande avdelning grund av särskilt skall lyda under krigsrätten		Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband						Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten						
Antal undersökningsmål under år 1917	Antal disciplinmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918				Antal undersökningsmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal disciplinmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918				Antal undersökningsmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal disciplinmål under tiden 1/1—30/6 1918	
		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa			
—	—	19	11	—	30	4	176	—	—	—	—	—	—	11
—	—	3	14	—	17	4	158	—	—	—	—	—	—	12
1	1	3	4	1	8	6	96	1	—	—	1	1	—	13
—	—	47	29	—	76	11	164	—	—	—	—	—	—	14
—	—	156	77	—	233	45	245	—	—	—	—	—	—	15
—	—	10	38	—	48	43	238	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	3	—	3	—	17	—	—	—	—	—	—	17
—	—	12	14	—	26	—	88	—	—	—	—	—	—	18
10	—	21	5	—	26	5	40	6	6	—	12	6	—	19
—	8	9	6	2	17	—	61	—	—	—	—	—	3	20
2	81	18	—	—	18	5	9	5	6		11	4	21	21
—	—	1	9	—	10	2	40	—	—	—	—	—	—	22
—	—	5	9	1	15	16	73	—	—	—	—	—	—	23
3	53	11	1	—	12	14	38	15	1	11	27	2	23	24
—	40	1	12	—	13	6	176	—	—	—	—	—	—	25
1	31	5	28	—	33	17	159	—	—	—	—	—	—	26
—	—	3	22	—	25	2	124	—	—	—	—	—	—	27

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913.	Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband						Mål, som rört personal, till-av krigsmakten, som på utfärdade bestämmelser någondera			
			Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917	Antal disciplinmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917			
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa
28	Skaraborgs regemente Livregementets husarer Göta trängkår	12	26	20	3	49	5	222	—	1	—	1
29	Boden—Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg Göta ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet)	8	18	14	3	35	2	158	3	—	—	3
30	Värmlands regemente	5	7	22	2	31	1	225	—	—	—	—
31	Livregementets grenadjärer Svea trängkår	10	8	68	3	79	4	396	—	—	—	—
32	Södermanlands regemente	10	10	20	1	31	5	118	—	—	—	—
33	Västmanlands regemente	31	19	83	5	107	—	391	—	—	—	—
34	Hälsinge regemente	18	16	48	4	68	24	231	—	2	—	2
35	Dalregementet	9	10	14	5	29	9	193	—	2	—	2
36	Västernorrlands regemente Norrlands trängkår	27	24	115	12	151	110	312	4	19	1	24
37	Jämtlands fältjägarregemente Norrlands artilleriregemente	26	34	73	6	113	23	300	—	—	—	—
38	Västerbottens regemente	3	10	44	3	57	22	257	3	5	1	9
39	Norrlands dragonregemente	10	37	9	14	60	4	98	—	—	—	—
40	Norrbottens regemente Boden—Karlsborgs artilleriregemente (utom dess detachement å Karlsborg) Bodens ingenjörkår	31	52	126	1	179	42	436	5	13	7	25
	Summa	**973**	**1,317**	**1,501**	**342**	**3,201**	**543**	**c a 10,712**	**105**	**86**	**22**	**238**
				+ 41.						+ 25		

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
hörande avdelning grund av särskilt skall lyda under krigsrätten		Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband						Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten						
Antal undersökningsmål under år 1917	Antal disciplinmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918				Antal undersökningsmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal disciplinmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden 1/1—30/6 1918				Antal undersökningsmål under tiden 1/1—30/6 1918	Antal disciplinmål under tiden 1/1—30/6 1918	
		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa			
1	14	20	22	—	42	3	114	2	—	—	2	—	5	28
—	—	4	22	1	27	3	97	—	—	—	—	—	1	29
—	1	12	13	5	30	1	149	—	—	—	—	—	—	30
—	—	12	85	—	97	10	91	—	9	—	9	—	27	31
—	—	3	—	—	3	3	28	—	—	—	—	—	—	32
—	—	4	8	1	13	3	81	—	1	—	1	—	10	33
2	—	5	30	4	39	13	110	—	—	—	—	—	5	34
—	6	5	21	—	26	7	134	—	7	—	7	—	23	35
—	28	20	38	11	69	19	342	—	2	11	13	—	24	36
1	10	20	33	—	53	10	181	—	2	—	2	—	25	37
—	24	5	30	—	35	8	164	1	1	5	7	—	—	38
—	—	26	2	1	29	8	79	—	—	—	—	—	—	39
1	26	17	105	6	128	30	308	9	27	—	36	17	22	40
31	**370**	**791**	**1,006**	**67**	**1,864**	**385**	**6,086**	**48**	**61**	**33**	**148**	**32**	**277**	
									+ 6					

Krigsfiskaler.

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband				
			Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	
1	Svea livgarde Göta livgarde Livgardet till häst Livregementets dragoner Svea artilleriregemente Positionsartilleriregementet Svea ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet) Fälttelegrafkåren	142	135	123	15	273	74
2	Flottans station i Stockholm	149	126	148	93	367	12
3	Vaxholms grenadjärregemente Vaxholms kustartilleriregemente Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	50	158	70	8	236	30
4	Upplands infanteriregemente Upplands artilleriregemente	36	31	14	29	74	16
5	Västmanlands trängkår	3	4	1	1	6	4
6	Första livgrenadjärregementet Andra livgrenadjärregementet Östgöta trängkår	15	26	42	9	77	5
7	Jönköpings regemente Smålands artilleriregemente	18	19	26	8	53	12
8	Kalmar regemente Smålands husarregemente	22	41	16	—	57	7
9	Kronobergs regemente	6	47	20	—	67	8

Bilaga F.

(Specialstatistik).

7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten					Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband					Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten					
Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				Antal undersökningsmål under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				Antal undersökningsmål under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	
Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Summa		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		
—	1	—	1	9	109	65	10	184	44	1	—	2	3	1	1
—	—	—	—	—	78	109	22	209	8	—	—	—	—	—	2
—	7	—	7	—	87	63	—	150	11	—	1	—	1	—	3
12	6	—	18	—	20	33	1	54	13	8	2	—	10	1	4
—	—	—	—	—	—	4	—	4	2	—	—	—	—	—	5
1	—	—	1	—	8	24	1	33	4	—	—	4	4	—	6
1	—	—	1	—	12	17	—	29	5	—	2	—	2	—	7
—	—	—	—	—	19	11	—	30	4	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	3	14	—	17	4	—	—	—	—	—	9

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6
			Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband				
		Medeltal. brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	
10	Gottlands infanteriregemente Gottlands artillerikår	17	7	10	7	24	1
11	Flottans station i Karlskrona	195	233	120	90	443	9
12	Karlskrona grenadjärregemente Karlskrona kustartilleriregemente Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani		66	52	—	118	4
13	Norra skånska infanteriregementet Vendes artilleriregemente	28	9	67	—	76	65
14	Skånska trängkåren	2	—	6	—	6	—
15	Södra skånska infanteriregementet	9	7	28	2	37	2
16	Kronprinsens husarregemente	7	35	8	13	56	2
17	Skånska dragonregementet	14	28	5	—	33	—
18	Skånska husarregementet (Hälsingborg)	15	27	3		30	—
19	Hallands regemente	10	4	38		42	10
20	Göta artilleriregemente	11	16	9	1	26	10
21	Älvsborgs kustartillerikår	År 1913 6	13	6	—	19	3
22	Älvsborgs regemente	2	4	4	—	8	4
23	Bohusläns regemente	8	4	59	3	66	12
24	Västgöta regemente	8	6	11	1	18	2
25	Skaraborgs regemente Livregementets husarer Göta trängkår	12	26	20	3	49	5

7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten					Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband					Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten					
Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				Antal undersökningsmål under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				Antal undersökningsmål under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	
Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		
3	1	2	6	1	3	4	1	8	6	1	—	—	1	1	10
—	—	—	—	—	156	77	—	233	45	—	—	—	—	—	11
3	1	—	4	—	47	29	—	76	11	—	—	—	—	—	12
—	—	—	—	—	10	38	—	48	43	—	—	—	—	—	13
—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	12	14	—	26	—	—	—	—	—	—	15
18	2	2	22	10	21	5	—	26	5	6	6	—	12	6	16
1	2	—	3	—	9	6	2	17	—	—	—	—	—	—	17
5	25		30	2	18	—	—	18	5	5	6		11	4	18
—	—	—	—	—	1	9	—	10	2	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	5	9	1	15	16	—	—	—	—	—	20
42	8	8	58	3	11	1	—	12	14	15	1	11	27	2	21
1	1	—	2	—	1	12	—	13	6	—	—	—	—	—	22
1	15	—	16	1	5	28	—	33	17	—	—	—	—	—	23
2	—	1	3	—	3	22	—	25	2	—	—	—	—	—	24
—	1	—	1	1	20	22	—	42	3	2	—	—	2	—	25

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6
			Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband				
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917
			Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa	
26	Boden—Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg Göta ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet)	8	18	14	3	35	2
27	Värmlands regemente	5	7	22	2	31	1
28	Livregementets grenadjärer Svea trängkår	10	8	68	3	79	4
29	Södermanlands regemente	10	10	20	1	31	5
30	Västmanlands regemente	31	19	83	5	107	—
31	Hälsinge regemente	18	16	48	4	68	24
32	Dalregementet	9	10	14	5	29	9
33	Västernorrlands regemente Norrlands trängkår	27	24	115	12	151	110
34	Jämtlands fältjägarregemente Norrlands artilleriregemente	26	34	73	6	113	23
35	Västerbottens regemente Norrlands dragonregemente	13	47	53	17	117	26
36	Norrbottens regemente Boden—Karlsborgs artilleriregemente (utom dess detachement å Karlsborg) Bodens ingenjörkår	31	52	126	1	179	42
	Summa	**973**	**1 317**	**1 501**	**342**	**3 201**	**543**
				+ **41**			

7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten					Mål, som rört personal, tillhörande krigsrätternas ordinarie truppförband					Mål, som rört personal, tillhörande avdelning av krigsmakten, som på grund av särskilt utfärdade bestämmelser skall lyda under någondera krigsrätten					
Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under år 1917				Antal undersökningsmål under år 1917	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				Antal undersökningsmål under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	Antal brottmål, som genom slutligt utslag avgjorts under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918				Antal undersökningsmål under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	
Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga. som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		Fast anställda (officerare, underofficerare och manskap) samt icke krigsmän	Värnpliktiga, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § värnpliktslagen	Värnpliktiga, som inkallats till tjänstgöring jämlikt 28 § värnpliktslagen	Summa		
3	—	—	3	—	4	22	1	27	3	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	12	13	5	30	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	12	85	—	97	10	—	9	—	9	—	28
—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	—	4	8	1	13	3	—	1	—	1	—	30
—	2	—	2	2	5	30	4	39	13	—	—	—	—	—	31
—	2	—	2	—	5	21	—	26	7	—	7	—	7	—	32
4	19	1	24	—	20	38	11	69	19	—	2	11	13	—	33
—	—	—	—	1	20	33	—	53	10	—	2	—	2	—	34
3	5	1	9	—	31	32	1	64	16	1	1	5	7	—	35
5	13	7	25	1	17	105	6	128	30	9	27	—	36	17	36
105	**86**	**22**	**238**	**31**	**791**	**1 006**	**67**	**1 864**	**385**	**48**	**61**	**33**	**148**	**32**	
	+ 25										+ 6				

Bilaga G.[1]

Förslag

till

kungörelse angående ändring i vissa delar av instruktionen för krigsdomare, auditörer och krigsfiskaler.

I. Krigsdomare.

— —
— —

§ 10.

Åtnjuter krigsdomare tjänstledighet eller uppehåller han eljest icke sin befattning, skall han till den, som förrättar tjänsten, avstå vad av avlöningen belöper på den tid ställföreträdaren tjänstgör i hans ställe. Är avlöningen uppdelad i lön och tjänstgöringspenningar, har dock ställföreträdaren endast att uppbära den på nämnda tid belöpande andel i tjänstgöringspenningarna. Har krigsdomare, vilkens avlöning är uppdelad på sätt nyss nämnts, undfått ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstängts från tjänstgöring, eller är han eljest lagligen förhindrad att sköta befattningen eller avhåller han sig från tjänstgöring, kan sådan krigsdomare dock förpliktas att under tiden utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen, som erfordras för befattningens upprätthållande eller eljest prövas skäligt.

Är krigsdomare ledig för en tid ej överstigande fjorton dagar och inträffa under *denna* tid krigsrättssammanträden till det antal, att *den av krigsdomarens avlöning till ställföreträdaren utgående ersättningen,* beräknad enligt de i första stycket angivna grunder, icke uppgår till ett belopp, motsvarande femton kronor för varje *sammanträde, därvid han tjänstgjort i krigsdomarens ställe, skall krigsdomaren därjämte av sin avlöning till ställföreträdaren avstå så mycket, att den ersättning, denne äger att av krigsdomaren uppbära, icke understiger ett på detta sätt beräknat belopp. Pågår krigsrättssammanträde mer än en dag, skall krigsdomaren av sin avlöning till ställföreträdaren avstå ett så stort belopp, att den till honom från krigsdomaren utgående ersättningen uppgår till femton kronor för varje dag sammanträdet pågått.*

Åtnjuter krigsdomare ledighet endast från visst krigsrättssammanträde, skall han likaledes till den, som därvid förrättar hans tjänst, av sin avlöning avstå ett belopp av femton kronor för varje dylikt *sammanträde. Pågår sammanträdet mer än en dag, skall nämnda ersättning utgå för varje dag sammanträdet pågått.*

§ 12.

— —
— —

[1] Denna bilaga är här medtagen allenast i transumt.

§ 16.

Såsom gottgörelse för tjänstgöring som krigsdomare äger vice krigsdomare att under krigsdomarens semester uppbära särskilt semesterarvode.

Åtnjuter krigsdomare eljest tjänstledighet eller uppehåller han icke sin befattning, äger vice krigsdomare uppbära det belopp, som krigsdomaren, enligt vad i § 10 är stadgat, skall vid ledighet avstå till sin ställföreträdare.

Uppehålles krigsdomarbefattning under en tid ej överstigande fjorton dagar av vice krigsdomaren och inträffa under denna tid krigsrättssammanträden till det antal, att den av krigsdomarens avlöning till ställföreträdaren utgående ersättningen icke uppgår till ett belopp, motsvarande trettio kronor för varje sammanträde, vid vilket han tjänstgjort i krigsdomarens ställe, eller, där sådant sammanträde pågått flera dagar, för var och en av dessa dagar, äger han att, utöver den ersättning krigsdomaren enligt vad i § 10 sägs av sin avlöning skall avstå, erhålla tillskott av allmänna medel, så att vice krigsdomarens hela ersättning kommer att uppgå till trettio kronor för varje sammanträde eller, där sammanträde pågått flera dagar, för var och en av dessa dagar.

Avser vice krigsdomarens tjänstgöring endast ett visst krigsrättssammanträde, äger han, jämte den ersättning, som enligt *§ 10 tredje stycket* skall utbetalas av krigsdomaren, tillika av allmänna medel uppbära ett belopp av *femton kronor för varje dylikt sammanträde. Pågår sammanträdet mer än en dag, skall nämnda ersättning av allmänna medel utgå för varje dag sammanträdet pågått.*

II. Auditörer.

§ 25.

Åtnjuter auditör tjänstledighet eller uppehåller han eljest icke sin befattning, skall han till den, som förrättar tjänsten, avstå vad av avlöningen belöper på den tid ställföreträdaren tjänstgör i hans ställe. Då en del av avlöningen utgår i tjänstgöringspenningar, har dock ställföreträdaren endast att uppbära den på nämnda tid belöpande andel i tjänstgöringspenningarna. Den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen eller avhåller sig från tjänstgöring, kan dock förpliktas att under tiden utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen, som för befattningens upprätthållande erfordras eller eljest prövas skäligt.

Är auditör ledig för en tid ej överstigande fjorton dagar och inträffa under *denna* tid krigsrättssammanträden till det antal, *att den av auditörens avlöning till ställföreträdaren utgående ersättningen,* beräknad enligt de i första stycket angivna grunder, icke uppgår till ett belopp, motsvarande *vad auditören, därest han åtnjutit ledighet endast från det eller de under tiden infallande krigsrättssammanträdena, skulle enligt bestämmelserna i denna § tredje stycket avstå, skall den till ställföreträdaren av auditörens avlöning utgående ersättningen i stället bestämmas, som om auditören åtnjutit ledighet allenast från det eller de krigsrättssammanträden, som under tiden inträffat.*

Åtnjuter auditör ledighet endast från visst krigsrättssammanträde, skall han till den, som därvid förrättar hans tjänst, av sin avlöning avstå ett belopp av tjugufem kronor för varje *dylikt sammanträde. Pågår sammanträdet mer än en dag, skall nämnda ersättning utgå för varje dag sammanträdet pågått. Uppgår antalet av de vid ett krigsröttssammanträde handlagda mål till mer än fem, skall auditören därjämte till ställföreträdaren av sin avlöning avstå ett belopp av fem kronor för varje överskjutande mål; dock att den av auditörens avlöning till ställföreträdaren utgående ersättningen icke må för ett sammanträde uppgå till högre belopp än sammanlagt femtio kronor.*

§ 26.

— —
— —

§ 31.

Såsom gottgörelse för tjänstgöring som auditör äger vice auditör att under auditörens semester uppbära särskilt semesterarvode.

Åtnjuter auditör eljest tjänstledighet eller uppehåller han icke sin befattning, äger vice auditör att uppbära det belopp, som auditören, enligt vad i § 25 är föreskrivet, skall vid ledighet avstå till sin ställföreträdare.

Uppehålles auditörsbefattning under en tid ej överstigande fjorton dagar av vice auditör och inträffa under denna tid krigsrättssammanträden till det antal, att den av auditörens avlöning till ställföreträdaren utgående ersättningen icke uppgår till ett belopp motsvarande vad han, därest auditören åtnjutit ledighet endast från det eller de under tiden infallande krigsrättssammanträdena, skulle enligt bestämmelserna i § 25 tredje stycket och denna § fjärde stycket uppbära, äger vice auditören erhålla tillskott av allmänna medel, så att hans ersättning uppgår sammanlagt till det belopp, han skulle hava erhållit, om auditören åtnjutit ledighet allenast från det eller de krigsrättssammanträden, som under tiden inträffat.

Avser vice auditörens tjänstgöring endast ett visst krigsrättssammanträde, äger han, jämte den ersättning, som enligt § 25 tredje stycket skall utbetalas av auditören, tillika av allmänna medel uppbära ett belopp av tjugufem kronor för varje dylikt sammanträde. Pågår sammanträdet mer än en dag, skall nämnda ersättning utgå för varje dag sammanträdet pågått. Uppgår antalet av de vid ett krigsrättssammanträde handlagda mål till mer än fem, äger vice auditören därjämte av allmänna medel uppbära ett belopp av fem kronor för varje överskjutande mål; dock att den ersättning, som vice auditören enligt vad nu sagts äger att för varje sammanträde uppbära av allmänna medel, icke må uppgå till högre belopp än sammanlagt femtio kronor.

III. Krigsfiskaler.

— —
— —

§ 43.

Åtnjuter krigsfiskal tjänstledighet eller uppehåller han eljest icke sin befattning, skall han till den, som förrättar tjänsten, av sitt arvode avstå vad som belöper på den tid ställföreträdaren tjänstgör i hans ställe.

Är krigsfiskal ledig för en tid ej överstigande fjorton dagar och inträffa under *denna* tid krigsrättssammanträden till det antal, *att den av krigsfiskalens arvode till ställföreträdaren utgående ersättningen icke uppgår till ett belopp, motsvarande tio kronor för varje sammanträde, vid vilket han tjänstgjort i krigsfiskalens ställe, skall krigsfiskalen därjämte av sitt arvode till ställföreträdaren avstå så mycket, att den ersättning, denne äger att av krigsfiskalen uppbära, icke understiger ett på detta sätt beräknat belopp. Pågår krigsrättssammanträde mer än en dag, skall krigsfiskalen av sitt arvode till ställföreträdaren avstå ett så stort belopp, att den till honom från krigsfiskalen utgående ersättningen uppgår till tio kronor för varje dag sammanträdet pågått.*

Åtnjuter krigsfiskal ledighet endast från visst krigsrättssammanträde, skall han *likaledes* till den, som därvid förrättar hans tjänst, av sitt arvode avstå ett belopp av *tio* kronor för varje dylikt sammanträde. *Pågår sammanträdet mer än en dag, skall nämnda ersättning utgå för varje dag sammanträdet pågått.*

§ 44.

— —
— —

§ 49 (nuvarande § 50).

Såsom gottgörelse för tjänstgöring som krigsfiskal äger vice krigsfiskal att under krigsfiskalens semester uppbära särskilt semesterarvode.

Åtnjuter krigsfiskal eljest tjänstledighet eller uppehåller han icke sin befattning, äger vice krigsfiskal att uppbära det belopp, som krigsfiskalen, enligt vad i § 43 är föreskrivet, skall vid ledighet avstå till sin ställföreträdare.

Uppehålles krigsfiskalsbefattning under en tid ej överstigande fjorton dagar av vice krigsfiskalen och inträffa under denna tid krigsrättssammanträden till det antal, att den av krigsfiskalens arvode till ställföreträdaren utgående ersättningen icke uppgår till ett belopp, motsvarande tjugu kronor för varje sammanträde, vid vilket han tjänstgjort i krigsfiskalens ställe, eller, där sådant sammanträde pågått flera dagar, för var och en av dessa dagar, äger han att, utöver den ersättning krigsfiskalen enligt vad i § 43 sägs av sitt arvode skall avstå, erhålla tillskott av allmänna medel, så att vice krigsfiskalens hela ersättning kommer att uppgå till tjugu kronor för varje sammanträde eller, där sammanträde pågått flera dagar, för var och en av dessa dagar.

Avser vice krigsfiskalens tjänstgöring endast ett visst krigsrättssammanträde, äger han, jämte den ersättning, som enligt § 43 tredje stycket skall utbetalas av krigsfiskalen, tillika av allmänna medel uppbära ett belopp av *tio* kronor för varje *dylikt sammanträde. Pågår sammanträdet mer än en dag, skall nämnda ersättning av allmänna medel utgå för varje dag sammanträdet pågått.*

§ 51 (nuvarande § 52).

— —
— —

Bilaga IV
(omfattande sid. 232 och 233).

Krigsdomare.

Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrättssammanträden			Avlöning enligt 1916 års stat (arvode)	Avlöning enligt 1918 års stat (arvode)	Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning (arvode)	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (arvode)
		år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918				
Svea livgarde Göta livgarde Livgardet till häst	76	126	151	106	88	10 2	68	1,700	1,700	2,800	*2,000*
Livregementets dragoner Svea artilleriregemente Positionsartilleriregementet Svea ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet) Fälttelegrafkåren	66	117	122	78	104	116	56	1,800	1,800	2,800	*2,000*
Flottans station i Stockholm	149	242	367	209	52	52	26	2,000	2,000	3,000	*2,200*
Vaxholms grenadjärregemente Vaxholms kustartilleriregemente Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	50	230	236	150	81	79	40	1,500	1,800	2,800	*2,000*
Upplands infanteriregemente Upplands artilleriregemente Västmanlands trängkår	39	131	80	58	84	68	30	1,000	1,200	2,100	1,200
Första livgrenadjärregementet Andra livgrenadjärregementet Östgöta trängkår	15	57	77	33	54	70	35	1,000	1,000	1,800	1,000
Jönköpings regemente Smålands artilleriregemente	18	49	53	29	44	31	18	800	800	1,400	800
Kalmar regemente Smålands husarregemente	22	44	57	30	30	37	22	800	800	1,400	800
Kronobergs regemente	6	35	67	17	29	34	14	500	500	960	500
Gottlands infanteriregemente Gottlands artillerikår	17	54	24	8	59	41	20	800	1,000	1,400	1,000
Flottans station i Karlskrona Karlskrona grenadjärregemente Karlskrona kustartilleriregemente Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	195	475	561	309	ca 151	ca 153	ca 70	2,500	2,500	4,200	*3,000*
Norra skånska infanteriregementet Vendes artilleriregemente Skånska trängkåren	30	105	82	51	74	72	36	1,000	1,200	2,100	1,200
Södra skånska infanteriregementet Kronprinsens husarregemente Skånska dragonregementet	30	83	126	69	77	98	48	1,200	1,200	2,400	*1,400*

Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrättssammanträden			Avlöning enligt 1916 års stat (arvode)	Avlöning enligt 1918 års stat (arvode)	Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning (arvode)	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (arvode)
		år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918				
Skånska husarreg.[1] (Hälsingborg) Hallands regemente	25	84	72	28	59	59	31	1,200	1,200	1,800	1,200
Göta artilleriregemente Älvsborgs regemente Älvsborgs kustartillerikår	13 År 1913 6	88	53	40	57	39	32	1,200	1,200	2,100	1,200
Bohusläns regemente Västgöta regemente	16	142	84	58	70	73	40	1,000	1,200	2,100	1,200
Skaraborgs regemente Livregementets husarer Göta trängkår Boden-Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg Göta ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet)	20	79	84	69	76	80	62	1,200	1,200	2,400	*1,400*
Värmlands regemente	5	21	31	30	19	12	14	500	500	900	500
Livregementets grenadjärer Västmanlands regemente Svea trängkår Södermanlands regemente (tillsvidare)	51	160	217	113	69	84	58	1,200 500	1,200 500	2,400 900	*1,400* 500
Hälsinge regemente Dalregementet	27	102	97	65	63	66	38	1,200	1,200	2,100	1,200
Västernorrlands regemente Norrlands trängkår	27	148	151	69	53	50	37	800	1,000	1,800	*1,200*
Jämtlands fältjägarregemente Norrlands artilleriregemente	26	80	113	53	78	100	52	800	1,000	1,800	*1,200*
Västerbottens regemente Norrlands dragonregemente	13	135	117	64	89	105	54	800	1,000	1,800	*1,200*
Norrbottens regemente Boden-Karlsborgs artilleriregemente (utom dess detachement å Karlsborg) Bodens ingenjörkår	31	419	179	128	137	119	84	1,200	1,600	2,800	*2,000*
Summa	**973**	**3,206**	**3,201**	**1,864**	—	—	—	**28,200**	**30,300**	**52,000**	**33,300**

[1] För tjänstgöring vid den särskilda krigsrätt, som finnes inrättad för Skånska husarregementets avdelning i Landskrona, äger krigsdomaren uppbära särskild ersättning för varje krigsrättssammanträde.

Anm. till kolumn 8. Under förra hälften av år 1917 utgingo samma avlöningsbelopp som under år 1916; under senare hälften av år 1917 samma avlöningsbelopp som under år 1918.

Anm. till kolumn 9. Enligt den för år 1919 fastställda staten skola samma avlöningsbelopp utgå nämnda år som för år 1918.

Audi-

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrätts-sammanträden		
			år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918
1	Svea livgarde	67	94	105	90	66	72	46
2	Göta livgarde							
3	Livgardet till häst	46	105	111	62	84	92	54
4	Livregementets dragoner							
5	Svea artilleriregemente							
6	Positionsartilleriregementet	29	44	57	32	42	54	24
7	Svea ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet)							
8	Fälttelegrafkåren							
9	Flottans station i Stockholm	149	242	367	209	52	52	26
10	Vaxholms kustartilleriregemente	36	124	198	123	41	48	27
11	Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani							
12	Vaxholms grenadjärregemente	14	106	38	27	40	31	13
13	Upplands infanteriregemente	36	118	74	54	76	58	27
14	Upplands artilleriregemente							
15	Västmanlands trängkår	3	13	6	4	8	10	3
16	Första livgrenadjärregementet	15	57	77	33	54	70	35
17	Andra livgrenadjärregementet							
18	Östgöta trängkår							
19	Jönköpings regemente	18	49	53	29	44	31	18
20	Smålands artilleriregemente							
21	Kalmar regemente	22	44	57	30	30	37	22
22	Smålands husarregemente							
23	Kronobergs regemente	6	35	67	17	29	34	14
24	Gottlands infanteriregemente	17	54	24	8	59	41	20
25	Gottlands artillerikår							
26	Karlskrona grenadjärregemente	3	155	118	76	c:a 100	c:a 100	c:a 44
27	Karlskrona kustartilleriregemente							
28	Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	192						
29	Flottans station i Karlskrona		320	443	233	51	53	26

[1] Avser mål angående undersökning om förkomna persedlar m. m. dylikt, som varit föremål för handläggning vid

törer.

Bilaga V
(omfattande sid. 234—239).

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Antal undersökningsmål [1]		Antal disciplinmål, vari vederbörande auditör avgivit yttrande			Avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)		Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)	Av de sakkunniga ifrågasatt expensbidrag per år	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)	
år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	enligt 1916 års stat	enligt 1918 års stat				
1	13	1,054	986	526	2,400 (1,440 + 960)	2,400 (1,440 + 960)	4,000 (2,000 + 2,000)	200	*3,200*	1 2
37	25	631	585	337	2,400 (1,440 + 960)	2,700 (1,620 + 1,080)	4,300 (2,150 + 2,150)	200	*3,400*	3 4 5
36	6	371	305	151	2,000 (1,200 + 800)	2,000 (1,200 + 800)	3,000 (1,500 + 1,500)	150	*2,400*	6 7
12	8	579	548	471	4,000 (2,400 + 1,600)	4,000 (2,400 + 1,600)	5,400 (2,700 + 2,700)	350	*4,300*	8 9
29	9	432	315	186	1,200 (720 + 480)	1,800 (1,080 + 720)	3,500 (1,750 + 1,750)	175	*2,800*	10 11
1	2	604	266	156	Å övergångsstat	1,600 (960 + 640)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	12
16	13	532	250	166	2,000 (1,200 + 800)	2,300 (1,380 + 920)	3,500 (1,750 + 1,750)	150	*2,800*	13 14
4	2	65	36	24	600 (360 + 240)	600 (360 + 240)	900 (450 + 450)	50	*700*	15
5	4	358	240	135	2,300 (1,380 + 920)	2,300 (1,380 + 920)	3,500 (1,750 + 1,750)	175	*2,800*	16 17 18
12	5	525	262	154	2,000 (1,200 + 800)	2,000 (1,200 + 800)	3,000 (1,500 + 1,500)	150	*2,400*	19 20
7	4	432	329	176	1,600 (960 + 640)	1,600 (960 + 640)	3,000 (1,500 + 1,500)	150	*2,400*	21 22
8	4	421	495	158	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	23
1	6	406	268	96	1,600 (960 + 640)	1,800 (1,080 + 720)	3,000 (1,500 + 1,500)	150	*2,400*	25 24
4	11	457	c:a 400	164	2,000 (1,200 + 800)	2,300 (1,380 + 920)	4,300 (2,150 + 2,150)	200	*3,400*	26 27 28
9	45	430	600 à 650	245	Å övergångsstat (lön 3,000; tjpgr 1,000; 2 åldrstillägg à 500 efter 5 och 10 år)	—	—	300	—	29

krigsrätten. Undersökningsmål, däri talan om ansvar förts, har upptagits såsom brottmål.

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrätts-sammanträden		
			år 1916	år 1917	under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	år 1916	år 1917	under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918
1	Norra skånska infanteriregementet	28	95	76	48	65	67	33
2	Vendes artilleriregemente							
3	Skånska trängkåren	2	10	6	3	9	5	3
4	Södra skånska infanteriregementet	9	33	37	26	22	29	15
5	Kronprinsens husarregemente	7	25	56	26	41	48	21
6	Skånska dragonregementet	14	25	33	17	14	21	12
7	Skånska husarregementet (Hälsingborg)	15	44	30	18	40	38	25
8	Hallands regemente	10	40	42	10	19	21	6
9	Göta artilleriregemente	11	34	26	15	18	14	10
10	Älvsborgs kustartillerikår	År 1913 6	14	19	12	19	16	15
11	Älvsborgs regemente	2	40	8	13	20	9	7
12	Bohusläns regemente	8	122	66	33	55	47	21
13	Västgöta regemente	8	20	18	25	15	26	19
14	Skaraborgs regemente	12	42	49	42	45	45	30
15	Livregementets husarer							
16	Göta trängkår							
17	Boden—Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg	8	37	35	27	31	35	32
18	Göta ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet)							
19	Värmlands regemente	5	21	31	30	19	12	14
20	Livregementets grenadjärer	10	55	79	97	31	46	38
21	Svea trängkår							
22	Södermanlands regemente	10	28	31	3	15	17	8

[1] Se not 1 å sid. 234. [2] För tiden $^{1}/_{1}$—$^{17}/_{4}$ 1916 saknas uppgift. [3] Uppgift från artilleridetachementet saknas.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Antal undersökningsmål [1]		Antal disciplinmål, vari vederbörande auditör avgivit yttrande			Avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)		Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)	Av de sakkunniga ifrågasatt expensbidrag per år	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)	
år 1917 [1]	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	enligt 1916 års stat	enligt 1918 års stat				
65	43	409	331	238	1,600 (960 + 740)	1,800 (1,080 + 720)	3,500 (1,750 + 1,750)	175	*2,800*	1 2
—	—	26	5	17	600 (360 + 240)	600 (360 + 240)	900 (450 + 450)	50	*700*	3
2	—	299	86	88	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	4
2	5	49	24	40	1,000 (600 + 400)	1,000 (600 + 400)	2,000 (1,000 + 1,000)	75	*1,600*	5
—	—	182	104	61	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,000 (1,000 + 1,000)	75	*1,600*	6
—	5	175	42	9	Å övergångsstat	1,200 (720 + 480)	2,000 (1,000 + 1,000)	75	*1,600*	7
10	2	180	119	40	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	8
10	16	131	100	73	1,000 (600 + 400)	1,000 (600 + 400)	2,000 (1,000 + 1,000)	75	*1,600*	9
3	14	57	43	38	700 (420 + 280)	700 (420 + 280)	1,200 (600 + 600)	50	*900*	10
4	6	584	331	176	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	11
12	17	746	134	159	1,200 (720 + 480)	1,800 (1,080 + 720)	2,700 (1,350 + 1,350)	125	*2,100*	12
2	2	[2] 136	171	124	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	13
5	3	380	222	114	2,300 (1,380 + 920)	2,300 (1,380 + 920)	3,500 (1,750 + 1,750)	175	*2,800*	14 15 16
2	3	[3] 144	158	97	1,800 (1,080 + 720)	1,800 (1,080 + 720)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	17 18
1	1	307	225	149	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	19
4	10	461	396	91	1,600 (960 + 640)	1,600 (960 + 640)	3,000 (1,500 + 1,500)	150	*2,400*	20 21
5	3	180	118	28	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	22

	Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7
		Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrätts-sammanträden		
			år 1916	år 1917	under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918	år 1916	år 1917	under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1918
1	Västmanlands regemente	31	77	107	13	23	21	12
2	Hälsinge regemente	18	64	68	39	42	43	22
3	Dalregementet	9	38	29	26	21	23	16
4	Västernorrlands regemente	27	148	151	69	53	50	37
5	Norrlands trängkår							
6	Jämtlands fältjägarregemente	26	80	113	53	78	100	52
7	Norrlands artilleriregemente							
8	Västerbottens regemente	3	98	57	35	42	54	26
9	Norrlands dragonregemente	10	37	60	29	47	51	28
10	Norrbottens regemente	31	419	179	128	137	119	84
11	Boden—Karlsborgs artilleriregemente (utom dess detachement å Karlsborg)							
12	Bodens ingenjörkår							
13	Summa	**973**	**3,206**	**3,201**	**1,864**	—	—	—

[1] Se not 1 å sid 234.

Anm. till kolumn 13. Under förra hälften av år 1917 utgingo samma avlöningsbelopp som under år 1916; under

Anm. till kolumn 14. Enligt den för år 1919 fastställda staten skola år 1919 samma avlöningsbelopp utgå som i stället för 3,200 kronor.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Antal undersökningsmål [1]		Antal disciplinmål, vari vederbörande auditör avgivit yttrande			Avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)		Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)	Av de sakkunniga ifrågasatt expensbidrag per år	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (lön och tjänstgöringspenningar)	
år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	enligt 1916 års stat	enligt 1918 års stat				
—	3	321	391	81	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	1
24	13	597	231	110	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,700 (1,350 + 1,350)	125	*2,100*	2
9	7	338	193	134	1,200 (720 + 480)	1,200 (720 + 480)	2,400 (1,200 + 1,200)	100	*1,900*	3
110	19	431	312	342	1,600 (960 + 640)	2,000 (1,200 + 800)	3,500 (1,750 + 1,750)	175	*2,800*	4 5
23	10	428	300	181	1,800 (1,080 + 720)	2,000 (1,200 + 800)	3,500 (1,750 + 1,750)	175	*2,800*	6 7
22	8	268	257	164	Å övergångsstat	1,400 (840 + 560)	2,700 (1,350 + 1,350)	125	*2,100*	8
4	8	193	98	79	1,000 (600 + 400)	1,400 (840 + 560)	2,000 (1,000 + 1,000)	75	*1,600*	9
42	30	811	436	308	2,600 (1,560 + 1,040)	3,200 (1,920 + 1,280)	6,000 (3,000 + 3,000)	300	6,000	10 11 12
543	**385**	**15,180**	**c:a 10,712**	**6,086**	**56,100**	**64,400**	**111,000**	**5,500**	**89,400**	13

senare hälften av år 1917 samma avlöningsbelopp som under år 1918.

för år 1918, dock med den ändring att till auditören vid de i Boden förlagda truppförbanden skall utgå 6,000 kronor.

Bilaga VI

Krigsfiskaler.

(omfattande sid. 240–242).

Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrättssammanträden			Antal undersökningsmål [1]		Avlöning (arvode)		Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning arvode)	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (arvode)
		år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	enligt 1916 års stat	enligt 1918 års stat		
Svea livgarde Göta livgarde Livgardet till häst Livregementets dragoner Svea artilleriregemente Positionsartilleriregementet Svea ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet) Fälttelegrafkåren	142	243	273	184	192	218	124	74	44	3,000	3,000	4,200	*3,200*
Flottans station i Stockholm	149	242	367	209	52	52	26	12	8	1,500	1,500	2,200	*1,600*
Vaxholms grenadjärregemente Vaxholms kustartilleriregemente Svea ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	50	230	236	150	81	79	40	30	11	500	800	1,600	*1,100*
Upplands infanteriregemente Upplands artilleriregemente	36	118	74	54	76	58	27	16	13	450	700	1,200	*850*
Västmanlands trängkår	3	13	6	4	8	10	3	4	2	200	200	300	*250*
Första livgrenadjärregementet Andra livgrenadjärregementet Östgöta trängkår	15	57	77	33	54	70	35	5	4	500	600	1,200	*850*
Jönköpings regemente Smålands artilleriregemente	18	49	53	29	44	31	18	12	5	450	600	1,000	*700*
Kalmar regemente Smålands husarregemente	22	44	57	30	30	37	22	7	4	450	500	1,000	*700*
Kronobergs regemente	6	35	67	17	29	34	14	8	4	300	400	800	*550*
Gottlands infanteriregemente Gottlands artillerikår	17	54	24	8	59	41	20	1	6	450	700	1,000	700

[1] Avser mål angående undersökning om förkomna persedlar m. m. dylikt, som varit föremål för handläggning vid krigsrätten. Undersökningsmål, däri talan om ansvar förts, har upptagits såsom brottmål.

Anm. till kolumn 10. Under förra hälften av år 1917 utgingo samma avlöningsbelopp som under år 1916; under senare hälften av år 1917 samma avlöningsbelopp som under år 1918.

Anm. till kolumn 11. Enligt den för år 1919 fastställda staten skola samma avlöningsbelopp utgå nämnda år som för år 1918.

Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrätts-sammanträden			Antal undersökningsmål [1]		Avlöning (arvode)		Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning (arvode)	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (arvode)
		år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	enligt 1916 års stat	enligt 1918 års stat		
Flottans station i Karlskrona		320	443	223	51	53	26	9	45	1,500	1,500	2,200	*1,600*
Karlskrona grenadjärregemente Karlskrona kustartilleriregemente Göta ingenjörkårs fästningsingenjörkompani	195	155	118	76	c:a 100	c:a 100	c:a 44	4	11	500	800	1,600	*1,100*
Norra skånska infanteriregementet Vendes artilleriregemente	28	95	76	48	65	67	33	65	43	450	700	1,200	*850*
Skånska trängkåren	2	10	6	3	9	5	3	—	—	200	200	300	*250*
Södra skånska infanteriregementet	9	33	37	26	22	29	15	2	—	300	400	800	*550*
Kronprinsens husarregemente	7	25	56	26	41	48	21	2	5	300	400	700	*500*
Skånska dragonregementet	14	25	33	17	14	21	12	—	—	300	400	700	*500*
Skånska husarregementet (Hälsingborg)	15	44	30	18	40	38	25	—	5	200	300	700	*500*
Hallands regemente	10	40	42	10	19	21	6	10	2	300	400	800	*550*
Göta artilleriregemente	11	34	26	15	18	14	10	10	16	450	600	1,000	*700*
Älvsborgs kustartillerikår	År 1913 6	14	19	12	19	16	15	3	14				
Älvsborgs regemente	2	40	8	13	20	9	7	4	6	300	400	800	*550*
Bohusläns regemente	8	122	66	33	55	47	21	12	17	300	500	900	*600*
Västgöla regemente	8	20	18	25	15	26	19	2	2	300	400	800	*550*
Skaraborgs regemente Livregementets husarer Göta trängkår	12	42	49	42	45	45	30	5	3	500	600	1,200	*850*
Boden—Karlsborgs artilleriregementes detachement å Karlsborg Göta ingenjörkår (utom fästningsingenjörkompaniet)	8	37	35	27	31	35	32	2	3	450	500	800	*550*
Värmlands regemente	5	21	31	30	19	12	14	1	1	300	400	800	*550*

[1] Se not. 1 å sid. 240.

Krigsrätterna vid:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Medeltal brottmål per år under åren 1909—1913	Antal brottmål			Antal krigsrättssammanträden			Antal undersökningsmål [1]		Avlöning (arvode)		Av de sakkunniga ifrågasatt avlöning (arvode)	Av Kungl. Maj:t ifrågasatt avlöning (arvode)
		år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1916	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	år 1917	under tiden 1/1—30/6 1918	enligt 1916 års stat	enligt 1918 års stat		
Livregementets grenadjärer Svea trängkår	10	55	79	97	31	46	38	4	10	450	500	1,000	*700*
Södermanlands regemente	10	28	31	3	15	17	8	5	3	300	400	800	*550*
Västmanlands regemente	31	77	107	13	23	21	12	—	3	300	400	800	*550*
Hälsinge regemente	18	64	68	39	42	43	22	24	13	300	400	900	*550*
Dalregementet	9	38	29	26	21	23	16	9	7	300	400	800	*550*
Västernorrlands regemente Norrlands trängkår	27	148	151	69	53	50	37	110	19	450	700	1,200	*850*
Jämtlands fältjägarregemente Norrlands artilleriregemente	26	80	113	53	78	100	52	23	10	450	700	1,200	*850*
Västerbottens regemente Norrlands dragonregemente	13	135	117	64	89	105	54	26	16	450	700	1,200	*850*
Norrbottens regemente Boden—Karlsborgs artilleriregemente (utom dess detachement å Karlsborg) Bodens ingenjörkår	31	419	179	128	137	119	84	42	30	600	1,500	2,100	*1,600*
Summa	**973**	**3 206**	**3 201**	**1 864**	—	—	—	**543**	**385**	**18 050**	**23 200**	**39 800**	**28,300**

[1] Se not 1 å sid. 240.

Bilaga VII.

Till Konungen.

Till åtlydnad av föreskrift såväl i nådiga brevet den 13 augusti 1917 angående kostnader för fastighetsregisterkommissionens verksamhet m. m. som i 1 § av instruktionen för fastighetsregisterkommissionen får kommissionen härmed i underdånighet avgiva redogörelse för kommissionens verksamhet under år 1918; och tillåter sig kommissionen därvid erinra jämväl om vissa åtgärder, som från Eders Kungl. Maj:ts sida vidtagits beträffande fastighetsregister för stad.

Eders Kungl. Maj:t har den 8 mars 1918 utfärdat instruktion för fastighetsregisterkommissionen. Sedan det visat sig, att vederbörande förrättningsmän för upprättande av registerkarta i stor utsträckning icke ställt sig till efterrättelse givna föreskrifter, har Eders Kungl. Maj:t genom kungörelse den 2 augusti 1918 om ändrad lydelse av 5 § i berörda instruktion bemyndigat kommissionen att för underlåtenhet i fullgörande av givna föreskrifter förelägga förrättningsman för upprättande av registerkarta och registerförare lämpligt vite av högst etthundra kronor.

Kommissionen har under året sammanträtt i den mån så erfordrats för behandling av särskilda frågor. Till kommissionen hava under år 1918 inkommit 658 ärenden.

Då åtskilliga till kommissionen inkomna rekvisitioner å blanketter, som avses i 46 § fastighetsregisterförordningen, innehållit, att rekvirenten begärde »erforderligt antal blanketter» utan att antal uppgivits eller sådana uppgifter lämnats, att det med ledning av desamma varit möjligt att beräkna behövliga antalet, har kommissionen den 4 januari 1918 utfärdat ett cirkulär, varigenom föreskrivits, att rekvisition å blanketter skall innehålla på verkställd beräkning grundad uppgift om det antal blanketter, som för varje samhälle erfordras enligt de särskilda formulären, ävensom att blanketter, som icke komma till användning, skola, så snart ske kan, återställas till kommissionen.

För att hålla sig underrättad om registreringsarbetets fortgång och bereda sig möjlighet att övervaka samma arbete har kommissionen genom ett den 23 februari 1918 utfärdat cirkulär föreskrivit, att förrättningsman för upprättande av registerkarta skall *dels* vid slutet av varje kalenderkvartal till kommissionen inkomma med kortfattad uppgift angående det registreringsarbete, som under kvartalet av honom utförts; *dels* i god tid lämna kommissionen underrättelse om tid, då han icke vistas å förrättningsorten; samt *dels* hos kommissionen anmäla sin adress ävensom den lokal inom vederbörande samhälle, till vilken hans arbete är förlagt.

På därom av kommissionen gjord framställning har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 16 augusti 1918 medgivit, att registerförare och förrättningsman för upprättande av registerkarta må för postförsändelser i tjänsteärenden begagna tjänstefrimärken och tjänstebrevkort.

Då registreringsarbetet i de flesta samhällena ännu befinner sig i ett förberedande stadium, har kommissionen endast beträffande ett fåtal städer funnit anledning att genom inspektioner övervaka arbetet. Inspektioner hava under året förrättats i Borås, Eslöv, Halmstad, Karlshamn, Karlskrona, Landskrona, Strängnäs, Söderköping, Ulricehamn och Örnsköldsvik.

Enligt instruktionen åligger det kommissionen bland annat att genom utfärdande av exempel och föreskrifter vägleda arbetet med fastighetsregistreringen. I sådant syfte har kommissionen utgivit tre häften av »Fastighetsregisterkommissionens meddelanden», innefattande exempel, föreskrifter och redogörelser för registreringsspörsmål m. m.; och har Eders Kungl. Maj:t den 2 augusti 1918 på framställning av kommissionen förklarat, att kostnad för tryckning av meddelanden av ovan angivna beskaffenhet må utgå av till kommissionens förfogande ställda medel.

Med anledning av från ett samhälle ingången förfrågan, huruvida, därest samhället läte verkställa mätning för registerkartans åstadkommande efter siffermetoden, statsbidrag vore att påräkna å den kostnad, som för mätning för enahanda ändamål efter grafisk metod skolat uppkomma för samhället, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt cirkulär den 12 april 1918 bestämt, att, där mätning för upprättande av registerkarta funnits nödig samt mätningen utföres efter siffermetoden, bidrag av statsmedel till mätningskostnader må utgå å det kostnadsbelopp, som samma mätning, utförd efter grafisk metod, skolat betinga, dock under förutsättning att frågan därom, innan mätningen företages, i varje sär-

skilt fall underställes Eders Kungl. Maj:ts prövning. Framställning i sådant avseende har under året ingått från allenast ett samhälle, Nynäshamns köping.

Uti 2 § 2 mom. fastighetsregisterförordningen är stadgat, att registerkarta skall upptaga stadsplanen, ändå att ändringen eller utsträckningen ännu icke blivit genomförd. Genom nådig kungörelse den 16 maj har Eders Kungl. Maj:t emellertid förordnat, att, där stadsplan eller ändring i stadsplan, innebärande ändring i eller upphävande av icke genomförd fastställd stadsplan, antagits, men frågan om fastställelse å planen eller ändringen är på prövning beroende, med utmärkande å registerkarta och iakttagande i fastighetsregistret av den fastställda ej genomförda stadsplanen må anstå i avbidan å beslut i den på prövning beroende stadsplanefrågan, där medgivande därtill lämnas av fastighetsregisterkommissionen. Sådant medgivande må ock enligt samma nådiga kungörelse omfatta icke genomförd tomtindelning, som genom fastställelse å den antagna stadsplanen eller ändringar i stadsplanen förfaller. Medgivande enligt berörda kungörelse har hittills av kommissionen lämnats beträffande städerna Halmstad, Karlskrona och Kristianstad.

Den 2 augusti 1918 har Eders Kungl. Maj:t utfärdat nådig kungörelse angående nummerbeteckning i fastighetsregister för stad m. m.

Finnes över stad i dess helhet eller särskild del därav karta, som med visshet fullständigt redovisar bestående fastighetsindelning, äro enligt föreskrift i 1 § fastighetsregisterförordningen vissa förberedande åtgärder för fastighetsregistreringen ej erforderliga, dock att magistraten skall lämna medgivande till att de ej vidtagas. Sådant medgivande har under året lämnats för Falsterbo och Karlshamn beträffande dessa städers hela område. Sedan det emellertid vid inspektion i sistnämnda stad befunnits, att karta av ovan angivna beskaffenhet icke förefanns, har kommissionen förordnat att förteckningar enligt formulär 10 och 11 skola upprättas.

Den 6 december 1918 har Eders Kungl. Maj:t i anledning av framställning från kommissionen, efter byggnadsstyrelsens hörande, utfärdat kungörelse angående vissa ändringar i fastighetsregisterförordningen, avseende åstadkommande av ett enhetligt system för beteckning av tomter.

Kommissionen har ansett sig böra anmärka, att de förberedande arbeten, som omförmälas i 1 § fastighetsregisterförordningen, allmänt synas hava blivit obehörigen fördröjda. Sålunda har av förrättningsmännen i 35 samhällen anmälts, att något registreringsarbete ej kunnat

verkställas av den anledning, att förteckningar enligt formulär 10 och 11 ej blivit till dem överlämnade från vederbörande magistrater och befallningshavande.

Enligt av Eders Kungl. Maj:t under år 1918 meddelade beslut skall fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser föras för följande köpingar och municipalsamhällen:

inom Stockholms län: köpingarna Lidingö, Nynäshamn, Saltsjöbaden, Stocksund och Sundbyberg samt municipalsamhällena Dalarö, Hagalund, Nya Huvudsta och Råsunda;

inom Uppsala län: municipalsamhället Tierp;

inom Södermanlands län: köpingen Malmköping samt municipalsamhällena Flen, Gnesta och Oxelösund;

inom Östergötlands län: köpingen Valdemarsvik samt municipalsamhällena Mjölby och Åtvidaberg;

inom Jönköpings län: köpingarna Tranås, Vetlanda och Värnamo samt municipalsamhällena Sävsjö och Tranås kvarn;

inom Kronobergs län: köpingarna Markaryd, Älmhult och Ljungby samt municipalsamhället Strömsnäs bruk;

inom Kalmar län: köpingarna Mönsterås och Nybro;

inom Malmöhus län: köpingarna Hörby och Skurup samt municipalsamhällena Arlöv, Furulund, Höganäs, Höör, Kävlinge, Lomma och Svedala;

inom Hallands län: municipalsamhället Oskarsström;

inom Göteborgs och Bohus län: municipalsamhällena Gräbbestad och Mölndal;

inom Älvsborgs län: köpingen Mellerud samt municipalsamhället Lilla Edet;

inom Skaraborgs län: köpingarna Grästorp, Töreboda och Vara;

inom Värmlands län: köpingen Säffle;

inom Örebro län: köpingarna Hallsberg och Kopparberg samt municipalsamhället Karlskoga;

inom Västernorrlands län: municipalsamhällena Skönsberg och Skönsmon;

inom Gävleborgs län: köpingarna Bollnäs och Ljusdal;

inom Kopparbergs län: köpingarna Krylbo och Smedjebacken;

inom Jämtlands län: municipalsamhällena Hornsbergs villastad, Järpen och Strömsund; samt

inom Norrbottens län: municipalsamhällena Boden och Gällivare.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut den 12 maj 1917 skola de genom 1916 års fastighetsregisterkommission försöksvis upplagda re-

gistren för staden Trosa och Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken av Stockholms län, vederbörligen kompletterade, utgöra fastighetsregister för berörda samhällen. Av dessa har registret för Lilla Alby av förste lantmätaren anmälts upplagt den 17 juni 1918.

Vad övriga samhällen angår hava, såvitt anmälningar till kommissionen på grund av föreskriften i 47 § av fastighetsregisterförordningen giva vid handen, förrättningsmän för upprättande av registerkarta hittills förordnats i 100 städer, 27 köpingar och 28 municipalsamhällen. Förrättningsmän saknas nu endast för städerna Nässjö, Säter och Östhammar, köpingarna Borlänge, Krylbo, Smedjebacken, Stocksund och Kopparberg samt municipalsamhällena Leksands-Noret, Gnesta, Oxelösund, Boden och Gällivare. Registerförare hava förordnats i 40 städer och 4 köpingar.

Så vitt framgår av de till kommissionen av förrättningsmännen för upprättande av registerkarta lämnade eller eljest tillgängliga uppgifter, hava några åtgärder för registerkartans åstadkommande ännu icke vidtagits i 17 städer, 19 köpingar och 23 municipalsamhällen. Förberedande arbeten av mindre omfattning, såsom hopsamling och undersökning av befintligt kartmaterial, kartkopiering, besiktning på marken m. m. hava verkställts i 31 städer, 2 köpingar och 3 municipalsamhällen. I 38 städer och 4 köpingar kan arbetet med registerkartan sägas vara på god väg. I städerna Örnsköldsvik och Ulricehamn hava förrättningsmännen för upprättande av registerkarta fullbordat på dem ankommande arbeten och kungörelser enligt 9 § fastighetsregisterförordningen hava av vederbörande magistrater utfärdats.

Uti redogörelsen för kommissionens verksamhet under år 1917 omnämndes, att chefen för justitiedepartementet genom cirkulär den 8 december 1917 anmodat magistrater och stadsstyrelser ävensom kommunalnämnder i köpingar, som utgöra egen kommun, att föranstalta, att avskrift av avtal, som träffas mellan samhälle, som nyss sagts, å ena, samt förrättningsman för upprättande av registerkarta, å andra sidan, eller eljest angående arbete, som skall utföras av sådan förrättningsman, bleve översänd till justitiedepartementet; och uttrycktes den förhoppningen, att det skulle bliva för kommissionen möjligt att uti årsredogörelse för innevarande år lämna en översikt av sannolika kostnaden för fastighetsregistreringen i städerna. Emellertid hava flertalet av ovannämnda myndigheter icke tillbörligen beaktat berörda anmaning, ity att avskrift av sådant avtal eller meddelande i saken inkommit endast från ett trettiotal samhällen. Ungefär halva antalet av dessa samhällen hava med förrättningsmännen träffat överenskommelse om

åtagande av arbetet mot viss ersättning i ett för allt, i några städer hava förrättningsmännen betingat sig viss ersättning för månad under den tid arbetet varar, i en stad utgår arvodet efter ägovidd, men de övriga samhällena hava icke träffat särskilt avtal med sina förrättningsmän, beroende i de flesta fall därpå, att dessa äro fast anställda i respektive samhällens tjänst. De hittills inkomna avtalen och meddelandena lämna alltså icke tillräcklig ledning för utarbetande av en översikt i nyss angivna avseende.

För bestridande av de på staten belöpande kostnaderna för första upplåggandet av fastighetsregister i städer och vissa andra samhällen beviljade 1917 års riksdag ett anslag av 750,000 kronor, varav hittills anvisats 300,000 kronor. Av sålunda anvisade belopp hava intill utgången av innevarande år tagits i anspråk omkring 72,000 kronor, därav huvudparten eller 42,451 kronor 29 öre åtgått till anskaffande av blanketter för fastighetsregistreringen och 3,610 kronor till inbindning av sådana. Då blanketter nu finnas anskaffade för, så vitt nu låter sig bedöma, de närmaste två årens behov och, med hänsyn till det tämligen obetydliga arbete, som hittills utförts i fråga om registreringen, antagas kan, att något större belopp icke kommer att erfordras till statsbidrag till registreringskostnader under åren 1919 och 1920, lärer redan anvisade belopp täcka behovet av medel för sistnämnda två år och några medel för ändamålet icke behöva anvisas för år 1920.

Stockholm den 31 december 1918.

Underdånigst

ADOLF DAHL. G. GREFBERG. OLOF MYRBRERG.

Gunnar Palm.

Register.

		Ordinarie anslag. Kronor	Extra anslag. Kronor	Sid.
A.	**Justitiedepartementet.**			
1.	Statsministerns lönefyllnad	6,500	—	2
2.	Statsråden utan departement	45,000	—	2
3.	Departementschefen	17,000	—	2
4.	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	94,000	—	2
5.	Departementschefens ombud för tillsyn över tryckta skrifters allmängörande	14,000	—	3
6.	Handsekreterare åt statsministern	—	3,000	5
B	**Lagberedningen m. m.**			
1.	Lagberedningen	—	60,000	5
2.	Förberedande utredning angående en rättegångsreform	—	40,000	6
C.	**Justitiekanslerämbetet.**			
1.	Justitiekanslerexpeditionen	31,100	—	7
D.	**Rättsskipningen.**			
	Högsta domstolen.			
1.	Högsta domstolen	317,100	—	7
2.	Extra vaktmästare	—	1,570	8
	Nedre justitierevisionen.			
3.	Avlöningar, arvoden m. m.	330,000	—	11
4.	Tillfällig förstärkning av arbetskrafterna	—	47,000	12
	Svea hovrätt.			
5.	Hovrätten med därunder lydande justitiestat	963,000	—	13
6.	Extra vaktmästare	—	1,570	14
	Transport	1,817,700	153.140	

		Ordinarie anslag. Kronor	Extra anslag. Kronor	Sid.
	Transport	1,817,700	153,140	
Göta hovrätt.				
7.	Hovrätten med därunder lydande justitiestat	585,000	—	15
8.	Extra division[1]	—	37,500	16
9.	Personligt avlöningstillägg åt skrivbiträdet J. M. Håkansson	—	400	20
Hovrätten över Skåne och Blekinge.				
10.	Hovrätten med därunder lydande justitiestat	259,000	—	23
11.	Personligt avlöningstillägg åt skrivbiträdet W. Berg	—	400	24
Krigsrätterna.				
12.	Civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna	—	175,000	24
13.	Viss å äldre stat kvarstående auditör	4,000	—	53
14.	Civil personal vid särskilda krigsrätter m. m.	15,000	—	53
Övriga anslag.				
15.	Bidrag till domsagornas förvaltning	—	200,000	53
16.	Vattendomstolarna	—	160,000	55
17.	Ersättning åt domare, vittnen och parter	375,000	—	56
18.	Övervakning av villkorligt dömda	—	50,000	58
19.	Rättshjälp åt vissa nyttjanderättshavare	—	10,000	59
20.	Understöd till offentliga rättshjälpsanstalter	—	15,000	60
21.	Medikolegala besiktningar	16,200	—	61
22.	Ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem genom nya strafflagens införande frångångna bötesandelar	84,000	—	61
	Resestipendier åt domare			62
23.	Understöd för »Nytt juridiskt arkiv»	—	5,000	63
E. Fångvården.				
	Inledande anmärkningar rörande allmänna läget inom fångvårdsväsendet samt vissa spörsmål av principiell innebörd			67
1.	Fångvårdsstyrelsen	116,300	—	75
	Ifrågasatt omorganisation av straffregisteravdelningen			75
	Okat antal skrivbiträdesbefatttningar			80
	Transport	3,272,200	806,440	

	Ordinarie anslag. Kronor	Extra anslag. Kronor	Sid.
Transport	3,272,200	806,440	
2 a. Bestämda anslaget till fångars vård och underhåll	1,075,300	—	83
Assistenter vid straffängelserna i Karlstad, Västerås och Falun			83
Ökat antal ordinarie fångvårdstjänstemän av lägre grad			86
2 b. Förslagsanslaget till fångars vård och underhåll	3,000,000	—	90
Ökade omkostnader för fångvårdsstyrelsens arbetskontor			90
Tillfällig höjning av predikant- och läkararvodena			92
Ändring av villkoren för tillerkännande av hyresersättning och vedanslag åt den ordinarie bevakningspersonalen av lägre grad			95
Fångtransportens ordnande			97
3. Förstärkning av förslagsanslaget till fångars vård och underhåll	—	1,200,000	103
4. Anslaget till ålderstillägg	96,000	—	103
5. Extra aktuarie i fångvårdsstyrelsen	—	4,000	104
6. Avlöningsförhöjning för direktören vid centralfängelset i Karlskrona	—	500	104
7. Understöd åt verksamhet till frigivna fångars stöd	—	25,000	105
Ökat fängelseutrymme			109
8. Tillbyggnad vid kronohäktet i Luleå	—	100,000	114
9. Byggnadsarbeten vid centralfängelset å Långholmen	—	125,000	118

F. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

1 a. Bestämda anslaget	62,300	—	124
Inrättandet av en övervakningsavdelning			125
1 b. Förslagsanslaget	425,000	—	128

Statens uppfostringsanstalt å Venngarn.

			129
2. Avlönande av tjänstemännen	—	47,000	130
3. Kost- och beklädnad åt eleverna m. m.	—	325,000	130
Transport	7,930,800	2,632,940	

	Ordinarie anslag. Kronor	Extra anslag. Kronor	Sid.
Transport	7,930,800	2,632,940	
Uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.			**131**
4. Hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt	—	46,700	**135**
5. Elevernas bespisning och beklädnad m. m.	—	37,000	**136**
G. Diverse.			
1. Ålderstillägg	85,000	—	**138**
2. Extra lönetillägg	—	2,500	**138**
Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare			**138**
3. Tillfällig lönereglering för vissa befattningshavare	—	700,000	**139**
4. Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare m. m. anvisade medel	—	100,000	**139**
5. Rese- och traktamentspenningar	50,000	—	**140**
6. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	100,000	—	**141**
7. Svensk författningssamling	150,000	—	**141**
8. Tryckningskostnader	30,060	—	**145**
9. Jordregistren	—	50,000	**145**
Fastighetsregister för stad			**149**
10. Ersättning åt häradsskrivare	—	3,000	**149**
11. Internationella byrån i Bern	2,000	—	**150**
12. Understöd åt föreningen Skyddsvärnet	—	35,000	**150**
13. Kommittéer m. m.	160,000	—	**159**
14. Extra utgifter	9,000	—	**159**
Summa	8,516,860	3,607,140	
Sammanfattning			160

Bilagor.

Bilaga I: Lagberedningens årsredogörelse ..... 163—166
Bilaga II: Processkommissionens » ..... 167—168
Bilaga III: Transumt av sakkunnigbetänkande rörande den civila krigsrättspersonalens avlöningsförhållanden m. m. ..... 169—231
Bilaga IV: Tabell rörande *krigsdomarnas* arbetsmängd och avlöningsförhållanden 232—233
Bilaga V: » » *auditörernas* » » » 234—239
Bilaga VI: » » *krigsfiskalernas* » » » 240—242
Bilaga VII: Fastighetsregisterkommissionens årsredogörelse ..... 243—248

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1919.

Tredje huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms Slott den 9 januari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
Friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Herr ministern för utrikes ärendena anmälde härefter de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1920, samt yttrade:

På sätt under de sistförflutna åren ägt rum, skola i det förslag till reglering av tredje huvudtiteln, jag nu går att föredraga, de av mig förordade anslagsäskandena upptagas i den följd, vari de böra förekomma i riksstaten, därvid å behörig plats angivas jämväl de ordinarie anslag, i fråga om vilka jag icke föreslår någon ändring.

Jag vill börja med att erinra om, att såväl utrikesdepartementet som utrikesrepresentationen befinna sig på ett stadium av omorganisation. Så-

som Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, anhöll riksdagen i skrivelse den 12 juni 1918, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta verkställa en allsidig utredning angående behovet av förändringar och utvidgningar av Sveriges utrikesrepresentation jämte erforderliga ändringar i dess lönestat samt om lämpliga ändringar i kompetens- och antagningsbestämmelserna för anställning i utrikesdepartementets tjänst, allt i syfte att utrikesrepresentationen skulle vara i stånd att tillgodose de ökade krav, som ur kommersiell synpunkt kunde komma att ställas på densamma efter krigets slut, ävensom vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid föredragning den 20 i samma månad av berörda skrivelse anförde jag, att en sådan utredning, som den riksdagen begärt, syntes mig av behovet påkallad. I vissa avseenden läte sig en omorganisation av utrikesrepresentationen också med fördel genomföra redan nu. I andra avseenden torde det icke vara rådligt eller möjligt att för närvarande genomföra även i och för sig önskvärda förändringar. Emellertid syntes även i sistnämnda avseende vissa förarbeten böra och kunna vidtagas redan nu, för att, när mera överskådliga och fasta förhållanden inträtt, de ifrågasatta reformerna måtte utan onödig tidsutdräkt kunna genomföras. På grund av de kommersiella intressenas oavlåtliga tillväxt i antal och politisk betydelse måste en utredning i det av riksdagen angivna syfte för att bliva effektiv med nödvändighet komma att omfatta en förändrad organisation av utrikesdepartementet i dess helhet, och efter min mening vore en omorganisation av utrikesdepartementet den mest brådskande av de frågor, som omedelbart krävde sin lösning. På min hemställan behagade Eders Kungl. Maj:t uppdraga åt mig att utse högst sex sakkunniga att verkställa en allsidig utredning angående behovet av förändringar och utvidgningar inom utrikesdepartementet och Sveriges representation i utlandet jämte erforderliga ändringar i gällande lönestater samt i kompetens- och andra antagningsbestämmelser för anställning i utrikesdepartementets tjänst.

I anledning av berörda uppdrag har jag till sakkunniga för verkställande av ifrågavarande utredningar utsett landshövdingen herr E. Trolle, envoyén friherre F. Ramel, generalkonsuln T. Undén samt ledamöterna av riksdagens andra kammare friherre Th. Adelswärd, redaktören Hj. Branting och direktören E. Nylander.

Bemälda sakkunniga hava under hand delgivit mig grundlinjerna för den omorganisation av utrikesdepartementet jämte vissa åtgärder till utrikesrepresentationens förstärkning i övrigt, som de ärna föreslå, men tillika meddelat, att deras betänkande först om några veckor kunde föreligga färdigt. I en den 4 sistlidne december daterad skrivelse, vars innehåll jag strax skall återgiva, hava de sakkunniga emellertid hemställt, att

de anslagsökningar, som skulle bliva en följd av deras förslag, måtte beräknas såväl å 1920 års riksstat som även, till viss del, å 1919 års tilläggsstat.

Då de sakkunniga sålunda ännu icke kunnat framlägga sitt förslag i utarbetat skick, har jag icke kunnat intaga definitiv ställning till detsamma utan måste förbehålla mig en senare ingående prövning, icke minst beträffande de betydande anslagsökningar, som de sakkunniga föreslå. Å andra sidan kräva de utomordentliga förhållanden, som för närvarande råda i världen, och vilka med visshet kunna förutsättas komma att utöva ett mäktigt inflytande på vårt politiska och handelspolitiska läge, med nödvändighet, att utrikesdepartementet och representationen i utlandet snarast möjligt erhålla den förstärkning i arbetskrafter och den förbättrade organisation, varförutan jag befarar, att de icke skola kunna lösa sina maktpåliggande uppgifter. Under mera normala förhållanden skulle icke kunna ifrågasättas, att omorganisationen och övriga förändringar skulle träda i kraft före den 1 januari 1920, men på grund av de utomordentliga förhållanden, jag nyss berört, och då under alla omständigheter en förstärkning av departementets arbetskapacitet påfordras under år 1919, anser jag mig böra förutsätta, att den ifrågasatta organisationen kommer till stånd redan under loppet av år 1919, och att sålunda erforderliga belopp beräknas å 1919 års tilläggsstat. Emellertid synas mig svårigheter möta att, såsom de sakkunniga ifrågasatt, få de nya förslagen genomförda redan den 1 juli, och jag har därför stannat vid att utgå ifrån en något senare tidpunkt, nämligen den 1 oktober 1919.

Vid beräknande av de belopp, som sålunda böra upptagas i budgeten, måste jag för närvarande, såsom framgår av vad jag nyss yttrat, lägga till grund de siffror, som av de sakkunniga anmälts, under förbehåll av en senare granskning av beloppen.

De sakkunnigas ovanberörda skrivelse är av följande innehåll:

De sakkunniga, vilka första gången sammanträtt den 18 sistlidne september och sedan med kortare mellanrum fullföljt sina arbeten hela hösten, hade utarbetat förslag till ny instruktion för utrikesdepartementets tjänstemän och vissa i samband därmed stående reglementen för särskilda befattningshavare inom departementet, förslag till nya bestämmelser rörande antagande av attachéer i departementets tjänst, gemensam ny lönestat för vissa befattningshavare inom departementet samt för befattningshavare vid beskickningar och konsulat samt slutligen förslag till kungörelse angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i den utarbetade staten upptagna löneförmåner.

Ehuru arbetet med det betänkande, som de sakkunniga ämnade av-

giva, fortskridit avsevärt långt, syntes det emellertid på grund av mellankommande hinder icke vara möjligt att avgiva detsamma i så god tid, att de framställningar om ökade anslag, som Kungl. Maj:t i anledning av de i betänkandet gjorda förslag kunde befinnas vilja förelägga 1919 års riksdag, skulle kunna upptagas redan i statsverkspropositionen till sagda riksdag.

Något förslag, omfattande en allmän omreglering av den diplomatiska och konsulära representationen i utlandet, hade de sakkunniga för närvarande icke utarbetat, då det syntes nödvändigt att, innan grunderna för en sådan definitiv reglering fastställdes, avvakta inträdet av mera stadgade politiska och ekonomiska förhållanden än dem, som för närvarande rådde. Då emellertid enligt sakkunnigas uppfattning representationen i utlandet i vissa avseenden omedelbart krävde förstärkning, hade de sakkunniga redan nu beslutat föreslå vissa åtgärder i sådant syfte, vilka syntes vara av natur att kunna bringas till utförande oavsett den blivande allmänna omregleringen.

De sakkunnniga ämnade förorda, att såväl den av dem föreslagna omorganisationen av utrikesdepartementet, som ock de åtgärder till utrikesrepresentationens förstärkning i övrigt, som av dem föresloges, skulle bringas i verkställighet redan från den 1 juli 1919.

I vilken mån de av de sakkunniga föreslagna förändringar skulle inverka på de under tredje huvudtiteln upptagna anslag, framginge av följande översikt.

Vad först anginge de under *A. Departementet* i riksstatens för år 1919 tredje huvudtitel upptagna anslag, skulle ordinarie anslaget till »departementet» höjas från 164,700 kronor till omkring 300,000 kronor, extra förslagsanslaget, högst, till »provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter m. m.», för närvarande upptaget till 51,550 kronor, skulle utgå, men i dess ställe ett nytt anslag av samma natur å omkring 40,000 kronor uppföras, vilket syntes böra benämnas »extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet m. m.»

Vad därefter de under *B. Sveriges representation i utlandet* upptagna anslag anginge, skulle ett extra anslag (förslagsanslag, högst,) tillkomma å 92,000 kronor, avsett att bereda medel för upprättandet av ett generalkonsulat i Brittiska Indien, ett generalkonsulat i Holländska Indien, ett nytt konsulat i Nordamerikas Förenta Stater samt ett vicekonsulat i Chile.

Till kontorskostnadsersättningar för sagda å extra stat uppförda konsulat syntes böra uppföras ett förslagsanslag å 10,000 kronor.

Dessutom föresloge de sakkunniga, att ett anslag å förslagsvis 150,000 kronor uppfördes för att bereda Kungl. Maj:t möjlighet att vid

oförutsedda behov inrätta tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet.

Ordinarie reservationsanslaget för »diplomat- och konsulsaspiranter» utgjorde för närvarande 56,000 kronor. De sakkunniga funne en höjning av ifrågavarande anslag av behovet påkallad. Emellertid syntes det slutliga fixerande av beloppet böra ske i samband med omorganisationen av representationen i utlandet. För närvarande syntes det var alämpligast att å extra stat uppföra ett reservationsanslag å 19,000 kronor, benämnt exempelvis »extra diplomat- och konsulsaspiranter».

Nuvarande ordinarie reservationsanslaget å 40,000 kronor till »handelsattachéer» syntes böra utökas med ett å extra stat uppfört reservationsanslag för samma ändamål å 175,000 kronor, benämnt »extra handelsattachéer».

Samtliga de av de sakkunniga föreslagna anslagsökningar syntes böra upptagas till halva sitt belopp å tilläggsstat för år 1919.

Som Eders Kungl. Maj:t täcktes erinra sig bemyndigade Kungl. Maj:t vid föredragning den 13 nästlidne december statsrådet och chefen för civildepartementet att uppdraga åt en särskild sakkunnig att tillsammans med de av mig tillkallade sakkunniga verkställa utredning angående anställande av sociala attachéer vid vissa av Sveriges beskickningar i utlandet. I anledning härav har statsrådet och chefen för civildepartementet till sådan sakkunnig utsett byråchefen i socialstyrelsen fil. doktor E. G. Huss.

De sakkunniga hava sedermera i skrivelse den 20 nästlidne december bringat till min kännedom, att, utöver de i de sakkunnigas skrivelse den 4 samma månad under *B. Sveriges representation i utlandet* upptagna anslag, skulle tillkomma ett anslag för sociala attachéer, som syntes kunna beräknas uppgå till 70,000 kronor och som syntes böra till sitt halva belopp upptagas å tilläggsstat för 1919.

På grund av vad sålunda blivit av de sakkunniga anfört, torde, såsom jag förut framhållit, framställning till innevarande års riksdag längre fram kunna avlåtas angående omorganisation av utrikesdepartementet. I avvaktan på att sådan framställning kan ske, anser jag, att i statsverkspropositionen bör för utrikesdepartementet beräknas anslag till belopp, som av de sakkunniga föreslagits eller för departementet ordinarie anslag 300,000 kronor och för extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare i departementet m. m. 40,000 kronor.

Enär de sakkunniga förklarat sig icke hava för avsikt att inom den närmaste framtiden avgiva något förslag till allmän omreglering av den

diplomatiska och konsulära representationen i utlandet, kan någon fullständig framställning till sådan omreglering icke föreläggas 1919 års riksdag. För beskickningar och konsulat bör därför för år 1920 bibehållas det i innevarande års riksstat upptagna ordinarie anslaget 1,169,200 kronor. Av skäl, som ovan angivits, torde emellertid, i avvaktan på blivande särskild proposition, böra i statsverkspropositionen upptagas såsom beräknade extra anslag under Sveriges representation i utlandet de av de sakkunniga ifrågasatta anslagen dels för upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder 92,000 kronor, dels till kontorskostnadsersättningar för de nyssnämnda nyinrättade konsulaten 10,000 kronor, dels för inrättande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet 150,000 kronor, dels för extra diplomat- och konsulsaspiranter 19,000 kronor, dels för extra handelsattachéer 175,000 kronor, dels slutligen för sociala attachéer 70,000 kronor.

Samtliga här ovan av mig omförmälda anslag, vilka jag anser böra beräknas i statsverkspropositionen, torde i enlighet med vad av mig förut anförts, även böra beräknas å tilläggsstat för 1919 till så stor del, som erfodras för att den med dem avsedda organisationen skall kunna genomföras från och med oktober månads ingång nämnda år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

A. Departementet.

1. Departementschefen, ministern för utrikes ärendena, *oförändrat ordinarie anslag* . . . . . kronor 24,000.

2. Utrikesdepartementet.

[1.] *Utrikesdepartementet.* (Ordinarie anslag.)

Förutom den ökning med 135,300 kronor av det i 1919 års stat upptagna ordinarie anslaget till utrikesdepartementet, som är en följd av den ifrågasatta omorganisationen av departementet och varom förut talats, torde nämnda anslag även böra höjas dels med det belopp, varmed i anledning av den vid fjolårets lagtima riksdag genomförda löneregleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare avlöningsstatens slutsumma ökats, 2,400 kronor, dels ock, i händelse av bifall till den av Eders Kungl. Maj:t vid föredragning av finansärenden denna dag beslutade

framställning till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för de i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträden, med det belopp, varmed i sådant fall, med tillämpning av de av statsrådet och chefen för finansdepartementet förordade grunder, avlöningarna till de å utrikesdepartementets stat uppförda tolv kvinnliga biträden skulle ökas, 4,800 kronor, eller sammanlagt 7,200 kronor. [1.]

Under åberopande av vad jag sålunda nu anfört, ävensom vad jag förut här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående omorganisation av utrikesdepartementet, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen,

att, i avvaktan på den proposition angående omorganisation av utrikesdepartementet, som kan komma att avlåtas, i det för *departementet* uppförda *ordinarie anslaget* för 1920 måtte beräknas en förhöjning från dess nuvarande belopp, 164,700 kronor, med 142,500 kronor till 307,200 kronor.

3. Extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare i utrikesdepartementet m. m.

Under åberopande likaledes av vad jag här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående omorganisation av utrikesdepartementet, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, [2.] *Extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare i utrikesdepartementet m. m.* (Extra anslag.)

att, i avvaktan på den proposition angående omorganisation av utrikesdepartementet, som kan komma att avlåtas, till *extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare i utrikesdepartementet m. m.* bland *de extra anslagen* såsom förslagsanslag, högst, för år 1920 beräkna ett belopp av 40,000 kronor.

4. Tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen.

Under åberopande av vad förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anförts i fråga om beredande av tillfällig lönereglering [3.] *Tillfällig löneregle-*

ring för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen. (Extra anslag.)

[3.] för vissa ordinarie befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk, hovrätterna och andra grenar av den civila statsförvaltningen, och med förmälan därjämte att, för den händelse den ifrågasatta omorganisationen av utrikesdepartementet och den förut omnämnda framställningen till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträden vinna riksdagens bifall, denna tillfälliga lönereglering är erforderlig endast för ett mindre antal av befattningshavarna i departementet, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för beredande av *tillfällig lönereglering under år 1920 åt vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen* å *extra stat* för år 1920 under tredje huvudtiteln såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 7,800 kronor.

5. Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel.

Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel. (Extra anslag.)

[4.] Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört i fråga om förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *förstärkning under år 1920 av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatersättningar m. m.* anvisade medel å *extra stat* för år 1920 under tredje huvudtiteln såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 4,000 kronor.

B. Sveriges representation i utlandet.

1. Beskickningar och konsulat, *oförändrat ordinarie anslag* . . . . . kronor 1,169,200.

2. Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London.

[5.] *Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London.* (Extra anslag.)

Å extra stat för år 1919 finnes för avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London uppfört ett förslagsanslag, högst, av 4,400 kronor, därav 2,300 kronor skola anses motsvara lön, 600 kronor tjänstgöringspenningar och 1,500 kronor ortstillägg. Kungl. Maj:t hade begärt befattningens uppförande på ordinarie stat, men riksdagen ansåg, att den borde sättas å extra stat med hänsyn därtill, att en väsentlig del av ökningen i arbetet å generalkonsulatet vore beroende på världskriget.

Då det emellertid utan tvivel torde komma att förflyta ganska lång tid även efter fredsslutet, innan de ärenden, som i huvudsak föranlett det ökade arbetet vid generalkonsulatet i London, hinna bliva avvecklade, och generalkonsulatet sålunda även under 1920 torde bliva i behov av den arbetskraft, som nu finnes, får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för *avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London* å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst, av 4,400 kronor, därav 2,300 kronor skola anses motsvara lön, 600 kronor tjänstgöringspenningar och 1,500 kronor ortstillägg.

3. Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet.

[6.] *Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet.* (Extra anslag.)

På extra stat för år 1919 har riksdagen för avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet anvisat ett förslagsanslag, högst, 24,000 kronor, därav 9,000 kronor skola anses motsvara lön, 6,000 kronor tjänstgöringspenningar samt 9,000 kronor ortstillägg.

Sedan hittillsvarande ministern i Bern greve J. J. A. Ehrensvärd den 11 juni 1918 utnämnts till minister i Paris, har Eders Kungl. Maj:t den 22 juli 1918 förordnat dåvarande tillförordnade kabinettssekreteraren A. J. P. Adlercreutz att tillsvidare vara envoyé extraordinaire och ministre plénipotentiaire hos Schweiziska Edsförbundet. För greve Ehrensvärd, som uppbar ett expektansarvode av 6,000 kronor, har den egentliga lönen hittills utgått med allenast 3,000 kronor. För den nye ministern, som icke uppbär något sådant arvode, utgår däremot avlöningen i sin helhet.

De skäl, som 1915 föranledde upprättandet tillsvidare av en ministerpost i Bern, måste fortfarande anses föreligga; och torde därför ett extra anslag för år 1920 för ändamålet böra äskas.

[6.] Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för *avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet* å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst, av 24,000 kronor, därav 9,000 kronor skola anses motsvara lön, 6,000 kronor tjänstgöringspenningar och 9,000 kronor ortstillägg.

4. Avlöning åt två andre legationssekreterare.

[7.] *Avlöning åt två andre legationssekreterare.* (Extra anslag.) Med bifall till därom av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade 1918 års lagtima riksdag å extra stat för år 1919 till upprättande av två andre legationssekreterarebefattningar ett förslagsanslag, högst, av 18,000 kronor eller 9,000 kronor till vardera, därav 3,600 kronor skulle anses motsvara lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 3,800 kronor ortstillägg, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma, vid vilka beskickningar ifrågavarande legationssekreterare skulle tjänstgöra. Skälet till upprättandet av dessa befattningar var det ökade behovet av personal i legationssekreterares grad, som de vid flera legationer väsentligt ökade göromålen gjort gällande, och önskvärdheten av att hava ett par sådana befattningar ambulatoriska. Då all anledning finnes att antaga, att även framdeles åtminstone två legationssekreterarebefattningar utöver de å stat uppförda komma att för detta ändamål erfordras, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1920 *till avlöning åt två andre legationssekreterare* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 18,000 kronor eller 9,000 kronor till vardera, därav 3,600 kronor skola anses motsvara lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 3,800 kronor ortstillägg, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma, vid vilka beskickningar ifrågavarande legationssekreterare skola tjänstgöra.

5. Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän.

[8.] *Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän.* (Extra anslag.) För ifrågavarande ändamål finnes å extra stat för år 1919 uppfört ett förslagsanslag av 26,400 kronor. I detta anslag torde en nedsättning av 6,000 kronor kunna göras. Genom envoyén greve J. J. A. Ehrensvärds utnämning den 11 juni 1918 till minister i Paris och ministern i disponibilitet C. G. Westmans utnämning samma dag till minister i Hälsingfors hava nämligen två expektansarvoden å vartdera 6,000 kronor bortfallit.

Däremot har genom ministerresidenten friherre C. G. E. Löwens försättande i disponsibilitet den 15 mars 1918 ett nytt expektansarvode å 6,000 kronor tillkommit. [8.]

På grund av vad sålunda blivit anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1920 för *expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän* anvisa ett förslagsanslag av 20,400 kronor.

6. Upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland.

På extra stat för år 1919 har riksdagen anvisat ett förslagsanslag, högst, av 45,000 kronor till upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de platser, där ifrågavarande konsulat skola vara förlagda, ävensom de distrikt, som skola vara dem tilldelade. [9.] *Upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland.* (Extra anslag.)

Ifrågavarande anslag finnes uppfört å tredje huvudtiteln sedan år 1917; och beslöt Kungl. Maj:t vid underdånig föredragning den 24 november 1916 upprättandet från den 1 januari 1917 tillsvidare av lönade konsulat i Samara, Kiew och Omsk samt fastställde distriktsindelning att från sistnämnda dag tillsvidare tillämpas. Samtidigt förordnade Kungl. Maj:t innehavare av de nyupprättade konsulaten.

De personer, som sålunda förordnades, fingo emellertid icke tillfälle att träda i utövning av sina konsulsbefattningar. Vad konsulatet i Omsk angår, begärde den tillförordnade konsuln redan i början av år 1917 entledigande från befattningen. I fråga om Kiew och Samara vägrade ryska regeringen oaktat upprepade såväl skriftliga som muntliga framställningar från ministern i Petrograd att bevilja provisoriskt exekvatur åt de tillförordnade konsulerna. För vad Kiew angår, torde denna vägran haft sin grund i militära skäl. De båda ifrågavarande tillförordnade konsulerna fingo vid sådant förhållande tjänstgöra vid beskickningen i Petrograd, som var i starkt behov av arbetsförstärkning; och fingo de därvid en var uppbära lön, 5,400 kronor, ävensom på grund av nådigt beslut den 9 mars 1917 ett belopp av 9,600 kronor, motsvarande de tjänstgöringspenningar och det ortstillägg, de haft rätt att uppbära, därest de tillträtt sina befattningar. Dessa belopp förskötos av statskontoret och täcktes sedermera genom anslag å tilläggsstat för år 1918.

Den 31 december 1917 erhöllo konsulerna i Kiew och Samara på begäran entledigande från sina respektive förordnanden. Konsulatet i Kiew har sedermera stått obesatt, varemot konsulaten i Samara och Omsk

[9.] erhållit tillförordnade innehavare. Av dessa har emellertid endast konsuln i Omsk varit i tillfälle att för kortare tid bestrida sin befattning. Konsuln i Samara har tjänstgjort dels vid beskickningen i Petrograd, dels vid generalkonsulatet i Moskva; och har han därvid kunnat uppbära sina löneförmåner oavkortade, enär 1918 års lagtima riksdag i samband med regleringen av utgifterna å tilläggsstat för samma år på därom gjord framställning medgivit, att tillförordnade konsulerna i Omsk, Kiew och Samara finge under sistnämnda år, även därest desamma tjänstgjorde å annan ort inom Ryssland än å konsulsstationen, uppbära fulla löneförmåner.

Ehuru de nuvarande förhållandena i Ryssland bereda svårigheter att överhuvudtaget underhålla de konsulära förbindelserna med detta land, synes dock vara av största vikt för våra framtida förbindelser på den ryska marknaden, att de konsulsposter, som redan inrättats i Ryssland, fortfarande i avvaktan på de förändrade förhållanden, som förr eller senare kunna förväntas inträda, upprätthållas. En utveckling av handelsförbindelserna med Ryssland är en fråga, som länge stått på dagordningen och av statsmakterna omfattats med livligt intresse. Att nu på grund av förhållanden, som synas vara av övergående natur, skrida till en inskränkning av vår representation därstädes torde icke stå i överensstämmelse med de syften, som utrikesrepresentationen bör sträva att fullfölja.

Ehuru modifikationer med avseende å förläggningen av ifrågavarande konsulsposter möjligen på grund av det ändrade läge, som kriget medfört, torde bliva påkallade, liksom även den beräknade avlöningen, 15,000 kronor, med hänsyn till nuvarande prisförhållanden, synes väl knappt tillmätt, torde dock, då för närvarande på grund av Rysslands såväl yttre som inre förhållanden säkra hållpunkter för bedömandet av dessa frågor saknas, någon ändring i anslagets belopp eller bestämmelserna för dess användande ej böra nu föreslås.

Enär vidare samma skäl, som legat till grund för den till 1918 års lagtima riksdag gjorda framställningen angående rätt för konsulsposternas innehavare att även under tjänstgöring å annan ort inom Ryssland än å konsulsstationen uppbära sina löneförmåner oavkortade, jämväl innevarande år föreligga, torde i samband med regleringen av utgifterna å tilläggsstat för år 1919 riksdagens medgivande böra härtill äskas; och återkommer jag till denna fråga i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda blivit anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1920 till *upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland* anvisa ett förslags-

anslag, högst, av 45,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de platser, där ifrågavarande konsulat skola vara förlagda, ävensom de distrikt, som skola vara dem tilldelade. [9.]

7. Upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder.

Under åberopande av vad jag här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående, bland annat, uppförande på extra stat av nödigt anslag för upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen [10.]

Upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder.

(Extra anslag.)

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående, bland annat, anslag för *upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder*, för ändamålet bland *de extra anslagen* för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av 92,000 kronor.

8. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon E. L. Johansson.

Då vid 1913 års riksdag beslut fattades, att de vid beskickningar och konsulat anställda kanslisternas löneförmåner, vilka ditintills utgått i form av arvoden, skulle regleras enligt samma grunder som övriga tjänstemäns, undantogs kanslistposten i Madrid och Lissabon, detta enär en genomgripande omorganisation av vår representation i Spanien och Portugal syntes vid lämpligt tillfälle böra tagas i övervägande, och det ansågs mindre ändamålsenligt att dessförinnan vidtaga någon omreglering av kanslistens arvode. Då emellertid icke ansågs med billighet förenligt, att innehavaren av ifrågavarande befattning kanslisten B. C. T. Molin ginge i mistning av den löneförbättring, som komme övriga likställda tjänstemän till del, uppfördes för honom å extra stat ett personligt lönetillägg, som avsåg att göra honom i avlöningshänseende likställd med innehavaren av närmast jämförliga kanslistbefattning eller den vid beskickningen i Bryssel och Haag. [11.]

Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon E. L. Johansson.

(Extra anslag.)

Ifrågavarande för Molin avsedda personliga lönetillägg har, alltsedan detsamma år 1913 första gången beviljades, varit, i avvaktan å en omorganisation av vår representation i Spanien och Portugal, uppfört såsom extra anslag å tredje huvudtiteln.

[11.] Emellertid har, sedan kanslisten Molin den 20 februari 1918 avlidit, tillförordnade kanslisten vid beskickningen Ernst Linus Johansson den 6 nästlidne december utnämnts till ifrågavarande befattning, för vilken arvode är å ordinarie stat uppfört med 3,000 kronor. Då frågan om den definitiva omorganisationen av vår representation i Spanien och Portugal nu ligger under förutnämnda sakkunnigas behandling, och då samma skäl, som förut åberopats beträffande Molin, jämväl tala för, att Johansson, intill dess den definitiva omorganisationen blivit fastställd, erhåller en löneförbättring, varigenom hans löneförmåner uppbringas till det belopp, som bort för befattningen utgå, därest avlöningen i likhet med övriga kanslisters reglerats, torde ett personligt lönetillägg böra tillerkännas Johansson, avseende att utjämna skillnaden mellan arvodets belopp, 3,000 kronor, och den för jämförlig reglerad kanslistbefattning uppförda lön, 4,000 kronor.

För 1919 finnes ett sådant belopp redan tillgängligt i det förslagsanslag av 1,000 kronor, som anvisats som personligt lönetillägg åt avlidne kanslisten Molin, och som med riksdagens medgivande torde kunna användas för ifrågavarande ändamål.

På grund av vad sålunda blivit anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att medgiva, att det å *extra stat* för år 1919 till personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon B. C. T. Molin anvisade förslagsanslag, högst, av 1,000 kronor, må få användas till *personligt lönetillägg för år 1919 åt kanslisten vid samma beskickning E. L. Johansson;*

dels ock å *extra stat* för år 1920 till *personligt lönetillägg för kanslisten E. L. Johansson* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 1,000 kronor.

9. Gratifikation åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg.

Gratifikation åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg.
(Extra anslag.)

[12.] På av ministern i Petrograd gjord framställning att kanslisten vid beskickningen O. D. K. Lundberg på grund av de därstädes utomordentligt stegrade levnadskostnaderna och med hänsyn därtill, att hans arbete till följd av de i Ryssland rådande extraordinära förhållandena väsentligen ökats, genom ett personligt lönetillägg måtte tillerkännas sådan ökning i löneförmåner, att dessa kunde anses utgöra skälig ersättning för hans arbete, begärde Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte å extra stat för 1919 till

personligt lönetillägg åt kanslisten Lundberg anvisa ett förslagsanslag, högst, av 3,000 kronor. [12.]

Mot denna framställning fann riksdagen intet annat att erinra än att, då den av Kungl. Maj:t föreslagna formen för löneförbättringen, personligt lönetillägg, ur principiell löneregleringssynpunkt syntes mindre lämplig, det föreslagna beloppet borde utgå såsom gratifikation.

På grund av förhållandena i Ryssland måste de skäl, som föranledde framställningen om löneförbättring åt kanslisten Lundberg, fortfarande anses föreligga. Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1920 till *gratifikation åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 3,000 kronor.

10. Gratifikation åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman.

För att bereda andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman någon ersättning för det synnerligen viktiga och krävande arbete, han nedlagt och fortfarande nedlade såsom föreståndare för generalkonsulatets avdelning för ärenden angående av brittiska myndigheter under kriget verkställda beslag å till Sverige destinerade varor ävensom å svenska fartyg, hemställde jag, att Kungl. Maj:t ville föreslå 1918 års lagtima riksdag att å extra stat för 1919 till personligt lönetillägg till kanslisten Hedman anvisa ett förslagsanslag, högst, av 3,000 kronor. [13.] *Gratifikation åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman.* (Extra anslag.)

Med hänsyn till vad i ärendet upplysts angående det arbete, som av Hedman utfördes, ansåg riksdagen skäligt, att någon löneförbättring bereddes honom, men fann denna lämpligen böra begränsas till 2,000 kronor samt av samma skäl, som anförts i fråga om löneförbättring åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg, utgå i form av gratifikation.

Då det synes rättvist och billigt, att en dylik löneförbättring beredes kanslisten Hedman, så länge han fortfar att handlägga ifrågavarande ärenden, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1920 till *gratifikation åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 2,000 kronor.

[13.] 11. Vikariatsersättning vid beskickningar och konsulat samt lönefyllnad till vissa konsulsbefattningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . kronor 10,000.

12. Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler.

[14.] *Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler.* (Ordinarie anslag.)

För ifrågavarande ändamål är i 1919 års riksstat upptaget ett belopp av 43,750 kronor. Detta belopp torde emellertid tarva någon förhöjning.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1918 angående anslaget kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler berörde jag även från generalkonsulerna i Mexico och Moskwa gjorda framställningar om erhållande av kontorskostnadsersättningar. Jag förklarade emellertid att, även om de skäl, som anförts för de begärda ersättningarna, torde vara värda allt beaktande, jag dock ansåge, att därmed kunde anstå någon tid, i synnerhet som generalkonsulatet i Moskwa upprättats så sent som från 1917 års början, och jämväl erfarenheten vid generalkonsulatet i Mexico, som visserligen upprättades år 1913, men där ombyte av innehavare ägde rum år 1917, icke heller kunde anses så slutgiltig, att ett säkert omdöme därå kunde grundas.

Den erfarenhet, som numera föreligger, torde emellertid vara tillfyllest för att nu upptaga frågan till avgörande.

I framställning den 22 september 1917 har generalkonsuln i Mexico uppgivit, att han under samma år i hyra för nödtorftigt kansliutrymme utgivit ett belopp av 130 pesos i månaden, att han dessutom åsamkats extra utgifter dels för lyse och städning av kanslilokalen, dels ock för hyra, uppvärmning och upplysning samt städning av ett för nödvändig bevakning av lokalen avsett vaktrum, samt att hyrorna i staden Mexico på grund av den våldsamma ökning i invånareantalet, som uppstått efter revolutionen, vore stadda i ständigt uppgående. Med hänsyn härtill fruktade generalkonsuln, att det för framtiden, därest särskild kontorskostnadsersättning ej tilldelades honom, skulle bliva nödvändigt att flytta såväl bostad som kanslilokal till plats utanför staden, vilket givetvis för tjänstens skötande skulle innebära avsevärda olägenheter.

Sedermera har bemälde generalkonsul i skrivelse den 14 augusti 1918 inkommit med förnyad begäran om ett årligt kontorskostnadsanslag av 3,600 kronor, att utgå från och med den 1 januari 1919. I denna sin skrivelse har generalkonsuln anfört, bland annat, att den oavvisliga nödvändigheten av ett dylikt anslag efter avlåtandet av skrivelsen den 22 september 1917 än kraftigare gjort sig gällande. De trots utgående krigstidstillägg otillräckliga löneförmåner, innehavaren av generalkonsulsbefattningen i Mexico

åtnjöte, de alltjämt stegrade levnadskostnaderna och de höga hyrorna gjorde det omöjligt att utan tillskott från statsverket tillgodose såväl det för tjänstens behöriga skötsel nödvändiga behovet av en tjänlig ämbetslokal som befattningsinnehavarens egna rimliga anspråk på bekvämlighet. [14.]

I sin den 27 november 1917 gjorda framställning anförde generalkonsuln i Moskwa till stöd för sin begäran om kontorskostnadsanslag i huvudsak följande.

Den svenska kolonien i Moskwa hade blivit så talrik och antalet besökande å generalkonsulatet så betydande, att en särskild kanslilokal vore ett oavvisligt behov. Utrymme för en sådan lokal jämte väntrum hade beretts i fyra rum av en synnerligen välbelägen byggnad, vilken på generalkonsulns initiativ av ett svenskt konsortium inköpts och ställts till generalkonsulatets förfogande mot en årlig hyra för hela huset, omfattande, förutom kanslilokalen, en bostadsvåning på 8 rum med tillhörande ekonomiavdelning och en souterrainvåning, av 15,000 rubel. Med inräknande av kostnader för uppvärmning, enligt då rådande pris, samt för gårdskarl kunde generalkonsulns utgifter för lokal åt honom och till kansli beräknas till omkring 24,000 rubel årligen. Med hänsyn till ifrågavarande byggnads särskilda lämplighet som kanslilokal för generalkonsulatet och bostad åt generalkonsuln, ävensom till omöjligheten att anskaffa andra lämpliga lokaler till tillnärmelsevis samma pris, som nu betalades för lokalerna i fråga, ansåg generalkonsuln det vara väl motiverat om staten genom ett kontorskostnadsanslag av 5,000 kronor för år satte generalkonsuln i stånd att även för framtiden låta de träffade anordningarna bestå.

Sedermera har generalkonsuln, i en den 30 december 1918 dagtecknad skrivelse i frågan anfört, bland annat, följande.

Den kanslilokal, för vars förhyrande generalkonsuln i förstberörda framställning anhållit om ersättning, hade sedermera visat sig alldeles otillräcklig för generalkonsulatets behov, även om hänsyn ej tagits till behovet av utrymme för fullgörandet av de uppdrag att tillvarataga vissa främmande makters intressen, som ålegat generalkonsulatet. Erfarenheten under de två år, som förflutit sedan generalkonsulatet upprättades, hade nämligen givit vid handen, dels att generalkonsulatets arbete varit — och med all sannolikhet även för framtiden komme att förbliva — av sådan omfattning, att en kanslilokal, bestående av minst fyra rum jämte väntrum, vore en oavvislig nödvändighet, dels ock att levnadsomkostnaderna varit och säkerligen för överskådlig framtid även komme att förbliva så höga, att det för innehavaren av generalkonsulsbefattningen vore en omöjlighet att av de till honom utgående löneförmåner bestrida kostnaderna

[14.] för kanslilokalen. På grund av gynnsamma omständigheter och med de dåvarande myndigheternas bistånd hade det lyckats generalkonsuln att — såsom ersättning för utrymmen, som vore belägna i den för bostad åt generalkonsuln jämte kanslilokal avsedda byggnaden och som genom de svenska intressenas starka tillväxt visat sig som kanslilokal alldeles otillräcklig — för en tid av fem år förhyra en härför synnerligen lämplig lägenhet invid den byggnad, där generalkonsulns bostad vore belägen. Den årliga hyran för denna lägenhet belöpte sig till 4,500 rubel, vilken summa med ett lågt rubelvärde måste anses ringa i betraktande av den i Moskwa rådande bristen på lägenheter av alla slag. Kostnaderna för lokalens uppvärmning voro emellertid högst avsevärda och uppginge för närvarande till omkring 12,000 rubel per år, men torde dock komma att så småningom minskas, varför ett anslag av 5,000 kronor för år torde kunna anses tillfyllest. Med stöd av sålunda anförda förhållanden hemställde generalkonsuln, att ett årligt kontorskostnadsanslag av 5,000 kronor måtte från och med den 1 januari 1920 tilldelas innehavaren av generalkonsulsbefattningen i Moskwa.

Under den tid generalkonsulatet på grund av de i Ryssland nu rådande förhållandena vore satt ur funktion, användes kanslilokalen som förvaringsplats för de statsverket tillhöriga kansliinventarierna, det officiella arkivet och de till förvaring och vård inlämnade, svenska undersåtar tillhöriga effekter, vilka på grund av de vid generalkonsulatets hemkallande rådande förhållandena icke kunnat av vederbörande medföras. Under samma tid måste byggnaden även hållas uppvärmd, åtminstone delvis, i det att för tillsyn av densamma kvarlämnats en vaktmästare med familj samt gårdskarl. Med hänsyn härtill och då generalkonsuln personligen måst ikläda sig utgifterna för kanslilokalens förhyrande och för anskaffande av ved till dess nödiga uppvärmning under denna tid, hemställde generalkonsuln därjämte att han måtte även för år 1919 tillerkännas ersättning härför med ett belopp av 5,000 kronor.

De skäl, som av generalkonsulerna sålunda anförts, finner jag förtjäna allt avseende; och får jag därför hemställa, att årliga kontorskostnadsersättningar måtte dem beviljas, generalkonsuln i Mexico av 3,600 kronor och generalkonsuln i Moskwa av 5,000 kronor.

Såsom ovan nämnts, hava generalkonsulerna begärt, att kontorsanslagen måtte få utgå från och med den 1 januari 1919. Även denna begäran finner jag billig och anser, att ifrågavarande anslag följaktligen böra uppföras på tilläggsstat för samma år.

På grund av vad sålunda blivit anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att *ordinarie anslaget kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler*, nu uppgående till 43,750 kronor, må från och med år 1920 höjas med 8,600 kronor till 52,350 kronor. [14.]

13. Kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsuler i utomeuropeiska länder.

Under åberopande av vad jag här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående, bland annat, uppförande på extra stat av anslag till kontorskostnadsersättningar för de ifrågasatta nya konsulaten i utomeuropeiska länder, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen [15.] *Kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsuler i utomeuropeiska länder.* (Extra anslag.)

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående, bland annat, anslag till *kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsuler i utomeuropeiska länder*, för ändamålet bland *de extra anslagen* för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av 10,000 kronor.

14. Ersättningar till olönade konsuler och vicekonsuler, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . kronor 75,250.

15. Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter.

Alltsedan år 1903 hava till åtskilliga olönade konsulattjänstemän såsom personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter utgått vissa belopp. För år 1919 beräknades dessa till 7,000 kronor, och då intet inträffat, som motiverar en nedsättning av ifrågavarande anslag, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen [16.] *Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter.* (Extra anslag.)

att å *extra stat* för år 1920 till *personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter* anvisa ett förslagsanslag, högst, av 7,000 kronor.

16. Diplomat- och konsulsaspiranter, *oförändrat ordinarie anslag* . . . . . kronor 56,000.

17. Extra diplomat- och konsulsaspiranter.

[17.] *Extra diplomat- och konsulsaspiranter.* (Extra anslag.)

Under åberopande av vad jag här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående, bland annat, uppförande på extra stat av anslag för extra diplomat- och konsulsaspiranter får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående, bland annat, anslag till *extra diplomat- och konsulsaspiranter*, för ändamålet bland *de extra anslagen* för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av 19,000 kronor.

18. Militär- och marinattachéer, *oförändrat ordinarie anslag* . . . . . kronor 28,000.

19. Handelsattachéer, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* . . . . . kronor 40,000.

20. Extra handelsattachéer.

[18.] *Extra handelsattachéer.* (Extra anslag.)

Under åberopande av vad jag här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående, bland annat, uppförande på extra stat av anslag för extra handelsattachéer, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående, bland annat, anslag till *extra handelsattachéer*, för ändamålet bland *de extra anslagen* för år 1920 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av 175,000 kronor.

21. Sociala attachéer.

[19.] *Sociala attachéer.* (Extra anslag.)

Under åberopande av vad jag här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående, bland

annat, uppförande på extra stat av anslag för sociala attachéer, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen [19.]

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående, bland annat, anslag till *sociala attachéer*, för ändamålet bland *de extra anslagen* för år 1920 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av 70,000 kronor.

22. Ekiperingspenningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . kronor 15,000.

23. Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat.

Det för ifrågavarande ändamål beviljade anslag har alltsedan år 1914 i riksstaten upptagits till oförändrat belopp, 24,200 kronor. Detta har dock under de senare åren visat sig otillräckligt och torde böra förhöjas. Från flera beskickningar och konsulat hava inkommit framställningar dels om beviljande av arvoden åt kanslivaktmästare, dels om förhöjning av redan beviljade dylika arvoden. Sådana framställningar hava varit mycket väl motiverade med den allmänna ökningen av göromålen vid vederbörande beskickningar och konsulat samt den ökade frekvensen av besökande såväl landsmän som andra, men på grund av bristande medel hava framställningarna i en del fall måst helt lämnas utan avseende och i andra kunnat beviljas endast, sedan avprutningar ägt rum. Att allt som allt några ökade utgifter från anslaget kunnat beviljas har berott på, att vissa beräknade utgifter under den sista krigstiden icke utgått, samt att på grund av kursvinster besparingar å vissa i utländskt myntslag bestämda utgifter uppstått. Så har till exempel en besparing å anslaget uppkommit därigenom, att något arvode till drogmanen vid beskickningen i Konstantinopel, för vilken beräknats ett belopp av 2,400 kronor för år, icke behövt utgå under år 1918. Enligt vad ministern i Konstantinopel i skrivelse den 22 oktober 1917 meddelat, bleve de främmande beskickningarnas drogmaner icke längre mottagna i Höga Porten, så framt de icke innehade diplomatisk ämbetsställning, varför ministern, då förlänandet av dylik ställning åt ottomansk undersåte vore utesluten, icke längre hade någon användning för den vid beskickningen anställda drogmanens tjänster och hemställt, att det denne förlänade förordnandet måtte med 1917 års utgång upphöra. Skulle framdeles drogmanernas [20.]

Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat. (Ordinarie anslag.)

[20.] ställning åter bliva densamma som förut, borde frågan om anställande av ny drogman åter upptagas. Kungl. Maj:t beslöt också den 23 november 1917, i enlighet med denna ministerns i Konstantinopel hemställan, att drogmanens förordnande skulle upphöra.

En förhöjning av nu ifrågavarande anslag är även nödvändig för ordnande av tolkfrågan vid beskickningen i Tokio. För kostnader för tolkarbete har till beskickningen under de senaste åren utbetalts ersättning med 300 à 400 kronor varje år, men beräknas kostnaderna för ändamålet för 1918, med ledning av från beskickningen inkomna uppgifter, till omkring 900 kronor. Ministern i Tokio har i skrivelse till utrikesdepartementet framhållit, att kostnaderna för ifrågavarande ändamål måste komma att ökas, för att det arbete vid beskickningen, för vilket erfordras biträde av i japanska språket fullt kunnig person, skall kunna på ett tillfredsställande sätt utföras. En sådan person bör, bland annat, vara beskickningen behjälplig med upplysningars inhämtande, vara följaktig vid besök hos japanska myndigheter samt ombesörja utdrag och översättningar ur japanska tidskrifter rörande ämnen, som äro av intresse för beskickningen. Ministern har beräknat kostnaderna för tolk från och med år 1919 till 2,200 kronor för år.

Det belopp, varmed anslaget torde böra ökas, anser jag ej kunna sättas lägre än 8,000 kronor, varigenom anslaget skulle höjas från 24,200 kronor till 32,200 kronor.

Då det är av stor vikt, att en del arvodesökningar m. m. inträda snarast möjligt, anser jag, att hälften av den föreslagna anslagsförhöjningen eller 4,000 kronor bör beviljas redan för innevarande år och sålunda uppföras på tilläggsstat för samma år. Härtill återkommer jag i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda blivit anfört, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen,

att ordinarie anslaget *extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat*, nu uppgående till 24,200 kronor, må från och med år 1920 höjas med 8,000 kronor till 32,200 kronor.

24. Tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet.

[21.] *Tillfälliga diploma-* Under åberopande av vad jag här ovan anfört i fråga om avlåtande längre fram till innevarande års riksdag av framställning angående, bland

annat, uppförande på extra stat av anslag för inrättande vid oförutsedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen [21.] *tiska och konsulära poster i utlandet* (Extra anslag.)

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående, bland annat, anslag för inrättande vid oförutsedda behov av *tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet*, för ändamålet bland *de extra anslagen* för år 1920 beräkna ett förslagsanslag, högst, av 150,000 kronor.

C. Internationella byråer m. m.

1. Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.

På extra stat för år 1919 finnes uppfört ett anslag av 5,000 kronor, att under samma år utbetalas till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna under år 1918 för den internationella skiljedomstolens byrå i Haag. [22.] *Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.* (Extra anslag.)

Meddelande om beloppet av Sveriges andel i samma kostnader för innevarande år har ännu icke ingått. Med ledning av den för byrån fastställda budgeten för året kan dock antagas, att denna andel icke kommer att uppgå till högre belopp än det ovannämnda i riksstaten för 1919 uppförda.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av Sveriges andel i kostnaderna under år 1919 för *den internationella skiljedomstolens byrå i Haag* å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst, av 5,000 kronor.

2. Bidrag till den internationella fredsbyrån i Bern.

Bland de extra anslagen å tredje huvudtiteln har alltsedan år 1902 varit i riksstaten uppfört ett bidrag av 750 kronor till den internationella fredsbyrån i Bern. Anslaget beviljades ursprungligen på grund av en inom riksdagen väckt motion, men framställning därom har seder- [23.] *Internationella fredsbyrån i Bern.* (Extra anslag.)

[23.] mera varje år av Kungl. Maj:t upptagits i propositionen angående statsverkets tillstånd och behov.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag för år 1920 till *den internationella fredsbyrån i Bern* å *extra stat* för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 750 kronor.

3. Bidrag till bestridande av kostnaderna för interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat för år 1920.

[24.] *Interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat.* (Extra anslag.)

Såsom bidrag till interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat har alltsedan 1910 utgått ett extra anslag av 750 kronor. Även detta anslag beviljades första gången på grund av en inom riksdagen väckt motion, men har sedermera utgått på därom av Kungl. Maj:t i propositionen angående statsverkets tillstånd och behov gjord framställning.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för *interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat för år 1920* å *extra stat* för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 750 kronor.

4. Bidrag till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under år 1920.

[25.] *Kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under år 1920.* (Extra anslag.)

Å extra stat för år 1919 finnes uppfört ett förslagsanslag, högst, av 36,500 kronor till bestridande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp under samma år. Detta anslag är avsett till följande särskilda ändamål, nämligen:

förvaltningskostnader m. m.	kronor	7,500
utgivande av en samling akter rörande neutralitetsfrågor m. m.	»	4,500
Sveriges andel i kostnaderna för arbeten, avsedda att utföras gemensamt av de tre nordiska gruppernas sekretariat	»	6,500
utgifter för det nordiska interparlamentariska förbundets elvte delegeradeмöte i Sverige 1919	»	12,000
resebidrag åt de svenska ombuden vid nämnda delegeradeмöte	»	1,000
transport	kronor	31,500

transport kronor 31,500 [25.]

bearbetning och utgivande i tryck på svenska språket av visst utredningsmaterial rörande eventuella mellanfolkliga anordningar för åstadkommande av en varaktig fred . kronor 5,000

tillhopa kronor 36,500

För det sistnämnda ändamålet hade styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp i sin skrivelse den 3 november 1917 angående framställning till 1918 års riksdag om anslag för samma år anhållit om ett belopp av 10,000 kronor men tillika hemställt, att av detta belopp hälften eller 5,000 kronor måtte få disponeras redan under år 1918. Med anledning härav hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på tilläggsstat för 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst, av 5,000 kronor, vilket förslag av riksdagen bifölls.

Styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp har nu i underdånig skrivelse den 7 november 1918 anhållit om framställning till instundande riksdag om anslag för år 1920 till bestridande av gruppens utgifter och därvid anfört, bland annat, följande:

»Av förstnämnda post, 36,500 kronor, voro 12,000 kronor avsedda att täcka kostnaderna för anordnandet av det nordiska interparlamentariska förbundets elvte delegerademöte, som stadgeenligt skall hållas i Sverige under loppet av år 1919. Den tablå, som åtföljde gruppens skrivelse till Eders Kungl. Maj:t den 3 november 1917, upptager visserligen för detta ändamål 13,000 kronor, men, såsom framgår av motiveringen i nämnda skrivelse, äro 1,000 kronor beräknade till resebidrag åt de svenska ombuden vid delegerademötet, enär de danska och norska delegerade åtnjuta förmånen av fria resor å sitt lands järnvägar samt uppbära dagtraktamente vid fullgörande av ifrågavarande uppdrag. Såsom jämväl framgår av samma skrivelse, ansågs redan förlidet år beloppet 12,000 kronor till egentliga möteskostnader vara väl knappt tilltaget. Sedermera har det visat sig att utgifterna för det under sistlidne september månad i Köpenhamn hållna tionde nordiska interparlamentariska delegerademötet redan uppnått ett belopp av 21,000 kronor, fastän dess räkenskaper ännu icke äro avslutade, och därtill kommer ytterligare, bland annat, en så avsevärd post som kostnader för mötesberättelsen, när den hunnit bliva tryckt, vilken post icke lärer komma att understiga 3,000 kronor. Totalkostnaderna för nämnda möte i Köpenhamn torde således kunna beräknas till 24,000—25,000 kronor.

Vid sådant förhållande anser sig styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp ej kunna, även med iakttagande av den allra största

[25.] sparsamhet, anordna nästkommande års delegerademöte under en kostnad av åtminstone 20,000 kronor, det vill säga 8,000 kronor mer än som redan därtill beviljats — oberäknat posten å 1,000 kronor till resebidrag åt de svenska ombuden, vilket sistberörda belopp i betraktande av de höjda biljettprisen å järnvägarna numera ej ens torde komma att täcka ombudens direkta resekostnader.

Gruppens utgifter för det i Sverige senast hållna delegerademötet, Stockholm 1916, belöpte sig till 12,000 kronor. En beräknad ökning av 8,000 kronor i utgifterna för ett ändamål sådant som det förevarande kan synas jämförelsevis hög, men får sin förklaring av den alltjämt fortsatta fördyringen på alla områden, något som också bestyrkes av erfarenheten från Danmark, där prisstegringen i allmänhet likväl icke gjort sig så starkt gällande som i Sverige. Det är att märka, att kostnaderna för ifrågavarande mötesanordningar för varje land icke återkomma mer än vart tredje år. Då det nästa år är Sveriges tur att mottaga representanter för de båda grannländernas interparlamentariska grupper, torde det befinnas nödvändigt att skilja sig från uppgiften på ett något så när värdigt sätt, allra helst som betydelsen av dessa möten i flera avseenden visat sig växa, ej minst i mån av den allt starkare utvecklingen av samarbetet mellan de nordiska länderna.»

Beträffande gruppens oundgängliga utgifter för år 1920 har styrelsen uppgivit följande belopp:

Förvaltningskostnader, resebidrag till rådsmöten, vård av bibliotek, inköp av litteratur o. dyl.	kronor	8,500
Samling av akter rörande neutralitetsfrågor m. m.	»	5,500
Nordiskt interparlamentariskt delegerademöte	»	4,000
Sveriges andel i kostnaderna för arbeten, avsedda att utföras gemensamt av de tre nordiska gruppernas sekretariat	»	10,000
Bearbetning och utgivande i tryck på svenska språket av visst utredningsmaterial rörande eventuella mellanfolkliga anordningar för åstadkommande av en varaktig fred	»	5,000
	Summa kronor	33,000

På grund av vad sålunda anförts, har styrelsen anhållit, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, dels att, såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för gruppen under år 1920, å extra stat för samma år anvisa ett belopp av 33,000 kronor, dels att, såsom ytterligare bidrag

till bestridande av kostnaderna för nästkommande nordiska interparla- [25.]
mentariska delegerademéte i Sverige, å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett belopp av 8,000 kronor.

Beträffande styrelsens för riksdagens interparlamentariska grupp framställning om höjande av de beräknade beloppen dels för förvaltningskostnader m. m. från 7,500 kronor till 8,500 kronor, dels för samling av akter rörande neutralitetsfrågor m. m. från 4,500 kronor till 5,500 kronor, dels ock för Sveriges andel i kostnaderna för arbeten, avsedda att utföras gemensamt av de tre nordiska gruppernas sekreteriat, från 6,500 kronor till 10,000 kronor torde, i betraktande av penningevärdets fall och ökningen under de senare åren av tryckningskostnader, däremot icke kunna göras någon invändning.

Likaså finner jag intet att erinra mot det av styrelsen beräknade belopp av 4,000 kronor för deltagande i det nordiska interparlamentariska mötet år 1920 i Kristiania. För deltagande i 1917 och 1918 års möten i resp. Kristiania och Köpenhamn beviljades visserligen endast 2,000 kronor för varje gång, men i betraktande av den ökning i kostnaderna för deltagandet i 1920 års möte, som måste förutsättas, torde den begärda anslagshöjningen anses fullt motiverad.

Vad angår styrelsens framställning, att ytterligare bidrag till bestridande av kostnaderna för 1919 års nordiska interparlamentariska delegerademéte i Sverige måtte till belopp av 8,000 kronor anvisas å tilläggsstat för år 1919, torde, i betraktande därav att totalkostnaderna för det under innevarande år hållna delegerademéte i Köpenhamn beräknas komma att sluta å ett belopp ej understigande 24,000 kronor, den summa av 12,000 kronor, som 1918 års lagtima riksdag anvisat för innevarande års delegerademéte i Sverige, få anses otillräcklig. Visserligen belöpte sig gruppens utgifter för det senast här i landet hållna mötet, Stockholm 1916, till allenast 12,000 kronor; men, då hänsyn tages till den sedan dess inträffade fördyringen på alla områden, och den erfarenhet, man har från 1918 års möte i Danmark, jämväl tages i betraktande, torde en ökning med 8,000 kronor i utgifterna för ifrågavarande ändamål icke få anses för högt beräknad. Då den begärda förhöjningen av bidraget, för den händelse styrelsens framställning vinner Eders Kungl. Maj:t bifall, torde böra äskas å tilläggsstat för innevarande år, återkommer jag härtill i annat sammanhang.

På grund av vad sålunda blivit anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för *riksdagens interparlamentariska grupp under år 1920*

[25.] å *extra stat* för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 33,000 kronor.

5. Bidrag för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den interparlamentariska unionens konferens år 1920.

[26.] *Riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den interparlamentariska unionens konferens år 1920.*

Med bifall till därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1918 års lagtima riksdag,

dels att det ursprungligen såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens av den interparlamentariska unionen deltagande i unionens XX:de konferens å extra stat för år 1915 anvisade förslagsanslag, högst 15,000 kronor, dels ock det anslag av 4,500 kronor, vilket, för den händelse den XIX:de konferensen skulle hava ägt rum redan år 1915, ursprungligen anvisats å extra stat för år 1916 såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i unionens XX:de konferens samma år, skulle, därest dessa anslag ej dessförinnan tagits i anspråk, få användas såsom bidrag till täckande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den unionens konferens, som kunde komma att äga rum år 1919;

dels ock att, för den händelse i stället för konferens möte komme att äga rum mellan delegerade för endast vissa interparlamentariska grupper, av ovanberörda anslag för 1915 och 1916 skulle till täckande av kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i sådant möte få utgå bidrag till belopp, som av Kungl. Maj:t måtte bestämmas.

I den under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 7 november 1918 har styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp, med förmälan att de såsom bidrag till kostnaderna för gruppens deltagande i den interparlamentariska unionens konferenser (delegerademöten) anvisade anslag å 15,000, resp. 4,500 kronor ännu icke tagits i anspråk, hemställt, att ifrågavarande anslag måtte fortfarande få stå till gruppens förfogande, då behov därav yppades.

Då intet torde vara att invända mot framställning till instundande riksdag om förnyande i huvudsakliga delar av 1916, 1917 och 1918 års riksdagars beslut i förevarande fråga, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medgiva,

att dels det ursprungligen såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens av

den interparlamentariska unionen deltagande i unionens XX:de konferens å extra stat för år 1915 anvisade förslagsanslag, högst 15,000 kronor, dels ock det anslag av 4,500 kronor, vilket, för den händelse den XIX:de konferensen skulle hava ägt rum redan år 1915, ursprungligen anvisats å extra stat för år 1916 såsom bidrag till täckande av kostnaderna för den svenska gruppens deltagande i unionens XX:de konferens samma år, må, därest dessa anslag ej dessförinnan tagits i anspråk, få användas såsom bidrag till täckande av *kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i den unionens konferens, som kan komma att äga rum år 1920;* samt [26.]

att, för den händelse i stället för konferens, möte komme att äga rum mellan delegerade för endast vissa interparlamentariska grupper, av ovanberörda anslag för 1915 och 1916 må till täckande av *kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupps deltagande i sådant möte* få utgå bidrag till belopp, som av Kungl. Maj:t må bestämmas.

D. Diverse.

1. Ålderstillägg, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 20,000.

Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Å riksstaten för år 1919 finnes under tredje huvudtiteln uppfört ett ordinarie anslag å 2,400 kronor till avlöningsförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. Sedan de nu förhöjda avlöningarna till ifrågavarande befattningshavare inräknats i anslaget till utrikesdepartementet, torde omförmälda anslag böra ur riksstaten utgå. [27.]

Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

2. Rese- och flyttningsersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . » 90,000.

(Ordinarie anslag.)

3. Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m.

[28.] *Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m.* (Ordinarie anslag.)

Ifrågavarande anslag, för vilket alltsedan år 1914 varit i riksstaten uppfört ett belopp av 171,000 kronor, höjdes av 1917 års riksdag till 250,000 kronor eller med 79,000 kronor. Denna höjning var visserligen ej tillräckligt stor för att icke överskridande av anslaget, såsom skett under flera föregående år, skulle, under förutsättning av krigets fortsättande jämväl efter år 1917, ifrågakomma. Men då förhoppning om krigets avslutande under 1917 förefanns och det ifrågavarande anslaget vore av förslagsanslags natur, fastställdes jämlikt verkställda beräkningar den ökning av anslaget, som borde av Riksdagen äskas, till ovannämnda belopp, 79,000 kronor. Utgifterna under år 1918 kunna emellertid på grund av de fortsatta krigsförhållandena beräknas överstiga anslaget för samma år med ett oerhört stort belopp, eller med icke mindre än 370,000 kronor. Under det utgifterna från detta anslag under åren 1916 och 1917 uppgått till resp. 375,000 kronor och 445,000 kronor, hava motsvarande utgifter under år 1918, enligt vad redan nu, innan fullständiga räkningar från beskickningarna och konsulaten i utlandet inkommit, verkställda approximativa beräkningar giva vid handen, stigit till omkring 700,000 kronor. Den största ökningen kommer på utgiftsposten telegramkostnader, vilka torde uppgå till omkring 300,000 kronor, nnder det de år 1917 utgjorde omkring 155,000 kronor, således en ökning av 145,000 kronor. Men även andra utgiftsrubriker hava stigit ansenligt till följd ej mindre av den i anledning av kriget betydande ökningen av göromålen i utrikesdepartementet samt vid beskickningarna och konsulaten än även av de höjda priserna på såväl arbetskraft som materialier. Så hava exempelvis utgifterna för renskrift ökats med omkring 20,000 kronor, för uppvärmning och belysning med omkring 30,000 kronor, för skrivmaterialier med omkring 8,000 kronor, samt för prenumeration å tidningar och tidskrifter samt inköp av böcker med omkring 6,000 kronor. Efter fredens avslutande kan helt naturligt förväntas en ej obetydlig nedgång av utgifterna å förevarande anslag. Särskilt komma telegramkostnaderna, sedan den reguliära postförbindelsen mellan Sverige och utomeuropeiska länder blivit återställd, att väsentligt minskas. Likaså torde kostnaderna för uppvärmnings- och belysningsartiklar, skrivmaterialier m. m, bliva betydligt förminskade. Dock torde alltid kunna antagas såsom säkert, att utgifterna å anslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m. komma att betydligt överskrida det i staten för samma anslag beviljade beloppet av 250,000 kronor. Jag anser därför, att detta belopp bör höjas, och att

denna höjning icke bör sättas lägre än 100,000 kronor, varigenom anslaget skulle uppföras med 350,000 kronor. [28.]

Såsom Eders Kungl. Maj:t täcktes erinra sig föredrog jag den 27 sistlidne november i underdånighet en skrivelse från ministern i Petrograd envoyén E. Brändström, däri han anfört följande:

Under kriget hade levnadskostnaderna i Petrograd stigit i oerhörd grad och speciellt ökades fortfarande kostnaderna för bränsle, såväl koks som ved. Då före krigets utbrott ett pud koks betalades med 37 kopek vore priset därpå nu 10 rubel, och då veden 1914 kostade rbl 8: 50 per saschen stode den nu till 100 rubel; och därvid vore att bemärka, att det endast vore tack vare förbindelser, som detta pris kunnat erhållas, eljest växlade priset mellan 150 och 200 rubel per saschen. Tills dato hade ministern för beskickningshusets uppvärmning i år betalat rubel 17,618: 73. För den kommande vintern behövliga bränslemängder utgjorde 1,500 pud koks samt 120 sascher ved, åsamkande ministern en utgift för koks av rubel 15,000: — och för ved av rubel 12,000: —, eller tillsammans rubel 27,000: —. Totalutgiften för ministern i år bleve således rubel 44,618: 73, eller i runt tal kronor 15,000: —, för vilket belopp han erhölle ett bidrag av kronor 5,000: —. Ministerns utgift bleve således kronor 10,000: — och dessutom ett belopp för beskickningshusets belysning. På grund av det anförda hemställde ministern, att ministern för utrikes ärendena måtte för honom utverka ett extra anslag, och hemställde, då nu anskaffade bränsle beräknades räcka till den 1 april 1919 och ministern för det kvartalet uppbure ett bidrag av kronor 1,250: —, att ersättningsbidraget måtte fastställas till kronor 8,750: —.

Efter föredragning av denna skrivelse anförde jag:

Enär prisen å uppvärmningsmaterial, såsom framginge av envoyén Brändströms skrivelse, stigit alldeles oerhört i Petrograd, ansåge jag, att det ministern därstädes till bestridande av kostnaderna för uppvärmning och belysning av beskickningshuset av statsmedel tillagda bidrag borde för år 1918 ökas. Detta bidrag, som enligt den för beskickningar och konsulat fastställda staten egentligen utgjorde 3,000 kronor för år, hade jämlikt 1918 års riksdags beslut för vartdera av åren 1918 och 1919 höjts till 5,000 kronor. Då ministern enbart för husets uppvämning under förstnämnda år haft en personlig utgift av 10,000 kronor, vartill komme hela kostnaden för husets belysning, så syntes mig det av honom begärda ersättningsbelopp — utöver statsbidraget — 8,750 kronor vara skäligt; och ansåge jag, att detta belopp borde då genast till envoyén Brändström utbetalas samt bestridas av samma anslag, från vilket det hittills bestämda bidraget till beskickningshusets uppvärmning och belysning utginge, eller

[28.] förslagsanslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m. Då emellertid bidragen till beskickningshusens uppvärmning och belysning vore fastställda av riksdagen, torde Kungl. Maj:ts beslut om ökat bidrag till beskickningshusets i Petrograd uppvärmning, därest Kungl. Maj:t bifölle min hemställan om dylik ökning, böra för godkännande för 1919 års riksdag anmälas.

Med bifall till vad jag i ärendet hemställde täcktes Kungl. Maj:t besluta, dels att till ministern i Petrograd envoyén Brändström skulle, utöver det bestämda bidraget för år 1918 av 5,000 kronor till beskickningshusets i Petrograd uppvärmning och belysning, utbetalas ersättning för utgifter under året för tiden till den 1 april 1919 för beskickningshusets uppvärmning med 8,750 kronor, att utgå av förslagsanslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m., dels ock att förevarande utgift skulle för godkännande anmälas till 1919 års Riksdag i den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behov rörande reglering av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel.

I skrivelse den 9 nästlidne december har ministern i Kristiania, envoyén friherre F. Ramel anfört, bland annat, följande:

Det ministern i Kristiania tillkommande bidrag till beskickningshusets uppvärmning och belysning utgjorde 1,200 kronor per år, och hade det från och med 1918 provisoriskt ökats till 2,400 kronor. Under tiderna före kriget med sina låga bränslepriser torde bidraget i det närmaste hava täckt kostnaderna. Sålunda torde under år 1914 den verkliga kostnaden hava uppgått till omkring 2,000 kronor. Under de senare åren och särskilt under tiden från och med hösten 1917 med sina oerhört stegrade kolpriser hade emellertid kostnaden uppgått till så stora belopp, att det lämnade bidraget blott utgjorde en bråkdel av den verkliga kostnaden. Det vore emellertid att märka, att de sjunkande frakterna haft stort inflytande på kolpriserna, varför man med säkerhet kunde utgå från, att så dryga kostnader för ifrågavarande ändamål, som under senare år, ej vidare skulle ifrågakomma. Såsom framginge av insända räkningar m. m. hade kostnaderna under tiden den 1 oktober 1917—30 november 1918 uppgått till 10,383 kronor, vartill komme utgiften för fotogen och björkved för en summa ej understigande 500 kronor eller sammanlagt 10,883 kronor. Den ersättning, ministern härför uppburit, utgjorde för oktober—december 1917 300 kronor och för januari—november 1918 2,200 kronor, eller sammanlagt 2,500 kronor; och hemställde ministern, att ersättning måtte beredas honom för den merkostnad, som på grund av de exceptionellt höga kol- och vedpriserna uppstått för beskickningshusets i Kristiania upp-

värmning och belysning under tiden 1 oktober 1917—30 november 1918 med en summa av 8,000 kronor. [28.]

Då kostnaderna för beskickningshusets i Kristiania uppvärmning under kriget, liksom motsvarande kostnader för beskickningshuset i Petrograd, stigit oerhört, anser jag, att jämväl ministern på den förra orten bör erhålla någon särskild ersättning för sina ökade kostnader i förevarande avseende. Enligt de av friherre Ramel insända räkningar har hans kostnader för uppvärmning och belysning för tiden den 1 oktober 1917—30 november 1918 med omkring 8 400 kronor överskridit det bidrag, som han för samma tid uppburit. Med ledning av ministerns utgifter för beskickningshusets uppvärmning och belysning före kriget, anser jag, att ett belopp av 8,000 kronor skäligen bör tillerkännas honom. Detta belopp torde, liksom den ministern i Petrograd beviljade ersättning, utgå av förslagsanslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m. Då emellertid, såsom jag här ovan erinrat, bidragen till beskickninghusens uppvärmning och belysning äro av riksdagen fastställda, torde riksdagens bifall böra inhämtas till den ifrågavarande ersättningens beviljande.

På grund av vad sålunda blivit anfört, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes

dels föreslå riksdagen, att *ordinarie förslagsanslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m.*, nu uppgående till 250,000 kronor, må från och med år 1920 höjas med 100,000 kronor till 350,000 kronor;

dels till riksdagens godkännande anmäla nådiga beslutet den 27 november 1918 angående *utbetalande till ministern i Petrograd*, utöver det bestämda bidraget för samma år av 5,000 kronor till beskickningshusets i Petrograd uppvärmning och belysning, *av ersättning för utgifter under år 1918 och till den 1 april 1919 för beskickningshusets uppvärmning* med 8,750 kronor, att utgå av *ordinarie förslagsanslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m.;*

dels ock föreslå Riksdagen att medgiva, att *till ministern i Kristiania må*, utöver det bestämda bidraget till beskickningshusets i Kristiania uppvärmning och belysning, 2,400 kronor för år, av *ordinarie förslagsanslaget skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m.* få utbetalas *ersättning för utgifter för berörda ändamål under tiden den 1 oktober 1917 till den 30 november 1918* med 8,000 kronor.

4. Till bestridande av tryckningskostader.

[29.] *Tryckningskostnader.* (Ordinarie anslag.)

Vidare får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t för utjämning av tredje huvudtitelns slutsumma måtte föreslå riksdagen

att *ordinarie förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader*, nu uppgående till 5,050 kronor, må minskas med 50 kronor till 5,000 kronor.

5. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . kronor 35,000.

6. Hemliga utgifter.

[30.] *Hemliga utgifter.* (Ordinarie anslag.)

Anslaget till hemliga utgifter, som sedan 1915 utgått med 120,000 kronor, har under de sista åren visat sig icke räcka till, utan har det varit nödvändigt att i ej ringa grad inskränka de utgifter, för vilka anslaget är avsett. Enligt verkställd beräkning är en ökning av anslaget för de närmaste åren med åtminstone 50,000 kronor synnerligen önskvärd, varigenom anslaget skulle uppbringas till 170,000 kronor. Jag vill i fråga om anslagets disponerande erinra därom att, enligt gällande föreskrifter, utom ministern för utrikes ärendena, statsministern och en annan av statsrådets ledamöter skola närvara vid föredragningen av ärenden angående disposition av medel från ifrågavarande anslag och övervaka anslagets ändamålsenliga användande.

Då jag anser, att den nu ifrågasatta ökningen av anslaget till hemliga utgifter bör inträda redan från och med innevarande år, kommer jag att i annat sammanhang hemställa, att ett belopp av 50,000 kronor för ändamålet uppföres på tilläggsstat för 1919.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att *ordinarie anslaget hemliga utgifter*, nu uppgående till 120,000 kronor, må från och med 1920 höjas med 50,000 kronor till 170,000 kronor.

7. Till fortsatt utgivande av Sveriges traktater.

Å tredje huvudtiteln finnes i riksstaten för år 1919 å extra stat uppfört ett förslagsanslag, högst, å 4,500 kronor till fortsatt utgivande av Sveriges traktater. [31.] *Sveriges traktater.* (Extra anslag.)

Utgivaren av detta verk professor C. Hallendorff har i en den 16 nästlidne december till mig avgiven berättelse över arbetets fortgång anfört följande:

»Under år 1918 har av fil. doktor Bertil Boëthius utgivits andra häftet av del VIII, innehållande traktaterna från åren 1740—1751 samt omfattande ungefär 21 tryckark. Arbetet med närmast följande häften såväl av del VIII som av del VI, vilken innesluter 1600-talets traktater, har fortgått samt för del VI förts så långt, att uppsättningen och korrekturläsningen kunnat börja.»

Ifrågavarande anslag, som under en lång följd av år uppförts med samma belopp som för 1919 eller 4,500 kronor, synes mig jämväl för nästkommande år böra utgå med oförändrat belopp. Då emellertid kostnaderna för arbetet ifråga växla under olika år, och det torde vara önskvärt, att under ett år uppkomna besparingar kunna användas under ett följande år, då kostnaderna för utgivningen kunna vara större än anslagets årliga belopp, finnas skäl, som tala för detsammas förvandlande till ett reservationsanslag.

På grund av vad sålunda blivit anfört, får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till *fortsatt utgivande av Sveriges traktater* å *extra stat* för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 4,500 kronor.

8. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . . . kronor 150,000.

Beträffande de här ovan upptagna ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag ingen ändring att föreslå. [32.]

Av tredje huvudtitelns **ordinarie** anslag, som för innevarande år uppgå till . . . . . kronor 2,322,550 komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, följande anslag att *höjas*, nämligen:

transport kronor 2,322,550

	transport kronor	2,322,550
Utrikesdepartementet . . . . . med kronor	142,500	
Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler . . . . . »	8,600	
Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat . . . . . »	8,000	
Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m. m. . . . . »	100,000	
Hemliga utgifter . . . . . »	50,000	
tillhopa kronor	309,100	
Om från denna summa drages ordinarie anslaget		
Avlöningsförbättring för vissa vaktmästare m. fl. . . . . kronor 2,400		
samt den av mig föreslagna minskningen av anslaget till bestridande av tryckningskostnader » 50 »	2,450	
visar sig, att de ordinarie anslagen skulle *ökas* med . .	»	306,650
och sålunda för år 1920 komma att uppgå till . . . . kronor		2,629,200
Summan av de av mig för 1920 tillstyrkta extra anslag *överstiger* med	»	503,750
vad under tredje huvudtiteln anvisats a extra stat för år 1919.		
Huvudtitelns slutsumma, innevarande år	»	2,555,400
skulle, under förutsättning av bifall till mitt förslag, för år 1920 uppgå till	»	3,365,800

Statsrådets övriga ledamöter biträdde vad herr ministern för utrikes ärende sålunda hemställt;

och behagade Hans Maj:t Konungen härtill i nåder lämna bifall samt föreskriva, att avskrift av detta protokoll skulle till finansdepartementet överlämnas för att tjäna till ledning vid avfattandet av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

O. Ramel.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Tredje huvudtiteln.

		Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
	A. Departementet.			
1.	Departementschefen, ministern för utrikes ärendena	24,000	—	6.
2.	Utrikesdepartementet	[1] 307,200	—	»
3.	Extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare i departementet m. m.	—	[1] 40,000	7.
4.	Tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen	—	[1] 7,800	»
5.	Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatersättningar m. m. anvisade medel	—	[1] 4,000	8.
	B. Sveriges representation i utlandet.			
1.	Beskickningar och konsulat	1,169,200	—	»
2.	Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London	—	4,400	9.
3.	Avlöning åt en t. f. minister hos Schweiziska Edsförbundet	—	24,000	»
4.	Två andre legationssekreterarebefattningar	—	18,000	10.
5.	Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän	—	20,400	»
6.	Vissa nya konsulat i Ryssland	—	45,000	11.
7.	Vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder	—	[1] 92,000	13.
8.	Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Madrid och Lissabon E. L. Johansson	—	1,000	»
9.	Gratifikation åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg	—	3,000	14.
10.	Gratifikation åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman	—	2,000	15.
11.	Vikariatsersättning vid beskickningar och konsulat samt lönefyllnad till vissa konsulsbefattningar	10,000	—	16.

[1] Beräknat belopp.

		Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
12.	Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler	52,350	—	16.
13.	Kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsuler i utomeuropeiska länder	—	[1] 10,000	19.
14.	Ersättningar till olönade konsuler och vicekonsuler	75,250	—	»
15.	Personliga gottgörelser för mistade konsulatavgifter	—	7,000	»
16.	Diplomat- och konsulsaspiranter	56,000	—	»
17.	Extra diplomat- och konsulsaspiranter	—	[1] 19,000	20.
18.	Militär- och marinattachéer	28,000	—	»
19.	Handelsattachéer	40,000	—	»
20.	Extra handelsattachéer	—	[1] 175,000	»
21.	Sociala attachéer	—	[1] 70,000	»
22.	Ekiperingspenningar	15,000	—	21.
23.	Extra biträden, kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat	32,200	—	»
24.	Tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet	—	[1]150,000	22.
	C. Internationella byråer m. m.			
1.	Sveriges andel i kostnaderna under år 1919 för den internationella skiljedomstolens byrå i Haag	—	5,000	23.
2.	Internationella fredsbyrån i Bern	—	750	»
3.	Interparlamentariska unionens byrå och generalsekretariat	—	750	24.
4.	Riksdagens interparlamentariska grupp	—	33,000	»
5.	Interparlamentariska unionens konferens år 1920	—	—	28.
	D. Diverse.			
1.	Ålderstillägg	20,000	—	29.
2.	Rese- och flyttningsersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag	90,000	—	»
3.	Skrivmaterialier, expenser, renskrivning, ved, ljus m m.	350,000	—	30.
4.	Tryckningskostnader	5,000	—	34.
5.	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska undersåtar	35,000	—	»
6.	Hemliga utgifter	170,000	—	»
7.	Fortsatt utgivande av Sveriges traktater	—	4,500	35.
8.	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.	150,000	—	»

[1] Beräknat belopp.

Stockholm 1919. **Kungl. Boktryckeriet**, P. A. Norstedt & Söner.
185453

BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1919.

FÖRSTA SAMLINGEN.

FÖRSTA BANDET. II.

Bilagor till Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov: fjärde huvudtiteln.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Ändrad uppställning av huvudtiteln 9

A. **Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.** 15

1. **Departementschefen** 15
2. **Departementet** 15
3. **Arméförvaltningen** 19
4. **Förstärkning av arbetskrafterna i arméförvaltningen** 84
5. **Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.** 85

A) **Lön, dagavlöning, tjänstgöringspenningar, arvoden, ersättning för bränsle och lyse åt underofficerare och vederlikar m. fl avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater**

I. *Generalitetet, staber m. m.* 86

1. Generalitetet 86
2. Generalstaben 88
3. Artilleristaben 108
4. Kommendantskapen 109
5. Rullföringsbefälhavare med biträden 112
6. Bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater 113
7. Remonteringsstyrelsen 115

II. *Undervisningsverken* 117

1. Krigshögskolan 117
2. Artilleri- och ingenjörhögskolan 120
3. Ridskolan 125
4. Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet 131
5. Artilleriskjutskolor 133
6. Krigsskolan 135
7. Militärläkares undervisning samt fackskolorna för värnpliktiga medicine kandidater, veterinärer, tandläkare och apotekare 137

Fjärde huvudtiteln.

Sid.

III. *Truppförbanden m. m.* 142

1. Infanteriet, kavalleriet, artilleriet, fortifikationen och ingenjörtrupperna, trängen 142
2. Intendenturkåren 159
3. Garnisonssjukhusen 166
4. Arméns sjuksköterskekår 193
5. Polispersonalen 203

B) **Inkvarterings- och servisbidrag** 203

C) **Ökad avlöning för de till tjänståldern 27 äldsta bataljonsläkarna och 13 äldsta bataljonsveterinärerna** 204

D) **Arvoden för upprätthållande av veterinärvården vid vissa infanteritruppförband** . . . 205

E) **Fyllnad till fanjunkares dagavlöning åt sergeanter, kommenderade såsom biträden hos regementsintendenter m. m.** 205

F) **Lönetillägg åt vissa furirer** 206

G) **Dagavlöning åt indelt manskap** 206

H) **Kostnader för musikelever vid infanteriet** 207

I) **Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation** 207

J) **Gottgörelse för tjänstehästar** 208

K) **Vissa arvoden m. m.** 209

L) **Oförutsedda utgifter för upprätthållande tillfälligtvis av furage- och sjukvårdsuppbördsmanna- samt köksföreståndarbefattningar ävensom för anställande tillfälligtvis av maskinister, eldare, kokerskor, tillsyningsmän m. fl. och för ändring i utgående arvoden** 228

Sammanfattning 229

6. Tillfällig lönereglering för vissa ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen 230
7. Förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel 231
8. Ålderstillägg 231
9. Inkvarteringens ordnande i Stockholm 233
10. Extra lönetillägg 233
11. Ökade arvoden åt lärarpersonalen vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet 234
12. Dagavlöningstillägg åt indelt manskap 234
13. Mötesbidrag 236
14. Provisoriskt avlöningstillägg till officerare m. fl. vid till Boden förlagda truppförband och formationer 240
15. Tillfällig löneförbättring för viss personal vid armén 240
16. Rekryteringskostnader 241
17. Arméns reservstater 245

Sid.

18. Arméns personal över stat 247
19. Rese- och traktamentspeningar 250
20. Höjning av dagtraktamentena 256
21. Flyttningsersättning 256
22. Resestipendier 259

B. **De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning** 262

1. Penningbidrag och penningtillskott 262
2. Understöd åt vissa värnpliktigas familjer 264
3. Inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader m. m. 266

C. **Undervisning, understöd, expenser m. m.** 274

1. Undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser 274
2. Vissa utbildningskurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet 284
3. Vissa kostnader för krigsskolans verksamhet 294
4. Studiestipendier 296
5. Understöd åt föreningar och till skrifters utgivande 297
6. Frivilliga skytteväsendets befrämjande 299
7. Soldathemsverksamhet 321
8. Skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m. 322
9. Skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden 333
10. Tryckningskostnader 338
11. Vissa arbeten å mobiliseringsverket 341

D. **Förplägnad, intendenturmateriel, remontering, övningar m. m.** . . . 343

1. Mathållning 343
2. Munderingsutrustning 347
3. Kasernutredning, intendenturfordon m. m. 351
4. Överdrag till filtar 358
5. Intendenturutrustning åt landstormen 358
6. Inventarier i nya kasernetablissemang 359
7. Bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden 360
8. Remontering 363
9. Furagering 381
10. Premiering av lastautomobiler 384

Fjärde huvudtiteln.

Sid.

11. Drift och underhåll av personautomobiler 387
12. Truppförbandens övningar 390
13. Vinterrekrytskolor 407
14. Sjötransportmateriel för Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementens övningar 412
15. Fält- och fälttjänstövningar 413
16. Kaderövningar vid landstormen 418

Vissa intendenturbehov 419

E. **Sjukvård m. m.** 419

1. Sjuk- och veterinärvård m. m. 420
2. Arméns bakteriologiska laboratorium 438
3. Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig 441

F. **Vapen och ammunition** 442

1. Vapen och ammunition m. m. 442
2. Fortsatt anskaffning av handvapen och kulsprutemateriel 454

Vissa artilleribehov 458

G. **Byggnader och ingenjörmateriel** 459

1. Byggnader, övningsfält och skjutbanor 460
2. Fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen 473
3. Nya sjukhus för Västernorrlands regemente och Norrlands trängkår samt för Göta artilleriregemente m. m. 487

Anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang 488

4. Merkostnader för vissa i samband med 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén 489
5. Merkostnader för vissa efter antagandet av 1914 års härordning beslutade byggnadsföretag vid armén 500
6. Elektrisk kraft- och belysningsanläggning vid Hälsinge regemente 504
7. Vissa arbeten å Dalregementets skjutbana vid Falun 506
8. Disponerande för arméns räkning av visst antal sängplatser å länslasarettet i Linköping 508
9. Inköp av vissa fastigheter, att tilläggas Järvafältet 509
10. Inköp av en massbyggnad å Fröslö läger 511
11. Ingenjörmateriel 513

Sid.

12. Flygövningar och underhåll av flygmateriel 515
13. Komplettering av viss ingenjörmateriel 517
14. Viss ingenjörmateriel för infanteriet 519
Ifrågasatt inlösen av ett järnvägsspår vid Norra skånska infanteriregementets kasernetablissemang i Kristianstad 520
Vissa fortifikationsbehov 523

H. **Diverse** 524

1. Ersättning för rustning och rotering 524
2. Extra utgifter 525
3. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga 527
4. Semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare 528
Vissa av kristiden påkallade förstärkningsanslag 540
5. Anslag, som böra utgå ur riksstaten 585
Fjärde huvudtitelns anslag i sin helhet 596

Bilagor.

Nr 1. Förslag till stat för Lantförsvarsdepartementet 1
» 2. » » » » Arméförvaltningen 3
» 3. » » » » Generalitetet 6
» 4. » » » » Generalstaben 7
» 5. » » » » Artilleristaben 9
» 6. » » » » Kommendantskapen 10
» 7. » » » » rullföringsbefälhavare med biträden 11
» 8. » » » » bataljonsläkare vid fältläkarkåren samt fältläkarstipendiater . 12
» 9. » » » » Remonteringsstyrelsen 13
» 10. » » » » Krigshögskolan 14
» 11. » » » » Artilleri- och ingenjörhögskolan 16
» 12. » » » » Ridskolan 18
» 13. » » » » Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet 19
» 14. » » » » Artilleriskjutskolorna 21
» 15. » » » » Krigsskolan 24
» 16. » » » » militärläkares undervisning samt fackskolorna för medicine kandidater, veterinärer, tandläkare och apotekare 27
» 17. » » » » Svea livgarde år 1920 28
» 18. » » » » Göta livgarde år 1920 31
» 19. » » » » Livregementets grenadjärer år 1920 34
» 20. » » » » Första livgrenadjärregementet år 1920 37
» 21. » » » » Andra livgrenadjärregementet år 1920 40
» 22. » » » » Västgöta regemente år 1920 43

Fjärde huvudtiteln.

			Sid.
Nr	23.	Förslag till stat för Karlskrona grenadjärregemente år 1920	46
»	24.	» » » » Upplands infanteriregemente år 1920	49
»	25.	» » » » Skaraborgs regemente år 1920	52
»	26.	» » » » Södermanlands regemente år 1920	55
»	27.	» » » » Kronobergs regemente år 1920	58
»	28.	» » » » Jönköpings regemente år 1920	61
»	29.	» » » » Dalregementet år 1920	64
»	30.	» » » » Hälsinge regemente år 1920	67
»	31.	» » » » Älvsborgs regemente år 1920	70
»	32.	» » » » Hallands regemente år 1920	73
»	33.	» » » » Bohusläns regemente år 1920	76
»	34.	» » » » Västmanlands regemente år 1920	79
»	35.	» » » » Norrbottens regemente år 1920	82
»	36.	» » » » Västerbottens regemente år 1920	85
»	37.	» » » » Kalmar regemente år 1920	88
»	38.	» » » » Värmlands regemente år 1920	91
»	39.	» » » » Jämtlands fältjägarregemente år 1920	94
»	40.	» » » » Norra skånska infanteriregementet år 1920	97
»	41.	» » » » Södra skånska infanteriregementet år 1920	100
»	42.	» » » » Vaxholms grenadjärregemente år 1920	103
»	43.	» » » » Militärbefälet på Gottland samt Gottlands infanteriregemente år 1920	106
»	44.	» » » » Västernorrlands regemente år 1920	109
»	45.	» » » » Livgardet till häst år 1920	112
»	46.	» » » » Livregementets dragoner år 1920	115
»	47.	» » » » Livregementets husarer år 1920	118
»	48.	» » » » Smålands husarregemente år 1920	121
»	49.	» » » » Skånska husarregementet år 1920	124
»	50.	» » » » Skånska dragonregementet år 1920	127
»	51.	» » » » Kronprinsens husarregemente år 1920	130
»	52.	» » » » Norrlands dragonregemente år 1920	133
»	53.	» » » » Norrbottens kavallerikår år 1920	135
»	54.	» » » » överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena år 1920	137
»	55.	» » » » Svea artilleriregemente år 1920	138
»	56.	» » » » Göta artilleriregemente år 1920	140
»	57.	» » » » Vendes artilleriregemente år 1920	142
»	58.	» » » » Norrlands artilleriregemente år 1920	145
»	59.	» » » » Upplands artilleriregemente år 1920	147
»	60.	» » » » Smålands artilleriregemente år 1920	150
»	61.	» » » » Gottlands artillerikår år 1920	153
»	62.	» » » » Bodens artilleriregemente år 1920	155
»	63.	» » » » Karlsborgs artillerikår år 1920	157
»	64.	» » » » Positionsartilleriregementet år 1920	159
»	65.	» » » » Artilleriets fabriker och tyganstalter år 1920	161
»	66.	» » » » fast anställda officerare och underofficerare med vederlikar vid Fortifikationen år 1920	163

Sid.

Nr 67. Förslag till stat för Svea ingenjörkår år 1920 166
» 68. » » » » Göta ingenjörkår år 1920 167
» 69. » » » » Bodens ingenjörkår år 1920 168
» 70. » » » » Norrlands ingenjörkår år 1920 169
» 71. » » » » Fälttelegrafkåren år 1920 170
» 72. » » » » Officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen år 1920 171
» 73. » » » » Svea trängkår år 1920 173
» 74. » » » » Göta trängkår år 1920 176
» 75. » » » » Norrlands trängkår år 1920 179
» 76. » » » » Skånska trängkåren år 1920 181
» 77. » » » » Västmanlands trängkår år 1920 183
» 78. » » » » Östgöta trängkår år 1920 185
» 79. » » » » Intendenturkåren år 1920 187
» 80. » » » » Garnisonssjukhuset i Stockholm 189
» 81. » » » » Garnisonssjukhuset å Karlsborg 193
» 82. » » » » Garnisonssjukhuset i Boden att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 194
» 83. » » » » arméns sjuksköterskekår att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 195
» 84. » » » » polispersonalen i Boden och å Karlsborg att lända till efterrättelse tillsvidare från och med år 1920 196
» 85. Beräkning av kostnaderna för gottgörelse för egna tjänstehästar år 1920 197
» 86. Förteckning över i stat icke uppförda arvoden m. m. 199
» 87. Beräkning av statsanslaget för avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl. år 1920 205
» 88. » » statsanslaget till rekryteringskostnader år 1920 209
» 89. Förslag till stat för officerare och underofficerare å reservstat vid armén år 1920 . 211
» 90. » » » » fältläkarkårens reservstat år 1920 212
» 91. Beräkning av statsanslaget till arméns reservstater år 1920 213
» 92. » » de värnpliktigas tjänstgöringsdagar år 1920 214
» 93. » » statsanslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser år 1920 215
» 94. » » statsanslaget till skrivmaterialier, expenser, bränsle, lyse m. m. år 1920 216
» 95. » » statsanslaget till skrivmaterialier m. m. vid truppförbanden år 1920 . 217
» 96. » » » » munderingsutrustning år 1920 219
» 97. » » » » kasernutredning, intendenturfordon m. m. år 1920 220
» 98. » » » » bränsle, lyse, vatten, renhållning och tvätt vid truppförbanden år 1920 221
» 99. » » » » remontering år 1920 222
» 100. » » underhållsdagar för stam- och lejda hästar samt remonter år 1920 . 223
» 101. » » statsanslaget till furagering år 1920 224
» 102. » » » » truppförbandens övningar år 1920 226
» 103. » » » » sjuk- och veterinärvård m. m. år 1920 228
» 104. Sammanställning av anslagen under riksstatens fjärde huvudtitel år 1920, Lantförsvarsdepartementet 230

Fjärde huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om reglerandet av utgifterna under rikstatens fjärde huvudtitel för år 1920 och att i sammanhang därmed få föredraga följande till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser, nämligen:

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 31 augusti 1918 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1920;

arméförvaltningens särskilda underdåniga skrivelse den 31 augusti 1918 angående motivering till vissa anslagsäskanden för år 1920;

arméförvaltningens fortifikationsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 31 augusti 1918 med överlämnande av vissa bilagor till arméförvaltningens framställning angående fortifikationsbehov för år 1920;

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 15 januari 1917 med förslag till en rationell uppställning av fjärde huvudtiteln;

ett av särskilda tillkallade sakkunniga den 21 juni 1918 avgivet betänkande och förslag angående ny uppställning av riksstatens fjärde huvudtitel, ävensom arméförvaltningens däröver avgivna yttrande;

sakkunnigas för granskning av uppgjort förslag till ändrad uppställning av riksstaten skrivelse till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet den 21 september 1918 med överlämnande av vissa personalstater;

arméförvaltningens artilleridepartements underdåniga skrivelse den 24 augusti 1917 angående ifrågasatt uppdelning av ordinarie vapenanslaget i två särskilda anslag;

arméförvaltningens civila departements skrivelse till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet den 18 september 1918 i anledning av förslag angående ny uppställning av riksstatens fjärde huvudtitel;

chefens för generalstaben underdåniga skrivelse den 7 september 1917 angående ändring i generalstabens militärstat;

chefens för generalstaben underdåniga skrivelse den 30 augusti 1918 angående höjning av generalstabens anslag till övningar, expenser m. m.;

inspektörens för militärläroverken m. m. underdåniga skrivelse den 2 augusti 1918 angående förhöjning av arvodena åt vissa lärare vid krigshögskolan, ävensom arméförvaltningens civila departements däröver avgivna underdåniga utlåtande;

arméförvaltningens civila departements underdåniga skrivelse den 22 oktober 1918 i anledning av chefens för artilleri- och ingenjörhögskolan framställning rörande skolans stat för år 1920;

generalfälttygmästarens och inspektörens för artilleriet underdåniga skrivelse den 17 oktober 1918 angående överföring av ett ridande batteri från Vendes artilleriregemente till bergsbatteri vid Norrlands artilleriregemente;

tjf. inspektörens för trängen underdåniga skrivelse den 27 juli 1918 angående staterna för trängen år 1920;

inspektörens för trängen underdåniga skrivelse den 8 oktober 1918 angående staterna för trängen för år 1920, ävensom arméförvaltningens civila departements däröver avgivna utlåtande;

chefens för intendenturkåren underdåniga skrivelse den 31 augusti 1918 angående stat för kåren år 1920, ävensom arméförvaltningens däröver avgivna utlåtande;

chefens för fortifikationen underdåniga skrivelse den 23 augusti 1918 angående vaktmästarens vid fortifikationen avlöningsförmåner;

chefens för Västmanlands regemente underdåniga skrivelse den 9 november 1918 angående införande av en ny anmärkning till staterna för infanteriregementena, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna utlåtanden;

t. f. chefläkarens för garnisonssjukhuset i Stockholm underdåniga skrivelse den 6 juli 1918 med förslag till stat för sjukhuset år 1920, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna yttranden;

arméförvaltningens intendents- och civila departements underdåniga skrivelse den 31 augusti 1918 angående beräkning av medel till gottgörelse för egna tjänstehästar;

kommendantens i Boden underdåniga skrivelse den 9 augusti 1918 angående anställande av en övermaskinist för vatten-, avlopps- och värmeledningar inom Bodens fästning;

inspektörens för infanteriet skrivelse den 25 september 1918 angående ökning av utbildningstiden vid infanteriets underofficersskola, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna yttranden;

chefens för Södermanlands regemente underdåniga skrivelse den 8 augusti 1918 angående höjning av det i vissa fall utgående s. k. mötesbidraget;

chefens för skjutskolan för infanteriet och kavalleriet underdåniga skrivelse den 17 augusti 1918 angående anvisande av tilläggsanslag för infanteriskjutskolan för år 1919, ävensom inspektörens för infanteriet däröver avgivna underdåniga yttrande;

underofficerssällskapets i Stockholm underdåniga skrivelse den 18 april 1918 angående statsbidrag till förhyrande av samlingslokal;

skytteförbundens överstyrelses underdåniga skrivelse den 5 september 1918 angående det frivilliga skytteväsendets anslagsbehov för år 1920, ävensom arméförvaltningens artilleri- och civila departements däröver avgivna underdåniga utlåtande;

chefens för generalstaben särskilda underdåniga skrivelse den 24 september 1918 angående anvisande av medel för utarbetande av vissa planer, ävensom arméförvaltningens civila departements däröver avgivna utlåtande;

arméförvaltningens intendentsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 6 september 1918 angående ytterligare anskaffning av kokvagnar för armén;

arméförvaltningens intendentsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 30 november 1917 angående anläggning av en fabrik å Karlsborg för tillverkning av konserver och korvvaror;

arméförvaltningens intendentsdepartements särskilda underdåniga skrivelse den 1 november 1918 angående anvisande av medel för anskaffande av viss intendenturmateriel;

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 2 december 1915 angående ordnande av tandvården vid armén;

överstyrelsens för Svenska röda korset underdåniga skrivelse den 8 juni 1918 angående anvisande av medel för det frivilliga sjukvårdsväsendets i krig befrämjande, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna underdåniga utlåtanden;

stadsfullmäktiges i Jönköping skrivelse till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet den 14 september 1918 angående visst markutbyte;

arméns kasernbyggnadsnämnds underdåniga skrivelse den 6 september 1918 angående nämndens medelsbehov för år 1920;

chefens för Jämtlands fältjägarregemente underdåniga skrivelse den 13 december 1917 angående inlösen av en regementets enskilda lägerkassa tillhörig marketenteribyggnad;

järnvägsstyrelsens underdåniga skrivelse den 7 januari 1918 angående underhållet av vissa utfartsvägar till militärvägen Boden—Lappträsk, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna underdåniga utlåtanden;

järnvägsstyrelsens särskilda underdåniga skrivelse den 9 oktober 1918 angående anvisande av medel för vissa militära behov, ävensom arméförvaltningens däröver avgivna utlåtande;

chefens för Norra skånska infanteriregementet underdåniga skrivelse den 18 mars 1918 angående inlösen för regementets räkning av ett utav arméns kasernbyggnadsnämnd anlagt järnvägsspår, ävensom arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartements däröver avgivna utlåtande;

chefens för Dalregementet underdåniga skrivelse den 31 oktober 1918 angående uppförande av ny gevärssmedja för regementet, ävensom vederbörande myndigheters däröver avgivna underdåniga yttranden;

statskontorets underdåniga skrivelse den 3 december 1918 angående beräkning av fjärde huvudtitelns förslagsanslag till ersättning för rustning och rotering;

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 28 januari 1918 i anledning av riksdagens skrivelse den 26 augusti 1914 angående se-

mester åt arbetare och med dem likställda med stadigvarande sysselsättning vid statsförvaltningen; samt

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 9 november 1918 angående semester åt arbetsförmän och arbetare inom armén.

Departementschefen yttrade härefter följande:

»Som bekant har frågan om vårt försvarsväsendes utveckling och organisation alltsedan mitten av 1870-talet intagit en mycket framskjuten plats inom svensk politik. Först år 1892 togs emellertid det första steget till frågans lösning, i det riksdagen nämnda år beslöt en förbättrad härordning, varigenom bland annat de värnpliktigas tjänstgöringstid utsträcktes och vissa mindre organisationsförändringar genomfördes. Den sålunda beslutade härordningen ägde emellertid icke bestånd längre än till år 1901, då en ny härordning antogs, varigenom indelningsverket upphävdes, värnpliktstiden ytterligare utsträcktes samt avsevärda organisatoriska förändringar vidtogos. Denna nya härordning var icke fullständigt genomförd, då år 1914 vår nu gällande härordning av statsmakterna beslutades.

Den starka utveckling, vari vårt försvarsväsende alltsedan år 1892 befunnit sig, har givetvis haft till följd en avsevärd stegring av försvarsutgifterna. Från att år 1892 hava utgjort 25,2 miljoner kronor stego sålunda utgifterna för lantförsvaret avsevärt för varje år och uppgingo år 1901 till 36,9 miljoner kronor och år 1914 till 55,2 miljoner kronor, utgifterna för det militära pensionsväsendet däri icke inberäknade.

Vid antagandet av 1914 års härordning beräknades, att de sammanlagda ordinarie kostnaderna för lantförsvaret skulle komma att uppgå till 59,227,704 kronor om året. Med beräknande av i medeltal 5,000,000 kronor för extra anslag m. m. skulle hela ordinarie och extra ordinarie årliga kostnaden för lantförsvaret efter fullt genomförd härordning belöpa sig till i runt tal 64,500,000 kronor.

Emellertid hava lantförsvarets utgifter icke kunnat hållas inom den sålunda angivna kostnadsramen. Orsakerna härtill hava varit, dels att de till grund för 1914 års härordningsproposition liggande kostnadsberäkningarna visat sig i åtskilliga hänseenden ofullständiga, dels och framför allt att världskriget och därmed sammanhängande förhållanden medfört icke blott utgifter för skyddande av rikets neutralitet utan jämväl en högst avsevärd stegring av de efter normala förhållanden beräknade ordinarie utgifterna. Under 5-årsperioden 1915—1919 hava sålunda lantförsvarets utgifter enligt vederbörande riksstater uppgått till följande belopp:

År.	Ordinarie stat.	Extra stat.	Tilläggsstat.	Engångskostnader för lantförsvaret.	Summa kronor.
1915	52,497,793	6,658,607	—	16,737,430	75,893,830
1916	58,789,189	45,334,511	—	20,645,064	124,768,764
1917	60,878,448	51,356,052	—	10,521,165	122,755,665
1918	63,355,404	120,668,296	84,481,653	9,170,187	277,675,540
1919	65,240,388	37,651,612	—	2,021,756	104,913,756
Summa kronor	300,761,222	261,669,078	84,481,653	59,095,602	706,007,555

Såsom av sammanställningen framgår, hava lantförsvarets utgifter under ifrågavarande 5 år uppgått till icke mindre än i runt tal 706 miljoner kronor. Denna siffra betecknar emellertid endast de budgetmässiga utgifterna. I verkligheten hava kostnaderna uppgått till avsevärt högre belopp, enär åtskilliga förslagsanslag under de särskilda i perioden ingående åren högst väsentligt överskridits. Sålunda överskredos dessa anslag med i runda tal 10,8 miljoner kronor år 1915, 12 miljoner kronor år 1916 och 22,8 miljoner kronor år 1917. Då bokslutet för år 1918 ännu icke föreligger, kan någon exakt uppgift angående förslagsanslagens överskridande under detta år ännu icke lämnas, men enligt vad jag inhämtat, komma förhållandena sannolikt att ställa sig ogynnsammare än under år 1917. Därest man utgår från att förslagsanslagens överskridande under år 1918 begränsas till samma belopp som för år 1917, kommer man för åren 1915—1918 till en sammanlagd merutgift av i runt tal 68 miljoner kronor. Frånsett de överskridanden av förslagsanslagen, som för innevarande år kunna komma att äga rum, belöpa sig alltså lantförsvarets utgifter under perioden 1915—1919 till sammanlagt (706 + 68 =) 774 miljoner kronor. Om man, såsom riktigt är, frånräknar de i samband med antagandet av 1914 års härordning beslutade engångskostnaderna för lantförsvarets ordnande, uppgå övriga utgifter under perioden till i runt tal (774 — 59 =) 715 miljoner kronor. Därest utgifterna kunnat hållas inom den av 1914 års riksdag uppgjorda kostnadsramen, skulle de under samma tid hava uppgått till (5 × 64,5 =) 322,5 miljoner kronor. Lantförsvarets utgifter, utöver de år 1914 beräknade, belöpa sig alltså under ifrågavarande 5-årsperiod till icke mindre än (715 — 322,5 =) 392,5 miljoner kronor.

Såsom förut nämnts, äro de ordinarie anslagen under fjärde huvudtiteln för innevarande år beräknade till 65,240,388 kronor och de extra anslagen till 37,651,612 kronor. En överslagsberäkning av de utav vederbörande myndigheter framställda anslagsäskandena för år 1920 giver vid handen, att de ordinarie anslagen, beräknade efter de före världskrigets utbrott rådande prisförhållandena, skulle ytterligare höjas till i runt tal 66,5 miljoner kronor eller 2 miljoner kronor mera än det belopp, vartill de ordinarie och extra anslagen tillhopa av 1914 års senare riksdag beräknades komma att belöpa sig efter genomförd härordning. Därjämte hava framställningar gjorts om anvisande av avsevärda belopp å extra stat. En överslagsberäkning av kostnaderna för tillgodoseende av de behov, varom här är fråga, giver vid handen, att dessa skulle uppgå till icke mindre än i runt tal 164 miljoner kronor.

Det synes mig uppenbart, att det icke är under nuvarande förhållanden möjligt och på grund av det förändrade politiska läget icke heller påkallat att fortsätta denna stegring av anslagen till vårt försvarsväsende. Fastmera måste nu, då världskriget är avgjort och freden efter allt att döma står för dörren, tiden vara inne att upptaga frågan om ett nedbringande av anslagen till militära ändamål. Jag erinrar i detta hänseende därom, att Kungl. Maj:t den 18 december 1918 tillsatt en kommission för att bereda de frågor om begränsning av de militära utgifterna och därmed sammanhängande ärenden, som av vederbörande departementschefer till densamma hänvisas, samt att hans excellens statsministern i sitt yttrande vid tillsättande av denna kommission framhållit, att på av honom anförda skäl en fullständig revision av det svenska försvarsväsendet, i syfte att anpassa detsamma efter folkets bärkraft och den fredliga kulturens behov, bör företagas, så snart den definitiva freden blivit sluten och de därigenom inträdande förhållandena i världen kunna överskådas, särskilt med hänsyn till de stora frågor om en ny internationell rättsordning och ett nationernas förbund, vilka nu från alla kulturfolk framföras till lösning i samband med den blivande fredsuppgörelsen.

Under sådana förhållanden har jag icke ansett mig kunna biträda de yrkanden om nya utvidgningar av våra försvarsanstalter, som från militära myndigheter blivit framställda. Jag har fastmera ansett det nödvändigt att redan vid uppgörandet av förslag till reglering av utgifterna under fjärde huvudtiteln företaga sådana indragningar och besparingar, som nu kunna ske, utan avvaktan av den nyss tillsatta kommissionens prövning av särskilda frågor på detta område eller den sedermera avsedda allmänna revisionen av försvarsväsendet.

Därvid har en svårighet yppat sig rörande de anslag, som äro avsedda till de värnpliktigas övningar och därmed sammanhängande behov av olika slag. På grund av den härjande farsot, som sedan sommaren 1918 övergått vårt land och som alltjämt fortgår, hava rekrytövningarna med 1918 års värnpliktiga blivit uppskjutna och endast det antal värnpliktiga blivit inkallat — till stor del efter frivillig anmälan — vilket funnits oundgängligen behövligt för hästskötsel, vård av persedlar o. d. Huruvida och när denna årsklass bör under innevarande år inkallas till fullgörande av den sålunda uppskjutna övningen, kan för närvarande icke bedömas. Men under alla förhållanden är det redan nu uppenbart, att ifrågavarande övning icke kan komma att taga sin början förr än fram på våren 1919, och således måste erhålla en annan förläggning än den som stadgas i nu gällande värnpliktslag, samt att övningstiden måste komma att högst avsevärt förkortas. Starka skäl synas mig föreligga för att även frågan om övning av 1919 års värnpliktiga bör under nuvarande förhållanden på motsvarande sätt hållas öppen. De hårt ansträngda statsfinanserna kräva oavvisligen, att utgifterna under fjärde huvudtiteln ytterligare nedbringas under de belopp, som även efter de av mig förut antydda besparingarna skulle komma att erfordras, därest samtliga anslag till de värnpliktigas övningar och därmed sammanhängande behov skulle upptagas efter beräkning enligt den nu stadgade övningstiden och med hänsyn tagen till den utomordentliga prisstegringen på allt som hör till de värnpliktigas förplägnad, utrustning m. m. Härtill kommer, att det med hänsyn till den blivande allmänna revisionen av försvarsväsendet icke kan undgå att väcka betänkligheter att inkalla 1919 års värnpliktiga till övning enligt nu gällande plan, så mycket mera som behovet av arbetskraft till det produktiva arbetet måste förutses bliva synnerligen starkt under den närmaste tiden, då med den blivande freden vårt näringsliv efter allt att döma står inför i hög grad krävande uppgifter.

Dessa frågor, såväl angående de uppskjutna övningarna med 1918 års värnpliktiga som angående övningar med årsklassen 1919, är det min avsikt att underställa den förutnämnda, av Kungl. Maj:t tillsatta försvarskommissionens prövning, och torde sedermera propositioner i dessa spörsmål böra till riksdagen avlåtas. Det är sålunda icke möjligt att för närvarande taga definitiv ståndpunkt till de anslag på 1920 års stat, som bero av den sistnämnda frågan om övningarna med årsklassen 1919. Å andra sidan måste vid beräkningen av dessa anslag hänsyn tagas till att denna fråga, på sätt jag anfört, för närvarande bör hållas öppen, då i annat fall anslagen skulle komma att uppföras till belopp,

som den finansiella ställningen icke medgiver och som sannolikt icke komma att bliva erforderliga under förutsättning av den omläggning av övningarna, som kan komma att beslutas. På grund härav, och då utgångspunkter för en annan beräkning av anslagen än som hittills följts icke äro för handen, förr än frågan om själva övningarna blivit av Kungl. Maj:t prövad, har jag ansett mig på annat sätt böra verkställa den reduktion av huvudtitelns slutsumma, som det statsfinansiella läget kräver. De ordinarie anslagen till underhåll och övningar äro av mig uppförda med de belopp, som skulle erfordras enligt nu gällande bestämmelser och enligt de priser, som förefunnos före den under krigstiden inträdda stegringen. Däremot har jag icke upptagit de förstärkningsanslag, som av prisstegringen skulle föranledas för ifrågavarande poster, därest övningarna komme att i nu stadgad utsträckning genomföras. Till vilka belopp dessa förstärkningsanslag i så fall bort uppföras, erbjuder stora vanskligheter att avgöra. Utan att göra något uttalande i saken anser jag mig emellertid böra nämna, att de enligt arméförvaltningens anslagsäskanden skulle uppgå till i runt tal 31 miljoner kronor. Jag har ansett mig kunna vidtaga denna anordning på grund därav, att jag utgått från den uppfattningen, att 1919 års värnpliktiga, tilldelade infanteriet, på anförda skäl i varje fall icke böra inkallas till övning förrän på våren 1920, och att övningstiden för ifrågavarande årsklass i sådant fall kommer att betydligt förkortas, vilket medför en motsvarande sänkning av kostnaderna.

De anslagsbelopp, som sålunda av mig föreslås att uppföras under hithörande titlar på 1920 års stat, äro följaktligen tills vidare provisoriska. Den definitiva regleringen av dessa anslag bör ankomma på senare beslut, vare sig under 1919 års riksdag eller å tilläggsstat vid 1920 års riksdag, och lärer förslag om denna definitiva reglering i sinom tid böra av Kungl. Maj:t föreläggas riksdagen.

Innan jag ingår på frågan angående de olika anslagens beräkning, anhåller jag att få underställa Kungl. Maj:ts prövning ett av särskilda inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga avgivet förslag angående

Ändrad uppställning av huvudtiteln.

Till och med år 1913 voro anslagen under fjärde huvudtiteln, likasom övriga huvudtitlars anslag, upptagna under två särskilda huvudgrupper, nämligen ordinarie anslag och extra anslag. Någon efter

Infordrande av förslag till ny uppställning av huvudtiteln. Tillkallande av sakkunniga.

rationella grunder verkställd gruppering av de olika anslagen var däremot icke genomförd, och huvudtiteln lämnade i fråga om överskådlighet mycket övrigt att önska.

I 1913 års statsverksproposition blevo emellertid de särskilda statsanslagen i riksstaten upptagna i en annan ordning än den dittills brukliga. Förändringen, vilken av riksdagen godkändes, innebar i själva verket endast en omplacering av vissa anslag och deras sammanförande under särskilda överrubriker. Den ökning av överskådligheten, som därigenom åstadkoms, bestående i en hopsummering av anslagen under de särskilda överrubrikerna, var dock långt ifrån tillfredsställande. Någon nytta för redovisningen eller kontrollen medförde förändringen knappast.

Att så skulle komma att bliva förhållandet, framstod också fullt tydligt för dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet. Uti sitt till statsrådsprotokollet avgivna yttrande framhöll departementschefen sålunda, att den nya ordning, i vilken han föredroge anslagen, icke vore ägnad att medföra all den överskådlighet, som kunde anses önskvärd. Han hade därför för avsikt att vidtaga åtgärder för åstadkommande av en mera rationell uppställning av utgifterna, utvisande dessas fördelning i olika, mera bestämt avgränsade huvudgrupper och på olika vapenslag, vilken uppställning för framtiden skulle finna plats jämväl i statsverkspropositionen.

I enlighet med vad departementschefen sålunda anfört, anbefallde Kungl. Maj:t den 5 december 1913 arméförvaltningen att inkomma med förslag till en rationell uppställning av riksstatens fjärde huvudtitel.

Sedan arméförvaltningen till åtlydnad härav den 15 januari 1917 avgivit yttrande och förslag i ämnet, tillkallades jämlikt den 19 juni 1917 givet nådigt bemyndigande sakkunniga personer för att inom lantförsvarsdepartementet biträda vid granskning av det utav arméförvaltningen utarbetade förslaget.

Med skrivelse den 21 juni 1918 hava de sålunda tillkallade sakkunniga (i det följande för korthetens skull benämnda riksstatssakkunniga) avgivit »Betänkande och förslag angående ny uppställning av riksstatens fjärde huvudtitel».

Över nämnda förslag har arméförvaltningen den 12 augusti 1918 avgivit infordrat utlåtande.

Huvudgrunderna för de sakkunnigas förslag.

Det av de sakkunniga uppgjorda förslaget, vilket i huvudsak överensstämmer med det av arméförvaltningen med skrivelse den 15 januari 1917 överlämnade, innebär en fullständig omläggning av huvudtitelns

nuvarande uppställning och de särskilda anslagens beräkning. Medan i nu gällande riksstat anslag äro uppförda dels för en del myndigheter, formationer och inrättningar, dels ock för tillgodoseende av vissa behov, såsom avlöning, förbrukningsartiklar, materialier och byggnader, utan att anslagen varken i den förra eller i den senare gruppen samla alla medel, som äro anvisade för de ändamål, anslagen angiva, hava de sakkunniga, med hänsyn till den minskade överskådlighet och de avsevärda olägenheter ur förvaltnings-, revisions- och bokföringssynpunkt nämnda uppställning medför, föreslagit, att anslagen hädanefter, så långt ske kan, uteslutande uppläggas på de för arméns vidmakthållande erforderliga särskilda behov av avlöningsmedel, förbrukningsartiklar, materialier och fastigheter m. m. Riksstatens nuvarande huvudform har därigenom kunnat bibehållas och antalet anslag nedbringas därigenom, att medel, avsedda för utgifter av enahanda natur, vilka nu onödigtvis splittrats å flera anslag, sammanförts under ett och samma anslag.

Vid bestämmandet av omfattningen, antalet och benämningen av anslagen för lantförsvarets olika behov hava de sakkunniga ansett, att i den mån så lämpligen kan ske, avseende bör fästas vid förvaltningens organisation för underlättande av såväl de positiva förvaltningsgöromålen som bokföringen, redovisningen och kontrollen. I anslutning härtill har vid bedömandet av anslagens lämpliga omfattning — eller den grupp av utgifter, för vilkas bestridande ett visst anslag avsetts — hänsyn tagits till gällande organisation och förvaltningsreglementen. De sakkunniga hava sålunda ansett, att anslagen i regel böra erhålla en sådan omfattning,

att med vart och ett anslag för sig tillgodoses samtliga behov av enahanda art,

att de, utöver det egentliga ändamålet, avse endast sådana omkostnader, som stå i fullt samband därmed, samt

att varje anslag kan i dess helhet ställas under förvaltning av en och samma avdelning av den centrala förvaltningsmyndigheten.

Beträffande anslagens gruppering i riksstaten hava de sakkunniga ansett hänsyn böra tagas till såväl utgifternas beskaffenhet som förvaltningens organisation. Mellan de särskilda behoven för armén, anslagen för dessa behovs tillgodoseende, förvaltningsuppgifterna och förvaltningsorganen funnes nämligen ett samband, som i huvudsak möjliggjorde utgifternas fördelning på anslag och anslagens sammanföring till större grupper på ett sådant sätt, att dessa grupper stode i överensstämmelse med förvaltningsorganens uppgifter och att sakkunskapen i förvaltningen,

så långt möjligt vore, komme till sin rätt. De sakkunniga hava i enlighet härmed, i stort sett, på sådant sätt fördelat utgifterna på anslag och i förslaget till riksstat uppfört anslagen i grupper, att dessa motsvara arméförvaltningens särskilda departements och sjukvårdsstyrelses förvaltningsmyndighet. Anslag, som icke lämpligen kunna hänföras till någon av de nu avsedda grupperna, hava i förslaget till riksstat upptörts under rubriken »Diverse», vilken bibehållits från den nuvarande uppställningen.

Vad anslagens benämningar angår, hava de sakkunniga i vederbörliga fall sökt giva dessa en sådan formulering, att de i huvudsak angiva de slag av utgifter, för vilkas bestridande anslagen äro avsedda. I de fall, där dessa benämningar blivit avsevärt vidlyftiga, hava anslagen därutöver i specialstater, författningar m. m. ansetts kunna erhålla en förkortad benämning till lättnad i det löpande expeditionsarbetet.

Den av de sakkunniga förebragta utredningen omfattar helt naturligt blott de ordinarie riksstatsanslagen. Endast dessa anslag äro av den permanenta natur, att någon bestämd plan kan följas i fråga om deras gruppering och utgifternas fördelning på anslag inom grupperna. Anslagen å tilläggsstat och å extra stat växla från ett år till ett annat, och de senares infogande i riksstaten måste därför anpassas efter förhållandena i varje fall. De sakkunniga hava dock ansett önskvärt, att i den mån så ske kan, samma principer tillämpas beträffande dessa anslag som i fråga om de ordinarie.

I avseende på den formella uppställningen av huvudtiteln hava de sakkunniga icke vidtagit någon anmärkningsvärd förändring. Inom varje huvudgrupp hava de ordinarie och de extra ordinarie anslagen upptörts i särskilda kolumner. Genom slutsummorna i dessa kolumner erhålles uppgift på det årligen återkommande mera stabila ordinarie anslagsbehovet för sig och på det mera tillfälliga extra ordinarie behovet för sig. Vidare hava inom linjen slutsiffror inlagts för de anslagsmedel, som tillhöra varje huvudgrupp.

Beträffande tidpunkten för det nya förslagets genomförande hava de sakkunniga framhållit, att en så utförlig statistik över arméns utgifter utarbetats, att vid en eventuell omläggning av huvudtiteln de nya anslagen med ledning därav och av vunnen erfarenhet kunde på ett fullt betryggande sätt beräknas, samt att en förändring av riksstaten i nu angivna hänseenden icke förutsatte någon omläggning av arméns nuvarande räkenskapssystem. Något hinder borde därför ej möta mot genomförande av de sakkunnigas förslag, när helst beslut därom kunde bliva meddelat.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår och i de sakkunnigas betänkande närmare utvecklas, äro utgifterna under fjärde huvudtiteln icke för närvarande i riksstaten uppdelade efter några enhetliga grunder. Medel för bestridande av utgifter av enahanda slag äro beräknade under ett flertal olika anslag. Sålunda utgå exempelvis avlöningsmedel icke blott från ordinarie avlöningsanslaget utan jämväl från de för särskilda myndigheter, formationer eller inrättningar avsedda anslagen ävensom från flertalet underhållsanslag. Inalles bestrides avlöning åt arméns personal för närvarande från icke mindre än 36 olika anslag. Medel för byggnaders underhåll samt för anskaffning av eldnings- och belysningsämnen äro beräknade, förutom å de ordinarie byggnads- och kasernutredningsanslagen, även å de för myndigheter avsedda anslag o. s. v. Denna brist på enhetlighet i huvudtitelns uppställning medför givetvis icke endast minskad överskådlighet utan jämväl och framför allt avsevärda olägenheter ur förvaltnings-, revisions- och bokföringssynpunkt. Från förvaltningsmyndigheternas sida har det också sedan länge varit ett önskemål, att en förändring härutinnan måtte komma till stånd.

De sakkunniga hava nu genom sitt förslag sökt åstadkomma en sådan uppdelning av utgifterna under huvudtiteln, att icke blott önskvärd överskådlighet ernås utan jämväl de med huvudtitelns nuvarande uppställning förenade olägenheterna i förvaltnings-, revisions- och bokföringshänseende undanröjas. Vid den ingående granskning jag underkastat de sakkunnigas förslag har jag icke funnit anledning till någon erinran av principiell innebörd. De huvudgrunder, på vilka förslaget vilar och för vilka jag i det föregående redogjort, synas mig i allo riktiga och väl ägnade att medföra önskvärd reda och ordning på förevarande område. Vad förslagets detaljer angår, kunna givetvis i vissa fall olika meningar råda beträffande de föreslagna åtgärdernas lämplighet. Då de sakkunniga emellertid synas hava förebragt goda skäl för sin uppfattning och man svårligen kan på förhand bedöma, huru förhållandena komma att i praktiken gestalta sig, torde de sakkunnigas förslag jämväl med avseende å detaljerna böra godtagas. Skulle erfarenheten giva vid handen, att ändring i ena eller andra hänseendet är av behovet påkallad, kan sådan givetvis med lätthet vidtagas i ett kommande års riksstat.

På grund av vad sålunda anförts och under åberopande av vad de sakkunniga andragit i sitt betänkande, till vilket jag tillåter mig hänvisa, finner jag mig böra tillstyrka, att de sakkunnigas förslag till ny uppställning av riksstatens fjärde huvudtitel i oförändrad form lägges till grund för anslagsäskandena för år 1920.

Jag övergår nu till de särskilda anslagen och deras beräkning.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra huvudtitelns särskilda anslag i riksstaten uppföras enligt följande gruppering:

A. *Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.*, omfattande anslag för avlöning och annan kontant ersättning till den vid armén anställda personalen.

B. *De värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning*, omfattande anslag för kontant gottgörelse till värnpliktiga och deras familjer samt för inskrivnings- m. fl. kostnader.

C. *Undervisning, understöd, expenser m. m.*, upptagande anslag, avsedda för personalens utbildning, dit även anslagen till studiestipendier och till understöd åt föreningar och för skrifters utgivande ansetts kunna hänföras, ävensom anslag till skrivmaterialier, tryckningskostnader m. m.

De under grupperna A, B och C uppförda anslagen äro avsedda att förvaltas av arméförvaltningens civila departement.

D. *Förplägnad, intendenturmateriel, övningar m. m.*, omfattande anslag huvudsakligen för personalens förplägnad, beklädnad och övningar samt arméns förseende med hästar, fordon m. m. Dessa anslag äro avsedda att förvaltas av arméförvaltningens intendentsdepartement.

E. *Sjukvård m. m.*, omfattande anslag för hälso- och sjukvården beträffande arméns personal samt veterinärvård ävensom anskaffning av sjukvårds- och veterinärmateriel m. m. Dessa anslag komma att förvaltas av arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse.

F. *Vapen och ammunition*, omfattande anslag för vapen, ammunition, målskjutningsmateriel, signal- och säkerhetsanordningar å skjutfält och skjutbanor m. m. Hit hörande anslag äro avsedda att förvaltas av arméförvaltningens artilleridepartement.

G. *Byggnader och ingenjörmateriel*, omfattande anslag för arméns byggnader, övningsfält och skjutbanor, ävensom för ingenjörmateriel. Anslagen under denna grupp komma att förvaltas av arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

H. *Diverse*, innefattande anslaget till ersättning för rustning och rotering samt anslagen till extra utgifter och till kommittéer och utredningar genom sakkunniga. Det förra anslaget skulle såsom hittills förvaltas av statskontoret och de båda senare handhavas av arméförvaltningens civila departement, men disponeras direkt av Kungl. Maj:t.

A. Avlöning, rekrytering, resekostnader m. m.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag böra under förevarande grupp upptagas följande ordinarie anslag, nämligen:

Departementschefen.
Departementet.
Arméförvaltningen.
Avlöning till personal vid staber och truppförband m. fl.
Ålderstillägg.
Inkvarteringens ordnande i Stockholm.
Rekryteringskostnader.
Arméns reservstater.
Arméns personal över stat.
Rese- och traktamentspenningar.
Flyttningsersättning.
Resestipendier.

Härtill komma vissa under år 1920 erforderliga extra anslag.

1. Departementschefen.

Beträffande förevarande anslag, från vilket endast utgår avlöningen till chefen för lantförsvarsdepartementet, ifrågasättes icke någon förändring. I riksstaten för år 1920 torde alltså böra upptagas

Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* ..... kronor 17,000: —

2. Departementet.

Uti förevarande anslag, i innevarande års riksstat upptaget med 130,200 kronor, erfordras ändring [1.]

dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag,

dels på grund av den utav 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare m. fl.,

dels ock till följd av föreslagen reglering av de inom statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner m. m.

[1.]

Riksstatssakkunnigas förslag.

För beredande av avlöning åt departementets personal äro uti den nuvarande riksstaten uppförda två särskilda ordinarie anslag, nämligen

Departementet	kronor	130,200: —
Övergångsstat, förslagsanslag, högst	»	5,200: —
tillhopa	kronor	135,400: —

Sistnämnda anslag är avsett för beredande av avlöning åt en å gammal stat kvarstående kanslisekreterare med lön 2,500 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor och provisoriskt avlöningstillägg 1,200 kronor. Så länge ifrågavarande kanslisekreterare kvarstår i tjänst, skall avlöningen för en av de i departementets stat uppförda andre kanslisekreterarbeställningarna, sammanlagt 4,000 kronor, besparas.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör anslaget till departementet omfatta jämväl det under anslaget till övergångsstat nu anvisade medelsbelopp. Härvid torde, i överensstämmelse med de sakkunnigas hemställan, böra så förfaras, att en andre kanslisekreterartjänst väl uppföres i departementets stat men utan utförd avlöning och att denna beställning hålles vakant, så länge den å övergångsstat nu uppförde kanslisekreteraren kvarstår i tjänst. För denne bör i staten under rubrik »Beställning å övergångsstat» beräknas den för honom avsedda avlöningen. I sammanhang härmed torde böra utverkas riksdagens medgivande, att sedan den å övergångsstat upptagne kanslisekreteraren avgått ur tjänst, avlöning till en andre kanslisekreterare må utgå från de för den sålunda ledigblivna tjänsten anslagna medel, intill dess sådan avlöning blivit uppförd för den å staten upptagna vakanta andre kanslisekreterartjänsten.

Vaktmästarnas avlöningsförmåner.

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beslöt nästlidet års riksdag reglering av löneförhållandena m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. Ifrågavarande löne-reglering, vilken, vad fjärde huvudtiteln angår, avsåg de vid lantförsvarsdepartementet, arméförvaltningen, generalstaben, artilleristaben, krigshögskolan, artilleri- och ingenjörhögskolan samt intendenturstaben (generalintendentens expedition) anställda vaktmästarna, innebar,

att förste vaktmästare skulle åtnjuta lön 1,100 kronor, tjänstgö- [1.]
ringspenningar 650 kronor och ortstillägg 150 kronor, summa 1,900 kronor, ävensom tre ålderstillägg å lönen à 100 kronor efter respektive 3, 6 och 9 år, samt

att vaktmästare skulle åtnjuta lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 550 kronor och ortstillägg 150 kronor, summa 1,600 kronor, ävensom tre ålderstillägg å lönen à 100 kronor efter respektive 3, 6 och 9 år.

I samband med löneregleringen föreskrevs, bland annat, att därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och lyse, anvisades åt någon av ifrågavarande befattningshavare, skulle av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle åtnjötes, eller om bostadsförmånen vore av sådan beskaffenhet, att den icke kunde anses hava ovan sagda värde, skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skulle äga rum. Förmån av lyse skulle innebära i fråga om förbrukning av elektrisk ström allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av 100 kw.-timmar. Den, som åtnjöte lyse, skulle själv bekosta armatur och lampor.

Den sålunda beslutade avlöningsförhöjningen skulle komma vederbörande befattningshavare tillgodo redan från och med ingången av år 1918. För nämnda år skulle avlöningsförhöjningen dock hava karaktär av tillfällig löneförbättring. Från och med år 1919 skulle däremot löneregleringen vara definitiv. Då emellertid, vid tiden för beslutets fattande, staterna för vederbörande verk och inrättningar redan voro fastställda för år 1919, vidtogs icke någon direkt ändring i avlöningsstaterna, utan beslöts löneregleringen i den form, att vissa tillägg gjordes till staterna för de verk och institutioner, som av löneregleringen berördes. För bestridande av de med ifrågavarande avlöningsförhöjning förenade kostnaderna anvisade riksdagen dels å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av 9,000 kronor, dels ock å ordinarie stat för år 1919 ett anslag av 8,000 kronor.

Sedan den vid lantförsvarsdepartementet anställda vaktmästarpersonalen, vilken utgöres av 1 förste vaktmästare, 2 vaktmästare och 1 förste vaktmästare å kommandoexpeditionen, från och med innevarande år övergått till den nya avlöningsstaten, böra härav betingade ändringar vidtagas i departementets stat. För de båda förste vaktmästarna bör alltså upptagas lön 1,100 kronor, ortstillägg 150 kronor och tjänstgöringspenningar 650 kronor, summa 1,900 kro-

[1.] nor, samt för de båda vaktmästarna lön 900 kronor, ortstillägg 150 kronor och tjänstgöringspenningar 550 kronor, summa 1,600 kronor, med föreskrift tillika att lönen kan höjas med 100 kronor efter 3 år, med ytterligare 100 kronor efter 6 år och med än ytterligare 100 kronor efter 9 år. Därjämte bör den vid staten nu fogade anmärkningen angående skyldighet för vaktmästare att vid åtnjutande av bostad med bränsle eller med bränsle och lyse avstå viss del av lönen ersättas av en hänvisning till kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Svensk författningssamling nr 836), uti vilken de i förevarande hänseende meddelade nya bestämmelserna intagits.

Lönereglering för kvinnliga biträden.

Å departementets stat finnas för närvarande uppförda 1 kvinnligt biträde av tredje graden med lön 1,100 kronor, tjänstgöringspenningar 750 kronor och ortstillägg 150 kronor, summa 2,000 kronor, 1 kvinnligt biträde av andra graden med lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 550 kronor och ortstillägg 150 kronor, summa 1,600 kronor, samt 2 kvinnliga biträden av första graden med lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor och ortstillägg 150 kronor, summa 1,200 kronor. Samtliga befattningar äro förenade med två ålderstillägg à 200 kronor efter 5 respektive 10 års tjänst.

Med hänsyn till den av statsrådet och chefen för finansdepartementet denna dag föreslagna regleringen av de kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner böra härav påkallade ändringar i staten vidtagas. För biträde av tredje graden bör alltså upptagas lön 1,500 kronor, tjänstgöringspenningar 700 kronor och ortstillägg 200 kronor, summa 2,400 kronor, för biträde av andra graden lön 1,300 kronor, tjänstgöringspenningar 500 kronor och ortstillägg 200 kronor, summa 2,000 kronor, samt för biträde av första graden lön 1,100 kronor, tjänstgöringspenningar 300 kronor och ortstillägg 200 kronor, summa 1,600 kronor. Till ifrågavarande avlöningar böra efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring komma tre ålderstillägg, vart och ett å 200 kronor, därav 100 kronor tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.

[1.]

Sammanfattning.

I enlighet med vad sålunda anförts, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för departementet (se Bil. 1), slutande å 134,200 kronor eller 4,000 kronor mera än den för innevarande år fastställda.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att

dels, med godkännande av berörda förslag till stat (Bil. 1), *öka* ordinarie anslaget till departementet,

nu	kronor	130,200: —
med	»	4,000: —
till	kronor	134,200: —

dels ock medgiva, att sedan den nuvarande kanslisekreteraren å övergångsstat avgått ur tjänst, avlöning till en andre kanslisekreterare må utgå från de för den sålunda ledigblivna tjänsten anslagna medel, intill dess sådan avlöning blivit uppförd för den å staten upptagna vakanta andre kanslisekreterartjänsten.

3. Arméförvaltningen.

[2.]

Den för arméförvaltningen fastställda staten slutar å 322,104 kronor, och är det för ämbetsverket avsedda anslaget i riksstaten uppfört med nämnda belopp.

Uti staten böra nu vissa ändringar vidtagas

dels med anledning av riksstatssakkunnigas förslag,

dels på grund av 1918 års riksdags beslut angående omorganisation av fältveterinärkåren,

dels till följd av den utav samma års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare m. fl.,

dels ock med anledning av den föreslagna regleringen av de inom statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner m. m.

Därjämte har arméförvaltningen gjort framställning om viss förstärkning av ämbetsverkets civila arbetskrafter.

[2.]

Riksstatssakkunnigas förslag.

Under en följd av år har för upprätthållande av arkitektgöromålen å arméförvaltningens fortifikationsdepartements ritbyrå utbetalts ett årligt arvode av 6,000 kronor.

Ifrågavarande belopp anvisades till en början å förskottstitel, men från och med innevarande år hava för ändamålet erforderliga medel beräknats under huvudtitelns anslag till extra utgifter.

I enlighet med riksstatssakkunnigas förslag bör nämnda arvode, såsom varande en utgift av stadigvarande natur, hädanefter uppföras å staten för arméförvaltningen.

Fältveterinärkårens omorganisation.

Enligt den av 1918 års riksdag beslutade omorganisationen av fältveterinärkåren, innefattande jämväl lönereglering för nämnda kår, skall chefen för arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses fältveterinärbyrå benämnas överfältveterinär samt åtnjuta enahanda avlöningsförmåner som överfältläkaren. Därjämte skall å arméförvaltningens stat uppföras en byråassistent med regementsveterinärs avlöning.

I överensstämmelse med riksdagens beslut har den nya organisationen, i vad den avser sjukvårdsstyrelsen, trätt i tillämpning med ingången av innevarande år.

Med anledning härav böra i staten för arméförvaltningen från och med år 1920 vidtagas de förändringar, som betingas av den nya organisationens genomförande. Sålunda bör i staten i stället för 1 fältveterinär uppföras 1 överfältveterinär med lön 5,300 kronor och dagavlöning à 5 kronor = 1,825 kronor, summa 7,125 kronor med föreskrift, att lönen efter 5 år kan höjas med 600 kronor. Därjämte bör å staten uppföras 1 byråassistent, regementsveterinär, med enahanda avlöningsförmåner som kaptener av första klassen eller lön 3,400 kronor och dagavlöning à 4 kronor = 1,460 kronor, summa 4,860 kronor.

Vaktmästarnas avlöningsförmåner.

Å arméförvaltningens stat finnas uppförda 1 förste vaktmästare och 6 vaktmästare.

Enligt vad förut under punkten 1 omförmälts, avser den av 1918 års riksdag beslutade löneregleringen för vissa vaktmästare jämväl

ifrågavarande befattningshavare. Sedan dessa från och med innevarande år övergått till den nya avlöningsstaten, böra härav betingade ändringar vidtagas i arméförvaltningens stat. Beträffande dessa ändringars innebörd tillåter jag mig hänvisa till vad därom under punkten 1 anförts. [2.]

Löneregleringen för kvinnliga biträden.

Å arméförvaltningens stat äro uppförda 5 kvinnliga biträdesbefattningar av tredje lönegraden, 8 av andra lönegraden och 13 av första lönegraden med enahanda avlöningsförmåner som för motsvarande befattningshavare i lantförsvarsdepartementet.

Med hänsyn till den av statsrådet och chefen för finansdepartementet denna dag föreslagna regleringen av de kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner böra härav påkallade ändringar i staten vidtagas. Beträffande dessa ändringars innebörd tillåter jag mig hänvisa till vad därom under punkten 1 anförts.

Förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter.

Ämbetsverkets civila personal enligt 1907 års riksdags beslut.

De sakkunniga, vilka den 22 mars 1907 avgåvo slutligt förslag rörande arméförvaltningens organisation, föreslogo, att till arméförvaltningen hörande civil personal skulle sammanföras å en gemensam stat och efter behov placeras å de särskilda departementen och sjukvårdsstyrelsen, krigsråden av Kungl. Maj:t, efter förslag av arméförvaltningens departementschefer, samt tjänstemän av lägre grad och betjänte av arméförvaltningens plenum.

Enligt de sakkunnigas beräkning av den för de olika avdelningarna inom arméförvaltningen erforderliga personalen skulle för göromålens behöriga fullgörande erfordras 4 tjänstemän i tredje lönegraden (krigsråd), 11 tjänstemän i andra lönegraden (sekreterare, kamrerare, revisionskommissarier, krigskassör) och 16 tjänstemän i första lönegraden (notarier, revisorer, bokhållare, registratorer). Beräkningen hade, förklarade de sakkunniga, skett uteslutande med hänsyn tagen till arméförvaltningens *dåvarande* arbetsbörda, och förutsågo de sakkunniga nödvändigheten av, att tjänstemännens antal ökades, i den mån denna börda växte.

Ifrågavarande tjänstemän skulle till en början placeras enligt följande plan, nämligen å:

[2.]

I. *Artilleridepartementet:*

1 krigsråd (gemensamt med fortifikationsdepartementet),
1 sekreterare och kamrerare samt
1 registrator och bokhållare.

II. *Fortifikationsdepartementet:*

1 sekreterare och kamrerare samt
1 registrator och bokhållare.

III. *Intendentsdepartementet:*

1 krigsråd,
1 sekreterare och kamrerare,
1 notarie,
1 bokhållare samt
1 registrator.

IV. *Civila departementet:*

a) kanslibyrån:

1 krigsråd,
1 sekreterare samt
2 notarier.

Registratorskontoret:

1 registrator.

b) kameralbyrån:

1 krigsråd,
1 sekreterare samt
2 kamrerare.

Bokslutskontoret:

1 bokslutskamrerare och
2 bokhållare.

Revisionskontoret:

2 revisionskommissarier och
6 revisorer.

Kassakontoret:

1 krigskassör.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit, blev av Kungl. Maj:t upptaget i den till riksdagen i ämnet avlåtna propositionen och av riksdagen bifallet. [2.]

Efter år 1907 vidtagna ändringar i personalens sammansättning och placering.

Genom särskilda maskinella anordningar för bokföringen har bokföringsarbetet, för vilket, som förut nämnts, två bokhållartjänster beräknats i staten, kunnat sedan år 1908 överlämnas åt två kvinnliga biträden och de två bokhållartjänsterna till följd därav avses för revisionsgöromål. På grund av ytterligare vidtagna förenklingar i bokföringen har en i staten beräknad tjänst i andra lönegraden — bokslutskamrerartjänsten — år 1912 kunnat sammanslås med krigskassörstjänsten och därmed bokslutskamrerartjänsten förändras till en revisionskommissarietjänst för granskning av de alltjämt ökade s. k. underhandsmålen å kameralbyrån.

Vidare har i enlighet med 1914 års riksdagsbeslut å arméförvaltningens stat uppförts en ny tjänst i andra lönegraden, avsedd för den s. k. förgranskningen av underlydande myndigheters räkenskaper, för granskning av årsräkenskaperna samt för ledning av den centrala kassakontrollen. Denne tjänsteman har placerats å civila departementets kameralbyrå.

Slutligen hava, jämlikt 1917 års riksdags beslut och i sammanhang med inrättandet av kvinnliga biträdesbefattningar av tredje lönegraden för registratorsgöromålen å fortifikations- och intendentsdepartementen samt genom överlämnande av enahanda göromål å artilleridepartementet åt en departementsskrivare med avlöning å artilleriets tygstater, registratorsbefattningarna å nämnda tre departement förändrats till en bokhållartjänst å fortifikationsdepartementet, en notarietjänst på sjukvårdsstyrelsen med åliggande att även biträda å fortifikationsdepartementet samt en revisorstjänst å revisionskontoret.

Någon annan tillökning eller förändring av arméförvaltningens manliga civila personal än den nu nämnda har icke ägt rum.

Arméförvaltningens ordinarie manliga och kvinnliga personal är för närvarande fördelad på följande sätt mellan dess olika avdelningar.

Å artilleridepartementet:

1 krigsråd (gemensamt med fortifikationsdepartementet),
1 sekreterare och kamrerare samt
1 kvinnligt skrivbiträde (1. lönegraden).

(Såsom registrator tjänstgör å detta departement en från staten för artilleriets fabriker och tyganstalter avlönad departementsskrivare.)

[2.]

Å fortifikationsdepartementet:

1 sekreterare och kamrerare,
1 bokhållare,
1 kvinnlig registrator (3. lönegraden) och
1 kvinnligt biträde (1. lönegraden).

(Därjämte skall vid behov biträde lämnas av notarien å sjukvårdsstyrelsen.)

Å intendentsdepartementet:

1 krigsråd,
1 sekreterare och kamrerare,
1 notarie,
1 bokhållare,
1 kvinnlig registrator (3. lönegraden) och
2 kvinnliga skrivbiträden (1. lönegraden).

Å civila departementets kanslibyrå:

1 krigsråd,
1 sekreterare,
2 notarier och
2 kvinnliga skrivbiträden (1. lönegraden).

Å registratorskontoret:

1 registrator och
1 kvinnligt biträde (1. lönegraden).

Å civila departementets kameralbyrå:

1 krigsråd,
1 sekreterare,
2 kamrerare, därav en för pensions- och dylika ärenden,
2 revisionskommissarier,
1 kvinnligt biträde åt pensionskamreraren (2. lönegraden) och
1 kvinnligt biträde för den centrala kassakontrollen (2. lönegraden).

Å bokslutskontoret:

2 kvinnliga bokhållare (3. lönegraden).

[2.]

Å revisionskontoret:

2 revisionskommissarier,
9 revisorer,
6 kvinnliga revisionsbiträden (2. lönegraden) och
6 kvinnliga biträden för siffergranskning (1. lönegraden).

Å kassakontoret:

1 krigskassör, tillika bokslutskamrer.

Å sjukvårdsstyrelsen:

1 notarie (tillika biträde å fortifikationsdepartementet) och
1 kvinnlig registrator (3. lönegraden).

Av den lämnade framställningen framgår, att den manliga ordinarie personalen under tiden från arméförvaltningens omorganisation tillökats med endast 1 tjänsteman i andra lönegraden, samt att arbetsfördelningen, med undantag av några överflyttningar till revisionens förmån, icke undergått några större förändringar. Den kvinnliga personalen har däremot ökats betydligt — från 12 extra kvinnliga biträden jämte några äldre, så småningom avgångna renskriverskor — till sammanlagt 26 kvinnliga biträden i olika lönegrader.

Anledningen till denna stora ökning av sistnämnda personal är närmast att finna i revisionsmaterialets oerhörda tillväxt, men även i den samtidigt fortgående ökningen av andra ärenden samt i tillkomsten av nya arbetsuppgifter för ämbetsverket. Dessa förhållanden hava även föranlett arméförvaltningen att gång efter annan hos Kungl. Maj:t utverka anvisande av medel till avlönande av extra arbetskrafter. Så har å arméförvaltningens anslag till vikariatsersättning m. m. å 1918 års stat uppförts 6,900 kronor till avlönande av 6 extra kvinnliga biträden för siffergranskningen å revisionen, av vilka dock 2 måst på grund av bristande renskrivningshjälp å intendents- och fortifikationsdepartementen tillfälligt placeras därstädes. Vidare har Kungl. Maj:t i och för en provisorisk förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter anvisat medel dels till avlöning åt 2 extra kvinnliga revisionsbiträden (motsvarande biträden av andra lönegraden) samt ett skrivbiträde å vardera av civila departementets kameralbyrå och intendentsdepartementets mobiliseringsavdelning, dels ock till anställande av en biträdande notarie och bokhållare å fortifikationsdepartementet.

[2.] Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu gjort framställning om viss förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter samt därvid anfört, att de förhållanden, som framkallat förutnämnda ökning av de ordinarie kvinnliga biträdenas antal samt anställande av extra personal, uppenbarligen även gjort sig gällande inom den manliga ordinarie personalens arbetsområden och årligen gjort det svårare och svårare för densamma att tillfredsställande fylla sina uppgifter. En del av det arbete, som förut utförts av den manliga personalen, hade visserligen överlämnats till kvinnlig personal med mindre kompetens än den manliga, men givetvis kunde man endast till en viss gräns, som nu måste anses uppnådd, fortgå på denna väg. Också hade de sakkunniga, vilka avgivit det slutliga förslaget rörande arméförvaltningens omorganisation, förutsett nödvändigheten av, att tjänstemännens antal ökades, i den mån arbetsbördan växte. Arméförvaltningen hade också flera gånger i sina framställningar rörande medelsbehovet eller i särskilda skrivelser antytt, att arbetsbördans oavbrutna ökning, särskilt i sammanhang med den nya härordningens genomförande, med nödvändighet måste medföra behovet av ökade arbetskrafter. Men på grund av svårigheten att bedöma, huru mycket av arbetsökningen vore att tillskriva de särskilda förhållandena under rådande kristid och huru mycket som vore av konstant natur, hade arméförvaltningen, frånsett förutnämnda revisionskommissarietjänst för den s. k. förgranskningen m. m., icke tidigare velat göra någon framställning om nya ordinarie manliga tjänsters inrättande.

Emellertid läte sig behovet av åtskilliga sådana nya befattningar och i samband därmed av en viss omläggning utav ämbetsverkets arbetsuppgifter icke längre avvisa. Arméförvaltningen såge sig därför nödsakad att göra framställning om inrättande av vissa nya beställningar å ämbetsverkets särskilda avdelningar, ävensom om vidtagande av vissa andra åtgärder för arbetskrafternas förstärkning.

Artilleridepartementet.

Arméförvaltningens framställning avser, vad artilleridepartementet angår,

dels en förstärkning av departementets civila arbetskrafter med en tjänsteman av första lönegraden ävensom uppflyttning av ett kvinnligt biträde av första lönegraden till biträde av andra lönegraden,

dels ock anställande av en officer såsom ledare för den tekniska revisionen.

[2.]
Förstärkning av de civila arbetskrafterna.

Nuvarande personal.

Enligt planen för den år 1908 genomförda omorganisationen av arméförvaltningen skulle, sedan bokföringen för hela ämbetsverket överflyttats till civila departementet, på sätt redan omförmälts, artilleridepartementets civilbyrå bestå av 1 krigsråd, gemensamt med fortifikationsdepartementet, 1 sekreterare och kamrerare samt 1 registrator och bokhållare. I den för arméförvaltningen den 11 oktober 1907 utfärdade instruktionen bestämdes krigsrådets åligganden, och stadgades i övrigt, att å departementet skulle finnas nödigt antal civila tjänstemän dels för uppsättande av skrivelser och utlåtanden samt verkställande av diarieföring ävensom av anteckningar, som erfordrades, för att departementet skulle kunna äga nödig översikt över de till detsamma hörande anslag, dels ock för utförande av erforderlig granskning av sådana räkenskaper och rekvisitioner m. m., som föranledde departementets beslut om direkt utbetalning från arméförvaltningens kassa. Häri gjordes genom kungl. kungörelse den 31 december 1914 tillägg, enligt vilket å departementet för renskrivning anställdes jämväl 1 kvinnligt biträde av första lönegraden.

För att begränsa den ökning av arméförvaltningens personal, som visat sig nödvändig, ansågs, såsom framgår av protokollet till 1917 års statsverksproposition, att den förut å artilleridepartementet anställda registratorn och bokhållaren kunde anlitas för andra göromål inom ämbetsverket och registrators- och bokhållargöromålen under överinseende av sekreteraren och kamreraren överlämnas åt en departementsskrivare med lön å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter.

I överensstämmelse härmed har sedan den 1 januari 1918 å artilleridepartementet varit anställd, utom det med fortifikationsdepartementet gemensamma krigsrådet, ej annan civil personal än 1 sekreterare och kamrerare jämte 1 kvinnligt biträde av första lönegraden.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anfört, att det under året visat sig, att denna personal jämte den å departementet tjänstgörande departementsskrivaren ej varit tillräckliga för göromålens utförande. De krigsrådet å artilleri- och fortifikationsdepartementen åliggande göromålen vore till beskaffenhet och myckenhet så omfattande, att till biträde med ärendenas beredning måste anlitas annan tjänsteman i större utsträckning, än som vid organisationsändringen ansetts nödvändigt. Sekreterar- och kamrerargöromålen krävde fullt en persons arbetsförmåga. Vad bokhålleriarbetet å artilleridepartementet beträffade, hade det visat sig, att de i instruktionen avsedda »anteckningarna» icke kunde vara tillräckliga för att i enskildheter hålla reda på departementets anslag,

[2.] utan hade de måst fullständigas med uppläggandet av dels anslagsböcker, uppställda på sådant sätt, att vissa av Kungl. Maj:t å departementets anslag eller försträckningskonto anvisade medel kunde under redovisningens gång följas och överskådas, dels ock av kontrollböcker över departementets egna extra anvisningar samt dessas användning och redovisning av vederbörande underlydande truppförband. Därjämte hade såväl månadstablåer över ordinarie vapenanslagets ställning som kvartalsrapporter, upptagande redovisade samt därutöver disponerade medel, departementets extra anslag och försträckningstitlar, måst upprättas.

Redan länge hade departementets vidlyftiga bokhålleri tagit i anspråk ej allenast en tjänstemans hela arbetstid, utan även tidvis det för departementet avsedda kvinnliga biträdet, som anlitats för uppgörande av siffertabeller, mindre utredningar rörande anslagsbehållningar och andra förarbeten till månads- och kvartalsrapporterna. Då det sålunda för denne tjänsteman icke varit möjligt att ombesörja registratorsgöromålen, hade departementet för dessa göromål måst anlita extra ordinarie tjänstemän, i den mån sådana kunnat erhållas. Men som av en extra tjänsteman, vilken för sin utkomst nödgades tjänstgöra även å andra ställen, icke kunde krävas samma arbetstid inom ämbetsverket, som för en ordinarie vore stadgad, hade diarieföringen under sista tiden måst anförtros åt två extra tjänstemän. Att ett dylikt tillvägagångssätt i längden ej vore tillfredsställande, vore uppenbart, allra helst även registratorsarbetet befunnit sig i ett oavbrutet växande. Sedan år 1914 hade nämligen till följd av det ökade arbetet antalet diarieförda ärenden visat en ökning med omkring 400 nummer för år och hade för år 1917 med över 50 procent överstigit antalet ärenden för år 1914.

Nu rådande förhållanden kunde givetvis icke fortfara, utan att såväl expeditionstjänsten som bokföringen å artilleridepartementet eftersattes. Det vore därför nödvändigt, att artilleridepartementets arbetskrafter snarast möjligt tillfördes förstärkning. Lämpligast syntes för detta ändamål vara, att departementet återfinge den tjänsteman i första lönegraden, som genom 1918 års för departementet mindre lyckade organisation avskiljts från detsamma. Denne tjänsteman borde dels ombesörja diarieföringen, dels utföra erforderlig granskning av räkningar och andra än på kontrakt grundade rekvisitioner, som avsåge beslut om utbetalning från arméförvaltningens kassa, dels biträda med förekommande utredningar å departementet, dels ock hava tillsyn över departementets bokhålleri. Det senare vore nödvändigt även ur den synpunkten, att sambandet mellan bokföringen å departementet och ämbetsverkets huvudbokföring å civila departementet måste upprätt-

hållas och utvecklas i enhetlig riktning. Själva bokhålleriet borde dock [2.]
fortfarande skötas av departementsskrivaren, som genom sin praktiska kännedom om artillerimaterielen och därmed sammanhängande förvaltningsfrågor vore därför särskilt lämpad. Genom sådan anordning skulle jämväl den fördel vinnas, att departementet kunde beredas lämplig vikarie vid förfall för sekreteraren och kamreraren utan att — såsom hittills skett — behöva anlita den knappa tillgången av arbetskraft på ämbetsverkets andra departement.

Såsom ovan nämnts, hade artilleridepartementets kvinnliga biträde anlitats jämväl för göromål av sådan art, såsom bokhålleriet och statistiken, vilka motsvarade dem, som eljest tillkomme biträden av andra graden. Härtill komme, att detta biträde, som genom flerårig verksamhet å departementet blivit synnerligen förtrogen med göromålen därstädes, kunde anses berättigad att komma i åtnjutande av den förbättrade löneförmån, som ett långvarigt och väl utfört arbete förtjänade. Hennes uppflyttning till andra lönegraden med skyldighet att jämte skrivgöromålen ombesörja de förarbeten för anslagsrapporterna, som tidvis erfordrades, syntes därför vara väl motiverad. Att överflytta henne till ett annat arbetsområde, där hennes nuvarande erfarenhet ej kunde i samma grad utnyttjas, måste anses mindre lämpligt med hänsyn till såväl statens som hennes egna intressen.

Visserligen hade, sedan arméförvaltningen i underdånig skrivelse den 16 april 1918 på anförda skäl hemställt om förstärkning av personalen å artilleridepartementet samt om anvisande av härför erforderliga medel, Kungl. Maj:t ej funnit skäl bifalla denna framställning, men då behovet därav vore oavvisligt, hade arméförvaltningen ansett sig böra i detta sammanhang återupptaga ärendet. Arméförvaltningen hemställde därför, att i ämbetsverkets stat måtte uppföras dels ytterligare en tjänsteman av första lönegraden, dels ock i stället för ett kvinnligt biträde av första lönegraden ett kvinnligt biträde av andra lönegraden.

Departementschefen.

Då arméförvaltningen uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 framlade förslag om förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter, framhöll arméförvaltningen, bland annat, att diarieföring och registrering å intendents- och fortifikationsdepartementen borde utföras av kvinnliga biträden, i likhet med vad förhållandet vore å sjukvårdsstyrelsen. För artilleridepartementets vidkommande borde emellertid registrerings- och bokhållerigöromålen icke lämpligen överlämnas åt ett kvinnligt biträde. Erfarenheten hade nämligen givit vid handen önskvärdheten därav, att artilleridepartementets bokhållare och

[2.] registrator ägde en ingående kännedom om artillerimaterielen samt därmed sammanhängande förvaltnings- och bokföringsfrågor. På grund härav ansåg ämbetsverket, att registrators- och bokhållargöromålen inom artilleridepartementet lämpligen borde under överinseende av den där placerade sekreteraren och kamreraren överlämnas åt en vid artilleriets tygstater utbildad underofficer med departementsskrivares avlöningsförmåner. Genom vidtagande av en dylik anordning skulle den å departementet för det dåvarande placerade tjänstemannen av första lönegraden, vilken då omhänderhade registrators- och bokhållargöromålen, bliva disponibel för en ny revisionslott.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed till riksdagen avlåtna proposition blev av riksdagen bifallen. I överensstämmelse härmed har från och med ingången av år 1918 å artilleridepartementet anställts en departementsskrivare för handhavande av registrators- och bokhållargöromålen, under det att å fortifikations- och intendentsdepartementen samt sjukvårdsstyrelsen äro såsom registratorer anställda kvinnliga biträden av tredje lönegraden.

Arméförvaltningen har nu anmält, att den sålunda genomförda organisationen visat sig för artilleridepartementet mindre lyckad, enär bokhålleri- och registreringsgöromålen tagit en sådan omfattning, att de icke kunde av departementsskrivaren ensam ombesörjas. Arméförvaltningen har därför föreslagit, att å artilleridepartementet måtte, liksom före år 1918 varit fallet, anställas en tjänsteman av första lönegraden i och för ombesörjande av registratorsgöromålen, granskning av räkningar och vissa rekvisitioner samt utövande av tillsyn över departementets bokhålleri.

Vad sålunda föreslagits finner jag mig icke kunna tillstyrka. Den nuvarande organisationen, vilken av arméförvaltningen tidigare förklarats vara ur artilleridepartementets synpunkt önskvärd, synes mig hava allt för kort tid tillämpats, för att en dylik ändring i densamma redan nu bör vidtagas. Då emellertid av arméförvaltningens framställning framgår, att det icke är möjligt för departementsskrivaren att jämte bokhållerigöromålen ombesörja även registratorsgöromålen och då den nuvarande anordningen att låta dessa senare handhavas av två extra tjänstemän givetvis måste betecknas såsom ur flera synpunkter olämplig, synes den närmast till hands liggande utvägen vara att, liksom redan nu är förhållandet å fortifikations- och intendentsdepartementen samt sjukvårdsstyrelsen, överlämna registratorsgöromålen åt ett kvinnligt biträde. Då denna anordning visat sig fullt tillfredsställande för nyssnämnda departement och styrelse, synes något skäl mot att tillämpa samma för-

faringssätt å artilleridepartementet icke kunna anföras. Jag finner mig [2.]
därför böra tillstyrka, att för nu ifrågavarande ändamål å artilleridepartementet anställes ett kvinnligt biträde med avlöningsförmåner, motsvarande dem, som tillkomma dylika biträden av tredje lönegraden.

Vad härefter angår arméförvaltningens förslag om utbytande av den nuvarande kvinnliga biträdesbefattningen av första lönegraden å artilleridepartementet mot en dylik befattning av andra lönegraden, har detta motiverats därmed, att det nuvarande kvinnliga biträdet tidvis anlitats för bokhålleri- och statistiska arbeten ävensom att hon på grund av vissa kvalifikationer vore förtjänt av att komma i åtnjutande av högre avlöningsförmåner. Då emellertid dessa skäl icke kunna anses vara tillräckligt bärande för vidtagande av en organisationsändring, finner jag mig icke kunna tillstyrka bifall till vad arméförvaltningen i förevarande hänseende föreslagit.

Ledare av den tekniska revisionen.

Framställning till 1917 års riksdag.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 hemställde arméförvaltningen, att å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter måtte uppföras ett arvode om 1,500 kronor till en officer såsom ledare av artilleridepartementets tekniska revision, samt anförde därvid följande:

Den tekniska revisionen inom artilleridepartementet hade dittills utförts å militärbyråns båda expeditionsavdelningar under ledning av till desamma beordrade artilleristabsofficerare med biträde av departementsskrivare. Erfarenheten hade emellertid givit vid handen, dels att det erfordrades relativt lång tid för en person att sätta sig in i alla till revisionsarbetet hörande detaljer, vadan det mötte stora svårigheter att ernå erforderlig kontinuitet däri, då ombytet av till expeditionsavdelning beordrade officerare, med hänsyn till artilleristabsofficerarnas utbildning, måste ske relativt ofta, dels att det även under normala förhållanden visat sig omöjligt för expeditionsavdelningarnas personal att medhinna alla de åtgärder, som erfordrades för en omsorgsfull teknisk revision. Artilleridepartementet hade därför sett sig nödsakat att skilja detta arbete från övriga ärenden och uppdraga ledningen av detsamma åt en officer ur artilleriet, som jämlikt kungl. brev den 28 januari 1916 ställts till förfogande intill årets slut. Då det emellertid syntes vara uteslutet att även efter upphörandet av rådande extra ordinarie förhållanden återföra revisionsarbetet till expeditionsavdelningarna, för vilkas arbete i övrigt förstärkning av arbetskrafterna vore erforderlig, måste en officer för ledande av detsamma fortfarande ställas till förfogande. Såsom ersättning åt denne borde lämpligen utgå ett arvode

[2.] av 1,500 kronor om året, vilket motsvarade den tillfälliga avlöning, som enligt avlöningsreglementet för armén tillkomme kapten, kommenderad i den ordning, som genom förenämnda brev skett. Beloppet syntes lämpligen böra uppföras å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter. Genom en dylik anordning skulle den för revisionsarbetet erforderliga kontinuiteten betryggas, då till detsamma kunde avses antingen en officer i reserven eller en officer på stat med mindre fältduglighet, som gjorde honom mindre lämplig för tjänsten vid vederbörande truppförband.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört och då det ur ekonomisk synpunkt givetvis vore av mycket stor betydelse, att den tekniska revisionen utfördes med all den omsorg förhållandena påkallade, ansåg dåvarande departementschefen den av arméförvaltningen föreslagna och för det dåvarande provisoriskt vidtagna anordningen att uppdraga ledningen av ifrågavarande revisionsarbete åt en särskild officer, som uteslutande hade att ägna sig åt denna uppgift, böra jämväl för framtiden tillämpas. Vid sådant förhållande och då det föreslagna arvodet om 1,500 kronor finge anses skäligt, fann sig departementschefen böra tillstyrka, att nämnda belopp från och med år 1918 uppfördes å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter.

I överensstämmelse härmed avläts proposition i ämnet till 1917 års riksdag.

Riksdagen, som ansåg det tvivelaktigt, huruvida den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden vore den lämpligaste, fann sig emellertid icke för det dåvarande kunna godkänna förslaget.

Arméförvaltningens förevarande framställning.

Arméförvaltningen har nu anfört, att under den tid, som förflutit, sedan frågan varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens behandling, hade erfarenheten allt vidare ådagalagt behovet av att inom artilleridepartementets tekniska revision hava anställd en officer som ledare av sagda revision, och som uteslutande kunde ägna sig åt detta arbete. Allt sedan början av 1916 hade även, jämlikt upprepade nådiga bemyndiganden, en kapten på stat vid artilleriet varit beordrad att uppehålla befattningen som ledare av den tekniska revisionen inom artilleridepartementet, och åtnjöte han därför för närvarande tillfällig avlöning jämlikt §§ 35 och 36 i gällande reglemente för arméns avlöning under fred.

Då det vore av största vikt, att ifrågavarande befattning kunde än vidare få uppehållas av därtill beordrad särskild officer, och då det vidare syntes lämpligt, att för befattningen erforderligt arvode upptoges å ordinarie stat, ville arméförvaltningen ännu en gång underställa frågan

Kungl. Maj:ts prövning. 1917 års riksdag hade visserligen funnit det tvivelaktigt, huruvida den av Kungl. Maj:t då föreslagna åtgärden, att för denna befattning upptaga ett arvode av 1,500 kronor å staten för artilleriets fabriker och tyganstalter, vore den lämpligaste åtgärden, och därför sagt sig icke för *det dåvarande* kunna godkänna förslaget, men i övrigt hade riksdagen ej uttalat sig om, av vilken anledning detta förslag icke befunnits lämpligt. Då möjligen riksdagens obenägenhet att godkänna förslaget i dess dåvarande form vore att härleda från det anslag — artilleriets fabriker och tyganstalter — varå det begärda nya arvodet upptagits, syntes arvodet lämpligen i stället böra upptagas å ordinarie anslaget för arméförvaltningen. [2.]

På grund av vad sålunda anförts och under framhållande av att i jämförelse med förhållandena vid enskild administration av motsvarande omfattning arméförvaltningens administrativa krafter kunde anses vara alltför ringa, hemställde arméförvaltningen, att å ämbetsverkets stat för år 1920 måtte upptagas ett arvode om 1,500 kronor åt en å artilleridepartementet som ledare av tekniska revisionen anställd officer.

Departementschefen.

Med hänsyn till den ståndpunkt 1917 års riksdag intagit i den föreliggande frågan och då ledarskapet för den tekniska revisionen utan någon större olägenhet tillsvidare torde kunna ordnas på samma sätt som hittills, finner jag mig icke kunna tillstyrka arméförvaltningens i förevarande hänseende framställda förslag.

Fortifikationsdepartementet.

Arméförvaltningens framställning avser, vad fortifikationsdepartementet angår,

dels anställande av ytterligare en tjänsteman av första lönegraden,

dels ock inrättande å departementet av en särskild bränslebyrå.

Anställande av ytterligare en tjänsteman av första lönegraden.

Uti sin underdåniga skrivelse den 30 september 1916 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 framhöll arméförvaltningen, att göromålen å fortifikationsdepartementet under de senare åren så betydligt ökats utöver vad vid ämbetsverkets omorganisation beräknats, att en förstärkning av den civila arbetskraften icke längre kunde anstå. Enligt den för de civila tjänstemännens placering fastställda planen vore för fortifikationsdepartementets behov beräknade, förutom 1 med artilleridepartementet gemensam byråchef, 1 sekreterare och kamrerare i andra lönegraden samt 1 registrator och bokhållare i första lönegraden. Ingendera av dessa kunde emellertid under normala förhållan-

Förstärkning av arbetskrafterna enligt beslut av 1917 års riksdag.

[2.] den medhinna honom åvilande göromål. Sekreteraren och kamreraren kunde medhinna uppsättandet allenast av en del av departementets skrivelser, och tjänstemannen i första lönegraden vore helt upptagen med bokhålleri- och därmed sammanhängande göromål å departementet, vilka göromål på grund av nyanskaffningar av ingenjör- och flygmateriel och av de i samband med genomförandet av 1914 års härordning påbörjade nybyggnads- och rustningsarbetena under år 1915 nära nog fördubblats. För skötande av de därigenom ökade göromålen för departementets registrator och bokhållare hade såsom en provisorisk åtgärd under år 1915 anställts en biträdande registrator och bokhållare med en ersättning av 250 kronor i månaden. För fullgörandet i övrigt av de göromål å fortifikationsdepartementet, som icke kunde medhinnas av departementets ordinarie personal, hade anlitats biträde av e. o. tjänstemän inom ämbetsverket.

Med anledning härav föreslog arméförvaltningen, att för skötseln av registratorsgöromålen å fortifikationsdepartementet finge från och med år 1918 anställas en kvinnlig registrator med avlöning i tredje lönegraden. Genom denna anordning skulle den såsom registrator och bokhållare å fortifikationsdepartementet placerade tjänstemannen i första lönegraden kunna uteslutande disponeras för bokhållerigöromålen.

Detta arméförvaltningens förslag blev av Kungl. Maj:t upptaget i 1917 års statsverksproposition och av riksdagen bifallet. På grund härav äro från och med år 1918 av arméförvaltningens ordinarie civila personal å fortifikationsdepartementet placerade, förutom 1 med artilleridepartementet gemensam byråchef, 1 sekreterare och kamrerare, 1 bokhållare och 1 kvinnlig registrator. Därjämte skall biträde beredas departementet av en tjänsteman i första lönegraden. Denne åligger dock att i första hand sköta sekreterargöromålen å sjukvårdsstyrelsen.

Anställande av en extra notarie och bokhållare.

Med anledning av göromålens å fortifikationsdepartementet än ytterligare ökning hemställde arméförvaltningen i underdånig skrivelse den 8 november 1917, att en extra notarie och bokhållare fortfarande finge anställas å fortifikationsdepartementet från och med den 1 januari 1918 tillsvidare under året, så länge behovet därav kunde anses fortfara, med samma dagliga arbetstid på tjänsterummet, som vore fastställd för ämbetsverkets ordinarie civila personal, samt mot en gottgörelse av 300 kronor i månaden, att gäldas av fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Till stöd för denna framställning anfördes, att sekreterargöromålen å sjukvårdsstyrelsen, sedan bland annat läkarpersonalen ökats, vore så

betydande, att den därav upptagne tjänstemannen i första lönegraden icke finge någon tid övrig för den honom jämväl åliggande tjänstgöringen å fortifikationsdepartementet, samt att arbetsbördan å fortifikationsdepartementet så ökats, att göromålen därstädes ej kunde medhinnas av den ordinarie civila personalen, även om biträde kunde påräknas av nyssnämnda tjänsteman å sjukvårdsstyrelsen. Den ordinarie registratorn och bokhållaren hade nämligen på grund av de för krigsrådet och för sekreteraren å departementet alltmera tilltagande göromålen i huvudsak måst biträda dem med uppsättning av skrivelser och med verkställande av större utredningar. [2.]

I anledning av denna framställning medgav Kungl. Maj:t genom brev den 7 december 1917, att en biträdande notarie och bokhållare finge från och med den 1 januari 1918 tillsvidare, så länge behov därav oundgängligen förelåge, dock högst till den 30 juni 1918, anställas hos fortifikationsdepartementet mot en gottgörelse av 250 kronor i månaden, att utgå från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Efter därom av fortifikationsdepartementet gjord framställning har enahanda medgivande lämnats för tiden intill utgången av innevarande år.

Arméförvaltningens förevarande framställning.

Arméförvaltningen har nu anfört, att de skäl, som föranlett Kungl. Maj:t till förenämnda medgivanden, komme att allt framgent föreligga. Den arbetsbörda, som påvilade krigsrådet å artilleri- och fortifikationsdepartementen, hade numera vunnit en sådan omfattning, att han långt ifrån kunde medhinna handläggningen av samtliga ärenden å departementens civilbyråer. Det bleve därför nödvändigt att som provisorisk åtgärd uppdraga åt någon annan lämplig tjänsteman att i egenskap av särskild föredragande handlägga i huvudsak de löpande ärendena å fortifikationsdepartementet. Sådant uppdrag hade under åren 1917 och 1918 tidtals lämnats den nuvarande tjänstemannen i första lönegraden å fortifikationsdepartementet. Då denne, jämte det han sålunda bestritt föredragning, även måst anlitas såsom vikarie för sekreteraren och kamreraren under semester eller annan ledighet, och då anförda förhållanden otvivelaktigt måste fortfara, vore det tydligt, att någon tid ej bleve för honom övrig för skötande av bokhållerigöromålen å fortifikationsdepartementet.

För att dessa göromål, vilka vore synnerligen betydande och ej kunde påräknas komma att minskas utan snarare ökas, måtte kunna skötas med nödig planmässighet och omsorg, erfordrades med nödvändighet, att en särskilt för detta arbete kvalificerad tjänsteman allt fram-

[2.] gent funnes anställd å departementet, med samma ansvar och tjänstgöringsskyldighet, som vore ålagda ämbetsverkets ordinarie tjänstemän. Det vore dock icke möjligt att för någon längre tid vinna en sådan arbetskraft under de osäkra anställningsförhållanden och mot den låga avlöning, som hittills provisoriskt kunnat beredas denna befattningshavare, utan syntes såväl billighet som ämbetsverkets egen fördel kräva, att ifrågavarande befattning uppfördes på ordinarie stat.

Med anledning av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att å ämbetsverkets stat måtte uppföras en ny tjänst i första lönegraden, avsedd för fortifikationsdepartementet och med avlöningsförmåner å tillhopa 4,000 kronor, fördelade på lön 2,200 kronor, ortstillägg 300 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor samt med rätt till tre ålderstillägg å vartdera 500 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har med Kungl. Maj:ts medgivande alltsedan år 1915 å fortifikationsdepartementet varit anställd en extra tjänsteman till en början såsom biträdande registrator och bokhållare och, sedan registratorsgöromålen från och med år 1918 överlämnats åt ett kvinnligt biträde, såsom biträdande notarie och bokhållare. Behovet av ifrågavarande befattningshavare har alltså visat sig vara av konstant natur. Vid sådant förhållande och med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört rörande behovet av att kunna disponera den nuvarande tjänstemannen i första lönegraden såsom särskild föredragande för i huvudsak de löpande ärendena å departementet, vilka på grund av göromålens ökning icke kunna medhinnas av det för fortifikations- och artilleridepartementen gemensamma krigsrådet, synes det för bokhållerigöromålens behöriga ombesörjande angeläget, att den nuvarande biträdande notarien och bokhållaren, vilken skulle omhänderhava dessa göromål, på ett mera stadigvarande sätt än hittills bindes vid ämbetsverket. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att ifrågavarande befattningshavare hädanefter kommer i åtnjutande av enahanda avlöningsförmåner som tjänstemän av första lönegraden.

Inrättande av en bränslebyrå.

Framställning av arméns upphandlingssakkunniga.

Uti skrivelse till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet den 22 september 1917 avgåvo arméns upphandlingssakkunniga yttrande och förslag till åtgärder för vinnande av billigare anskaffning, ökad sparsamhet, större utbyte och strängare kontroll i fråga om vid arméns kasernetablissemang inköpta och förbrukade bränsleämnen. I sådant avseende hemställde de sakkunniga, bland annat,

att samtliga ärenden angående truppförbandens förseende med värme, lyse, vatten och ånga för kraftbehov måtte handläggas av en särskild byrå å fortifikationsdepartementet, till vilken samtliga till området hörande ärenden och medelsförvaltningen måtte överföras, [2.]

att såsom chef för denna byrå måtte anställas en värmeingenjör samt såsom dennes biträde en eldarinstruktör, samt

att å departementets lönestat måtte upptagas lön för värmeingenjören med 10,000 kronor och för eldarinstruktören med 5,000 kronor.

Därjämte framställde de sakkunniga förslag angående anställandet vid truppförbanden av maskinister och eldare samt dessas avlöning m. m.

Arméförvaltningens fortifikations-, intendents- och civila departements yttrande den 28 november 1917.

Över de sakkunnigas förslag avgåvo arméförvaltningens fortifikations-, intendents- och civila departement yttrande den 28 november 1917 samt anförde därvid, att det skulle vara mycket fördelaktigt, om arméförvaltningen finge anställa en verkligt sakkunnig värmeingenjör, som kunde helt ägna sin uppmärksamhet åt det, som tillhörde anskaffning och förbrukning av bränsle inom armén, såsom valet av bränsleslag och bränslekvalitet, kontroll av eldning, skötsel av ångpannor och övriga anordningar, kontroll över personalens sakkunskap och lämplighet i övrigt, anläggningarnas anordnande och eldstädernas konstruktion vid nybyggnad och eventuell ändring av desamma vid färdiga etablissemang. Att härvid, såsom de sakkunniga även föreslagit, centralupphandling av bränsle borde äga rum, där så lämpligen kunde ske, syntes departementen lämpligt, liksom departementen ock funne önskligt, att en värmebyrå upprättades inom fortifikationsdepartementet samt att bränsleanslaget överflyttades till detta departement från intendentsdepartementet. Även om departementen i huvudsak icke hade något att erinra mot de sakkunnigas förslag, syntes dock genomförandet av detsamma i vissa delar icke för det dåvarande kunna förverkligas och i andra delar böra anstå, till dess en värmeingenjör blivit anställd och kunnat däröver yttra sig. Vidkommande värmeingenjörens uppgifter kunde det enligt departementens mening icke förutsättas, att han skulle ensam medhinna att öva en noggrann tillsyn över alla värmeanläggningar vid armén, utan komme väl för nyanläggningar även framgent särskilda konstruktionsbyråer att anlitas, då i annat fall värmebyrån måste förses med viss personal, som endast tidtals skulle kunna beredas full sysselsättning. Då det emellertid vore önskligt, att, ehuru en värmebyrå icke kunde omedelbart inrättas, särskilda åtgärder i fråga om kontroll å bränsleanskaffning och bränsleförbrukning så snart ske kunde vidtoges, hemställde departementen om bemyndigande för fortifikationsdepartementet

[2.] att för år 1918 på förordnande anställa en värmeingenjör mot ett årligt arvode av 10,000 kronor, att, jämte förekommande rese- och traktamentsersättning, utgå från ved-, ljus- och inventarieanslaget.

Utredning angående anställande av en eldarinstruktör. Kungl. Maj:ts beslut den 22 februari 1918.

Sedan fortifikations-, intendents- och civila departementen i skrivelse den 21 december 1917 anmodats att — då all bränsleanskaffning för år 1918 syntes komma att verkställas genom bränslekommissionens försorg och därför kunde ifrågasättas, huruvida anställandet av en värmeingenjör under nämnda år vore av behovet påkallat, eller om icke i stället en eldarinstruktör för armén borde tillsättas — taga frågan under förnyad omprövning, anförde departementen i skrivelse den 2 februari 1918, under åberopande av yttranden i ärendet av chefen för fortifikationsdepartementets kasernavdelning och av civilingenjören H. Theorell, att ehuru de lönevillkor, som av de sakkunniga föreslagits för en eldarinstruktör, borde vara tillräckliga, för dessa dock ej syntes kunna erhållas en person med sådan teoretisk och praktisk underbyggnad, att han kunde självständigt lösa på honom ställda uppgifter, varför en eldarinstruktör ej borde anställas, förr än en värmeingenjör antagits och kunnat sätta sig in i förhållandena vid arméns kasern- m. fl. etablissemang. Även om bränsleuppköp för armén komme att tillsvidare ske genom bränslekommissionen, kunde dock en värmeingenjör därvid medverka, särskilt genom förslag till bränsleslag. En för armén anställd värmeingenjör borde emellertid, bland annat, även hava tillsynen över skötseln av värmeledningss- och ventilations- m. fl. anläggningar samt uppgöra förslag till behövliga förändrings-, underhålls- och reparationsarbeten för olika apparater och system. För ingen av dessa uppgifter kunde en värmeingenjör ersättas av en eldarinstruktör, som saknade verklig ingenjörsutbildning. Departementen vidhölle därför sin förut gjorda hemställan.

Ärendet föredrogs inför Kungl. Maj:t den 22 februari 1918, i vad detsamma avsåg anställandet av en värmeingenjör å fortifikationsdepartementet, och fann Kungl. Maj:t därvid departementens hemställan icke för det dåvarande föranleda någon vidare åtgärd.

Arméförvaltningens förevarande framställning.

Arméförvaltningen har nu anfört, att behovet av en värmeingenjör alltjämt gjorde sig gällande och av de under året rådande förhållandena genom erfarenheten ytterligare bekräftats. Arméförvaltningen kunde därför icke underlåta att återupptaga denna fråga och i sammanhang därmed föreslå anställandet av den personal, som för ett ändamålsenligt handhavande av arméns bränsle- och värmeärenden erfordrades. De åligganden, som skulle tillkomma värmeingenjören, vore i enskildheter